

AXEL H. PEDERSEN

SAGFØRERSALÆRER

En håndbog

UDSENDT AF
FORSIKRINGSAKTIESELSKABET
NORMANNIA
KREDITKAUTION M. M.

1958

SAGFØRERSALÆRER

AXEL H. PEDERSEN

BYGGERIETS RETLIGE OG ØKONOMISKE ORGANISATION. 1946.

2. omarbejdede udg. 1951.

Ialt 4200 ekspl. (udsolgt).

Norsk udgave ved *Olav Tendeland*. 1956.

INDLEDNING TIL SAGFØRERGERNINGEN I. 1951.

Oplag 2500 (udsolgt).

ENTREPRISE. BYGGE- OG ANLÆGSARBEJDER. 1952.

Oplag 4500.

INDLEDNING TIL SAGFØRERGERNINGEN II. 1953.

Oplag 2000 (udsolgt).

REFUSIONSOPGØRELSER.

1. udg. 1954. 2. udg. 1954.

Ialt 4500 ekspl.

LICITATION. 1955.

Oplag 5000.

C. B. HENRIQUES, EN RETTENS TJENER.

1956. 2. reviderede udg. 1957.

Ialt 3000 ekspl.

SAGFØRERSALÆRER.

En håndbog. 1958.

Oplag 2500 ekspl.

Ikke i boghandelen.

COPYRIGHT 1958

BY AXEL H. PEDERSEN

PRINTED IN DENMARK

BY BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI A/S

Indholdsfortegnelse.

1. INDLEDNING	13
2. SALÆRKRAVETS STIFTELSE	17
3. FORSKUD PÅ SALÆR OG UDLÆG	18
4. GRUNDLÆGGENDE SYNSPUNKTER FOR SALÆRBEREGNINGEN.....	19
A. Værdi.....	20
B. Omfang	21
C. Vægt og betydning	22
D. Sagens udfald	23
E. Sagførerens ansvar.....	24
F. Vanskelighed.....	24
G. Nedsættelsesgrunde	24
5. TILFÆLDE, DER IKKE BERETTIGER TIL SALÆR ELLER TIL FULDT SALÆR...	25
A. Retsstridigt forhold og forsømmelig udførelse	25
B. Henvisningshonorar	28
C. Ikke led i sagførerens erhvervsvirksomhed	28
D. Forsømmelighed med at få salærkravet dækket hos modparten	28
E. Sagen gennemføres ikke fuldt ud.....	29
F. „Egen interesse“	31
6. A META SYSTEMET.....	31
7. AKKORDHONORARER	36
A. No cure, no pay (Erfolgshonorar).....	38
B. No cure no pay, if cure good pay	39
C. Salæret beregnes procentvis af udbyttet.....	40
D. Overdragelse eller køb af sagens genstand	41
8. HVEM HÆFTER FOR SALÆRET?	41
A. Klienten hæfter	41
B. Hvis flere klienter i fællesskab har engageret en sagfører, hæfter de solidarisk	42
C. Særlige regler ved køb og salg af fast ejendom	43
9. SAGFØRERMYNDIGHEDERNES AFGØRELSE AF SALÆRTVISTIGHEDER	45

10. SALÆRKRAVETS OPHØR	49
A. Betaling	49
B. Afkald og lignende	49
C. Forældelse	49
11. KØB OG SALG AF FAST EJENDOM	51
A. Taksterne	51
1. København	51
2. Provinsen	52
3. Aarhus Sagførerforening	52
B. Af hvilket beløb beregnes salæret?	52
1. Købesummen som grundlag	52
2. Overdragelse af aktier i et ejendomsaktieselskab	53
3. Mageskifte	54
4. Fogedudlægsskøde	55
C. Virksomhedens omfang	55
D. Hvad „dækker“ skødesalæret?	56
E. Forhøjelse	57
F. Nedsættelse	58
G. Resultatløse forhandlinger	58
H. Seriefremstillede huse	60
I. Begrænsninger med hensyn til ejendomme, hvori der indestår statslån	60
J. Hvem hæfter for salæret?	61
12. PANTEBREVE OG PRIORITERING	62
I. Salg af pantebreve	62
II. Sagfører for kreditor	63
1. Gældsøvertagelse	63
a. Pantebrevet forfalder ved ejerskifte	63
b. Pantebrevet indestår uopsigeligt uanset ejerskifte	63
2. Tilbagerykning (moderations- eller rykningspåtegning)	64
3. Relaksation	64
4. Ændring af vilkårene	65
5. Opsigelse	65
6. Indfrielse	66
7. Afløsning	66
8. Misligholdelse	66
a. Incassosalær	66
b. Fogedforretninger	66
c. Tvangsauktion	66
d. Tvangsauktionsklausuler	66
III. Sagfører for debitor	66
1. Fremskaffelse og berigtigelse af lån (prioritering)	66
a. Københavnske takster	66
b. Provinstantakster	67

2. Gældsøvertagelse o. l.	69
a. Københavnske takster.	69
b. Provinstakster.	70
13. BYGGESAGER.	71
I. Sagfører for bygherren.	71
A. Landstakster af 17. marts 1955.	71
1. Større byggeforetagender.	71
2. Mindre byggeforetagender.	71
B. Afgrænsning mellem større og mindre byggeforetagender.	72
C. Udlejning.	74
D. Kaution.	74
E. „Anvisningshonorarer“.	75
F. Undersøgelser af muligheden for byggeriets igangsættelse.	75
G. Afbestilling.	76
H. Udtreden af byggesagen.	77
I. Udbetaling af salæret.	77
J. „Håndværkeraktier“ som en del af sagførerens salær.	78
K. Udenfor byggesagen.	80
1. Ejendommens administration.	80
2. Ejendommens salg.	80
II. Sagfører for entreprenørerne. Entrepriskontrakter.	82
Salærtakster for provingssagførere.	82
14. EJENDOMSADMINISTRATION.	83
A. Taksterne.	83
B. Hvad omfatter administrationssalæret, og hvilke andre salærer kan debiteres klienten?	85
C. Uforholdne udgifter kan ikke debiteres klienten.	86
D. Renter.	86
E. Kan salær for oprettelse af lejekontrakter debiteres lejerne?	86
15. FORMUEFORVALTNING.	89
A. Københavnske takster.	89
B. Provinstaksterne.	89
C. Kapitalanbringelse.	90
16. AKTIESELSKABER.	91
A. Landstakster af 17. marts 1955.	91
B. Bestyrelseshonorarer.	92
17. ANDEN DOKUMENTSKRIVNING.	94
A. Interessentskabskontrakter.	94
B. Forretningsoverdragelse m.v.	94
C. Leje og forpagtning.	95
D. Servitutter og grundbyrder.	96
E. Arbejdskontrakter.	96

F. Gældsforhold	96
G. Offentligretlige anliggender	97
H. Person-, arve- og familieret	97
18. PROCEDURE	99
Landstakster af 1. juli 1953 og 17. marts 1955	99
A. Klientens økonomiske interesse i sagens udfald	99
1. Værdi eller påstand	99
2. Den enkelte sags værdi	100
3. Principielt for alle instanser	101
4. Egne sager	101
B. Procedure for voldgiftsret, nævn, kommissioner og i skattesager	102
C. Taksterne gælder kun, hvor procedure finder sted	102
1. Forlig inden domsforhandlingen	102
2. Klienten tilbagekalder sagen	103
3. En del af sagførerens arbejde dækkes af reglerne om fri proces	103
4. Uforsvarlig udførelse	103
5. Færdselssager	104
6. Flere klienters parallelt løbende interesser	106
D. Afvigelse fra taksterne	106
E. Fordringers anerkendelse	106
F. Dommen har principiel betydning for klienten	107
G. Særlige underretssager	107
1. Ægteskabssager	107
2. Umyndiggørelsessager	108
3. Lavværgemål	108
4. Sager om bortblevne	108
5. Injuriesager	108
6. Mortificationssager	108
7. Sager til ejendomsdom	108
H. Voldgiftssager	108
1. Husdyrsager	108
2. Andre voldgiftssager	108
I. Retsmøder for udenbys kolleger	109
19. INCASSO	110
I. Incassosalærets juridiske struktur	110
II. Betingelserne for at belaste debitor med kreditors udgifter til sagfører	113
A. Debitor i mora	113
B. Rimeligt og naturligt, at fordringen overgives til incasso, og som regel, at kreditor forinden har rettet forgæves påkrav til debitor	113
Undtagelser: 1. veksler	114
2. terminsydelser	114
III. Incassosalærets størrelse	116
Landstakster for incasso	116
A. Fordringer sikrede ved pant i fast ejendom eller ved håndpant	117

B. Andre fordringer	117
C. Uerholdelige fordringer	118
D. Repræsentation i boet (likvidations-, akkord- og konkursboer) ..	118
IV. Hvad omfatter incassosalæret?	121
V. Nedsættelse af incassosalæret	121
A. Nedsættelsesgrunde	121
1. Debitor betaler efter første påkrav	121
2. Flere ligeartede fordringer mod samme debitor	122
3. Incassosagen fuldføres ikke	123
B. Domstolenes tilkendelse af sagsomkostninger i incassosager følger ikke altid taksterne for incassosalærer	123
1. En sagførers fordring på debitor („egne sager“).	128
2. Høstpantebreve	129
3. Der foreligger eksigibelt grundlag (bortset fra pantebreve i fast ejendom)	129
4. Afbetalingskontrakter	132
C. Sagførermyndighederne nedsætter incassosalæret	133
Er et pantebrev, som indeholder tvangsauktionsklausul kun betinget forfaldent, hvis ejendommen overtages af en efterstående pantha- ver? og skal incassosalæret da nedsættes?	133
VI. Forhøjelse af incassosalæret	136
VII. Forholdet mellem kreditor (klienten) og sagføreren	138
20. FOGEDFORRETNINGER	140
I. Provinstakster af 17. februar 1956	140
A. Mødesalær ved arrest, udlæg og indsættelsesforretninger	140
B. Mødesalær ved udsættelse af lejligheder e. l.	141
II. Fogdens fastsættelse af salær	141
A. Rpl. § 502, stk. 2	141
B. Dommerforeningens vejledende normaltakster for retskredse uden- for Storkøbenhavn	142
1. Mødesalærer	143
a. Udlægs- og arrestforretninger	143
b. Udpantningsforretninger	143
c. Afbetalingsforretninger	144
2. Incassosalærer	144
a. Udlægsforretninger i henhold til tinglyst pantebrev i fast ejendom	144
b. Udpantningsforretninger i henhold til høstpantebreve	146
C. Vejledende normaltakster for møder under udlægs- og arrestfor- retninger i Storkøbenhavn	148
1. Københavns byret og Frederiksberg birk	148
2. Københavns amts Nordre birk	149
3. Retškredse i det tidligere Søndre birk	149
21. AUKTION	150
I. Fast ejendom	150

A.	Rekvirentens sagfører	153
1.	Rekvisition	153
2.	Forberedelse af tvangsauktion, som bortfalder inden 1. auk- tionsmøde	153
3.	Tvangsauktionen bortfalder efter at 1. auktionsmøde er afholdt	155
4.	Tvangsauktionen gennemføres	155
a.	Ejendommen overtages af en anden end rekvirenten	155
1.	Rekvirenten får andel i købesummen	155
2.	Rekvirenten får ikke andel i købesummen	156
b.	Rekvirenten overtager ejendommen	156
1.	Som ufyldestgjort panthaver	156
2.	Efter hammerslag	157
c.	Videreoverdragelse ved transport	157
B.	Øvrige mødende rettighedshaveres sagførere	157
1.	Tvangsauktionen bortfalder inden 1. auktionsmøde	157
2.	Mødesalærer under auktionen	158
3.	Møde ved udenbys kollega	159
4.	Klienten overtager ejendommen	159
5.	Klienten overtager ikke ejendommen	159
C.	Repræsentation for andre interesserede	159
1.	Klienten køber ikke ejendommen	159
2.	Klienten køber ejendommen	160
3.	Klienten overtager ejendommen ifølge transport	160
II.	Løsøre, skibe, pantebreve m.v.	160
A.	Løsøre	161
B.	Skibe	162
C.	Pantebreve	162
22.	BOBEHANDLING	163
I.	Executorboer	163
A.	Landstaksterne af 17. februar 1956	164
B.	Salær af den behæftede del af boets faste ejendomme	167
C.	Boet behandles af flere sagførerexecutorer	168
D.	Arveforskud	168
E.	Insolvente dødsboer og gældsfragåelsesboer	168
F.	Kurators salær	169
G.	Reassumptionsboer	170
H.	Forhøjelse af executorsalæret	170
I.	Medhjælp ved affattelse af repartitioner	171
J.	Særskilte salærer	172
K.	A conto udbetaling af executorsalær	173
L.	Executor tilendebærer ikke bobehandlingen	175
II.	Dødsboer, som behandles ved skifteretten	175
III.	Privat skifte	176
IV.	Hensiddende i uskiftet bo	179
V.	Repræsentation af arvinger	179

VI. Konkursboer	179
VII. Likvidationsboer	182
VIII. Akkordboer	186
IX. Moratorium. Betalingshenstand	186
X. Skifte mellem ægtefæller	188
XI. Særskilte salærer og andre salærer under bobehandling	190
A. Salg af faste ejendomme	193
1. Salær hos boet	193
2. Salær hos køberen	194
3. Mæglerosalær (kommissionssalær)	195
4. Andel i mæglerosalær	195
B. Prioritering	196
C. Retssager	196
D. Incassosalær	197
E. Auktion	199
1. Fast ejendom	199
2. Løsøre	200
XII. Sikkerhedsstillelse i boer	201
A. Executor	201
B. Kurator i executorboer	202
C. Skifterettens medhjælper	202
D. Kurator i konkursboer	203
E. Likvidationsboer	203
XIII. Sikkerhed for salærkravet	203
XIV. Tvist om bosalærets størrelse	205
A. Executorboer	206
B. Boer, som behandles ved skifteretten	208
C. Privat skifte og hensiddet i uskiftet bo	208
D. Konkursboer	208
E. Likvidationsboer	209
1. Aktieselskaber	209
2. Andre tilfælde	209

Forkortelser:

- S. B. = Sagførerbladet.
 SR = Sagførerrådet.
 SN = Sagførernævnet.
 K. K. = Kredsbestyrelseskendelse.

Indledning.

Chr. IV's forordning af 9/9 1638: »Om Præste Druckenskab, ærrørige Domme, Kost oc Tæring, Arrest, Procuratorer, Lougfeldis Rettergang, Krybeskyttere och Bysser«, er den første lov, som indeholder bestemmelser om salærer, eller som det dengang hed *vederlag* eller *løn* til procuratorerne. Forordningen forudsatte *offentligt fastsatte takster*. Men udviklingen i de næste 300 år fulgte ikke i Chr. IV's spor. Justitsministeriet udtrykte i 1937 stillingen således, »at der ikke i dansk lovgivning findes almindelige regler om størrelsen af de salærer, som sagførerne er berettiget til at tage, og at det i tilfælde af uenighed tilkommer Sagførrådet, når vedkommende debitor henvender sig til dette, og ellers domstolene, at afgøre, om vedkommende er pligtig at betale sagførersalær og dettes størrelse«, S. B. 1937 s. 35—36. Nu — tyve år senere — er vi vendt tilbage til udgangspunktet. Det er igen *offentligt godkendte takster*, der er gældende på de fleste områder.

Om størrelsen af de af kongemagten fastsatte offentlige takster kunne der ikke rejses diskussion af nogen, og procuratorerne og sagførerne var jo desuden embedsmænd med kgl. beskikkelse i hvert fald fra begyndelsen af 1800-tallet og indtil loven af 26/5 1868.

De nugældende *offentligt godkendte takster* er imidlertid kun et *loft* over salærernes størrelse. Nogen forpligtelse for andre offentlige myndigheder til at følge taksterne findes ikke. I en række love findes iøvrigt bestemmelser, der hjemler domstolene, fogder, skifteforvaltere og ministerier ret til at fastsætte salæret, f. eks. Konkursloven (1872), Skifteloven (1874), Retsplejeloven (1916) og Aktieselskabsloven (1930). Adskillige ministerier anser sig

beføjet til at fastsætte eller godkende salærer, der ligger under de af Monopoltilsynet godkendte.

Indtil sagførerstanden ved Rpl.'s ikrafttræden fik både *selvstyre* og *selvdømme*, forelå der kun et spinkelt grundlag for bedømmelsen af salærberegning og for opbygningen af et takstsystem. På de fleste områder fandtes der overhovedet ingen takster, indenfor visse salærgrupper kun lokale, ofte indbyrdes stærkt afvigende takster, jfr. Dansk Sagførerblad 1899 s. 51—52. Strømpilen i det organisatoriske arbejde, der i årenes løb er udført efter Rpl.'s ikrafttræden, har ganske naturligt været præget af ønsket om at skabe ensartethed indenfor de forskellige salærgrupper og i de mange kredse. Opbygningen af taksterne er derfor sket i spring og i kamp både udadtil og indadtil. Lokale sagførerorganisationer tilvejebragte ensartethed indenfor de begrænsede områder, og kredsbestyrelsen i København var den første, som indførte takster i 1919. Det var proceduretaksterne, som blev udarbejdet af *Kr. Steglich-Petersen*. De blev i årenes løb også anvendt af kredsene i provinsen og gled efterhånden ind i disses takster.

For at understrege og befæste standens stilling tog man endvidere sigte på landstakster i forskellige salærgrupper, uanset at lokale sædvaner og historiske forhold har vanskeliggjort dette. Det første skridt blev taget ved indførelsen af landstaksterne for *incassosalærer* i 1929, der var konciperet af *C. Torkild-Hansen*, og som derefter blev gennemgået i et udvalg bestående af *F. Dragsted*, *Richter* og *Thilker*. Det næste trin var vedtagelsen af landstakster for *executorsalærer* i 1937.

I årene 1953—56 er der gennemført omfattende landstakster, som i det væsentligste dækker procedure, incasso, bobehandling, byggesager, aktieselskaber og interessentskabskontrakter. Udvalget, som har trukket det store læs, bestod af *Alfred Thuesen*, *Hans A. Jacobsen* og *Georg Løber*, S. B. 1954 s. 106. Store dele af sagførerernes virkefelt normeres nu af landstaksterne og af to sæt lokale regler, eet for sagførerne i København og eet for sagførerne uden for København.

Både landstaksterne, salærtaksterne for københavnske sagførere og salærtaksterne for provinssagførere er anmeldt til og godkendt af (Priskontrolrådet og nu) Monopolrådet.

Indadtil — blandt kollegerne — har sagførerorganisationerne vedtaget, at taksterne skal følges. Dette har fundet udtryk i reglerne for god sagførerskik:

1. En sagfører er pligtig at følge de salærtakster, der er vedtaget på et almindeligt sagførermøde.
2. Vedtages takster på et kredsmøde eller af et flertal af sagførere indenfor et naturligt sammenhørende område, er alle sagførere indenfor kredsen, resp. det pågældende område, pligtige at overholde disse takster.
3. En sagfører, som udfører forretninger udenfor sit eget takstområde, er pligtig at overholde de der gældende takster, for såvidt disse er højere. Ved anvendelsen af denne regel på forretninger vedrørende fast ejendom, er ejendommens beliggenhed afgørende.

I det følgende gøres der et første forsøg — der ifølge sagens natur må blive behæftet med fejl og ufuldstændigt — på en systematisk behandling af en række almindelige salærspørgsmål, som dog af hensyn til bogens håndbogsmæssige karakter kun kan omtales ret kortfattet, og derefter behandles 12 salærgrupper under hensyntagen til taksterne, lovgivning, domspraksis og kendelser fra sagførerorganisationerne. *Sagsomkostninger* gøres ikke til genstand for behandling, idet der i nær fremtid forventes en indgående fremstilling af dette betydningsfulde emne, jfr. S. B. 1957 s. 84. Salærer i offentlige og beneficerede sager udelades også.

Efter samlingen af stoffet og arbejdet med problemerne står det mig klart, at denne lille bog kun kan blive en kladde til en eventuel ny udgave. Mange almindelige synspunkter tiltrænger en dyberegående systematisk behandling, og de enkelte salærgrupper kan suppleres med yderligere materiale fra praksis, som det ikke er lykkedes mig at få med.

Jeg takker hjerteligt de mange kolleger, dommere og embedsmænd og Sagførerrådets tidligere sekretær, fhv. justitsminister *N. Busch-Jensen*, som har ydet mig hjælp og råd ved arbejdet. Jeg vil være taknemmelig for enhver håndsækning i fremtiden, der kan bidrage til at rette fejl og afbøde mangler.

Salærkravets stiftelse.

Forholdet mellem klienten og sagføreren kan nærmest sidestilles med en *mandatskontrakt* eller hvervgivelse.

Retten til salær opstår ved, at sagføreren af klienten bliver engageret til eller anmodet om at påtage sig en sag eller et hverv eller at udføre en forretning. Ved offentlige og beneficerede sager ligger anmodningen i rettens udmeldelse (beskikkelse) af vedkommende sagfører.

Det normale og hyppigst forekommende grundlag er klientens *anmodning* til sagføreren om at påtage sig en sag eller et hverv eller om at udføre en forretning. I denne anmodning ligger stilltende en klar forudsætning om, at sagføreren kan kræve et salær, når hvervet er udført.

Udtrykkelige aftaler med klienten om sagføreren ret til salær er som regel ikke nødvendige. Såfremt der måtte være tvivl om, hvorvidt det er berettiget at kræve salær, eller om hvem der skal udrede dette, må bevisrisikoen påhvile sagføreren.

Oftest vil *forhåndsftaler* om salæret være kædet sammen med aftale om salærets størrelse.

Påstår klienten, at der foreligger en bindende aftale om et bestemt salær, må han i almindelighed have bevisbyrden herfor.

Hjemmel for salæret kan også være begrundet i *sagføreren stilling*.

J. D. 1939 s. 269: En sagsøgt, som havde forespurgt en sagfører, om denne ville påtage sig et sagsanlæg, fandtes, uanset at sagføreren ikke havde klargjort for ham, at det ville medføre omkostninger alene at tage standpunkt til, om han, sagføreren, ville påtage sig sagen, at burde udrede et krævet — ringe — vederlag.

U. f. R. 1908 s. 272: Efter en sagførers stilling som sådan måtte det have formodningen for sig, at han, der havde ydet hjælp ved starten af et forsikringselskab, havde krav på salær for denne virksomhed.

Salærkravet kan også opstå i kraft af reglerne om *uanmodet forretningsførelse*, f. eks. hvis klienten har været bortrejst. Hvis der imidlertid ikke i forvejen består et fastere klientforhold, vil sagføreren næppe i almindelighed kunne påberåbe sig reglerne om uanmodet forretningsførelse. Hvis således f. eks. en sagfører i retten indtræder for en udebleven sagsøgt, jfr. Rpl. § 266, vil han utvivlsomt ikke bagefter kunne påligne vedkommende noget salær.

Forskud på salær og udlæg.

Der er ingen pligt til at kræve forskud. På det almindelige sagførermøde i 1940 drøftede man spørgsmålet om at gøre det til en kollegial pligt, og det vedtoges i form af en henstilling at opfordre til at kræve forskud, ligesom man henstillede til de lokale foreninger, at der optoges en bestemmelse herom i vedtægterne, *S. B. 1940 B. s. 102, 1941 B. s. 3, 34—35 (Knud Lawøtz og A. F. Jensen)*, s. 55—56 (*K. Bruun Andersen*), s. 171—72.

Det har været drøftet, hvorvidt der skulle forlanges forskud til positive udgifter, således at sagførerne var fritaget for at yde en kredit, som det offentlige ikke giver, eller om der kun skulle forlanges forskud ved udarbejdelse af dokumenter eller udelukkende ved ejendomsdokumenter, medens det på den anden side også er hævdet, at det må være en frivillig sag, om en sagfører vil give en klient kredit.

I mange større byer udarbejdes regning over skødeomkostninger samtidig med handelens berigtigelse, og regningen betales samtidig med den kontante købesum.

Der eksisterer ikke fast sædvane for, at parterne ved en ejendomshandel indbetaler skødeomkostningerne, inden skødet ekspederes til tinglysning, *S. B. 1950 s. 237—38*.

Såfremt en sagfører ikke ønsker at stemple de udfærdigede dokumenter og videreekspedere dem til tinglysning, før klienten har indbetalt de positive udlæg og salær eller et passende a conto beløb, bør han gøre klienten opmærksom herpå og på den hermed forbundne risiko, *S. B. 1950 s. 238*. Se iøvrigt Indledning til sagføregerningen I. s. 70—71, 237—54, II. 1. 206—08 og *Axel H. Pedersen*, Retentionsret i dokumenter m. v., *Defensor legis 1950 s. 65—86* og *Tidskrift för Sveriges Advokatsamfund 1950 s. 238—54*.

Der tilkom en sagfører, som i en årrække havde administreret nogle ejendomme og med ejerens vidende havde udlagt betydelige beløb bl. a. til en nødvendig ombygning, *rente* af udlæg, *U. f. R. 1918 s. 662* (HRD) og *S. B. 1941 B. s. 56*.

Derimod ikke berettiget at beregne renter af salærbeløb fra den første regnings tilsendelse, men først fra søgsmålets dato, *J. D. 1952 s. 65*.

Grundlæggende synspunkter for salærberegningen.

Den berømte engelske sagfører F. E. Smith, senere lord *Birkenheads* position fandt et særligt illustrerende udtryk i kollegernes karakteristiske omtale: »He was the best paid legal brain in England«.

Men heri ligger yderligere et udtryk for det *engelsk-franske princip*: salæret afhænger af advokatens anseelse, en tanke, som også er kommet til orde i *Norge* og *Sverige*. Med almindelige bindende salærtakster lader dette sig dårligt forene.

Og hovedspørgsmålet er netop: takster eller ikke?

Det er vistnok *Tyskland*, som først har indført *takstsystemet*. Norge har indtil 1950 også fulgt et takstsystem, men dette bortfaldt, da salærerne som følge af inflationen blev så små, at en forhøjelse på ca. 100 % ville have været rimelig; denne forhøjelse anså Den norske Sakførerforening det for umuligt at få godkendt af priskontrollen, og man undlod derfor helt at søge den til tariffernes gyldighed fornødne registrering (senere er arbejdet med særlige tariffer, navnlig for incasso, dog igen taget op, jfr. Norsk Sakførerblad 1954 s. 149, 159—61, 1955 s. 80—81, 99 og 1956 s. 157—61, 161).

Modstanderne af et takstsystem vil vel godtage systemet, hvis taksterne alene baseres på værdien (interesseprincippet), men fremhæver, at så snart taksterne er afhængige af andre momenter, vil taksterne let komme ud af trit med den økonomiske udvikling.

Der forekommer to typer af takster: procentuelle takster og minimal-takster.

Desuden en mellemgruppe, hvor salæret beregnes som et *skønsmæssigt arbejdsalær* efter arbejdets omfang, art og sagførerens ansvar, men med angivelse af et spillerum efter sagens værdi, det

opnåede resultat og klientens økonomiske forhold (forretningsoverdragelse, interessentskaber, privat skifte, repræsentation i boer), jfr. *Detlef Thomsen*, *Sagførersalærer*, *Berlingske Aftenavis* 20/7 1953.

Som regel betragtes taksterne kun som *normaltakster* eller vejledende takster, således at taksterne vil kunne fraviges, hvis de medfører et for sagføreren eller klienten urimeligt resultat, men salærerne bør beregnes takstmæssigt, medmindre der foreligger afgørende grunde for fravigelse, S. B. 1940 B. s. 90.

I *Sverige*, der ikke kender egentlige *salærtariffer*, er der udarbejdet takster, som stadigt reguleres, for godtgørelse for *rejse- og ventetid*, der beregnes uden for selve salæret. Dette skyldes imidlertid de geografiske forhold, lange og tidkrævende rejser, men iøvrigt tager man i Sverige afstand fra bedømmelsen af advokatens arbejde efter »taxameter«.

Det skal endnu fremhæves, at man i dansk ret hævder princippet om »*salærets enhed*«, således at der ikke kan debiteres særskilt, f. eks. for hvert enkelt brev o. l., jfr. U. f. R. 1910 s. 140 (HRD), S. B. 1929 s. 187, 1952 s. 40, 1957 s. 195 og s. 233.

Mange synspunkter kan påvirke salærberegningen:

A. Værdi.

Til fordel for det princip, hvorefter salærberegningen fastsættes procentvis i forhold til værdien, der også anvendes af arkitekter, ingeniører, ejendomsmæglere m. fl., har man henvist til parallelen til skattelovgivningen, hvor procentberegningen dog er stærkt progressiv af både indtægt og formue. Rigtigt er det i hvert fald, at en retssag, hvor sagsgenstanden er af betydelig værdi, bedre tåler sagsomkostninger, end en lille retssag, der vanskeligt kan belastes med sagsomkostninger, som kan virke tyngende, selv om det er mindre beløb, der er tale om. En lille sag kan kun bære små omkostninger.

De indvendinger, som er fremsat imod dette princip, kan formentlig kun være berettigede, såfremt værdisynspunktet praktiseres som en stiv, ufravigelig norm. Reglen må derfor formuleres så smidigt, at den kan fraviges, såfremt dens anvendelse medfører et urimeligt resultat for klienten eller sagføreren.

Takster, der er opbygget på værdisynspunktet, må ifølge sagens

natur være udtryk for en ret grov gennemsnitsregel, og der må derfor gives mulighed for endog ret betydelige afvigelser. Proceduretaksterne betragter det som normalt at fravige taksterne opad eller nedad med indtil $\frac{1}{3}$ af det normerede salær.

Værdisynspunktet er medvirkende til at skabe en vis stabil ensartethed i salærberegningerne for nogenlunde ensartede sager. Det er nemmere at operere med, både for sagførerne, for domstolene og for sagførermyndighederne, som får salærtvister til pådømmelse.

Og endelig er værdisynspunktet velegnet på en lang række andre områder end retssager, ja måske endnu mere end på procedure, hvor forøvrigt ikke det beløb, der indtales under sagen, men derimod parternes reelle økonomiske interesse i sagens udfald bør være udgangspunktet, jfr. S. B. 1922 s. 14—15 og nedenfor s. 99—100.

Hvis klienten selv har ønsket sagen anlagt for et højere beløb end tilrådet af sagføreren, er det kun naturligt at beregne salæret af dette beløb, selv om sagen kun kan gennemføres i et mindre omfang. Det forudsætter, at klienten er gjort opmærksom herpå og fastholder sin påstand.

En sagførers krav på et salær af 400 kr. for en anlagt sag om 5000 kr. anerkendtes uanset partens påstand om, at han måtte kunne indse, at sagen højst kunne gennemføres for 1000 kr., idet den større påstand var fremsat efter partens eget ønske, *U. f. R.* 1927 s. 746 og nedenfor s. 100.

B. Omfang.

Arbejdets *omfang* betragtes af alle som et væsentligt moment ved salærets fastsættelse, jfr. *C. Torkild-Hansen*, S. B. 1939 B. s. 247 og *H. C. Langkjær*, S. B. 1940 B. s. 6. I Sverige og Finland anses arbejdets omfang som den vigtigste faktor.

Det kan dog ikke anses for rigtigt at fastslå som almindelig regel, at salæret uden videre skal stå i direkte forhold til arbejdstidens længde. Det vil medføre åbenlyse urimeligheder ved at sidestille den hurtigt og rationelt arbejdende sagfører med en anden, der ikke er i besiddelse af disse egenskaber. En indviklet retssag kan medføre, at en sagfører er nødsaget til at foretage omfattende studier af litteratur og domspraksis, medens en anden sagfører måske allerede i forvejen behersker dette emne. Det vil

være urimeligt, hvis disse forhold skulle give sig udslag i forskellige salærer.

Disse betragtninger om retssager gælder i lige så høj grad på andre områder, ja måske endda i endnu højere grad på specialområder, hvor sagførerens større sagkundskab og rutine normalt betinger et større honorar.

Ved domstolenes fastsættelse af salæret i offentlige og beneficerede sager er det normalt, at salæret fastsættes efter i forvejen fastsatte takster, der væsentligst baseres på den anvendte tid, for såvidt straffesager angår; i civile sager er det rimeligt tillige at tage hensyn til sagens værdi og til, at den tabende part skal betale og ikke bør slippe billigere, fordi den vindende part har fri proces. Jfr. *Detlef Thomsen* og *Holger Wiklund* i *Norsk Saksførerblad* 1951 s. 43—47. Bortset fra offentlige og beneficerede sager tillægges der ikke den anvendte tid afgørende betydning. Det ville være ønskeligt og naturligt, at domstolene fulgte de af prismyndighederne godkendte takster.

Derimod har sagens omfang — selv bortset fra den anvendte tid — naturligvis betydning. At skrive to skøder berettiger til et større salær end blot at skrive et, selv om de to skøder vedrører samme ejendomshandel.

En sagfører, der medvirker ved et mageskifte om 2 ejendomme for en købesum af henholdsvis 315.000 og 82.500 kr., er overensstemmende med almindelig skik og brug berettiget til at beregne salær for hver ejendomsoverdragelse. *J. T.* 1920 s. 179, *U. f. R.* 1920 s. 517. Således også *S. B.* 1950 s. 238—39 og s. 450 ff.

Salæret for udfærdigelse og ekspedition af 5 skøder på 5 parceller, der solgtes under eet for ialt 15.000 kr., måtte beregnes for hvert enkelt skøde i overensstemmelse med de vejledende takster for vedkommende område, *S. B.* 1949 s. 301 (SN).

Dette almindelige princip er ikke fulgt i ØLK i *U. f. R.* 1957 s. 672, hvor salæret for forberedende auktionsmøder blev nedsat under hensyn til, at det drejede sig om 9 ensartede villaer.

C. Vægt og betydning.

Hvis sagen er af særlig *betydning* for klienten, kan den medføre forøget arbejde, kræve særskilt opmærksomhed og minutøs gennemgang af alle foreliggende muligheder, og den kan således kræve udfoldelse af sagførerens dygtighed i ganske særlig grad.

I den grad arbejdet får større omfang eller bliver af mere kompliceret art end normalt i en tilsvarende sag, kan det få indflydelse på salærets størrelse.

Spørgsmålet er imidlertid, om sagens større betydning i og for sig motiverer et større salær. Hvis det udelukkende er den økonomiske værdi, som er af betydning for klienten, kan dette ikke berettiggeliggøre et højere salær. Her må salæret fastsættes alene efter selve værdien, ellers ville det føre til urimelige resultater.

Hvis retsafgørelsen har afgørende betydning ud over det enkelte tilfælde, fastsætter taksterne, at det er klientens økonomiske interesse i den principielle afgørelse, som bestemmer salæret, jfr. tidligere S. B. 1922 s. 14—15.

I sager, hvis betydning ikke økonomisk kan måles i penge — f. eks. injuriersager — må salæret på tilsvarende måde afhænge af sagens almindelige interesse for klienten.

D. Sagens udfald.

Det er omtvistet, hvorvidt *udfaldet af et retssag* skal påvirke salæret.

Den opfattelse er gjort gældende, at en sagførers arbejde i en retssag er salæret værd uden hensyn til, om sagen tabes, idet der selvfølgelig ses bort fra de tilfælde, hvor sagføreren burde have indset, at sagen måtte anses for håbløs. Derfor bør salæret ikke nedsættes, hvis sagen tabes, og heller ikke forhøjes, hvis den vindes. Konsekvensen måtte uvægerligt blive, at et ellers rimeligt salær altid burde nedsættes, hvis sagen tabes. Det er i princippet urigtigt at lade udfaldet påvirke salæret. Hvis salæret nedsættes, såfremt sagen tabes, bør dette ske af andre grunde: klientens økonomi, venskabsforhold, eller fordi klienten tilhører sagførelsens faste klientel.

Efter proceduretaksterne skal der imidlertid tages hensyn til sagens udfald, og uanset de foranstående i og for sig logiske betragtninger, der kan anføres herimod, er dette i almindelighed både praktisk og psykologisk klogt.

Og på *udenretslige områder* kan man slet ikke overføre de nævnte synspunkter. For det første er sagføreren ikke rådig over, hvorvidt en retssag tabes eller vindes, et synspunkt, som ikke har samme betydning udenfor retssager, og for det andet er det i

retspejens interesse, at sagføreren er hævet over parternes tvist, hvad han ikke er, hvis hans honorar påvirkes af udfaldet.

E. Sagførerenes ansvar.

I adskillige tilfælde vil *sagførerenes ansvar*, som selvstændigt synspunkt, føre til samme resultat som andre af de nævnte synspunkter: værdi, omfang, vægt og betydning. Dette gælder i hvert fald ved retssager.

Ansaret kan imidlertid få betydning som selvstændigt synspunkt ved enkelte andre grupper.

For administration af værnemageres forretning og formue har SR vedtaget følgende retningslinier: salæret bør ikke fastsættes procentuelt, men som et arbejdssalær på grundlag af arbejdets omfang og sagførerenes ansvar samt de værdier, administrationen har drejet sig om, S. B. 1946 s. 139 og 1947 s. 114.

F. Vanskelighed.

I den udstrækning *vanskeligheden* indvirker på arbejdets omfang, kommer vanskelighederne også til at influere på salærberegningen.

Ved retssager kan der tages hensyn til sagens mer eller mindre komplicerede og indviklede beskaffenhed og til, i hvor høj grad udfaldet må anses for tvivlsomt, og vanskeligheden ved at gennemføre retssagen.

Holger Wiklund har fremsat teorien om den objektive vanskelighedsgrad. Herved skulle det muliggøres at borteliminere irrelevante faktorer, som f. eks. den enkelte sagførers særlige forudsætninger, rationelle arbejdsmåder, særlige kundskaber m. v.

Konsekvensen heraf er ganske naturligt, at den sagfører, som har særlige forudsætninger, kundskaber eller erfaring, indtjener sit honorar med mindre arbejde end andre.

Om man også skal følge *Rolf Christophersen* i hans opfattelse af, at salæret bør stige skønsomt på grund af arbejdets »mulig mindre behagelige beskaffenhed«, er tvivlsomt.

G. Nedsættelsesgrunde.

I adskillige tilfælde vil der foreligge forhold, som gør det naturligt og rimeligt at nedsætte salæret, hvadenten der foreligger takster eller ikke.

Salærtaksterne for provinssagførere nævner således, at taksterne er uforbindende i følgende tilfælde:

- a) Overfor vedkommende sagførers egne eller hustrus nærmeste slægtninge.
- b) Overfor offentlige institutioner, ved forretninger, der udføres ifølge fast engagement, hvor forretningen må betragtes som følge af vedkommende institutions virksomhed.
- c) I særlige tilfælde, hvor trang eller personlige forhold taler derfor, kan forretninger udføres gratis. Dog er det ikke, når der foreligger flere juridiske ekspeditioner, mellem hvilke der er en vis sammenhæng eller forbindelse, tilladt at foretage enkelte af disse ekspeditioner gratis.

De grundlæggende synspunkter ved salærberegningen er forholdsvis sent taget op til almindelig drøftelse indenfor de nordiske sagførerorganisationer.

I Sverige har *Holger Wiklund* foretaget en dybtgående undersøgelse i *Tidskrift för Sveriges Advokatsamfund* 1944 s. 3—25: »Några synpunkter på grunderna för advokatens arvodesdebitering«; fra Finland foreligger *Å. Roschier-Holmbergs* redegørelse i *Defensor legis* 1950 s. 311—22, og i Norge er emnet behandlet af *Rolf Christophersen*, *Sakførernes salærberegning*, Oslo 1951.

Spørgsmålet har været drøftet på delegeretmødet for de nordiske sagfører- og advokatorganisationer i Stockholm 1951, *S. B.* 1952 s. 204—208, *Tidskrift för Sveriges Advokatsamfund* 1952 s. 128—38 med diskussionsindlæg af *Heikki Borenus*, *Gunnar Bomgren*, *Axel H. Pedersen*, *Rolf Christophersen*, *Holger Wiklund*, *Per Axel Weslien* og *Fisch-Thomsen*.

Tilfælde, der ikke berettiger til salær eller til fuldt salær.

A. Retsstridigt forhold og forsømmelig udførelse.

a. Dersom sagføreren ved hvervets udførelse har gjort sig skyldig i *strafbar eller anden lovstridig adfærd*, kan der selvsagt ikke tilkomme ham noget krav på salær.

U. f. R. 1912 s. 649: Kurator i et til konkursbehandling overtaget bo, der

senere efter opnået akkord blev overleveret fallenten, aflagde i strid med bestemmelserne i konkurslovens § 122 først regnskab et halvt år efter boets udlevering. Som følge heraf blev han ikke anset berettiget til det af ham beregnede kuratorsalær, hvorimod han ansås pligtig til at lade sig nøje med et mindre honorar, som den tidligere fallent havde erklæret sig villig til at udrede.

U. f. R. 1910 s. 499: Bøde efter straffelov 1866 § 144, jfr. § 141, for at have overtrådt sagførerpligterne ifølge lovgivningen, særligt Danske Lov 1-9-1, bl. a. ved at beregne sig salær m. m. af en klient i tilfælde, hvor det måtte være klart, at der ikke kunne tilkomme ham noget som helst vederlag hos denne, ved at beregne sig salærer for retslige skridt, der ikke havde været rimelig grund til at foretage, og ved at beregne sig ublu salærer.

Har sagføreren iøvrigt tilsidesat sine sagførerpligter ved *uforsvarlig og forsømmelig udførelse* af hvervet, således at han efter almindelige erstatningsregler pådrager sig erstatningsansvar over for klienten, er det antaget, at han også mister sit krav på salær.

U. f. R. 1937 s. 9 (HRD): S., som havde administreret sin i uskiftet bo hensiddende svigermoders formue, og som blev dømt til at erstatte boet en del af formuen, der var forsvundet på en ikke nærmere oplyst måde, havde ikke krav på salær for sin administration.

U. f. R. 1933 s. 16 (HRD): S., der havde forsømt at lade nogle af ham ordnede ejendomshandler notarielt bekræfte som da foreskrevet i de sønderjydske landsdele, hvorfor nogle af køberne trådte tilbage fra købet, måtte erstatte sælgerens tab. For arbejde og udgifter, der skulle bøde på disse tab, og som for en stor del foregik, efter at sagføreren havde indgået interessentskab med en anden sagfører, og med dennes vidende, kunne ingen af disse beregne sig salær hos sælgeren.

For oprettelse af ugyldigt (ulovligt) skøde kan der ikke beregnes salær, *S. B. 1949 s. 131-32.*

U. f. R. 1913 s. 805: En sagfører, der sammen med en anden som executor havde overtaget et dødsbo til behandling, men som af Justitsministeriet var afsat fra dette hverv, hvorefter boet var henvist til skifterettens behandling, nægtedes der et af ham forlangt executorsalær m. v., da det var oplyst, at han til skade for de øvrige arvinger havde ydet nogle af arvingerne større forskud, end deres arv udgjorde, havde undladt at give skifteretten oplysning om forskellige ham bekendte forhold boet vedrørende, og sammen med sin medexecutor på uforsvarlig måde havde forhalet boets afslutning.

b. Men selv om sagførerens tilregnelige forsømmelighed ikke har resulteret i et direkte påviseligt økonomisk tab for klienten, men blot i almindelig ulempe, som f. eks. langvarig og ubehage-

lig forhaling af sagen, frygt for tab, f. eks. på grund af manglende sikring af klientens rettigheder, vil der formentlig være mulighed for nedsættelse eller bortfald af salæret ud fra almindelige retlige grundsætninger. Sagføreren har ikke på behørig måde præsteret den tjenesteydelse, som danner basis for hans salærkrav. Ydelsens »mindre værdi« kan ganske vist ikke udregnes i kroner og ører på samme måde, som hvor det drejer sig om en mangelfuld salgsgenstand, men da forudsætningen for det fulde salærkrav ikke længere er til stede, bør man — ikke mindst af præventive grunde — formentlig kunne reducere salærkravet eller lade det helt bortfalde. Noget andet er, at en sådan nedsættelse kun bør finde sted, hvor det er klart, at sagføreren ved forsømmelse har forvoldt klienten ulemper eller udsat ham for tab.

Dette anerkendes også i praksis, jfr. S. B. 1949 s. 237—39, 287—88, jfr. 1950 s. 369 ff, 1951 s. 344 (berigtigelser i dokumenter vedrørende stiftelse af et aktieselskab) og 1950 s. 243—46 (smøleri med ejendomshandel); i intet af disse tilfælde fandtes dog grundlag for nedsættelse, hvorimod nedsættelse af salæret til halvdelen er statueret af SN i en ejendomshandel, skønt klienten ved egen indgriben undgik tab, S. B. 1953 s. 80. Nedsættelsen skete, selvom der ikke forelå betingelser for at pålægge sagføreren et erstatningsansvar, der kunne *modregnes* i salærkravet. Jfr. *Anders Vinding Kruse*, Misligholdelse af ejendoms køb (1954) s. 282—83, der også hævder, at salærreduktion kan finde sted, hvis sagføreren blot har udsat klienten for risiko, selvom han ikke har lidt noget tab, og S. B. 1956 s. 272: SR: Forsømt at undersøge, om der påhvilede ejendommen mergelgæld, at udfærdige refusionsopgørelse og at anvende udbetalingen til indfrielse af prioriteter; »uanset i hvilket omfang han evt. pålægges eller erkender et erstatningsansvar for det økonomiske tab . . ., (har han) efter almindelig sagføreropfattelse tabt sit krav på salær . . .«

En salærreduktion *har endelig været* anvendt af *domstolene* som en *pønalvirkning* over for *beskikkede* sagførere, med hvis sagførelse domstolene har været utilfreds, jfr. U. f. R. 1911 s. 915, 1915 s. 311 (smøleri), men dette er nu *forladt*, jfr. HRD i U. f. R. 1922 s. 609, S. B. 1922 s. 27, *Hurwitz*, Strafferetspleje, (2. udg. 1949) s. 248 note 45, 256.

Det må imidlertid erkendes, at hele spørgsmålet om, hvorvidt

uforsvarlig eller pligtstridig udførelse af et hverv eller en forretning berettiger til at nedsætte salæret, tiltrænger en nærmere undersøgelse — også i forbindelse med betingelserne for erstatningspligt i de tilfælde, hvor sagføreren ved forsætlig eller uagtsom tilsidesættelse af sine pligter overfor klienten har påført denne et udækket formuetaf, jfr. *Anders Vinding Kruse, Sagførernes erstatningsansvar (1952) s. 9 ff. og 32.* Jeg har tidligere foreslået, at emnet skulle behandles på et af de delegeretmøder, der afholdes af de nordiske sagfører- og advokatororganisationer.

B. Henvisningshonorar.

Det såkaldte »henvisningshonorar« er ikke noget honorar, men en provision, der ydes en kollega for at få tilført en sag, altså en form for akquisition. Både af hensyn til klienterne og kollegerne er en sådan »kollega-provision« utilstedelig.

Ydelsen og modtagelsen af et »henvisningshonorar« misbilliget. Henvisningshonoraret, som klienten havde været uvidende om, skulle krediteres klienten, *S. B. 1950 s. 207—09.*

Regler for god sagførerskik fastslår, at »henvisningshonorar« er utilstedeligt.

C. Ikke led i sagførerens erhvervsvirksomhed.

Besvarelse af en læges henvendelse på en patients vegne er ikke et sådant led i sagførerens erhvervsvirksomhed, at den uden udtrykkelig aftale medfører pligt for lægen til at betale salær, *S. B. 1941 B. s. 11.*

U. f. R. 1953 s. 404: En sagfører rettede for nogle selvskiftende arvinger A henvendelse til sagfører S for at få oplyst, om S's klient D havde betalt et beløb til afdøde. S forlangte salær for at undersøge det, og A anlagde herefter sag mod D til beløbets betaling. På første tægtedag fremlagde S kvittering for betalingen. Da S ikke burde have stillet krav om salær, tilkendtes der A sagsomkostninger, og S idømtes mulkt for unødigt trætte.

D. Forsømmelighed med at få salærkravet dækket hos modparten.

Spørgsmålet har ikke direkte foreligget, hverken for domstolene eller for sagførermyndighederne, men foreligger der en forsømmelse fra sagførerens side, må det formentlig også følge af den almindelige erstatningsregel, at klienten kan protestere imod at

blive debiteret beløb, som ellers han eller sagføreren direkte kunne have fået dækning for, se eksempelvis J. D. 1951 s. 308, S. B. 1951 s. 448, hvor en sælger ikke antoges at have lidt noget tab ved, at der var gået over et år, før hans sagfører — forgæves — havde holdt sig til køberen, hvem omkostningerne i skødet var pålagt.

Et lignende spørgsmål har foreligget i J. D. 1940 s. 159: S., som ved forligsforhandlinger under en retssag havde oplyst sin klient om, at hans salær ville andrage 150 kr., uden at nævne, at han på sagen havde afholdt positive udgifter til et beløb af kr. 178,19, fandtes, da klientens forklaring om, at han var gået ud fra, at de samlede omkostninger androg 150 kr., ikke kunne betvivles, og det måtte antages, at klienten, hvis det rette forhold havde været ham bekendt, ikke ville være indgået på forliget, at have pådraget sig et ansvar for det tab, klienten havde lidt, men under hensyn til, at klienten også havde begået en fejl ved ikke udtrykkeligt at spørge, om han ikke havde mere at betale, tilkendtes der sagføreren halvdelen af det beløb, han havde udlagt.

E. Sagen gennemføres ikke fuldt ud.

De ved de vejledende salærtakster fastsatte honorarer, som be- regnes procentvis i forhold til sagsgenstandens værdi, finder alene anvendelse, hvor den *pågældende sag gennemføres fuldt ud*, medens der, hvor dette ikke er tilfældet, kun kan tilkomme sagfø- renen et i forhold til det udførte arbejde og det dermed forbundne ansvar passende honorar (S. B. 1929 s. 186—87).

Dette princip er fastslået i mange enkelttilfælde indenfor de forskellige salærgrupper.

Om *skøder*, se s. 58—60.

Om *procedure*, se s. 102—03.

Om *incasso*, se s. 123.

Til illustration kan iøvrigt anføres:

HRD i U. f. R. 1913 s. 771: Salær for bestræbelser for at hjælpe en enke ud af økonomiske vanskeligheder nedsat til det af enken tilbudte beløb, særlig under hensyn til, at S. ikke havde godtgjort, at hans bemyndigelse til at handle for hende havde været så vidtgående, som af ham påstået, samt til, at hans virksomhed ikke havde ført til noget resultat for enken, uden at han havde godtgjort, at skylden herfor var hendes.

Frasagt sig ordningen af en ejendomshandel, efter at have erfaret, at klien- ten til en anden handel havde benyttet en anden sagfører. Ikke det fulde

takstmæssige salær, men kun et salær i forhold til det udførte arbejde, *S. B. 1950 s. 243-46*, jfr. s. 291-92.

Salær for fremskaffelse af et lån, som ikke blev effektueret, 540 kr., nedsat til 270 kr., da sagføreren ikke fik omprioriteringen i orden, hvilket lykkedes for en anden sagfører, *S. B. 1926 s. 75-76 (ØLD)*.

Hvor en sagfører for en klient søgte at belåne et denne tilhørende pantebrev, men hvor klienten inden noget lån var effektueret, accepterede et tilbud fra pantedeblitor om indfrielse, havde sagføreren krav på et skønsmæssigt fastsat arbejdsbonorar, *S. B. 1952 s. 180*.

U. f. R. 1913 s. 979: Ikke antaget, at to sagførere, der havde medvirket ved et mageskifte, havde krav på det dem i salærbevis tilsagte salær, da den ved deres bistand oprettede slutseddel indeholdt så mangelfulde bestemmelser med hensyn til ordningen af de den ene ejendom vedrørende prioritetsforhold, at mageskiftet ikke kunne gennemføres, og da der — efter at de havde vægret sig ved at arbejde videre på sagen, medmindre salæret blev dem betalt forud — først ved en anden sagførers bistand var opnået enighed mellem parterne om de fornødne supplerende bestemmelser.

Derimod fandtes de at have krav på et efter slutsedlens betydning som led i den endelige overenskomst fastsat mindre salær.

J. D. 1954 s. 33 (skattesag) og 1957 s. 201 (tilbud om køb af forretning).

Om *resultatløse forhandlinger ved ejendomshandler*, se s. 58.

Som et specielt tilfælde kan nævnes:

U. f. R. 1920 s. 89: En sagfører havde med hensyn til et aktieselskab tilhørende barkskib tilbudt at skaffe selskabet et garanteret købetilbud, der var højere end et fra anden side alt fremkommet, og blev i den anledning opfordret til at møde på selskabets generalforsamling med et fast tilbud med bankgaranti. Han mødte også og fremsatte mundtlig et sådant tilbud fra en mand, om hvis formentlige soliditet han tillige fremlagde en erklæring fra en bank. Tilbudet blev ej modtaget, og han søgte derefter selskabet til betaling af provision, men fik ikke medhold, da selskabet ikke havde tilsagt ham salær alene for at tilvejebringe et højere bud eller garanteret ham, at et sådant ville blive antaget af generalforsamlingen.

Som andre tilfælde:

U. f. R. 1915 s. 491: S., der havde fået 200 kr. for at assistere nogle privat skiftende arvinger, hvilket skifte dog på grund af arvingernes uenighed ikke blev gennemført, ikke anset berettiget til af en af arvingerne at forlange yderligere salær, fordi han, efter at offentlig skifte var påbegyndt, havde givet møde for arvingen i nogle skiftesamlinger, hvori S. uden anmodning fra arvingen fremsatte forgæves ønske om at blive antaget som medhjælper.

U. f. R. 1909 s. 815: En mand, der havde tilsagt S., under hvis medvirkning et mageskifte havde fundet sted, et salær, »at betale, når skødet er under-

skrevet«, fandtes ikke pligtig at betale dette salær, da det havde vist sig, at hans medkontrahent ikke var i stand til at opfylde mageskiftehandelen, hvorfor denne ikke fuldbyrdes.

F. Egen interesse.

En sagfører kan i almindelighed kræve incassosalær m. v. for indtaling af krav, der tilkommer ham selv. Se s. 128.

Om førelse af egne retssager se s. 101—02.

Ametasystemet.

Ved a meta systemet forstås den ordning, at hver af parterne er berettiget til at være repræsenteret af sin sagfører ved ordning af en ejendomshandel og visse andre retsforhold (f. eks. også bobehandling, stiftelse af aktieselskab m. v.), og at det takstmæssige salær, hvis størrelse er uafhængigt af, om en eller flere sagførere deltager, deles mellem sagførerne.

Reglen tilgodeser således både sagføernes kollegiale interesser og klienternes økonomiske interesser, S. B. 1950 s. 30 (SR), jfr. *Arthur Christensen*, S. B. 1944 s. 41—45, 50—51, 1952 s. 218—19, *H. R. Brøcker* 1944 s. 49—50.

Hvor den ene parts repræsentant ikke er sagfører, finder delingsreglen ikke anvendelse, jfr. U. f. R. 1948 s. 626 (mageskifte), S. B. 1948 s. 32 (forpagtningskontrakt).

Systemets anvendelse, således at en sagfører kan påberåbe sig det, forudsætter en *aftale* mellem de to sagførere, S. B. 1931 s. 89—91, eller *en generel aftale* mellem sagførerne i en retskreds eller by, der som regel træffes gennem de stedlige sagførerforeninger. Sådanne aftaler kræver ikke godkendelse af kredsbestyrelsen eller SR. Systemet kan endvidere hvile på *sædvane* se f. eks. S. B. 1948 s. 34, 1935 s. 45—46 og s. 48—49, jfr. s. 118, 1931 s. 123 og 125, cfr. 1935 s. 35. Endvidere S. B. 1933 s. 137—38.

Det er ikke stemmende med god sagførerskik at søge at bevæge den anden part til ikke at lade sig repræsentere ved sin egen sagfører, jfr. S. B. 1944 B. s. 2, 1954 s. 291, hvorimod denne ikke handler ukollegialt ved at »bringe sig i erindring« hos sin klient, S. B. 1955 s. 194—95 (SN).

Hver af sagførerne hæfter overfor den anden som *selvskyldnerkautionist* for skadesløs betaling af sin klients andel i de konstante udgifter, S. B. 1932 s. 47 og 48, 1932 s. 128, 1952 s. 179 (SR) og 218—19 (*Arthur Christensen*), jfr. S. B. 1935 s. 27—29, hvor det blev statueret, at der ikke forelå a meta bl. a. under henvisning til, at sagføreren ikke ville indestå for omkostningerne. Såfremt en af parterne i en ejendomshandel alene skal bære omkostningerne, hæfter vedkommendes sagfører for samtlige udgifter, S. B. 1944 s. 44.

Det er vistnok den almindelige regel indenfor a meta områderne, at systemet anvendes, *når hver har sin egen sagfører til stede, når de pågældende dokumenter underskrives, selvom den pågældende part ikke forinden har meddelt, at hans egen sagfører skal medvirke ved kontraktens afslutning*. Såfremt en part først lader sig repræsentere, efter at dokumenterne er underskrevet, foreligger derimod ikke a meta, jfr. *Arthur Christensen*, S. B. 1948 s. 211—12, endvidere 1953 s. 135, 1954 s. 291, jfr. s. 366, og 1955 s. 194 (SN): Hver af parterne i en ejendomshandel må have adgang til uden angivelse af grund at tilkalde sin egen sagfører, indtil betinget eller endeligt skøde er underskrevet, jfr. S. B. 1957 s. 167 (K. K.):

Efter at en om en ejendom inden for a meta området oprettet slutseddel, hvori stod, at sagf. X skulle repræsentere begge parter, af en ejendomsmægler var overgivet til X, og efter at X havde udarbejdet udkast til skøde og tilhørende pantebrev, fik X fra sagf. Y telefonisk besked om, at sælgeren havde anmodet Y om at repræsentere denne ved handlen, og papirerne blev derefter under X's og Y's medvirken gennemgået og underskrevet på X's kontor. Statueret, at selv om det oprindelig havde været sælgerens mening, at X skulle repræsentere ham, og uanset at dette var udtrykt i den underskrevne slutseddel og også senere af A udtrykt mundtligt over for X, så måtte det anses for givet, at sælgeren inden skødets underskrift havde skiftet mening og anmodet Y om at repræsentere ham, og uanset grunden til hans meningsskifte, idet det i hvert fald efter det oplyste ikke skyldtes nogen påvirkning fra Y, så var handlen à meta, hvorfor salærerne for skødet og pantebrevet skulle deles lige mellem X og Y.

S. B. 1957 s. 229: K. K.: Efter at sagf. X af ejendomshandler A havde fået overleveret en slutseddel, hvorved X' klient B solgte sin ejendom til C, som X ikke kendte, i hvilken slutseddel stod, at »skødet underskrives den 10/11 1956 kl. 16 hos sagf. X«, tog X sammen med ejendomshandleren ud og besøgte C. X hævdede, at han aflagde dette besøg efter C's gennem A fremsatte anmodning, og at C under besøget anmodede X om at repræsentere C under handlen,

medens C hævdede, at han ikke havde bedt X om at besøge ham, og at han, C., under besøget blev spurgt, om X måtte repræsentere ham under handlen, hvortil han svarede, »at det kunne der vel ikke være noget i vejen for«. Kort efter anmodede C gennem sin svigersøn, D, sagf. Y om at repræsentere ham under handlen, og Y deltog i mødet, hvor skødet blev underskrevet. X hævdede, at han alene repræsenterede begge parter, mens Y hævdede, at handlen var a meta.

Statueret, at C hverken ved slutsedlens bestemmelse eller ved det under X's besøg hos ham passerede havde afskåret sig fra at engagere sin egen sagfører ved handlens berigtigelse, og at handlen derfor var a meta. Det bemærkes, at ejendommen lå inden for a meta-området, inden for hvilket også samtlige de i sagen nævnte personer havde bopæl, respektive kontor.

Kriteriet for, hvornår der foreligger a meta, gav anledning til diskussion på fællesmødet af SR, SN og kredsbestyrelserne i 1948, S.B. 1948 s. 211—12, hvor *Konrad Hansen* rejste spørgsmålet om, hvor meget man skal kræve for at have deltaget i en handel, hvor meget skal en sagfører medvirke for at have krav på salær. *Arthur Christensen* oplyste, at det ikke var noget problem i Jylland, hvor systemet havde udviklet sig i en årrække, og hvor det nu er bindende. Parterne må anses for at have benyttet sin egen sagfører ved ordningen af det pågældende kontraktsforhold, når hver af parterne er repræsenteret ved sin egen sagfører, når de pågældende dokumenter underskrives, selvom en af parterne ikke forinden har meddelt, at hans egen sagfører skulle medvirke ved ordningen.

En ejendomshandel i Jylland anset som a meta, uanset at det i slutsedlen var fastsat, at sælgerens sagfører, der havde oprettet slutsedlen alene, skulle udfærdige skødet, da køberens sagfører mødte ved handelens endelige berigtigelse, S. B. 1948 s. 65.

A meta antaget, skønt køberens sagfører først kom tilstede, efter at sælgerens sagfører havde udfærdiget en så detaljeret slutseddel, som var underskrevet af parterne, at de var bundet af aftalen, S. B. 1947 s. 5.

A meta, hvor en jydsk sagfører oprettede en forpagtningskontrakt, uanset at den anden sagfører ikke var tilstede ved kontraktens underskrift, idet hans klient medbragte et udkast, som blev delvist benyttet ved udformningen, S. B. 1954 s. 32.

Da et dokument var så udførligt affattet, at et senere overdragelsesdokument var unødvendigt, og da der ikke ud fra købesummens størrelse eller arbejdets omfang kunne sluttes noget om, hvorvidt handelen var a meta, blev

handelen ikke anset som a meta, men sagføreren burde have tilkaldt sin kollega til de møder, som blev afholdt efter handelens afslutning, idet han da var bekendt med, at han repræsenterede køberne, *S. B. 1945 s. 17—20.*

Ekspeditionen af en i henhold til et skøde stedfindende overtagelse af en kassekredit i en bank var a meta mellem køberens og bankens sagførere, *S. B. 1954 s. 291.* (I referatet anføres sælgerens sagfører, men det drejede sig om køberens sagfører i forhold til bankens sagfører. Den pågældende sagfører skrev imidlertid skødet for begge parter. Hvis hver part var repræsenteret ved sin sagfører, og banken ved en tredje sagfører, ville bankens sagfører få $\frac{1}{2}$ salær, og sælgers og købers sagfører deler den anden halvdel).

Prioritering med kredit- og hypotekforenings- samt statslån, der skulle foretages i henhold til et skøde og blev foretaget af sælgerens sagfører, var a meta mellem sælgers og købers sagfører, da der ved handelens indgåelse endnu ikke forelå tilsagn fra kredit- og hypotekforeningen, og statslånets størrelse ikke var endelig fastsat, *S. B. 1954 s. 291; s. 366* oplyses, at kendelsen (fra Århus) vel stemmer med praksis inden for nogle, men næppe inden for alle kredse inden for a meta området, jfr. *S. B. 1955 s. 133 (N. J. Gorrissen)*, s. 226 (*Arthur Christensen*) og 1956 s. 36—37 (*C. Torkild-Hansen*).

Efter at A havde fået tilsagn fra A/S B om et lån på 400.000 kr. mod pant i en fabrik på lejet grund, anmodede han sagfører Y om at udfærdige pantebrevet. Y sendte udkast til B, der bad sin faste sagfører, X, om at gennemse det. SR udtalte, at X ikke i den anledning havde noget selvstændigt salærkrav mod A, men at han, da ejendommen lå inden for a meta området, i henhold til a meta reglerne havde krav på halvdelen af Y's salær, der ansattes til 1000 kr., *S. B. 1955 s. 7, 1956 s. 32—36.*

S. B. 1957 s. 234: K. K.: Iflg. et i h. t. skøde udstedt sælgerpantebrev skulle køberens egen regning optage bl. a. kreditforeningslån, hvis provenu skulle betales som ekstraordinært afdrag på sælgerpantebrevet. Det salær, som køberens sagfører havde oppebåret for lånesagen, og det salær, som sælgerens sagfører havde oppebåret for 2 i forbindelse med lånesagen stående moderationspåtegninger, var begge a meta mellem sælgers og købers sagførere.

Spørgsmålet om *arbejdsdelingen* mellem to sagførere løses oftest gennem aftale. — Det er dog vistnok reglen, at det er sælgerens sagfører, der udfærdiger dokumenterne, men dette gælder dog ikke alle steder, jfr. *H. R. Brøcker, S. B. 1944 s. 49.* Drejer det sig om en ejendomshandel, foregår forhandlingerne ligeledes på sælgerens sagførers kontor. Køberens sagfører drager omsorg for gældsovertagelserne, idet han får skødet tilsendt, så snart det er tinglyst. Såfremt køberens sagfører ikke inden en rimelig tid har berigtiget gældsovertagelsen, er sælgerens sagfører beføjet til at bringe gældsovertagelsen i orden og henvende sig til køberens herom.

En ejendomshandel anset som *a meta*, uanset at den ene sagfører henviste til, at han alene havde foretaget ekspeditionerne, og at spørgsmålet først var rejst efter den endelige berigtigelse, medens den anden sagfører påberåbte sig, at han havde repræsenteret køberen ved handelens afslutning, og at han efter aftalen ikke kunne beregne sig noget salær hos køberen, *S. B. 1928 s. 91*. Jfr. *S. B. 1957 s. 142 (K. K.)*.

Det salær, som deles, er alene minimumssalæret for den pågældende forretning. Ved fordelingen anvendes, forsåvidt angår fast ejendom, den takstregel, som er gældende i det område, hvor ejendommen er beliggende, *S. B. 1945 s. 202*.

Delingen af salæret mellem de to sagførere er uafhængig af, hvorledes omkostningerne skal betales ifølge parternes indbyrdes aftale, og gælder følgelig også, hvor alle omkostninger skal betales af den ene part, jfr. *S. B. 1949 s. 38*, jfr. *1948 s. 346—47* og *1950 s. 30 (SR)*.

Ved køb og salg af faste ejendomme er der imidlertid ofte opstået tvivl om, hvorvidt andre i forbindelse hermed stående salærer også skal deles.

Sælgerens sagførers *kommissionssalær* er ikke *a meta*, *S. B. 1948 s. 343*, jfr. *1949 s. 38*. Derimod *a meta*, hvis to sagførere i forening udbyder en ejendom til salg, hvad enten salæret betales af køber eller sælger, Det danske Sagførersamfund, Meddelelser til Medlemmerne *1921 s. 29*.

Salæret for en *lånesag*, der var afsluttet, da en ejendomshandel blev indgået, ikke anset som *a meta*, *S. B. 1948 s. 343*, jfr. *1949 s. 38* og *1927 s. 84*; om sparekasselån *S. B. 1944 s. 103*, om hypotekforeningslån *S. B. 1928 s. 84*.

To sagførere, der repræsenterede klienter, der i forening afgav bud på en mejeriejendom for i fællesskab at drive den under aktieselskabsform, traf *a meta* aftale. Denne omfattede køb af ejendommen, stiftelse af aktieselskab, forhandlinger om mangler ved mejeriet, fremskaffelse af driftslån, men ikke senere assistance ved opførelse af nyt mejeri og køb af grund hertil, *S. B. 1950 s. 79—81*.

Som *a meta* betragtes også salæret for de i forbindelse med en ejendomshandel udstedte pantebrev fra køberen til sælgeren, og også andre pantebrev, dog ikke såfremt disses udstedelse ikke står i forbindelse med ejendomshandelen, end ikke det pantebrev eller skadesløsbrev, som køberen f. eks. udsteder til sikkerhed for det banklån, hvormed udbetalingen — helt eller delvist — skaffes til veje, og ligeledes skadesløsbrev, *S. B. 1944 s. 103*. Som *a meta* betragtes ligeledes gældsovertagelsen vedrørende de i ejendommen indestående prioriteter, *S. B. 1944 s. 44—45*. Om salær for overtagelse af et pantebrev i en solgt ejendom, når sagføreren repræsenterer både sælger og pantekreditor, se *S. B. 1948 s. 36*.

Det er iøvrigt fastslået, at det er bedst stemmende med a meta systemet, at alle af en sags ordning flydende salærer deles, således at det må påhvile den sagfører, som har en anden opfattelse med hensyn til et enkelt af salærene, i tide at rejse spørgsmål herom ved at tage forbehold, S. B. 1932 s. 46—47.

Således angående en *omprioritering*, S. B. 1935 s. 36—37, 1942 B. s. 81—83 og angående nogle lån, ligeledes som led i en ejendomshandel, S. B. 1935 s. 37—38, 1944 B. s. 1—3.

Ved ordningen af et *mageskifte* fandtes det naturligt, hvor ingen anden aftale er truffet, at salæret i sin helhed deles, fastslået som kutyme i 8. og 9. kreds, Det danske Sagførersamfund, Meddelelser til Medlemmerne 1921 s. 48.

Se om *udlægsskøder* S. B. 1927 s. 84—85, 1943 B. s. 83.

Da en *separationssag* var a meta, måtte den sagfører, som ville hævde, at salæret for køb af fællesboets faste ejendom skulle holdes udenfor, have bevisbyrden, S. B. 1929 s. 145—46, 1927 s. 85—86.

SN har antaget, at en handel, hvorved en i Jylland beliggende ejendom af en på Sjælland boende klient, der repræsenteredes af en sjællandsk sagfører, solgtes til en i Jylland boende køber, der repræsenteredes af en jydsk sagfører, henhørte under a meta reglen, S. B. 1948 s. 117—18, jfr. S. B. 1951 s. 485 og 1953 s. 107: Skødesalæret i en handel om en ejendom i Jylland, hvor sælgeren var repræsenteret af jydsk og køberen af sjællandsk sagfører, skulle beregnes efter jydsk takst til 1 %, der i henhold til slutsedlen skulle betales af køberen og ifølge a meta reglen deles lige mellem sælgerens og køberens sagfører. F. s. v. køberens sagfører måtte have krav på yderligere salær, måtte dette udredes af køberen, og dette var sælgerens sagfører uvedkommende.

Om *byggesager* se s. 60.

Akkordhonorarer.

En særlig interesse knytter sig til aftaler mellem sagfører og klient om, at salæret skal afhænge af sagens udfald (*Erfolgshonorar, palmarium*) måske endda udgøre en på forhånd fastsat del af det ved dommen tilkendte beløb (pactum de quota litis).

Såfremt aftalen er gyldig efter civilrettens almindelige regler og navnlig ikke i det enkelte tilfælde åbenbart foruretter en af parterne, jfr. Rpl. § 134, stk. 3, vil det normalt blive standarden: god sagsførerskik, der bliver bestemmende for dens tilstedelighed, idet lovgivningerne kun undtagelsesvis har befattet sig hermed. Fr. 4/3 1690 bestemte: »Eftersom Vi komme udi Erfaring, at en-

deel Prokuratorer ei saa rigtigen med godt Folks Sager skal omgaaes, som det sig bør, da ville Vi hermed have Prokuratorerne strengeligen og alvorligen forbuden ei om nogen sag som de sig paatage at udføre, enten om den ganske eller om andeel deraf, før eller siden at *transigere* eller sig den paa nogen Maade eller Vilkaar at *tilforhandle*, under Straf, ei nogensinde for nogen Ret mere at gaae i Rette . . .«. Bestemmelsens rækkevidde var vel noget tvivlsom, men ved Rpl. er den ophævet. Det siges positivt i § 134, stk. 2, at bortset fra, at sagføreren ikke ved udførelse af retssager må kræve højere betaling, end der skønnes billigt for den bistand og tjeneste, han som sådan yder, § 134, stk. 1, er det forøvrigt *ikke forbudt at betinge sig højere betaling for det tilfælde, at sagen vindes, end for det tilfælde, at den helt eller for en del tapes, ligeså lidt som det er forbudt at betinge sig en vis andel i sagens genstand.*

Denne regel kan — med enkelte sproglige ændringer — føres tilbage til den første proceskommissions udkast (1876). Det hedder i bemærkningerne, at udkastet søger garantien imod overdrevne fordringer fra sagføreren side i rettens skøn, idet højere betaling, end denne finder billigt, ikke kan tilkendes en sagfører, hvad enten han forud har sluttet overenskomst om vederlaget eller ikke. Når dette fastholdes, synes der ikke at være grund til iøvrigt at begrænse kontraktfriheden på dette område. § 130 ophæver derfor det bestående forbud imod, at sagførere som vederlag betinger sig andel i sagens genstand.

Det er datidens abstrakt-liberalistiske idealer, snarere end praktiske erfaringer, der er årsag til lovændringen.

Man kan imod sådanne aftaler henvise til såvel almindelige retsplejehensyn som til betragtninger af kollegial natur.

Hvad retsplejehensyn angår, anføres særligt, at sådanne aftaler er i strid med sagføregerningens væsen: sagføreren er et retsplejeorgan og bør som sådant upartisk og objektivt søge at virke for sandhedens og rettens sejr, men det kan han kun, når sagen ikke berører hans egne personlige interesser. Et pactum de quota kan gøre ham utilladelig hasarderet, og det kan skabe vanskeligheder for forlig. Det sidste er vist nok rigtigt, ellers kan det omtvistet, hvor megen realitet disse synsmåder rummer.

Det er ved overvejelsen af, hvorvidt der skal anlægges retssag,

at sagføreren skal være objektiv og indtage en dommers stilling. Ellers skal en sagfører — til en vis grad — være ensidig, og hans prestige vil altid være bedst tjent med, at sagen vindes, hvortil kommer, at han også uden nogen som helst forudgående aftale kan se hen til udfaldet ved salærets fastsættelse.

Større vægt har utvivlsomt indvendingerne af kollegial natur: Det er uværdigt for en sagfører at gøre sit vederlag afhængig af sådanne usikre momenter. En god arbejder er sin løn værd. Og aftaler af denne art kan føre til en illoyal konkurrence.

Rpl. § 134, stk. 2 anvendes vistnok ikke i større omfang, og den vil kunne modificeres ved håndhævelse af god sagførerskik særlig over for illoyal konkurrence.

De måder, hvorpå en sagførers interesse i det økonomiske udbytte af en sag kan give sig udslag, kan opdeles i 4 grupper:

- A. *No cure, no pay,*
- B. *No cure no pay, if cure good pay,*
- C. *Salæret beregnet procentvis af udbyttet,*
- D. *Ligefrem overdragelse eller køb af sagens genstand.*

A. *No cure, no pay (Erfolgshonorar).*

Disse aftaler går ud på, at sagføreren ikke skal have noget salær, hvis sagen tabes, men ellers sædvanligt salær. Det er klart, at der her intet hensyn til klienten gør sig gældende. Det er faren for, at der hides til processer, og for »klientfiskeri«, der må vurderes. Med sagførerstandens nuværende standard vejer det første af disse forhold ikke tungt.

Uanset gældende dansk lovgivning vil en sagfører, der gør no cure, no pay, til almindelig regel, dog handle i strid med god sagførerskik, jfr. *N. J. Gorrissen*, Norsk Sakførerblad 1948 s. 110, cfr. *Bernt Hjejle*, S. B. 1953 s. 262.

Aftaler om »Erfolgshonorar« bør formentlig anses som normalt stridende imod god sagførerskik, såfremt der ikke foreligger en rimelig grund til at gå denne vej.

Der kan tænkes en faglig interesse hos sagføreren i at opnå en principiel afgørelse af et tvivlsomt retsspørgsmål. Det kan også være et prestigemæssigt hensyn, der gør sig gældende. Der har således foreligget tilfælde, hvor en advokat var gået meget stærkt ind for sin klient uden dog at have kunnet få modparten, en of-

fentlig myndighed med til et forlig, og hvor han, for ikke at måtte opgive sagen, var gået med til »no cure . . .«. Det kan heller ikke bestrides, at den berettigede interesse hos sagføreren kan være af økonomisk art, som hvor han f. eks. i første instans har ført en sag for en klient og tabt den, og hvor klienten derefter bryder finansielt sammen, således at sagførerens eneste mulighed for at erholde sit allerede fortjente honorar bliver en heldig gennemførelse af appel.

Men ellers vil det være filantropiske hensyn til klienten (der meget vel kan foreligge uanset et udviklet system af regler om fri proces), der vil afgive den mest acceptable begrundelse.

B. No cure no pay, if cure good pay.

Idet det forudsættes, at aftalen ikke indeholder en ubillig udnyttelse af klienten, kan det ved første øjekast se ud, som om disse aftaler set fra et kollegialt synspunkt er mindre betænkelige end aftaler om no cure, no pay, allerede fordi de er noget mindre fristende for klienten at indgå. *C. Torkild-Hansen* hævder, S. B. 1944 s. 117, at »sådanne aftaler bør være gyldige, hvis den overpris, som sagføreren kræver udover, hvad der ellers ville være rimeligt, står i et rimeligt forhold til den risiko, han løber for slet intet at få«.

Netop fordi disse aftaler dels kan være mere tiltrækkende for foretagsomme sagførere end no cure no pay, dels ikke har præg af filantropi, er det dog sikkert det rigtigste her at vise større tilbageholdenhed.

Disse aftaler kan til en vis grad sidestilles med ejendomsmæglerens salær for salg af fast ejendom, hvor salæret kun er fortjent, såfremt ejendommen sælges til en af mægleren anvist køber. Sagførerne er imidlertid ikke pligtige at føre forhandlinger på sælgerens vegne vederlagsfrit med købere til en fast ejendom, selvom forhandlingerne ikke resulterer i køb. Se s. 58 og S. B. 1933 s. 104—07, hvor der tilkendtes et salær for resultatløse forhandlinger på sælgerens vegne, idet det blev fastslået, at der ikke havde foreligget en kommissionsaftale, og at sagføreren ikke var afskåret fra at beregne sig et honorar for det udførte arbejde. Sælgeren påberåbte sig, at der forelå en aftale om no cure, no pay. Jfr. også S. B. 1929 s. 186, 1948 s. 23.

C. Salæret beregnes procentvis af udbyttet.

Det vil normalt ikke være tilstedeligt at vælge denne form, selvom der skulle foreligge grunde, som kan gøre en aftale om »no cure no pay, if cure good pay« passabel.

På den anden side kan der også forekomme undtagelser.

Se forudsætningsvis ØLD i *U. f. R.* 1936 s. 1153: Forud for, at A anlagde en meget tvivlsom retssag, aftalte han med sin sagfører S, at denne foruden at få sine positive udgifter dækket skulle have 20 % af beløb, der måtte blive tilkendt A ved dom, eller som A måtte opnå ved en efter S' mening acceptabel forligsmæssig ordning. Under sagens behandling ved retten fremkom der et tilbud, ifølge hvilket A befriedes for en gæld, stor 3776 kr. S anbefalede tilbudet, som A imidlertid afslog, hvorefter S. udtrådte af sagen, som derefter blev tabt. Idet en af A senere opnået forligsmæssig ordning ikke var bedre for ham end det tidligere forligstilbud, dømtes A til at betale S et salær på 750 kr.

Sagførermyndighederne har i en række (utrykte) afgørelser tilsidesat salæraftaler: En bogholderske, der var afskediget med 14 dages varsel, men mente at have krav på 3 måneders varsel, var betænkelig ved retssag. Men hendes sagfører — der vel nok har anset kravet om 3 måneders varsel for temmeligt oplagt — tilbød at påtage sig risikoen mod at få »halvdelen af, hvad der blev tilbudt bogholdersken«.

Sagen blev vundet, og der blev tilkendt bogholdersken 100 kr. i sagsomkostninger. Sagføreren afregnede halvdelen af hovedstolen, men beholdt selv den anden halvdel plus hele omkostningsbeløbet.

Under separationsforhandlinger lod S. hustruen, som han bistod, underskrive en overenskomst, hvorefter han som salær skulle have halvdelen af det beløb, der måtte blive hustruens boeslod. Denne blev på 5410 kr., og S. beholdt 2705 kr. Salæret, der fandtes ublu, blev efter sagens karakter og arbejdsomfang ansat til 300 kr.

S. var gennem et incassoselskab kommet i forbindelse med enken efter en mand, der var omkommet ved påkørsel. Enken havde underskrevet incassofirmaets standardfuldmagt, hvorefter salæret var 10 % af den tilkendte erstatning. Denne blev af retten fastsat til 16.000 kr., og S. beregnede sig derfor 1600 kr., hvoraf han afgav 500 kr. til incassobureauet. SR fastsatte salæret til 400 kr.

En tjenestekarl, der uberettiget var afvist af en gårdejer, traf med S. en aftale, som denne forstod således, at han ikke fik salær eller godtgørelse for mulige udlæg, hvis sagen ikke førte til noget, medens han ellers af det indkomne skulle oppebære $\frac{1}{3}$ af karlens tilgodehavende 709 kr. Der opnåedes uden større vanskelighed en mindelig ordning, hvorefter gårdejeren betalte 426 kr. 50 øre, hvoraf S. efter gentagne henvendelser fra klienten beholdt 213 kr. som salær. SN nedsatte salæret til 50 kr. og pålagde S. en bøde på 300 kr., *S. B.* 1936 s. 117-18.

Sml. også *S. B. 1950 s. 7—9*: SN: Bøde på 1000 kr. for med en for værnermageri fængslet klient bl. a. at have aftalt, at S. for formidling af salg af et pantebrev skulle beholde den del af købesummen, der oversteg et bestemt beløb.

D. Lige frem overdragelse eller køb af sagens genstand.

Her finder ganske tilsvarende betragtninger anvendelse.

Se om fremmed ret Indledning til sagførergerningen II. s. 222 ff. Spørgsmålet har været behandlet på delegeretmødet for de nordiske sagfører- og advokatorganisationer i Oslo 1948, se Norsk Sakførerblad 1948 s. 105 ff med indlæg af *Fr. H. Winsness, Chr. L. Jensen, N. J. Gorrissen, Bruno A. Salmiala og Emil Heijne*.

Hvem hæfter for salær og udlæg?

A. Klienten hæfter.

Efter den almindelige regel må sagføreren rette sit krav på salær og udlæg mod sin egen klient.

Der må foreligge en særlig retsgrund til at belaste en part med medkontrahentens udgifter, se herom bl. a. *Poul Hjerminde*, Er den, der rejser en retstvist eller et andet spørgsmål, pligtig at refundere modpartens sagførers udgifter, uanset at sagen afblæses uden retssag, og *Karl Ole Hansen, S. B. 1950 s. 492—93 og 1951 s. 27—29, 154, samt U. f. R. 1953 s. 1115 (VLD)*, jfr. *S. B. 1953 s. 286 og 309—10, J. D. 1952 s. 170*: Københavns boligret: Ej hjemmel til ved dom at pålægge en part at betale modpartens sagførerudgifter, efter at sagen udenretligt var forliget.

Spørgsmålet om, hvorvidt og i hvilket omfang trediemand — bortset fra incasso- og retssager — kan tilpligtes at udrede salær, har jeg tidligere foreslået som forhandlingsemne på et delegeretmøde for de nordiske advokat- og sagførerorganisationer.

Spørgsmålet tiltrænger en indgående teoretisk behandling.

Hvis en sagfører er antaget, *enten* af sælgeren *eller* af køberen, må han gøre sit krav gældende mod den klient, der har antaget ham, og *dette krav mister han ikke*, fordi en kutyme eller en udtrykkelig aftale mellem sælger og køber placerer pligten til at betale omkostningerne hos den anden part.

S. B. 1928 s. 16: SR: Der foreligger i hvert fald *ikke* i København nogen sædvane, hvorefter køberen ved en ejendomshandel, der efter aftalen »udreder

alle omkostninger ved nærværende handel og dens berigtigelse, skal betale sælgerens sagfører.

S. B. 1951 s. 450: Formanden for 2. kreds: Ved en ejendomshandel på Sjælland er det reglen, når intet er aftalt, at køberen afholder alle udgifter ved adkomstens berigtigelse, derunder salær til den sagfører, der ordner dokumenterne. Vil sælgeren lade sig repræsentere ved eller med en sagfører, må sælgeren betale denne sagførerassistance, jfr. *U. f. R. 1951 s. 213 (ØLD)*.

Ved en byttehandel, hvor begge parter var repræsenteret ved hver sin sagfører, og hvor det var aftalt, at omkostningerne skulle deles, blev det statueret, at en part ikke hæftede overfor den ene af sagførerne, da der ikke var tilvejebragt bevis for, at sagføreren havde udført nogen virksomhed udover, hvad der påhvilede ham som sagfører for sin egen klient, og således ikke havde virket også i den anden parts interesse, jfr. *U. f. R. 1931 s. 578*.

B. Hvis flere klienter i fællesskab har engageret en sagfører, hæfter de solidarisk.

En financier, som sammen med en bygherre og en entreprenør havde anmodet en sagfører om at udføre de med et byggeforetagende forbundne juridiske forretninger samt føre en vis kontrol med anvendelsen af financierens udbetalinger, hæftede for salæret i denne henseende, idet sagføreren ansås for også engageret af ham, *U. f. R. 1941 s. 688 (HRD)*. Efter at financieren havde standset financieringen, hæftede financiereren ikke for sagførerens senere udlæg.

Ved udstedelse og tinglysning af et løsøre pantebrev, hvor det var aftalt, at debitor skulle betale omkostningerne, fandtes det rimeligt, at kreditor hæftede, da begge parter havde henvendt sig til sagføreren, og da pantebrevet var udfærdiget efter fælles overenskomst og i fælles interesse, *S. B. 1950 s. 191 (SR)*.

Reglen må formentlig også komme til anvendelse på oprettelse af kontrakter og andre dokumenter.

I forbindelse med en ejendomshandel blev der udstedt to pantebreve fra køberen til sælgeren, og køberen betalte udgifterne sammen med halvdelen af handelens øvrige omkostninger, medens sælgeren ikke havde betalt den ham påhvilende halvdel. Pantebrevene hørte til ejendommens dokumenter, og retentionsret statueredes overfor sælgeren og en udlægshaver, *S. B. 1923 s. 59 og 1929 s. 183*.

I et tilfælde, hvor en sagfører havde udført forskelligt sagførerarbejde for et dagblad, der ejedes af et aktieselskab, statueredes det e. o., at sagføreren kunne holde sig til bladets redaktør personlig, *U. f. R. 1916 s. 96 (HRD)*.

Se iøvrigt *Axel H. Pedersen, Defensor legis 1950 s. 77, Tidskrift för Sveriges Advokatsamfund 1950 s. 247 og Indledning til Sagførergeringen I. s. 84, 246—47*.

C. Særlige regler ved køb og salg af fast ejendom.

Såfremt køber og sælger af en fast ejendom har henvendt sig til samme sagfører hæfter de begge solidarisk for salær og udlæg, uanset at der i skødet er truffet aftale om, at en af parterne skal udrede omkostningerne, eller at disse skal deles.

Begrundelsen er den, at sagføreren har optrådt på begge parter vegne og har varetaget begge parterers interesser, ligesom det er i begge parterers interesse, at de fornødne udlæg afholdes.

En lang og fast domspraksis har fastslået, at en aftale om, at en af parterne skal bære omkostningerne eller at disse deles, kun ordner parternes indbyrdes forhold.

U. f. R. 1904 B. s. 73: Bestemmelsen om, at omkostningerne ved handelen skulle bæres af køberen, ordner kun parternes indbyrdes forhold, men hindrer ikke en sagfører, der efter begges anmodning har udfærdiget papirerne, i at holde sig til sælgeren for udlæg og salær.

U. f. R. 1906 s. 883: Skønt køberen skulle betale handelens omkostninger, kunne sagføreren holde sig til sælgeren for udlagt stempel, da det var på sælgerens foranledning, at han udfærdigede dokumenterne.

U. f. R. 1910 s. 614: Bestemmelsen om, at køberen skulle afholde samtlige omkostninger ved handelen, fandtes ikke at afskære parternes fælles sagfører fra at søge sælgerne til at betale udlæg og salær, som han trods påkrav ikke havde fået betalt af køberen. Jfr. J. T. 1918 s. 136.

U. f. R. 1923 s. 138: En køber af en fast ejendom, som sammen med sælgeren havde henvendt sig til en sagfører angående handelens berigtigelse, hæftede over for sagføreren for omkostningerne ved skødets udfærdigelse og tinglysning, uanset at det efter skødet påhvilede sælgeren at betale disse. Jfr. U. f. R. 1932 s. 184, cfr. 1951 s. 213.

S. B. 1927 s. 34—35: ØLD: Uanset indbyrdes aftale hæfter sælger for købers sagførers udlæg til stempel.

U. f. R. 1935 s. 370: Køber og sælger hæftede begge over for den fælles sagfører — også for omkostningerne ved køberens optagelse af et kreditforeningslån, hvis provenu skulle tilfalde sælgeren — uanset aftalen om, at omkostningerne skulle deles.

J. D. 1948 s. 200: Uanset at et skøde bestemte, at hver af handelens parter skulle betale halvdelen af omkostningerne, fandtes de overfor den fælles sagfører at hæfte solidarisk for hele disses beløb, og sagføreren fandtes e. o. ikke at have haft pligt til ved udbetalingen, som fandt sted på hans kontor, at sikre sig dækning for sælgerens halvpart af omkostningerne. Da den siden viste sig uerholdelig hos sælgeren, blev køberen dømt til at betale den.

S. B. 1951 s. 448: Dom af Kbhvns amts søndre birk: To parter, der i fore-

ning havde henvendt sig til en sagfører, som ingen af dem i forvejen stod i klientforhold til, hæftede *in solidum* for udlæg og salær, uanset skødets bestemmelse om, at alle omkostninger skulle betales af køberen. At sagføreren først ca. 15 mdr. efter skødets lysning krævede sælgeren, medførte ingen nedsettelse af kravet, da det ikke var godtgjort, at sælgeren havde lidt tab derved. Derimod var sælgeren ikke pligtig at refundere sagføreren omkostninger ved en retsforfølgning mod køberen forud for henvendelsen, jfr. J. D. 1951 s. 308.

S. B. 1947 s. 18: SR: Sælgeren i en ejendomshandel hæfter ifølge retspraksis principalt og solidarisk med køberen for omkostninger, uanset at disse ifølge aftalen skal betales af køberen.

S. B. 1950 s. 143: SR: Parterne i en ejendomshandel hæfter solidarisk for sagføreren udlæg og salær. Sælgeren er pligtig at betale omkostningerne i en ejendomshandel, uanset at køberen, der ifølge aftalen skulle betale samtlige omkostninger, viste sig at være en i økonomisk henseende ganske usolid person, der var ude af stand til at opfylde handelen, hvad sagføreren havde været uvidende om.

Selvom sagføreren har forholdt sig passiv overfor den anden part, vil han normalt ikke miste kravet mod denne, jfr. U. f. R. 1910 s. 614, S. B. 1951 s. 448, jfr. foran og J. D. 1951 s. 308.

Reglen om parternes solidariske hæftelse er udvidet til også at gælde, såfremt køberen har henvendt sig til sagføreren på sælgerens foranledning, jfr. U. f. R. 1900 s. 883.

Det er en forudsætning, at aftalen om ejendomssalget er gyldig og kommer til at danne grundlag for handelen.

S. B. 1941 B. s. 238: K. K.: Køberne forlangte inden berigtigelsen afslag på grund af urigtige oplysninger, og sælgerne annullerede som følge heraf handelen. Der tilkom ikke sælgerens sagfører salær hos køberne, idet salærkravet alene hvilede på det accepterede tilbud, som var annulleret fra sælgerens side.

S. B. 1947 s. 89: SN: Aftale om, at køberen skulle betale sælgerens sagfører salær, ikke bindende, hvor handelen ikke blev gennemført, uden at dette skyldtes køberens forhold.

S. B. 1950 s. 146: SR: Såfremt forhandlingerne efter sælgerens anmodning foregår hos sælgerens sagfører, kan køberen ikke anses pligtig at betale honorar — ej heller et arbejdsvederlag — når der ikke træffes bindende aftale om handelen. Det er herved uden betydning, om skødeudkastet indeholder bestemmelser om, at køberen skal betale omkostninger, herunder sagførsalæret.

U. f. R. 1908 s. 959: En fast ejendom, i hvilken panthaveren havde gjort udlæg, blev under medvirkning af panthaverens sagfører solgt underhånden. Sagføreren fik ikke tilkendt salær hos pantdebitoren for sin medvirken ved

salget, bl. a. under hensyn til, at omkostningerne ved salget ifølge skødet alene skulle betales af køberen, var betalt af denne og modtaget af sagføreren uden forbehold.

Om et særligt tilfælde, hvor salærkravet kun rettedes (og blev godkendt) mod klientens misligholdende medkontrahent, se H. R. T. 1929 s. 257.

Sagførermyndighedernes afgørelse af salærtvistigheder.

Salærtaksterne er vejledende. De vil kunne fraviges, såfremt deres anvendelse vil medføre et for sagføreren eller klienten urimeligt resultat. Dette princip er fastslået i indledningen til taksterne, men salærerne bør beregnes takstmæssigt, med mindre der foreligger afgørende grunde for fravigelse, S. B. 1940 B. s. 90.

Selv om taksterne er fulgt, *kan* resultatet i det enkelte tilfælde underkendes af sagførermyndighederne eller af domstolene, men særligt efter at taksterne er godkendt af pris- og monopolmyndighederne, vil noget sådant kun undtagelsesvis kunne ske.

I Rpl. § 143 er det bestemt, at SR med bindende virkning har ret til at afgøre tvistigheder angående vederlag for den af sagførerne ydede tjeneste og bistand til private, når disse i denne anledning henvender sig til det. Denne del af virksomheden er henlagt til kredsbestyrelserne og SN med hjemmel i Rpl. § 147.

Kredsbestyrelserne fungerer som voldgiftsret i første instans og påkender tvistigheder angående salærer (vederlag for den af en sagfører ydede tjeneste og bistand til private), når klienten i denne anledning henvender sig til kredsbestyrelsen, vedt. §§ 32 ff.

Sagen påkendes af den kreds, hvoraf den pågældende sagfører er medlem.

Kredsbestyrelsens kendelse kan af hver af parterne (eller af SR) indankes for SN. Ankefristen er 4 uger for parterne, 3 måneder for SR.

Proceduren for såvel SN som kredsbestyrelserne er mundtlig efter en skriftlig forberedelse, medmindre sagens beskaffenhed, således navnlig dens ringe betydning, eller de udgifter, der vil være forbundne med parternes personlige møde, gør det uprak-

tisk, og sagen kan oplyses tilstrækkeligt klart ved skriftlige erklæringer.

Parterne har altid ret til at forlange adgang til at afgive personlig forklaring for SN eller kredsbestyrelsen og til at lade sig repræsentere ved en sagfører eller en anden person, som ville være berettiget til at møde for vedkommende ved en domstol.

Afgørelserne fra kredsbestyrelserne og SN har, som Rpl. § 143 udtrykker det, bindende virkning, men hverken rækkevidden heraf eller bestemmelsens betydning for forholdet mellem domstole og sagførermyndigheder er aldeles klar.

Om afgørelsen af *salærspørgsmål* ved bobehandling se s. 00—00.

Om den almindelige regel bemærkes:

I udkastet til lov om domsmagtens, den offentlige anklagemyndigheds, politimyndighedens, samt sagførervæsenets ordning (1876) § 141, der er »kilden« til Rpl. § 143, var reglen begrænset til, at afgørelsen kunne træffes »med bindende virkning for sagførerne«, og bemærkningerne s. 63 understreger, at man derved ikke afskærer den private fra at indbringe spørgsmålet for domstolene.

I samme form indføjes bestemmelsen i *Albertis* retsplejelovsforslag i samlingen 1907/08 af landstingsudvalget (med *Goos* som formand), Tillæg B. sp. 2405 ff., men ved forslaget 3. behandling, Landst. Forh. sp. 1594, anbefalede udvalget uden nogensomhelst kommentar at lade ordene »for sagførerne« udgå. *Goos* bemærker blot, sp. 1597, at flertallet af ændringsforslagene »sigter til at borttrykke visse unøjagtigheder, som er undsluppet opmærksomheden på tidligere stadier . . . , og som vi nødvendigvis har måttet rette ved den sidste revision.«

I Folketinget fandt *Laurits V. Birck* det »ganske ubetryggende, at en privatmand skal kunne dømmes af sagførerne for hele sit forhold« (sp. 7806 ff.), og ville have SR, når det skulle påkende tvistigheder, suppleret med 2 à 3 »landsretsdommere« eller 2 »landsretsdommere« + en af »landsretsformanden« udpeget erfarede lægmand. Forslaget, som justitsminister *Alberti* udtalte sig imod, var nær ved at blive vedtaget (37 ja, 40 nej, 3 »stemmer ikke« og 32 fraværende, Folket. Forh. sp. 7570—71, 7591, 7799 og 7836), men loven gennemførtes i landstingets affattelse, som der ikke senere har været rørt ved.

Det er naturligvis klart, at afgørelse ved sagførermyndighederne *ikke kan påtvinges klienten*, jfr. *H. Munch-Petersen*, Den danske Retspleje I. (1918) s. 117, og at bestemmelsen *ikke er til hinder for*, at klienten uden at begære SR's afgørelse *indbringer spørgsmålet for domstolene* under en særskilt sag, jfr. *S. Hurwitz*, Tvistemål (1941) s. 62—63. Under en af klienten anlagt retssag må da såvel retten som den indstævnte sagfører kunne søge tilvejebragt en vejledende udtalelse fra sagførermyndighederne om salæret.

Anlægger sagføreren retssag mod klienten, fremkommer konflikten, såfremt klienten gør brug af Rpl. § 143.

a) Har klienten æsket sagførermyndighedernes afgørelse, *inden sagen imod ham tingfæstes*, må det antages, at stillingen bliver den samme som

b) hvor klienten først henvender sig til sagførermyndighederne, efter at sagføreren har stævnet ham:

Sagen *afvises ikke* ved retten (sagføreren har jo interesse i at få en exigibel dom), men den indstævnte klient er *berettiget til udsættelse* for at afvente sagførermyndighedernes afgørelse, jfr. ØLK i U. f. R. 1921 s. 577, og dommerens beslutning herom anses som en »procesledende virksomhed«, der efter Rpl. § 290 ikke er genstand for kære, ØLK i U. f. R. 1938 s. 833. Når sagførermyndighedernes afgørelse foreligger, inden der er gået dom i første instans, anses den for »bindende« for begge parter og for retten, der *lægger den til grund med det indhold, den har*, HRD i U. f. R. 1928 s. 673, jfr. J. T. 1927 s. 277 og S. B. 1928 s. 11, samt J. T. 1929 s. 412 og V. L. T. 1935 s. 226. Dette gælder også, hvor det drejer sig om en afgørelse af kredsbestyrelsen, der kunne have været indbragt for SN, når dette dog ikke er sket inden den foreskrevne frist, VLK i U. f. R. 1941 s. 1000, V. L. T. 1941 s. 299.

S. B. 1957 s. 265: SN: Misbilliget, at S. uden særligt mandat fra sin klient indgav konkursbegæring mod debitor for omkostningsbeløbet, skønt salærspørgsmålet af debitor var indbragt for kredsbestyrelsen.

c) Er der *faldet dom i 1. instans*, og sagen af klienten indbringes for sagførermyndighederne *under anken*, er det formentlig det korrekte, at disse afstår fra at træffe en afgørelse og indskrænker sig til en vejledende udtalelse, som da afgives af SR, ikke af SN.

d) Er endelig salærtvisten afgjort ved en *upåankelig dom*, må det trods det formelle indhold af § 143 antages, at sagførermyndighederne *ikke* på den domfældte klients begæring kan *omstøde dommen*, jfr. også S. B. 1924 s. 94: SR: Klage ubeføjet, da salærtvisten forinden var afgjort ved dom, samt S. B. 1930 s. 26, jfr. 1931 s. 121—23 og 123:

SR: Da et incassosalær var fastsat af fogden under en tvangsauktion over fast ejendom, og der ikke ved den lejlighed var rejst indsigelse mod dets størrelse, kunne der ikke senere med føje gøres indsigelse herimod.

Der er grund til at søge disse og eventuelle andre lignende kompetencespørgsmål taget op ved en revision af Rpl.

Afgørelserne fra sagførermyndighederne anses for bindende, uanset at både sagføreren og parten hævdede, at der var truffet aftale om salærrets størrelse — men var uenige om den påståede aftales indhold — U. f. R. 1925 s. 508. Se også J. D. 1943 s. 111.

SR har anset sig kompetent til ikke alene at afgøre tvist om salærrets størrelse, men også om det var regningsmodtageren eller en anden, der var pligtig at betale, S. B. 1925 s. 76.

Sagførermyndighederne kan påkende en klage over incassosalær, fremsat ikke af klienten, men af debitor, S. B. 1957 s. 139 (K. K.). Sagførermyndighederne fortolker Rpl. § 143 således, at »*private*« ikke behøver at være klienten, S. B. 1957 s. 265 (SN).

SR er formentlig alene beføjet til at udtale sig om *sagførersalær*, jfr. S. B. 1927 s. 62 (dommerfuldmægtig).

Krav om *tilbagebetaling* af et uden indsigelse betalt sagførersalær er henvist til domstolene i S. B. 1927 s. 84. Denne praksis er imidlertid senere ændret af SN, og dettes opfattelse er stadfæstet af ØLR, S. B. 1934 s. 107—13, jfr. 1935 s. 117:

En klient, der, skønt i tvivl om berettigelsen af et salær, betalte dette, rejste 2 år efter spørgsmålet om tilbagebetaling. SN anså det beregnede salær for ubilligt, og sagføreren blev kendt pligtig at betale en del af salæret tilbage. Sagføreren nægtede at opfylde SN, men ved ØLD blev det antaget, at SR efter Rpl. § 144 såvel af egen drift som efter begæring kan skride ind overfor den sagfører, der har overtrådt bestemmelsen i Rpl. § 134, og at denne indskriden kan begrænses til krav om tilbagebetaling uden samtidig anvendelse af forskrifterne i Rpl. § 144, stk. 2. SN's kendelse blev derfor lagt til grund.

En dissens forstod dog Rpl. § 144, stk. 1, som indeholdende en udtømmende

angivelse af de foranstaltninger, SR kan træffe ved sin indskriden. Hjemmelen for SR's kompetence måtte derfor søges i § 143, sidste stk., men denne ret til at afgøre tvistigheder angående sagførersalærer kan ikke antages at omfatte mere end spørgsmålet om, hvorvidt og af hvilken størrelse vederlag skal ydes, ikke også spørgsmålet om tilbagebetaling af erlagt vederlag. SN kunne derfor ikke lægges til grund, men spørgsmålet måtte afgøres af retten.

U. f. R. 1923 s. 168 (ØLD): Antaget — med dissens — at en tvist mellem to sagførere i Roskilde om størrelsen af den enes vederlag for at passe den andens forretning under hans sygdom henhørte endelig under SR's afgørelse.

U. f. R. 1930 s. 158: K. K. om kuratorernes salær i et bo blev ophævet. Såfremt S, der var medlem af kreditorudvalget ifølge en mellem de stedlige sagførere gældende ordning, skulle have del i salæret, ville der muligt kunne rejses berettiget kritik mod, at S. deltog i indstillingen om dette.

Der er ikke hjemmel til at tillægge nogen part sagsomkostninger ved sagens behandling for sagførermyndighederne, S. B. 1950 s. 55 (SN), jfr. *Karsten Meyer*, S. B. 1951 s. 301, *H. R. Brøcker*, S. B. 1934 s. 48, cfr. *Aage Salomonsen*, S. B. 1934 s. 95—96.

Salærkravets ophør.

A. Betaling.

U. f. R. 1918 s. 366: En sagfører, der den 27/3 havde sendt en sælger en ikke specificeret regning bl. a. omfattende salæret for skødet, og havde fået regningen betalt, var ikke derved afskåret fra den 13/4 s. å. at gøre gældende, at salæret ved en fejlregning var beregnet med 50 kr. for lidt.

Om nedsættelse og tilbagebetaling af erlagt salær, se S. B. 1934 s. 107—13, jfr. 1935 s. 117, ovfr. s. 48—49.

B. Afkald og lignende.

U. f. R. 1908 s. 959 (HRD): En pantsat fast ejendom, i hvilken panthaveren havde gjort udlæg, blev under medvirkning af panthaverens sagfører solgt underhånden. S. havde ikke ret til at fordre salær af pantedeбитor for sin medvirkning ved salget bl. a. under hensyn til, at omkostningerne ved handelen ifølge skødet alene skulle betales af køberen og også var betalt af denne, og af S. var modtaget uden forbehold.

C. Forældelse.

Fordringer på salær og udlæg forældes på 5 år i henhold til lov nr. 274 af 22/12 1908 § 1 nr. 1 e.

U. f. R. 1919 s. 242 (salær og godtgørelse for rejseudgifter), *U. f. R. 1926 s. 1103*, 1948 s. 1158 og *S. B. 1929 s. 34* (godtgørelse for udlæg til annoncer om salg af en villa.).

Forældelsen løber fra det tidspunkt, da salæret normalt kunne være debiteret og afkrævet klienten, altså fra det tidspunkt, da sagen er afsluttet, jfr. *U. f. R. 1948 s. 1158*, hvorefter forældelsen af et salærkrav i anledning af en procedure løb fra dommens dato, og *W. G. Kempel, U. f. R. 1915 B. s. 104—05* om incasso.

Køb og salg af fast ejendom.

A. Taksterne.

Der findes ingen *landstakster*, men ved skrivelser af 17/2 og (utrykt) af 23/3 1956 har *Monopoltilsynet* godkendt takster henholdsvis for københavnske sagførere og for provinssagførere.

Reglerne for god sagførerskik og kollegialitet af 7/9 1956 fastsætter i afsnittet om forholdet til kolleger, at en sagfører ikke ved køb og salg af fast ejendom, herunder parceller, må stille som vilkår, at han skal udfærdige skødet på begge parters vegne.

1. *De københavnske takster* indeholder særlige takster for køberens og sælgerens sagfører.

Salæret andrager til *køberens* sagfører 1 % af købesummen, og til *sælgerens* sagfører, såfremt han har medvirket ved salgsforhandlingerne og fastsættelsen af vilkårene, ½—1 % af købesummen efter arbejdets omfang og købesummens størrelse. Hvis sagføreren har fremskaffet køberen, er salæret 1 %.

Forhøjelse af taksten for både køberens og sælgerens sagfører:

Hvis købesummen er kr. 30.000,— eller derunder, kan salæret under hensyn til arbejdets omfang forhøjes indtil det dobbelte. Er købesummen mellem kr. 30.000,— og kr. 60.000,— kan salæret forhøjes til det beløb, sagføreren ville have været berettiget til, hvis købesummen havde været kr. 60.000,—. Minimum 100 kr.

Forhøjelse af taksten som sagfører for både køber og sælger:

Har sagføreren som *eneste sagfører* medvirket ved en ejendoms-handel, har han ret til salær hos køber og sælger. Forhøjelse vil da normalt kun kunne bringes i anvendelse over for sælgeren.

Kredsbestyrelsen har over for Monopoltilsynet oplyst, at en sagfører som *eneste sagfører* ved en ejendomshandel kun kan beregne sig ialt 1½ %, medmindre ganske særlige omstændigheder

foreligger, samt at salærnedsettelsen i mangel af anden aftale skal komme sælgeren tilgode.

2. *Provinstaksterne* for overdragelse af fast ejendom, derunder arveudlægsskøder, andrager:

1 % af de første 100.000 kr. 6‰ af resten. Minimum 50 kr., dog for handler på 1.000 kr. og derunder 30 kr.

Taksterne finder anvendelse både inden for og uden for a meta-området.

Repræsenteres køber og sælger hver ved sin sagfører, deles salæret inden for a meta-området mellem disse, se s. 31 ff.

Uden for a meta-området får købers sagfører salær efter ovennævnte takst, medens sælgers sagfører hos sin klient kan beregne sig et salær på halv skødetakst.

3. *Aarhus sagførerforening*, der omfatter samtlige praktiserende sagførere i Stor-Århus, har med virkning fra 28/2 1957 vedtaget nye skødetakster:

1 % af det ydede vederlag, dog mindst af de stempelpligtige værdier, derunder også den del, hvoraf der beregnes stempel til 3. kl. takst, minimum kr. 50, dog for handler på 1000 kr. og derunder kr. 30 samt iøvrigt på de vilkår, der fremgår af salærtaksterne for provinssagførere.

Vedtagelsen er anmeldt til Monopoltilsynet og registreret, S. B. 1957 s. 235.

B. Af hvilket beløb beregnes salæret?

1. Medens de københavnske takster som udgangspunkt alene nævner købesummen, er *provinstaksterne* mere udarbejdede:

Ethvert påbegyndt kr. 1.000,— regnes som fuldt tusind. Salærerne afrundes opad indtil det nærmest med 10 kr. delelige beløb. Salæret beregnes efter det ydede vederlag, dog mindst af de stempelpligtige værdier, derunder også den del, hvoraf beregnes III. klasses takst. Ved sameje beregnes salæret kun af den del, der overdrages.

De to sidste regler kan utvivlsomt finde almindelig anvendelse. Spørgsmålet belyses ved følgende afgørelser:

S. B. 1952 s. 180: SR: Salær skal beregnes i forhold til den aftalte købesum,

uanset at stempel- og tinglysningsgebyrerne var blevet nedsat, fordi bygningerne i det væsentlige var nedbrændt før handelen, således at købesummen i væsentlig grad var vederlag for retten til brandforsikringssummen.

S. B. 1953 s. 326: K. K.: Den *afgiftspligtige grundstigningsskyld* og anden gæld af offentlig eller halvoffentlig karakter, som f. eks. *vej- og kloakbidrag*, som overtages uden for købesummen, kan *ikke* medtages i det beløb, hvoraf det procentuale skødesalær beregnes.

Denne kendelse er af tvivlsom rigtighed. Hvis aftalen går ud på, at sådan gæld indgår i købesummen, medtages gælden i salærberegningen. Det er ofte tilfældigt, om den ene eller den anden form benyttes, og denne tilfældighed bør ikke have betydning for salærberegningen.

S. B. 1954 s. 182: K. K.: S. havde medvirket ved udfærdigelse af et skøde, hvori alene anførtes grundens købesum 3425 kr., skønt der var opført et hus, hvori køberen skulle overtage prioriteterne, således at den virkelige anskaffelsessum blev 50.000 kr. for ejendommen, der allerede før handelen var ejendomsskyldvurderet til 29.500 kr. S. krævede salær i forhold til 50.000 kr. subs. i forhold til 29.500 kr. S. havde haft *pligt til at nægte at medvirke* ved den urigtige angivelse af købesummen, og da han ikke havde gjort opmærksom på, at han ville kræve salær af den virkelige købesum, kunne S. kun kræve salær i forhold til 3425 kr.

S. B. 1956 s. 39–40: SR har udtalt, at der i almindelighed ikke kan kræves særskilt salær i anledning af, at en del af købesummen for en ejendom berigtiges ved transport på et pantebrev i en anden ejendom. Anderledes *ejendomsmæglere* i henhold til Handelsministeriets bkg. af 30/11 1955 § 12, se *C. Torkild-Hansen*, anf. sted.

S. B. 1949 s. 301: SN: Salæret for *5 skøder på 5 parceller*, der solgtes under et for 15.000 kr., beregnes for hvert enkelt skøde i overensstemmelse med taksterne for vedkommende område til 2 % og med minimum 50 kr.

S. B. 1957 s. 57: K. K.: A og B købte i forening en landejendom ved betinget skøde af 4/4 1956, og ved betinget skøde af 26. s. m. overdrog B sin andel til A uden fortjeneste. Da den sidste handel havde medført betydeligt arbejde med forhandlinger med panthaverne, tilkendtes fuldt takstmæssigt salær for begge handler.

2. Overdragelse af aktier i et ejendomsaktieselskab:

Jfr. *S. B. 1940 B. s. 96*, jfr. *1941 B. s. 118* og *1942 B. s. 8: (SR) Salærtaksterne* for ejendomshandler er anvendelige, selvom ejendomsoverdragelsen sker ved *aktieoverdragelse*, og salæret beregnes efter købesummen for ejendommen uden hensyn til aktiernes værdi.

Formuleringen er uheldig.

Disse afgørelser danner imidlertid grundlaget for de *københavnske* takster:

Sker ejendomsoverdragelsen ved overdragelse af aktier i et ejendomsaktieselskab, beregnes salæret til køberens og sælgerens sagfører ifølge foranstående regler af købesummen for ejendommen uden hensyn til aktiernes værdi.

Provinstaksterne har en lidt anden regel i en bedre formulering:

Ved overdragelse af en ejendom gennem salg af aktier i et ejendomsselskab beregnes salæret af ejendommens restprioriteter med tillæg af købesummen for aktierne, dog mindst ejendoms-skyldværdien. Ved overdragelse af en del af aktierne beregnes salæret forholdsmæssigt på samme måde.

Det ville formentlig blive bedre udtrykt ved at lade salæret beregne efter den købesum, der ville fremkomme, hvis ejendommen blev solgt på sædvanligt skøde, jfr. *Axel H. Pedersen*, Refusionsopgørelser, 2. udg. (1954) s. 13 og s. 53–58. Dette får særlig betydning, når aktierne sælges til kurs over pari.

3. Mageskifte.

Salærtaksterne har ikke optaget særlige bestemmelser for to af hinanden betingede ejendomsoverdragelser, jfr. *Axel H. Pedersen*, i *Hindenburg*, Juridisk Formularbog, 9. udg. (1956) s. 283–87, (cfr. *O. A. Borum* og *Stig Iuul*, Juridisk Ordbog (1954) s. 106), hvorefter mageskifte ikke er noget selvstændigt begreb, men en form for overdragelse af fast ejendom, hvor vederlaget helt eller delvist består i overdragelse af en anden fast ejendom. Salæret må beregnes for disse hver især:

U. f. R. 1920 s. 517: En sagfører, der for begge parter ordnede et *mageskifte*, tilkendt salær som for to selvstændige ejendomsoverdragelser.

Jfr. bkg. af 30/11 1955 om ejendomsmægleres og ejendoms-handlers virksomhed § 12: Ved byttehandel, herunder mageskifte, er en ejendomsmægler berettiget til fuldt salær for de aktiver, der indgår i handelen, såsom by- og landejendomme, villaer, mindre huse, grunde med eller uden sommerhus, forretninger samt pantebreve i fast ejendom, derimod ikke børsnoterede værdipapirer.

4. *Fogedudlægsskøde*, se s. 157 og 160.

C. *Virksomhedens omfang.*

Både for *køberens* og *sælgerens* sagfører bestemmer de *københavnske* takster:

Har sagførerens virksomhed alene bestået i kritisk gennemsyn af adkomstpapirerne, er salæret $\frac{1}{4}$ %.

Det forudsættes således, at retten til skødesalær kræver en større indsats fra sagførerens side i form af deltagelse i forhandlinger, udformning af vilkår, affattelse af dokumenter e. l.

Hvis køberens sagførers virksomhed har bestået i deltagelse i forhandlingerne, således at han bl. a. i nogen grad har fået ændret vilkårene, tilkendes der altid et salær, der er større end $\frac{1}{2}$ % og for *sælgerens sagfører* under tilsvarende vilkår altid mere end $\frac{1}{4}$ %, *S. B. 1941 B. s. 240* (Fra kredsbestyrelsens praksis).

Der er i flere tilfælde tilkendt *sælgerens sagfører* 1 % i salær, uanset at køberen er fremskaffet af andre, når den virksomhed, sagføreren har udfoldet, har været af en sådan beskaffenhed, at han har fået handelen bragt i stand.

Af *konkrete afgørelser* kan nævnes:

S. B. 1928 s. 59: SR: Fremskaffet en køber og berigtiget handelens dokumenter, hvorefter køberen skulle betale alle omkostninger. Beregnede sig *hos køberen et salær på 1 % og hos sælgeren $\frac{3}{4}$ %*. Havde udført en virksomhed, for hvilken det hos køberen beregnede salær ikke indeholdt vederlag, og tillagt et reduceret salær hos sælgeren på 200 kr. ($\frac{1}{2}$ % = 255 kr.).

S. B. 1930 s. 125: K. K.: Trådte ind i en ejendomshandel, *efter* at klienten havde *underskrevet slutseddel* med sælgeren, fik vilkårene ændret på væsentlige punkter og købesummen nedsat (til 17.000 kr.). Beregnede ialt 400 kr., nemlig 100 kr. for ophævelsen af slutsedlen og 300 kr. for ejendomshandelen. Salæret fastsat til 1 % eller 170 kr., idet salæret for ordningen af en ejendomshandel, når der ikke foreligger ganske særlige omstændigheder, må antages at indeholde vederlag for forudgående forhandlinger.

S. B. 1938 s. 132: SN: En køber henvendte sig med et *accepteret salgstilbud* for at få klaret sin retsstilling. S. gav de ønskede oplysninger og var derefter tilstede ved skødets udfærdigelse og gennemgik dette og refusionsopgørelsen, hvorved han på 3 forskellige punkter fik skødet ændret og ved et følgende møde fik føjet et forbehold til. Godkendt $\frac{1}{2}$ %.

S. B. 1940 B. s. 20: SN: Sælgeren af en ejendom var selv kommet i forbindelse med en køber og havde under indledende forhandlinger opgivet sine salgsbetingelser, der af køberen antoges som forhandlingsgrundlag. Sagen

overgik derefter til *sælgerens sagfører*, der ved en række møder forhandlede om købesum og pantegældens afvikling. Godkendt 1 %.

S. B. 1941 B. s. 239: SN: Undersøgte for *sælgerne* værdien af nogle pantebreve, der skulle være en del af købesummen, deltog også i salgsforhandlingerne, fik vilkårene ændret, gennemså dokumenterne og var tilstede ved handelens berigtigelse hos køberens sagfører, og modtog købesummen. Godkendt $\frac{1}{4}$ % udover andel i mæglerosalæret på over $\frac{1}{2}$ % af købesummen. Denne andel kunne ikke antages at omfatte salær for sagføreren virksomhed for sælgerne ved handelens berigtigelse.

I *provinsen* kan der næppe som grundlag for krav om takstmæssigt salær forlanges mere, end at sagføreren udfærdiger og ekspederer adkomstdokumenterne til stempeling og tinglysning (samt sørger for gældsovertagelse, jfr. nedenfor under D).

Hvis *overdragelsen fuldbyrdes i flere tempi*, bestemmer de *københavnske* takster:

Sker berigtigelse ved udfærdigelse — og tinglysning — af betinget skøde, bør det i afregningen angives, at endeligt skøde berigtiges uden yderligere salær.

Skal sagføreren berigtige endeligt skøde, efter forudgående betinget skøde, som er udfærdiget af en anden sagfører, er salæret $\frac{1}{4}$ %, forudsat at berigtigelsen også omfatter overtagelse af prioritetsgæld. I modsat fald fastsættes salæret i forhold til arbejdsomfang.

Provinstaksterne har slået de tilfælde, hvor det betingede skøde er ekspederet af den samme og af en »fremmed« sagfører, sammen:

For fuldbyrkelse ved skøde af ejendomshandler, der tidligere er afregnet, kan beregnes et passende ekspeditionshonorar.

D. Hvad »dækker« skødesalæret?

Medens de *københavnske* takster tier herom, udtaler *provinstaksterne*:

Salæret for overdragelsesdokumenter omfatter berigtigelse af gældsovertagelse vedrørende kredit- og hypotekforeningslån, lån af kommunemidler og statslån samt 1. prioritetslån af andre offentlige midler, derunder sparekasse-, legat- og forsikringsmidler, når denne gældsovertagelse er af ren ekspeditions-mæssig karakter. Der beregnes særskilt salær for udfærdigelse af pantebreve.

Denne bestemmelse vedrører kun gældsovertagelse og udfær-

digelse af pantebreve, og den tilsigter ikke at omtale andet arbejde i forbindelse med overdragelsen, f. eks. udarbejdelsen af refusionsopgørelse. Der er imidlertid en ubetinget pligt for en sagfører, som medvirker ved en ejendomshandel, til at sørge for, at fornøden refusionsopgørelse udfærdiges, og at saldoen berigtiges samtidig med købesummens betaling, S. B. 1949 s. 341 og *Axel H. Pedersen*, Refusionsopgørelser, 2. udg. (1954) s. 15.

S. B. 1937 s. 6: SR: Det henstilles til sagførerne, at de for fremtiden betragter *gældsøvertagelser* som et nødvendigt led i en ejendomshandels berigtigelse, og at de i tilfælde, hvor de vedkommende ikke ønsker *gældsøvertagelsen* berigtiget, sikrer sig beviset for, at det er efter de vedkommendes ønske, at berigtigelsen ikke sker i forbindelse med berigtigelsen af skødet, jfr. *VLD, S. B. 1935 s. 98 og s. 107.*

S. B. 1957 s. 219: SR: Det må anses for en pligt for en sagfører, som anmodes om at udfærdige et skøde på en fast ejendom på grundlag af en slutseddel, inden skødets underskrift bl. a. at tilvejebringe nøjagtige oplysninger om ejendommens prioritetsforhold, herunder hvorvidt ejerskifte medfører en prioritets forfald, ekstraordinære afdrag eller ændringer i rentevilkårene, og forsømmelse heraf kan medføre erstatningspligt.

Om *aftægt* m. v. foreligger:

S. B. 1952 s. 40: SR: Berettiget til, foruden takstmæssigt skødesalær 430 kr., at beregne takstmæssigt salær 68 kr. for en mellem handelens parter indgået *aftægtsaftale*, uanset at denne var optaget i selve skødet. Derimod *ikke* berettiget at beregne særskilt salær for *forhandlinger forud* for skødets oprettelse og for affattelse af *slutseddel* samt for udfærdigelse af en overenskomst, der var et supplement til slutsedlen. *Uberettiget* at beregne særskilt salær for slutseddel udover salæret for skødet, der fuldbyrder slutsedlen.

S. B. 1954 s. 360: SN: Godkendt, at *sælgerens* sagfører dels havde beregnet sig halvt skødesalær, dels et salær for arbejde med at bringe handelen i stand og for at forhandle med køberen på sælgerens vegne.

Denne afgørelse er dog vistnok i det væsentlige kun en særlig opstilling af beregningen af normale salærer.

E. Forhøjelse.

Skønt taksterne kun prætenderer at være *normaltakster*, må den alt overvejende hovedregel være, at sagføreren *ikke* er berettiget til at kræve mere, end taksterne fastsætter, selv om dette i det konkrete tilfælde føles som et beskedent vederlag.

Der kan ikke beregnes salær for at garantere køberen anmærk-

ningsfrit skøde eller for udlæg til frigørelse af tinglyste dokumenter, men derimod renter af sådanne udlæg, S. B. 1954 s. 93, jfr. 1950 s. 73.

Men arbejdet *kan* have været så ualmindelig besværligt, at et rimeligt tillæg kan kræves.

S. B. 1950 s. 71: K. K.: *Forhøjelse* af det takstmæssige minimumssalær 2010 kr. for en ejendomshandel til 3250 kr. anset rimelig, da sagføreren havde deltaget i *langvarige og besværlige* forhandlinger i tre forskellige byer og derhos havde udfærdiget andragende om beværterbevilling.

S. B. 1950 s. 73: K. K.: *Forhøjelse* af det takstmæssige salær, 245 kr. til 290 kr. anset rimelig på grund af ekstra *ulejlighed*, men *ikke* berettiget at beregne salær for at *have indestået for*, at køberen fik *anmærkningsfrit skøde*.

S. B. 1957 s. 40: K. K.: Godkendt ekstrasalær på 1.075 kr. udover sædvanligt skødesalær, 1 % af 110.000 kr., for talrige forhandlinger med sælger, køber og forskellige tredjemænd i anledning af, at køberen ikke rettidigt præsterede udbetalingen.

F. Nedsættelse.

Medens uhjemlet forhøjelse normalt vil være utilstedelig af hensyn til klienterne, er det kollegiale betragtninger, der gør en *vilkårlig* nedsættelse betænkelig, jfr. Regler for god sagførerskik og kollegialitet af 7/9 1956, Afsnit V: »En sagfører er pligtig at følge de salærtakster, der er vedtaget på et almindeligt sagfører-møde«.

S. B. 1955 s. 280: K. K.: Det fandtes meget *uheldigt*, at en sagfører for at erhverve det sagførermæssige arbejde for køberen af en ejendom (til 550.000 kr.) havde *nedsat sit salær under det takstmæssige*.

S. B. 1952 s. 181: K. K.: Et salær på 7–800 kr. for bistand til køberen ved en handel på 100.000 kr. godkendt, uanset at køberen lod sælgerens sagførerrepræsentere også ham ved handelens endelige indgåelse og berigtigelse.

G. Resultatløse forhandlinger.

Taksterne forudsætter, at *handelen gennemføres*. I modsat fald kan der normalt kun beregnes et arbejdssalær.

S. B. 1931 s. 94, jfr. 1933 s. 107: SR: Salæret for *resultatløst salgsarbejde* beregnes ikke procentvis, men efter det udførte arbejde, S. B. 1947 s. 18, 1948 s. 23 (ikke halvt takstmæssigt salær, men arbejdssalær).

1. Særligt klart er dette, hvis det er *sagføreren selv*, der har ønsket at udtræde.

S. B. 1950 s. 243: K. K.: En sagfører, der havde *frasagt* sig sagen, efter at han havde erfaret, at klienten til en anden ejendomshandel havde benyttet en anden sagfører, kunne ikke beregne fuldt takstmæssigt salær, men kun salær i forhold til det arbejde, han havde udført inden fratrædelsen.

2. Men det samme gælder, hvis handelen strander på *udefra kommende vanskeligheder*, således at det hverken skyldes køberens eller sælgerens forhold.

S. B. 1949 s. 357: SN: Beregning efter de fynske takster af salær i en handel om en ejendom med tilhørende restauration og fremskaffelse af lån stort 35.000 kr. reduceret, da *handelen strandede*, fordi køberen ikke kunne få restauratørbevilling. SN gjorde salæret op således: provision af lån 35.000 kr.: 275 kr., købekontrakt om restaurationen (pris 45.000 kr.): 380 kr., skøde (købesum 70.000 kr.): 830 kr., ansøgning om beværterbevilling: 25 kr. — ialt 1510 kr., der nedsattes til halvdelen: 750 kr.

S. B. 1954 s. 343: SR: Køberen kunne ikke overtage statslån. Aftalt købesum 34.500 kr. Salær fastsat til 125 kr. efter arbejdets omfang og karakter.

Medmindre særlige forhold gør sig gældende som i *S. B. 1953 s. 27: K. K.:*

Beregnet salær på 40.000 kr. for bistand ved køb for 4.170.000 kr. af et gods, som derefter blev overtaget af staten i h. t. forkøbsretten. Godkendt, skønt S. sparede arbejdet ved handelens berigtigelse, da han havde lige så stort arbejde ved forhandlingerne om statens indtræden. Beløbet skulle refunderes køberen af statskassen.

3. Hvis imidlertid *handelen går i stykker*, og dette skyldes *klientens forhold*, er der ingen grund til at nedsætte salæret, jfr. U. f. R. 1929 s. 745 (HRD) om en ejendomshandel, som klienten havde *misligholdt*, jfr. H. R. T. 1929 s. 257.

For oprettelse af betinget skøde og udfærdigelse af andragende til bevillingsnævnet beregnede S. halvt takstmæssigt salær 700 kr. + befordring 25 kr., idet køberen kort efter meddelte, at han ikke kunne skaffe de fornødne penge. SR fastsatte et arbejdssalær efter arbejdets art og omfang på 550 kr. Procentualberegning burde formentlig være opretholdt i et sådant tilfælde, S. B. 1948 s. 23, cfr. 1949 s. 357 (SN).

Her foreligger i virkeligheden ikke blot misligholdelse over for medkontrahenten, men også over for sagføreren, der muligvis har udført alt det ham påhvilende arbejde. En række afgørel-

ser af sagførermyndighederne synes ikke at have fulgt dette synspunkt.

S. B. 1954 s. 283: SR: Et salær på 6.000 kr. for forberedende arbejde til berigtigelse af *en aldrig gennemført handel* om et gods for 885.000 kr. i henhold til en uden sagførerens medvirken oprettet slutseddel, blev nedsat til 3.000 kr.; hovedårsagen var, vistnok, at sælgeren ikke kunne give anmærkningsfrit skøde.

S. B. 1955 s. 42: SN: S., som i anledning af et påtænkt ejendomssalg havde foranlediget, at ejeren skriftlig tilsagde ham »mindst« 1½ % af salgssummen + positive udlæg, havde, da *salg ikke kom istand*, og ejeren havde tilbagekaldt hvervet, kun krav på dækning af positive udlæg, men ikke på salær, selvom vanskelighederne skyldtes sælgerens krav til udbetalingen.

S. B. 1956 s. 71—73: K. K.: Ikke beregne ½ skødesalær 200 kr. for deltagelse i en *forgæves forhandling om salg af en ejendom*, da S. kort efter *medvirkede ved salg af ejendommen til anden side* og oppebar ½ skødesalær 200 kr. Førstnævnte salær nedsat til 100 kr.

H. Seriefremstillede huse.

SR har tiltrådt den i 1. kreds fulgte praksis, hvorefter skødesalærer ved *seriefremstillede huse* og ved *udstykningsforetagender* deles mellem sælgers og købers sagfører. SR forudsætter, at der som følge heraf i slutsedler eller skøder på det her omhandlede område indføres en bestemmelse om, at køberen uden ekstra udgift kan lade sig repræsentere ved sin egen sagfører, S. B. 1955 s. 74 og 1954 s. 276—80.

Denne regel findes ikke i de københavnske takster, idet den trods kredsbestyrelsens forslag aldrig blev vedtaget, se bl. a. diskussionen i S. B. 1953 s. 247—50. Den er således ikke omfattet af Monopoltilsynets godkendelse, men er tilføjet som en redaktionel note i Regler for god sagførerskik og kollegialitet af 7/9 1956.

Dette er det første område, på hvilket a meta systemet praktiseres i København.

I. Begrænsninger med hensyn til ejendomme, hvori der indestår statslån.

Boligministeriet forlanger i ejendomme, hvori der indestår statslån, og hvor ministeriet skal godkende købesummen og vilkårene for handelen, at hver part, såfremt sælgeren beregner sig maximumsfortjeneste ved salget, principielt må bære sine om-

kostninger. Boligministeriet anerkender ikke, at det med virkning over for statslånsmyndighederne vedtages, at en køber skal afholde nogen del af de omkostninger, som det kutymemæssigt påhviler sælgeren at betale, *S. B. 1956 s. 149*.

Det kan derimod forventes godkendt, at køberen udover den købesum, der maksimalt kan godkendes, afholder udgifter ved handelens berigtigelse, herunder skødesalær, i det omfang det efter de lokale salærregler er almindeligt, jfr. *Tage G. Sørensen, S. B. 1954 s. 63*.

S. B. 1949 s. 37: Der bør ikke beregnes procentualt salær, men et ekspeditionssalær for en i forbindelse med en ejendomshandel foretagen ekspedition af tilbud m. v. vedrørende et skøde, som falder ind under statshusmandsloven.

J. Hvem hæfter for salæret?

Se s. 43—45.

Pantebreve og prioritering.

I. Salg af pantebreve.

Ved formidling af salg af pantebreve beregnes som regel et salær på 2 % af pantebrevets pålydende, ved større pantebreve kan salæret dog nedsættes til 1 %. Der findes ingen takster herom, men reglen svarer i det store og hele til de københavnske sagføreres takster for anbringelse af lån af private midler, jfr. allerede S. B. 1930 s. 5 og 125, og *Axel H. Pedersen*, S. B. 1952 s. 93 (Salærberegning ved pantebreve).

For ejendomsmæglere udgør taksterne 2 % af pantebrevets restgæld, dog er det tilladt at betinge sig et minimumssalær af indtil 100 kr. efter Handelsministeriets bkg. af 30/11 1955 § 11, stk. 6.

Der kan ikke beregnes både salær og en del af fortjenesten ved salg af pantebrevet ved at forbeholde sig den del af købesummen, som ligger over et bestemt beløb, S. B. 1950 s. 7—9 (SN).

Om salær for overdragelse af pantebreve i forbindelse med en ejendomshandel, se *C. Torkild-Hansen*, S. B. 1956 s. 39—40.

Regler om salg af pantebreve må formentlig finde tilsvarende anvendelse også ved en første overdragelse af et *ejerpantebrev*, medens der for selve udfærdigelsen og tinglysningen af et sådant i disse tilfælde næppe kan beregnes mere end et arbejdssalær.

Omsætning af værdiløse »*skægpantebreve*« kan ingen sagfører befatte sig med, jfr. *C. Torkild-Hansen*, S. B. 1951 s. 301—03, 1954 s. 351, Københavns Byrets dom i S.B. 1955 s. 293—94 og *N. Busch-Jensen*, S. B. 1956 s. 17—19.

S. B. 1952 s. 180: SR: Salær fastsat til 2.000 kr. for efter anmodning af ejeren af et pantebrev på omtrent 600.000 kr. at have fremskaffet et for pantekreditor nødvendigt lån på pantebrevet; inden dette var gennemført,

accepterede kreditor under medvirken af en anden sagfører et tilbud fra debitor om indfrielse af pantebrevet.

II. Sagfører for kreditor.

1. Gældsøvertagelse.

a. Pantebrevet forfalder ved ejerskifte.

For medvirken til, at et pantebrev, der er forfaldent til indfrielse, bliver indestående hos ejeren, er salæret til kreditors sagfører indtil 1 % efter de københavnske takster.

Denne sats er også anvendt, hvor et pantebrev, der var forfaldent på grund af misligholdelse, efter forhandling blev stående i ejendommen mod at opnå en bedre prioritet og mod at blive sikret ved kaution, S. B. 1950 s. 79.

Salæret til kreditors sagfører for medvirken ved en aftale om et pantebrevs indeståen hos tvangsauktionskøberen kan også kun beregnes med 1 % (dissens for 2 %) af restgælden, S. B. 1953 s. 79 (K. K.).

Et salær på $\frac{1}{2}$ % af pantebrevets pålydende er blevet godkendt for ordning og udfærdigelse ved ejerskifte af et pantebrev, som ikke indestod fra ejer til ejer, S. B. 1923 s. 67 og 68.

En legatbestyrelses to medlemmer, hvoraf den ene var sagfører, havde ret til at beregne sig et salær på $\frac{1}{2}$ % hos debitor for at lade legatets pantebrev forblive indestående i ejendommen, S. B. 1930 s. 124. Der er ligeledes godkendt $\frac{1}{2}$ % i salær af det beløb, klienten efter forhandling lod blive indestående.

Om salærberegning for gældsøvertagelse i forbindelse med bo-behandling, S. B. 1937 s. 107—108.

Debitor kan ikke belastes med salær til kreditors sagfører for resultatløse forhandlinger om at lade pantebrevet forblive indestående trods det stedfundne ejerskifte, S. B. 1930 s. 125.

b. Pantebrevet indestår uopsigeligt uanset ejerskifte.

For berigtigelse af gældsøvertagelse ved ejerskifte, når lånet er uopsigeligt fra ejer til ejer, beregnes efter de københavnske takster et ekspeditionssalær på 25—40 kr.

Efter omstændighederne har undertiden også $\frac{1}{8}$ % af pantebrevets restbeløb været beregnet, S. B. 1941 B. s. 42, og *Aksel E. Larsen*, S. B. 1941 s. 241—42.

En pantsat fast ejendom, i hvilken panthaveren havde gjort udlæg, blev under medvirken af panthaverens sagfører solgt underhånden. Det blev statueret, at sagføreren ikke havde ret til at fordre salær af pantedeбитor for sin medvirken ved salget, bl. a. under hensyn til, at omkostningerne ved handelen ifølge skødet alene skulle betales af køberen og også var betalt af denne og af sagføreren modtaget uden forbehold, U. f. R. 1908 s. 959 (HRD).

2. Tilbagerykning (moderations- eller rykningspåtegning).

Såfremt pantebrevet indeholder en bestemt formuleret rykningsklausul, og tilbagerykningen sker i overensstemmelse hermed, er kreditors sagfører kun berettiget til et ekspeditionssalær, jfr. *Axel H. Pedersen*, Rykningsklausuler, S. B. 1950 s. 123 ff., og Byggeriets retlige og økonomiske organisation (1946) s. 142 ff., 2. udg. (1951) s. 126 ff., og *Halvor Lund Christiansen*, Forfaldsklausuler i pantebreve (1954) s. 166—67.

Provinstaksterne fastsætter et minimum på 15 kr.

Hvis pantebrevet *ikke* indeholder rykningsklausul, består sagføreren arbejde desuden i at rådgive kreditor om det forsvarlige i tilbagerykningen under hensyn til pantebrevets fremtidige placering i prioritetsrækken og den dermed forbundne risiko.

Et salær på $\frac{1}{2}$ % af et pantebrev på 100.000 kr. fandtes berettiget til kreditors sagfører ved tilbagerykning for et tillægslån på 110.000 kr., S. B. 1949 s. 133.

3. Relaksation.

Ved relaksation af en del af pantet er kreditors sagfører ligeledes berettiget til hos pantedeбитor at kræve et salær, der må beregnes efter arbejdets omfang og betydning; efter provinstantaksterne mindst 15 kr. Såfremt det er en større del af ejendommen, som relaxeres, er et efter forholdene større salær berettiget, hvis arbejdet omfatter rådgivning om kreditors risiko.

For tilsyn med eller eftersyn af den pantsatte ejendom, som foretages af kreditors sagfører, kan der kun beregnes salær hos pantedeбитor, når dette er foranlediget af relaksation, tilbagerykning el. lign., S. B. 1930 s. 5 og 125. Dette forudsætter iøvrigt, at pantebrevet ikke indeholder pligt for kreditor til at relaxere eller rykke tilbage efter fastlagte regler.

4. Ændring af vilkårene.

Der foreligger ingen kutyme for, at kreditors sagfører er berettiget til at afkræve debitor salær, hvis kreditor ønsker *forhøjelse af rentefoden*. Det må afhænge af de i hvert enkelt tilfælde foreliggende forhold og navnlig af, hvorvidt kapitalen kun vil kunne forblive indestående på betingelse af, at debitor foruden renteforhøjelsen indgår på at betale et ekspeditionssalær til kreditors sagfører, S. B. 1930 s. 5.

S. B. 1955 s. 195–96: SN: Efter at sagfører A, der repræsenterede kreditor ifølge to pantebrev på 28.000 og 7.000 kr. i samme ejendom, havde opsagt sidstnævnte, førtes der mellem A og debiters sagfører B nogle forhandlinger, der resulterede i, at begge pantebrevene forlængedes mod forhøjelse af renten, hvorhos lånet ifølge det sidste pantebrev forhøjedes med 20.000 kr., så den samlede gæld ifølge disse pantebrev blev 55.000 kr., idet det samtidig *aftaltes*, at debitor skulle betale A's »salær 2 %«. A beregnede herefter 2 % af 55.000 kr., 1.100 kr., men salæret nedsattes til 1 % af det gamle lånebeløb, 500 kr., + 2 % af de nye 20.000 kr., ialt 750 kr.

Hvis debitor under nedadgående konjunkturer forlanger og gennemfører en *nedsættelse* af rentefoden, er der heller ikke nogen hjemmel til at afkræve debitor et ekspeditionssalær, uanset at debitor samtidig opnår en forlængelse af pantebrevets løbetid, S. B. 1947 s. 86 (SN). Afgørelsen kan næppe forenes med pantebrevsformularen.

Hvis det forlanges, at debitor skal betale et ekspeditionssalær — ved forhøjelse eller nedsættelse af rentefoden — må dette efter sagførermyndighedernes hidtidige praksis stilles som en betingelse af kreditors sagfører ved aftalens indgåelse, jfr. S. B. 1930 s. 5 (SR), 1947 s. 86 og 1956 s. 140 (SN).

Det er sædvanligt, at en lånsøger betaler kreditors sagførerudgifter, ganske simpelt fordi långiveren stiller dette som vilkår for at yde lånet eller for at foretage ændringer heri. Kapitalen er i disse tilfælde som regel den stærkeste.

Hvis ændring af vilkårene sker, efter at pantebrevet er misligholdt og overgivet til incasso, er debitor pligtig at betale salær til kreditors sagfører, S. B. 1950 s. 79.

5. Opsigelse.

Debitor er forpligtet til at betale salær til kreditors sagfører for opsigelse af pantebrevet, jfr. pantebrevsformular I nr. 3

»opsigelsesomkostninger«, jfr. *Mærsk-Møller*, S. B. 1950 s. 470 ff. og *C. Torkild-Hansen*, S. B. 1951 s. 192–93. Reglen er naturlig og rimelig, da der tillige ofte kræves en rådgivning om opsigelsens hensigtsmæssighed. Selv om der forekommer tilfælde, hvor sagførerasistance kan forekomme unødvendig, må reglen ubetinget fastholdes. Thi udøvelsen af et skøn på dette område ville møde uoverstigelige vanskeligheder. Reglen er godkendt af en ØLD af 11/4 1927, S. B. 1927 s. 45, jfr. 1950 s. 368–69.

6. Indfrielse.

Debitor er ikke pligtig at betale kreditors sagfører salær for modtagelse af resthovedstol og renter, når der ikke foreligger mora, S. B. 1951 s. 21, hvor et ekspeditionssalær på 15 kr. for modtagelsen blev nægtet, jfr. *C. Torkild-Hansen*, S. B. 1951 s. 193–94.

7. Aflysning.

Provinstaksterne fastsætter et minimum på 10 kr. Som regel vil det være debitorens sagfører, som foretager aflysningen.

8. Misligholdelse.

a. *Incassosalær*. Se s. 117.

b. *Fogedforretninger*. Se s. 140 ff.

c. *Tvangsauktion*. Se s. 150 ff.

d. *Tvangsauktionsklausuler*. Se s. 133–36.

III. Sagfører for debitor.

1. Fremskaffelse og berigtigelse af lån. (Prioritering).

a. Københavnske takster:

Stk. 1. For fremskaffelse og berigtigelse af lån af kreditforenings-, hypotekforenings- samt sparekasse-, legat-, forsikrings- selskabs- og lignende midler på 1. prioritets plads, er salæret 1 % af de første 20.000 kr. og 1/2 % af resten, beregnet af det nominelle lånebeløb.

Stk. 2. For fremskaffelse og berigtigelse af lån af privates midler og andre lån end nævnt under stk. 1 er salæret 1 %.

Stk. 3. Har sagføreren ikke fremskaffet lånet, er salæret for berigtigelsen af lån af privates midler 1/4 %.

Stk. 4. For tilvejebringelse af tilladelse til, at et prioritetslån af privates midler, der er forfaldent til indfrielse, bliver indestående, er salæret $\frac{1}{2}$ % af den del af lånet, der bliver indestående.

Stk. 5. Ved omprioritering beregnes halvt salær af den del af det nye lån, der anvendes til indfrielse af prioriteter af den under stk. 1 omhandlede art, og fuldt salær af resten.

Stk. 6. Kræver prioriteringen forhandling med efterfølgende panthavere, kan salærene ifølge stk. 1—5 forhøjes med indtil halvdelen.

Stk. 7. Ved konvertering, som ikke kræver forhandling med efterfølgende panthavere, finder foranstående bestemmelser ikke anvendelse. Salæret beregnes under hensyn til arbejdets omfang og lånenes størrelse.

De fastsatte salærtakster forudsætter, at lånet ifølge aftale eller kutyme skal indestå uopsigeligt i mindst 5 år, i modsat fald beregnes et reduceret salær.

Hvis de anførte procenttakster på grund af lånesummens ringe størrelse eller de med prioriteringens gennemførelse forbundne særlige vanskeligheder ikke giver sagføreren rimeligt vederlag for hans arbejde og ansvar, kan salæret forhøjes i overensstemmelse med (den i indledningen anførte) hovedregel om fravigelse af taksterne.

Hvis sagføreren repræsenterer begge parter, kan salæret ikke overstige

- 1) 2 % for anbringelse af lån af privates midler, 1 % af legat-, forsikringsselskabs-, sparekasse- el. lign. midler på 1. prioritet.
- 2) Indtil 1 % for medvirken til, at et pantebrev, der er forfaldent til indfrielse, bliver indestående i ejendommen.

b. Provinstantakster:

For ordning af faste prioritetslån af hvert lån for sig:

1. 1. og 2. prioritet af offentlige midler, derunder statslån og

overformynderi-, legat- og forsikringsmidler 1 % af kr. 20.000, $\frac{1}{2}$ % af de næste kr. 180.000 og $\frac{1}{4}$ % af resten.

Tillægslån til forskudslån i kredit- og hypotekforeninger betragtes som selvstændigt lån.

Ved ordning af faste bank- og sparekasselån beregnes tilsvarende salær, når der foreligger egentlig lånesag. Når der ikke foreligger egentlig lånesag, beregnes et efter de lokale forhold og arbejdets omfang afpasset salær.

2. Andre faste prioriteter 2 %.

ad. 1 og 2. Min. 50 kr. Et påbegyndt tusind kr. regnes som et fuldt tusind. Udfærdiges pantebrev, beregnes særskilt takst herfor. Taksten finder ikke anvendelse, hvor der beregnes honorar efter reglerne for byggesager.

Konvertering i kredit- og hypotekforening:

Af de nye lån beregnes af hvert lån for sig 2 $\frac{0}{100}$ af de første kr. 10.000,—, 1 $\frac{0}{100}$ af de næste kr. 40.000,— og $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{100}$ af resten. Minimum kr. 10,—. Et påbegyndt tusind kr. regnes som fuldt tusind.

Det påvirker ikke sagførerens salærkrav, at han i forvejen *administrerer* den pågældende ejendom, S. B. 1930 s. 125.

Har lånesagen frembudt særlige vanskeligheder, kan satserne forhøjes. Dette fremgår nu udtrykkeligt af de københavnske takster, men var allerede tidligere fastslået, jfr. U. f. R. 1941 s. 66 og (forudsætningsvis) S. B. 1936 s. 27—30.

At ejeren, efter at sagføreren har ordnet en lånesag, har anmodet hypotekforeningen om at sende kasseobligationerne direkte til låntageren selv, har ingen indflydelse på salærberegningen, S. B. 1941 B. s. 168.

S. B. 1956 s. 71: K. K.: Der kunne *ikke* beregnes *særskilt salær for oprettelse af en til ekspedition af en lånesag nødvendig fuldmagt til en bank* og heller ikke for aflysning af 10 pantebreve. Det samlede salær for tillægslån i kreditforening 5000 kr., nye hypotekforeningslån på 3000 kr. i stedet for et til-

svarende ældre lån, der ikke kunne rykke, og banklån på 8.500 kr., fastsat til 600 kr.

S. B. 1956 s. 146: SR: Salær for ordning af et lån gennem Jordlovsudvalget til en landarbejderbolig burde beregnes efter pantebrevstakst, ikke efter lånesagstakst.

2. Gældsovertagelse o. l.

a. Københavnske takster.

For tilvejebringelse af tilladelse til, at et prioritetslån af private midler, der er forfaldent til indfrielse, forbliver indestående, er salæret $\frac{1}{2}$ % af den del af lånet, der bliver indestående. Dette stemmer med ældre praksis, jfr. U. f. R. 1917 s. 351, S. B. 1923 s. 67. Dog har SN., S. B. 1940 B. s. 12—14, antaget, at forhandling, der førte til, at et privat pantebrev, der var opsagt, forblev indestående med et års uopsigelighed mod et større afdrag, måtte ligestilles med fremskaffelse af et nyt lån og salæret sættes til 1 % af den del af lånet, som blev indestående.

Om salær til en købers sagfører for medvirken til berigtigelse af prioriteterne, se S. B. 1935 s. 107—108, jfr. s. 98—99, der har foranlediget en henstilling fra SR om, at sagførerne for fremtiden betragter gældsovertagelse som et nødvendigt led i en ejendoms-handels berigtigelse, og at de i tilfælde, hvor de vedkommende ikke ønsker gældsovertagelsen berigtiget, sikrer sig beviset for, at det er efter de vedkommendes ønske, at berigtigelsen ikke sker i forbindelse med berigtigelsen af skødet, jfr. S. B. 1937 s. 6, 1952 s. 181.

Og i en udtalelse fra SR (forretningsudvalget), S. B. 1952 s. 181, fastslås det, at det påhviler en sagfører, der repræsenterer begge parter ved en ejendoms-handel, at foretage det til overtagelse af prioritetsgælden, herunder statslån, fornødne.

Om sagføreransvar for gældsovertagelse, se *Troels G. Jørgensen*, S. B. 1929 s. 14, og domme i U. f. R. 1924 s. 56, 1929 s. 65, 74 og 1934 s. 1099. *Anders Vinding Kruse*, Sagførerens erstatningsansvar (1952) s. 16. Se også S. B. 1957 s. 219 (SR), ovenfor s. 57.

Et særligt spørgsmål opstår om, hvorvidt prioritering med offentlige midler, der skal foretages i henhold til skøde, og bliver foretaget af sælgerens sagfører, er *a meta*, såfremt ejendommen ligger indenfor a meta-området, jfr. Indledning til sagføreggeringen II. s. 252—53, S. B. 1954 s. 125, 291, 366, 1955 s. 7, 133 og 226, 1956 s. 32, og ovenfor s. 35.

*b. Provinstantakster.**Gældsøvertagelse (bortser fra skødetakst).*

1. For ordning af gældsøvertagelse af kredit- og hypotekfor- eningsmidler, kommunemidler, statslån og andre offentlige midler, derunder sparekasse-, legat- og forsikrings-selskabs-midler, be- regnes af hvert lån for sig 1 ‰ af kr. 10.000,— og ½ ‰ af resten. Minimum kr. 10,— for hver gældsøvertagelse. Fri takst, når kr. 50,— er nået. Om gældsøvertagelse, der ordnes som led i en ejendomsøvertagelse, henvises til skødetakst.

2. For ordning af gældsøvertagelse af anden gæld ½ pante- brev-takst.

ad. 1 og 2. dog fuld takst for udfærdigelse af nyt pantedoku- ment.

Byggesager.

I. Sagfører for bygherren.

A. Landstakster af 17/3 1955.

1. *Salæret for tilrettelæggelse og gennemførelse af et større byggeforetagende er 1½ % af den samlede anskaffelsessum, d. v. s. grund, bygninger og omkostninger, forudsat at sagførerarbejdet omfatter byggeriets sædvanlige juridisk-økonomiske organisation, herunder grundkøb og prioritering. Udlejning er udenfor foranstående salærberegning.*

2. *Ved mindre byggeforetagender, villaer og enkelthuse beregnes et større salær efter arbejdets omfang og sagførerens ansvar.*

Honoraret for byggesager fastsattes i de første tiår af århundredet til 2½—3 %, hvoraf formentlig 1 % refererede sig til sagførerens kaution for byggelånet, jfr. *Axel H. Pedersen*, S. B. 1948 s. 162 og Den danske Sagførerforenings Beretning for 1916 s. 14—16. Faste takster forelå dog ikke. Kredsbestyrelsen for 1. kreds konstaterede i 1942 i et rundspørge og oplyste i skrivelse af 14/4 1947 til SR, at salæret tidligere havde været beregnet til 2 % af brandforsikringssummen eller af kreditforeningsvurderingen, men at det nu var blevet sædvanligt at beregne salæret med 1—2 % af den samlede anskaffelsessum (grund, bygninger og omkostninger).

For de københavnske sagførere fastsattes i 1946 salærregler, der senere efterfulgtes af forskellige andre kredse, og som — også i deres formulering — danner grundlaget for de nugældende takster.

Forslaget blev første gang forelagt på et kredsmøde i 1942, og det skulle i omarbejdet skikkelse være forelagt på et nyt kredsmøde i 1943, da Prisdirektoratet imidlertid henstillede, at forslaget blev stillet i bero, indtil den generelle undersøgelse af sagførernes salærtakster, som Prisdirektoratet agtede at foretage, var afsluttet.

Efter langvarige forhandlinger bestemte Priskontrolrådet sig i 1945 til ikke at ændre procentsatserne, men til at binde salærberegningen til prisniveauet i 1939, dog med et vist tillæg. Prisdirektoratet fastsatte ved bkg. af 26/4 1945:

»Sagførernes honorarberegning for medvirken ved nybyggeri, herunder oprettelse af entreprisekontrakter . . . : Anlægssummen (entreprisenummen) føres ved hjælp af det af Det statistiske Departement senest offentliggjorte månedlige byggeomkostningsindex tilbage til priseniveauet i august 1939, hvorpå honoraret beregnes af den således reducerede sum i overensstemmelse med de for de enkelte sagførekredse pr. 1/7 1939 gældende takster. Til det således udregnede honorar må der beregnes et tillæg på 20 %.

Såfremt der ikke for enkelte kredse måtte være fastsat vejledende takster for salærberegning for medvirken ved nybyggeri og oprettelse af entreprisekontrakter, beregnes salæret af det enkelte firma i overensstemmelse med de af firmaet pr. 1/7 1939 anvendte takster og på grundlag af den i henhold til foranstående reducerede bygge- (entreprise-) sum. Til det således udregnede honorar må der ligeledes beregnes et tillæg på 20 %.

I 1947 nedsatte SR et udvalg, (*Arthur Christensen, Aage Larsen og Axel H. Pedersen*) under henvisning til, at »en byggesag nu medfører dobbelt så meget arbejde og varer dobbelt så længe som i foråret 1945«, *S. B. 1948 s. 21*. I skrivelse af 9/4 1948 til Prisdirektoratet udvikledes disse synspunkter nærmere, og der henvistes til det urimelige i, at de sociale boligselskaber stadig fik godkendt 1½ % af anskaffelsessummen, og der krævedes ligestilling med disse i salærberegningen, *S. B. 1948 s. 140-42*. Kritikken af salærnedsættelserne suppleredes yderligere med henvisning til sagførernes betydelige økonomiske ansvar i byggesager og til, at salæret 1½ % i sin tid var sat meget lavt af konkurrencehensyn, *S. B. 1949 s. 274-75*.

Den 12/11 1949 ophævede Priskontrolrådet derefter 1945-reglerne, *S. B. 1949 s. 358* og 1950 s. 12.

Salæret har herefter kunnet beregnes efter byggeforetagendets samlede, endelige faktiske anskaffelsessum: grund, bygninger, (håndværkerudgifter) og omkostninger.

Til byggeriets sædvanlige juridisk-økonomiske organisation hører oprettelse af et aktieselskab, hvis dette skal stå som bygherre. Jfr. *H. B. Krenchel, Bygge-Ejendomsaktieselskaber, S. B. 1939 B. s. 135-39*.

Det samme gælder udarbejdelse af finansieringsplan, finansieringsdeklaration, fordelingsplan, entreprisekontrakter, lejekontrakt, deklarationer m. v.

Det er ikke normalt, at en sagfører beregner sig salær for revision af byggeregnskabet, *S. B. 1953 s. 107*, eller fører tilsyn med byggeriet ved byggelånets udbetaling, *S. B. 1950 s. 249*.

B. Afgrænsning mellem større og mindre byggeforetagender.

Noget kriterium for afgrænsningen mellem »større« og »mindre« byggeforetagender angiver taksterne ikke, og navnlig dækkes mindre byggeforetagender ikke udtømmende af de særligt nævnte

»villaer og enkelthuse«; også rækkehuse, kædehuse og en værkstedsbygning o. l. kan gå ind herunder.

I det forslag til landstakster, der vedtoges i 1954, S. B. 1954 s. 24, 107 og 205, var salæret for større byggeri fastsat til $1\frac{1}{2}$ % og for mindre byggeri til 2 %. Under debatten om salæret for det mindre byggeri blev det fremhævet, at Boligministeriet ved statslånsbyggeri anerkender $1\frac{1}{2}$ % i honorar for de små huse, men de sociale selskabers villaer og rækkehuse bliver *seriefabrikeret*, og der er ikke det arbejde forbundet hermed, som sagførerne har med enkeltmandsvillaerne, hvor et salær på $1\frac{1}{2}$ % i virkeligheden er for ringe, S. B. 1954 s. 208—09.

Efter forhandlinger med Priskontrolrådet godkendte dette 17/3 1955 et salær på $1\frac{1}{2}$ % for større byggeforetagender, men ville ikke godkende 2 % for et mindre byggeforetagende, hvorfor den tidligere regel om et større salær efter arbejdets omfang og sagførers ansvar forblev uændret, S. B. 1955 s. 95—96.

Salæret for en *fabriksbygning*, der samtidig forsynes med maskiner og inventar, som inddrages under pantsætningen, således at bygningen prioriteres med større beløb end anskaffelsessummen for bygningen excl. maskiner m. v., bør formentlig beregnes med sædvanligt salær $1\frac{1}{2}$ % af anskaffelsessummen for fabriksbygningen og med et tillæg efter pantebrevstaksterne for den del af prioriteringen, som ligger udenfor anskaffelsessummen. Der foreligger ingen afgørelser om dette spørgsmål.

Af de få kendelser skal nævnes:

S. havde været byggesagfører ved et af 27 personer bestående I/S's opførelse af 27 parcelhuse på en grund, som købtes af kommunen, samt på 2 parceller, som i forvejen ejedes af 2 af interessenterne, og som af ekspeditions-mæssige grunde under byggesagens gang overdroges til I/S. Efter husenes færdiggørelse udfærdigedes der skøder til de 27 deltagere hver på et af husene. For selve byggesagen med en samlet anskaffelsessum på kr. 1.494.868,48 beregnede S. et salær på kr. 21.300 mod hvilket ingen indvendinger rejstes. For udfærdigelsen af skøderne til de enkelte deltagere, regnskab mellem I/S og interessenterne over »eget arbejde« ialt kr. 274.921,83 og ordning af 4 bygningsfaguddannede interessenters mellemværende med skattevæsenet i anledning af »eget arbejde« forlangtes yderligere $\frac{1}{2}$ % af købesummen for hvert af de 27 huse. Dette salær var ikke berettiget, men udfærdigelsen af disse skøder og de andre nævnte ekstraarbejder samt administrationen af husene i $1\frac{1}{2}$ år fra indflytningen til skødernes udfærdigelse berettigede S til et ekstrasalær på kr. 4000, S. B. 1956 s. 285 (K. K.).

Selv om det måtte antages, at arbejdet i forbindelse med byggesagen på visse områder havde været mere omfattende, end tilfældet normalt er, havde det i andre henseender været mindre, idet S. ikke havde assisteret ved ansøgning om statslån eller udbetalingerne under arbejdets gang. Under hensyntagen hertil og til, at salæret med mindre der foreligger ganske særlige omstændigheder, hvilket ikke kunne anses for godtgjort overfor kredsbestyrelsen, må beregnes ens i byggesager, uanset om arbejdet har været noget lettere eller besværligere end normalt, fandtes det samlede salær for byggesagen ikke at kunne ansættes højere end til $1\frac{1}{2}$ % af anskaffelsessummen eller til kr. 7.500, — hvori var indbefattet salær for prioritering af de af byggeforetagendet omfattede 12 huse. For denne prioritering havde S. hos de respektive købere oppebåret ialt kr. 3840 —. Under hensyn til det forøgede arbejde S. havde haft ved ekspedition for 12 forskellige pantsættere i stedet for en enkelt, fandtes der af beløbet kr. 3840, — kun at kunne fragå kr. 3000, —. Herefter fandtes S. ikke at kunne beregne sig et højere honorar hos klagerne end kr. 4.500, — for byggesagen. Med hensyn til salær for handlerne måtte dette, for så vidt skøderne angår, ansættes til $\frac{1}{2}$ % af kr. 527.000, — eller kr. 2.635, —. Da det måtte antages, at S. havde haft et ikke ubetydeligt arbejde i forbindelse med forhandlingerne om husenes salg, fandtes han passende at kunne beregne sig et salær på kr. 200,— pr. hus eller ialt kr. 2.400,—. Det S. tilkommende samlede salær fandtes at måtte ansættes til kr. 9.535, —. *S. B. 1957 s. 44-46 (K. K.).*

C. Udlejning.

Det fastslås udtrykkeligt, at udlejning er udenfor den sædvanlige salærberegning. Som regel forestås udlejningen i København af en ejendomsmægler, der normalt honoreres efter Ejendomsmæglerforeningens takster. Efter Handelsministeriets bkg. af 30/11 1955 kan ejendomsmæglere ved udlejning af lejligheder og lokaler beregne sig 8 % af første års leje. Ejendomsmæglere er — medmindre det drejer sig om større forretningslejemål — udover salæret ikke berettiget til at betinge sig dækning for udgifter af nogen art, indskrivningsgebyr eller lignende. Et passende depositum må modtages.

Det forekommer dog, at den sagfører, som er byggeforetagendets juridiske konsulent, forestår udlejningen. I så fald træffes der aftale med bygherren herom og om honoraret for udlejningsvirksomheden.

D. Kautio.

Salæret kan ikke forhøjes, fordi sagføreren påtager sig kautio for byggelån eller andre lån, og forhøjelsen kan heller ikke ske i

form af *risikopræmie*, *provision* eller *honorar for finansiering*. Bankernes tidligere praksis, hvorefter en sagfører måtte påtage sig kaution for byggelånet, er vistnok ophørt, jfr. *Axel H. Pedersen*, S. B. 1948 s. 161–66 og *Indledning til sagførergeringen II*. s. 227–36 og S. B. 1954 s. 93–94 (SR).

E. »Anvisningshonorarer«.

Både sagførere, ingeniører og arkitekter, — byggeforetagendets teknisk-økonomiske rådgivere — er bygherrens tillidsmænd og modtager udelukkende betaling af bygherren og kun af ham. De må derfor stå økonomisk uafhængigt af entreprenører, håndværkere og leverandører. Deres rådgivning skal være saglig og objektiv. Det er udelukket, at de under nogen form kan modtage eller kræve provision, rabat eller lignende fra entreprenører eller leverandører til andre end bygherren. De kan heller ikke kræve eller modtage »anvisningshonorarer« for at anbefale entreprenører, håndværkere eller leverandører.

F. Undersøgelser af muligheden for byggeriets igangsættelse.

Der forekom navnlig indtil for en halv snes år siden mange byggeprojekter, hvor private bygherrer eller håndværkerkonsortier traf aftale med arkitekt, ingeniør og sagfører om, at udarbejdelse af skitseprojekt og de foreløbige undersøgelser om muligheden for projektets gennemførelse skulle foretages af den teknisk-organisatoriske assistance for egen regning («no cure, no pay»). Tilsvarende aftaler har undertiden også været indgået i de senere år, hvor betingelsen for igangsættelsen som regel har været knyttet til opnåelse af statslån. De stærkt forøgede omkostninger i forbindelse med risikoen for ikke at opnå statslån har imidlertid medført, at sådanne aftaler nu er sjældent forekommende. Ofte har aftalerne gået ud på dækning af de positive omkostninger, hvis projektet ikke kommer til udførelse. Danske Arkitekters Landsforbund har imidlertid (1957) indskærpet sine medlemmer, at det efter vedtægterne er uberettiget at frskrive sig honorar, hvis byggeriet ikke gennemføres. Det forekommer dog stadig, at sagførerne udfører arbejdet med projektering af fremtidigt byggeri og som regel ikke beregner sig salær for sådant arbejde,

såfremt det projekterede byggeri ikke kommer til udførelse, S. B. 1949 s. 274. Det har i hvert fald hidtil været ret almindeligt, hvor det udførtes for faste klienter og ved håndværkerkonsortier, hvis arkitekt, ingeniør og sagfører i fællesskab har forelagt projektet for håndværkerne, jfr. *Kai Juul*, *Minerva Bladet*, December 1956. ØLR udtalte 15. oktober 1956: »Det findes ikke af de sagsøgte godtgjort, at der består en sædvane gående ud på, at arkitekter der udfører et projektarbejde for sociale boligselskaber, intet honorarkrav har, såfremt byggeriet opgives«; dommen blev stadfæstet af Højesteret, H. R. T. 1957 s. 467.

Hvis der imidlertid ikke foreligger nogen aftale eller sædvane, har sagføreren krav på et salær for det forberedende arbejde, der bør ansættes udelukkende som et arbejdssalær efter et konkret skøn over arbejdets omfang. Salæret kan på dette stadium næppe beregnes i forhold til den kalkulerede anskaffelsessum. Taksterne både for ingeniører og arkitekter er i denne retning vistnok for stive.

G. Afbestilling.

Hvis bygherren har vedtaget at realisere projektet, og sagføreren er antaget som byggeforetagendets juridiske konsulent, kan der på et senere stadium inden fuldførelsen forekomme tilfælde, hvor sagføreren af en eller anden grund, som ikke kan tilregnes ham, ikke kommer til at fuldføre arbejdet, og der opstår da spørgsmål om størrelsen af hans honorar.

En klient er frit stillet med hensyn til at skifte sagfører, idet sagføreren ikke har ret til at fortsætte imod klientens ønske, og sagføreren er da berettiget til salær for det allerede udførte arbejde. Ofte vil salær kun kunne fastsættes som arbejdsvederlag, da det tilsigtede resultat endnu ikke er opnået, jfr. Indledning til sagførergemningen I. s. 59—60. Denne tilføjelse sigter navnlig til retssager, medens det ved byggesager må anses for naturligt, at honoraret for den udførte del af byggesagen sættes i forhold til honoraret for den afsluttede byggesag under hensyntagen til omfanget af det arbejde, som er udført.

Salæret må i sådanne tilfælde fastsættes efter et konkret skøn over arbejdets omfang, betydning og forsvarlige udførelse på ganske samme måde som ved sagføreren's udtræden.

I honorarreglerne for Danske Arkitekters Landsforbund og i

de nu ophævede »Regler for rådgivende ingeniørvirksomhed« var honorarets størrelse angivet procentvis på byggeriets forskellige stadier, og en ingeniør kunne endog foruden honoraret for det før standsningen udførte arbejde beregne sig et tillæg af indtil 25 %, dog ikke ud over det fulde honorar, jfr. *Axel H. Pedersen*, *Afbestilling*, *Juristen* 1952 s. 260 ff.

SR har ikke fastsat tilsvarende regler.

Jeg afgav i 1955 et responsum om spørgsmålet, hvoraf skal anføres:

»I det foreliggende tilfælde, hvor der er ført forhandling med sognerådet og med håndværkerne, og hvor der er udarbejdet forhåndsansøgning om statslån, som er godkendt både af sognerådet og Boligministeriet, og hvor der er udarbejdet endelig ansøgning om statslån, der også er godkendt og anbefalet af sognerådet, og hvor der er forhandlet med bank om byggelån, og hvor der er opnået tilsagn om byggelån, må jeg anse $\frac{1}{3}$ af det normerede honorar som et passende vederlag for det udførte arbejde, idet dettes omfang svarer nogenlunde til 30–40 % af det samlede arbejde, der ville være forbundet med en gennemførelse af byggesagen.

Jeg må anse det for besvarelsen at være uden betydning, hvorvidt den pågældende sagfører er økonomisk interesseret i byggeriet ud over honorarspørgsmålet, f. eks. ved at han tilslutter sig håndværkerkonsortiet ved kontant indskud.«

H. Udtræden af byggesagen.

Fastsættelsen af en sagførers honorar for en byggesag, han har påbegyndt, men ikke fuldført, må afhænge af et konkret skøn over arbejdets omfang, betydning og forsvarlige udførelse.

Såfremt en sagfører indtræder efter en anden sagfører i en byggesag, må han ved afregning af det samlede sagførersalær udvise god sagførerskik overfor den fratrådte kollega. Årsagen til den første sagførers udtræden må dog tages i betragtning; såfremt han har misligholdt sine forpligtelser i forhold til bygherren, kan der blive anledning til analogt at anvende principperne for en entreprenørs misligholdelse, *S. B. 1952 s. 92 (SR)*.

I. Udbetaling af salæret.

Hvis der ikke foreligger anden aftale, har sagføreren krav på at få sit salær betalt kontant. Det er sædvanligt, at det udbetales i rater under byggeriets opførelse, jfr. *S. B. 1935 s. 65–66 (ØLD)*.

Hvis byggeforetagendet under opførelsen finansieres gennem byggelån, er det fast kutyme, at sagførersalæret betales i rater,

der angives i fordelingsplanen, jfr. *Axel H. Pedersen*, Byggeriets retlige og økonomiske organisation, 2. udgave (1951) s. 167—206.

Hvis bygherren er et *håndværkerkonsortium*, forekommer det ofte, at sagfører, ingeniør og arkitekt deltager i finansieringen med en forholdsmæssig andel af deres honorarer ved overtagelse af aktier og/eller pantebreve, S. B. 1952 s. 92.

Det må iøvrigt i sådanne tilfælde påhvile sagføreren, som byggeforetagendets finansielle leder, at træffe de fornødne aftaler om salærene før igangsættelsen, herunder også om, hvorvidt han betinger sig sit honorar kontant. Disse aftaler bør fremgå af finansieringsplanen og fordelingsplanen, S. B. 1952 s. 92.

J. »Håndværkeraktier« som en del af sagførerens salær.

Der har tidligere været pligt til at indtægtsføre »håndværkeraktier« med det fulde pålydende, selvom der ikke findes objektive kriterier for kursansættelsen på sådanne aktier, hvis værdi må være afhængig af byggeforetagendets mere eller mindre heldige udfald og konjunkturerne. Den urimelige praksis blev kritiseret i 1943, og reglerne for kursansættelserne blev lempet i 1950, men en række problemer forblev uløste eller tvivlsomme, jfr. *Axel H. Pedersen*, *Juristen* 1943 s. 505—12, 1950 s. 36 og 122—23 og Byggeriets retlige og økonomiske organisation, 2. udg. (1951) s. 207—13. Den nugældende ordning er fastsat i 1956, jfr. *Axel H. Pedersen* og *Harald Jensen*, *Revision og Regnskabsvæsen* 1956 s. 542—44 og *Bygge-Forum* 1956 s. 191—92, jfr. *C. Helkett*, *Opførelse af den skattepligtige indkomst til staten*, 6. udg. (1957) s. 107—09, *Thøger Nielsen*, *Den tidsmæssige afgrænsning af det skatteretlige beregningsgrundlag*, *Acta Jutlandica XXIX* (1957) s. 45—46, *Mogens Glistrup*, *Skatteret* (1957) s. 366, *Niels Hansen*, *Revision og regnskabsvæsen* 1957 s. 220 og S. B. 1954 s. 381—82.

For kursansættelsen af håndværkeraktier, såvel kontant indskud ved stiftelsen, successive indbetalinger til selskabets drift og konvertering af resttilgodehavendet, gælder herefter reglerne i Ligningsdirektoratets cirkulære af 3/11 1956 til samtlige skatteråd, der kommer til anvendelse på skatteydere, som fra et byggeejendomsaktieselskab modtager aktier i vedkommende selskab som vederlag for håndværker-, arkitekt-, ingeniør- eller *sagførerarbejde* eller for materiale- eller andre leverancer til selskabet og gælder

for samtlige aktier, den pågældende måtte have erhvervet fra selskabet:

»For det år, hvor selskabet stiftes, skal en skatteyder, der har modtaget »håndværkeraktier«, og som ikke ønsker dem beskattet med deres pålydende i det pågældende år, i en erklæring angive den kurs, som aktierne er optaget til ved afslutningen af det til grund for ansættelsen liggende regnskabsår samt erklære sig indforstået med, at aktierne medregnes til hans skattepligtige indkomst og formue efter de i erklæringen fastsatte regler.

Successive indbetalinger til driften indtil den endelige emission skal med virkning for den skattepligtige indkomst og formue hvert år ansættes til den samme kurs, som benyttes for de ved stiftelsen tegnede aktier.

For det år, hvor den endelige emission finder sted, afgives der en ny tilsvarende erklæring, der træder i stedet for den oprindeligt afgivne, og skal omfatte hele den fra samme byggeri hidrørende aktiepost.

Det tilføjes, at skatteydere, der har givet erklæring i henhold til de tidligere gældende regler, fra og med skatteåret 1957/58 ligeledes er berettiget til at optage deres aktier til en af dem selv ansat kurs, der er højere end den af Ligningsdirektoratet fastsatte kurs, når samme kurs anvendes ved indkomst- og formueopgørelsen, og der ikke i noget år anvendes en lavere kurs end den, der er anvendt det foregående år, eller ved indkomstopgørelsen foretages fradrag for nedgang i aktiernes værdi.

Forsåvidt en skatteyder i sin selvangivelse for tidligere skatteår ved opgørelsen af sin skattepligtige indkomst og formue har anvendt en kurs, der ligger over den af Ligningsdirektoratet ansatte kurs, vil dette kunne godkendes fra og med skatteåret 1955/56.«

Den erklæring, som skal afgives til skattemyndighederne, er formuleret således:

»Undertegnede . . . meddeler herved, at mine aktier i A/S . . . nominel værdi . . . kr. ved afslutningen af det til grund for min ansættelse for skatteåret 19 . . . / . . . liggende regnskab er optaget til en kurs af . . . , idet jeg erklærer mig indforstået med, at aktierne medregnes til min skattepligtige indkomst og formue, som følger:

For nævnte skatteår medregnes aktierne ved opgørelsen af såvel indkomst som formue til den ovenfor fastsatte kursværdi.

For det efterfølgende skatteår vil jeg kunne vælge, om aktierne skal medregnes enten til samme kurs som for fornævnte skatteår, eller til en kurs, der er forhøjet med samme pointsantal, som Ligningsdirektoratets kurs på aktierne måtte være steget i den forløbne etårige periode, eller til en af mig ansat kurs, der er højere end de fornævnte.

For de derefter følgende skatteår vil aktierne, *indtil de er indtægtsført med deres fulde pålydende*, ved opgørelsen af såvel min indkomst som formue være at medregne til den af Ligningsdirektoratet for det pågældende skatteår fastsatte kurs, idet jeg dog er berettiget til at anvende en højere kurs, når samme kurs anvendes ved indkomst- og formueopgørelsen. Jeg kan ikke ved

formueopgørelsen anvende en lavere kurs end den, der er anvendt det foregående år, eller ved indkomstopgørelsen foretage fradrag for nedgang i aktiernes værdi, og dette gælder, uanset om Ligningsdirektoratets kurs måtte være faldet.

Når aktierne har været indtægtsført med deres fulde pålydende, optages de ved formueopgørelsen for de følgende år til den af Ligningsdirektoratet for det pågældende skatteår fastsatte kurs, og fremtidige bevægelser i kursen påvirker ikke indkomstopgørelsen.

Ved salg af aktier medregnes forskellen mellem den opnåede pris og det for de solgte aktier tidligere indtægtsførte beløb ved indkomstopgørelsen for salgsåret. Overstiger det tidligere indtægtsførte beløb salgsprisen, vil forskellen kunne fradrages ved indkomstopgørelsen.

Det er en forudsætning for beskatning efter foranstående regler, at en eventuel overdragelse sker som en normal forretningsmæssig disposition. Sker overdragelsen på anden måde, f. eks. ved overdragelse — helt eller delvist — til et finansieringsselskab eller til et andet aktieselskab, i hvilket jeg er direkte eller indirekte interesseret, eller til mine børn, eller ved ombytning af aktierne med andre håndværkeraktier, eller ved anden overdragelse, der ikke anses for en normal forretningsmæssig disposition, er jeg indforstået med, at skattemyndighederne vil kunne optage min indkomst- og formueansættelse for det ovennævnte skatteår til revision og ændring. Det samme gælder såfremt jeg fraflytter landet. Såfremt jeg afgår ved døden, og jeg i det sidste regnskabsår, der er lagt til grund for min ansættelse, har anvendt en lavere kurs end den af Ligningsdirektoratet for det pågældende år fastsatte, vil forskellen være at efterbeskatte.«

K. Udenfor byggesagen.

1. Ejendommens administration.

Hvis sagføreren administrerer byggeforetagendet efter færdiggørelsen (indflytningen), har han krav på sædvanligt salær for *ejendomsadministrationen*. Tidspunktet for påbegyndelsen af administrationen regnes sædvanligt fra indflytningen.

Hvis byggegrunden administreres i længere tid før byggeriets igangsættelse, kan der beregnes administrationssalær af indtægterne.

2. Ejendommens salg.

Sagføreren har krav på sædvanligt salær efter skødetaksterne ved *salg* af den opførte ejendom, hvad enten dette sker efter færdiggørelsen eller forinden, »på roden«, jfr. *Axel H. Pedersen*, *Køb af ikke-færdigbygget ejendom*, S. B. 1950 s. 61.

Ved salg af seriehuse (rækkehuse og parcelhuse), der sker i

fortsættelse af opførelsen og prioriteringen, er det i *København* ved at blive en almindelig regel, at køberens sagfører afgiver halvdelen af salæret til sælgerens sagfører. Det er dog en forudsætning herfor, at sælgerens sagfører medvirker ved dokumenternes udformning og ved prioriteringens gennemførelse, se s. 60.

Indenfor *a meta områderne* er købers og sælgers sagfører forpligtede til at følge *a meta* reglen. Denne regel kan på dette punkt give anledning til visse vanskeligheder. Det drejer sig om prioriteringen i forbindelse med salget, jfr. S. B. 1954 s. 291 og 366 (K. K.). Under salæret til bygherrens sagfører for byggesagen er tillige indbefattet samtlige salærer for lån i kredit- og hypotekforening samt statslån. Såfremt disse lån er hjemtaget før ejendommen sælges, er der naturligvis ikke nogen salærproblemer i forhold til køberens sagfører. Jfr. S. B. 1956 s. 32 (K. K. med dissens) og ovenfor s. 34.

Det almindelige er imidlertid, at der foreligger tilsagn om statslån og tillige tilsagn om forhåndslån i kredit- og hypotekforening. Såfremt disse lån er bevilgede, men der endnu ikke er underskrevet pantebreve, når skødet på ejendommen skrives, anses prioriteringen som et led i ejendomshandelen, for hvilket også køberens sagfører har et ansvar, og derfor krav på halvdelen af salæret. Dette betyder, at bygherrens sagfører af sit byggesalær må afgive en ikke ringe part til køberens sagfører.

Såfremt der er tinglysning pantebreve til kredit- og hypotekforening for forskudslåne, er spørgsmålet ikke aktuelt for disse beløb, hvor kun gældsovertagelse kommer i betragtning, men undertiden anvender kreditforening og hypotekforening endelige pantebreve for de endeligt bevilgede lån, idet de samtidig aflyser pantebrevene for de foreløbige lån. Såfremt køberen underskriver på de endelige lån, er der igen et tvivlsomt salærspørgsmål at løse.

Der er vist ikke anden mulighed, end at lade *a meta* reglen gælde i alle de tilfælde, hvor tinglysning ikke har fundet sted ved skødets underskrift, men lade salæret tilfalde bygherrens sagfører, hvor dette er tilfældet. For så vidt endelige lån derefter er større end de foreløbige lån, må salæret for differencen deles. Hele denne ordning er kompliceret og næppe heller rationel. Arbejdet ligger for en meget stor del i at søge statslånet og opgøre

byggeregnskabet med udbetalingsbegæring, hvorimod statslåns-pantebrevet kun er en ekspedition.

II. Sagfører for entreprenørerne.

Entreprisekontrakter.

Salærtakster for provingssagførere:

Entreprisekontrakter angående opførelse af fast ejendom i forbindelse med overdragelse af grunden beregnes med skødetakst.

Entreprisekontrakter uden forbindelse med overdragelse af fast ejendom: grundtakst 25 kr. + 2 ‰ af entreprisesummen.

Ejendomsadministration.

A. Taksterne.

Salærtakster for København (af 1956):

Salæret for administration af fast ejendom er 2–5 % af den årlige leje og varmebidrag efter administrationens omfang og ejendommens beskaffenhed.

Salærtakster for sagførere uden for København (af 1956):

Salæret for administration af faste ejendomme er 3–5 % af lejeindtægt og varmebidrag.

Ved fastsættelsen af administrationssalæret må der tages hensyn til ejendommens størrelse, antallet af lejligheder, butikker og erhvervslokaler.

De procentuale takster er vistnok baseret på, at der (udtrykkelig eller stiltiende) er truffet aftale om en mere varig administration af ejendommen i klientens interesse.

S. B. 1927 s. 63–65: K. K.: Taksterne kan kun anvendes direkte, hvor det drejer sig om administration i mindst 1 år.

Efter domstolens nyere praksis ved bedømmelsen af sagførernes *egen interesse* vil domsresultatet i U. f. R. 1914 s. 157 (HRD) næppe blive opretholdt.

Hvor Boligministeriet i henhold til boligstøtloven skal godkende lejen ved ejendommens første udlejning, indleveres fra bygherren et driftsbudget. Ved lejegodkendelsen lægger ministeriet vægt på, at den årlige udgift til administration, incl. revision, bestyrelshonorar, porto, papir, incasso og kontorhold iøvrigt, ikke overstiger ca. 65 kr. pr. lejlighed. Denne regel er dog kun vej-

ledende, idet ministeriet forbeholder sig at fastsætte lejens størrelse ud fra en helhedsbedømmelse af driftsbudgettet. Det tør betragtes som et særsyn, at et ministerium — Boligministeriet — ikke godkender de af Monopoltilsynet godkendte takster. Boligministeriet har, såvidt vides, ikke tidligere underkendt gældende, godkendte, tariffer.

Der er herved ikke taget stilling til spørgsmålet om sagførelsens aftale med klienten.

S. B. 1925 s. 25—26: SR: En executor kan ikke beregne særskilt salær for administration af boets faste ejendomme under skiftet jfr. U. f. R. 1909 s. 337, men derimod hvor en ejendom er udlagt en arving og administreres for denne, jfr. S. B. 1937 s. 106—108 (SN). Se iøvrigt s. 172.

Lov om leje nr. 251 af 14/6 1951, jfr. lovbkg. nr. 116 af 15/4 1955, § 127, indeholder forbud mod under nogen form at betinge sig eller modtage ducør ved formidling af lejemaal's indgåelse. En ejendomsmægler er anset uberettiget til at betinge sig salær af en ny lejer i en ejendom, som mægleren selv administrerede, U. f. R. 1956 s. 223 (ØLD). Da ejeren efter det oplyste ikke i anledning af fraflytningen har lidt lejetab eller er blevet påført særlige udgifter eller særlig ulejlighed af nogen art, findes det at være i strid med lejelovens principper, jfr. § 114 og 127, at ejeren har betinget sig, at lejeren betaler kr. 95,55, eller en måneds leje, U. f. R. 1956 s. 554.

K. K. af 16/3 1949 (utrykt) anser en sagfører uberettiget til som administrator at kræve en kendelse på 500 kr. for at frigøre en lejer (damefrisørinde) for et lejemål og lade dette overgå til en anden, jfr. U. f. R. 1948 s. 449 (HRD).

Ifølge lejelovens § 40 kan de udgifter, der hidrører fra udfærdigelse af varmeregnskabet, medtages i varmeregnskabet. Det øvrige administrationssalær vedrørende varmeleverancen skal betales af ejeren.

I nogle lejekontrakter indeholdes hjemmel til at optage på varmeregnskabet den fulde administrationsudgift vedrørende varmeleverancen. I disse tilfælde beregnes administrationssalæret efter de sædvanlige regler, d. v. s. i København 2—5 % af det samlede varmeregnskab og udenfor København 3—5 %. Når administrationsudgiften pålignes lejerne i varmeregnskabet, debiteres der naturligvis kun klienten administrationshonorar vedrørende huslejen og ikke vedrørende varmeudgiften.

B. Hvad omfatter administrationsalæret, og hvilke andre salærer kan debiteres klienten?

Normal ejendomsadministration omfatter oppebørsel af leje, fremlejeafgifter, varmebidrag og eventuelle andre indtægter, betaling af prioritetsydelse, skatter, afgifter og andre driftsudgifter, brændselsindkøb og administration af varmeregnskabet, tilsyn med ejendommens vedligeholdelsestilstand, bestilling af reparationer, administration af vedligeholdelseskontoen efter lejelovens § 78, og iøvrigt, hvad der påhviler en ejer at foretage juridisk og økonomisk, jfr. S. B. 1955 s. 49—51. Det daglige eller regelmæssige tilsyn påhviler ejendommens inspektør, vicevært eller gårdmand, jfr. S. B. 1948 s. 135. Det kan ikke anses for omfattet af en sagførers opgave at påtage sig et ejeren påhvilende objektivt strafansvar, S. B. 1957 s. 284 (ØLD).

Om regnskabet med vedligeholdelseskontoen efter lejelovens § 78, se *Axel H. Pedersen*, S. B. 1956 s. 255—57 og 301, og *Revision og Regnskabsvæsen* 1956 s. 482—85 og 548.

Om husejerens *objektive strafansvar* henvises til dommen i S. B. 1948 s. 134 og *Stephan Hurwitz*, *Den danske Kriminalret*, *Almindelig del* (1952) s. 385—86.

S. B. 1940 B. s. 96: SR: Administrationsalæret omfatter ikke forhandlinger om salg af ejendommen og gennemførelse af salg. Sædvanligt salær kan beregnes særskilt.

S. B. 1930 s. 125: K. K.: Administrationsalæret inkluderer ikke fremskaffelse og ordning af lån i kreditforenings- og hypotekforeningsmidler. Sædvanligt salær kan beregnes særskilt.

S. B. 1951 s. 485 og 1955 s. 169: SR: Ejendomsadministrator kan beregne sig særskilt salær for ekspedition af lejeforhøjelser.

S. B. 1955 s. 169 og 205: SR: Ved *skatteforhøjelser* debiteres klienten udgiften til porto samt omkostningerne til den eventuelt medvirkende revisor. Disse udgifter kan enten debiteres eller tillægges salæret.

Under forudsætning af, at sagføreren har den faste administration af de pågældende ejendomme, fastsættes salærene for lejeforhøjelse, der pålægges i henhold til en ny lov:

Ved almindelige boligkontrakter minimumssalær på 5 kr. pr. lejlighed, iøvrigt efter arbejdets omfang.

For nævnsbehandling beregnes særskilt salær. Ved erhvervs-

lejemål og større lejemål beregnes et minimumssalær på 10 kr. pr. lejlighed og iøvrigt efter arbejdets omfang.

For nævnbehandlinger beregnes særskilt salær.

Skatteforhøjelser, som pålignes sammen med lejeforhøjelse, giver ikke adgang til at forhøje salæret udover det for lejeforhøjelsen hjemlede.

C. Ufornødne udgifter kan ikke debiteres klienten.

S. B. 1927 s. 63—65: SR: Administrator kan ikke belaste ejendommens regnskab med udgifter, for hvilke han ikke kan producere bilag, og ej heller med renter af for sent erlagte skatter og terminsydelser, som administrator havde haft tilstrækkelige midler til at betale rettidigt.

Det samme gælder bøder, som idømmes administrator.

S. B. 1951 s. 486: SR: Administrator bør refundere ejeren en denne idømt bøde for ulovlige lejeforhøjelser, som er gennemført af administrator uden ejerens vidende.

D. Renter.

Hvis administrator med klientens vidende har foretaget betydelige udlæg, kan han kræve rente heraf, U. f. R. 1918 s. 662 (HRD).

Alle driftsindtægter af ejendommen indgår sædvanligt på en særskilt klientkonto, hvis renter tilfalder ejeren.

Om risikoen for klientmidler ved pengeinstitutts sammenbrud, se Indledning til sagførergeringen I. s. 200—05 og *Axel H. Pedersen*, S. B. 1950 s. 464—67 og 1951 s. 52—53.

E. Kan salær for oprettelse af lejekontrakter debiteres lejerne?

Salærtakster for provinssagførere:

- a) For udfyldning af trykte formularer beregnes et ekspeditions-honorar på 10—35 kr.
- b) For andre lejekontrakter beregnes 2 % af den årlige leje indtil kr. 5.000,— og 1 % af resten. Minimum 10 kr.
- c) Opsigelse af lejemål mindst 25,— kr.
- d) Administrator af ejendommen kan beregne salær efter ovennævnte takster.
- e) For ekspedition til boliganvisningsudvalg og huslejenævn kan beregnes særskilt honorar.

Salærtakster for københavnske sagførere:

Anvendes formularer, beregnes et ekspeditionssalær på 25—50 kr., ellers beregnes salæret efter arbejdets omfang og lejens størrelse.

Salærtaksten for provinssagførere fastslår, at administrator kan beregne sig salær for oprettelse af kontrakter med lejerne. SN har fastslået — under henvisning til de tidligere gældende københavnske takster — at udfærdigelse af ny lejekontrakt i København betragtes som en integrerende del af administrators hverv, hvor der finder *normalt* lejerskifte sted, S. B. 1950 s. 48.

De tidligere københavnske takster indeholdt følgende bestemmelse:

»Ejendommens administrator er ikke berettiget til særskilt salær hos lejerne for udfærdigelse af lejekontrakter«. Kredsbestyrelsen har ladet denne bestemmelse udgå, idet man fandt, at bestemmelsen kunne virke forvirrende, idet langt de fleste lejerskifter fandt sted ved bytning. Kredsbestyrelsen har taget spørgsmålet op til ny behandling.

Hvis opsigelse finder sted *uden kontraktmæssigt varsel* (lejerer flytter i »utide«), kan lejerer, som har opsagt i utide, debiteres et salær.

Salæret for dette ekstraarbejde, korrespondance med boligudvalget m. m., er i adskillige tilfælde fastsat til 35—50 kr.

SN nr. 1641 af 20/1 1950. SR j. nr. 52/1952 (utrykt): Prisdirektoratet forespurgte om berettigelsen af et ekspeditionssalær på 35 kr. i et tilfælde, hvor opsigelse havde fundet sted som følge af dødsfald. SR udtalte, at opsigelsen havde medført et forøget arbejde, og at der ikke med føje kunne rettes kritik mod det beregnede salær.

K. K., j. nr. 245/1953 (utrykt): En aldersrentenyder opsagde sin lejlighed i utide, idet han havde fået tilstået en aldersrentebolig. Kredsbestyrelsen udtalte, at spørgsmål om ekspeditionssalæret ofte var forelagt sagførermyndighederne, der har godkendt salærer indtil 50 kr. for det foretagne ekstraarbejde som følge af flytning efter ulovlig opsigelsesvarsel.

S. B. 1955 s. 202: SN: Salær tilkendt lejerens sagfører for ordning af lejemål til usædvanlig skiftetid, uanset at han tillige var ejendommens administrator. Han havde samtidig ordnet klientens køb af den fra lokalerne drevne massagevirksomhed.

S. B. 1950 s. 48: SN: S. som tre dage før en butiksejer afstod sin forretning, som administrator af ejendommen havde ladet lejeren underskrive på en lejeforhøjelse fra 800 kr. til 1000 kr. samtidig med, at der blev givet lejeren ret til afståelse, og som ikke havde forelagt overenskomsten til godkendelse for myndighederne og som havde betinget sig salær 100 kr. af den gamle lejer og 50 kr. af den nye lejer, blev ikendt bøde. S. var 3 måneder forinden idømt en bøde af SN, jfr. *S. B. 1949 s. 57.*

Se iøvrigt *Hj. Ringberg, Juristen 1947 s. 117-25.*

At en sagfører optræder som sagsøger for sig selv — ved skyldig husleje eller varmebidrag — kan ikke medføre, at der ikke tilkendes ham omkostninger udover de positive udgifter, *U. f. R. 1954 s. 1032, S. B. 1954 s. 326* og *Thorkild Roepstorff, Juristen 1956 s. 388-89.*

Formueforvaltning.

A. Københavnske takster:

For forvaltning af offentlige midler er salæret 1 % og for private pantebreve 2 % af det årlige udbytte.

For anden formueforvaltning er salæret 2—4 % af indtægten efter arbejdets omfang og aktivets beskaffenhed.

B. Provinstaksterne:

2—5 % af bruttoindtægten.

S. B. 1940 B. s. 12: SN: S. havde gennem en årrække hævet renter i Bikuben af en dér til rentenydelse båndlagt kapital, udbetalt dem til rentenyderne og haft en række stadige konferencer med disse; desuden havde han faktisk, men uopfordret, ført tilsyn med den ejendom, hvori den væsentlige del af kapitalen indestod som prioritet. Modsat kredsbestyrelsen anså SN, at denne virksomhed måtte karakteriseres som en sådan formueadministration, at den betingede salær efter taksterne. Godkendt 750 kr. årligt af den årlige renteindtægt 25.000 kr.

S. B. 1939 B. s. 87: SN: S. paatog sig ved afslutningen af et bo, hvori han var executor, at opbevare et pantebrev, der skulle båndlægges til rentenydelse for en arving — men som hverken Overformynderiet eller Bikuben ville bestyre —, udbetale renterne til rentenyderen og for afdragene indkøbe hypotekforeningsobligationer og søge disse inddraget under Overformynderiets bestyrelse. Ved rentenyderens død skulle kapitalen tilfalde nogle i testamentet nævnte personer. Af afdragene tilbageholdt han imidlertid 3.000 kr. som salær for administrationen og for en separationssag uden at give rentenyderen eller Overformynderiet underretning herom. SN idømte S. en bøde på 2.000 kr. for at have belastet kapitalen med et den uvedkommende salær og for ikke af egen drift at have oplyst Overformynderiet om, at han havde taget sig betalt for salæret i kapitalafdragene.

U. f. R. 1937 s. 9: HRD: S., der havde administreret sin i uskiftet bo hensiddende svigermoders formue, og som blev dømt til at erstatte boet en del af formuen, der var forsvundet på en ikke nærmere oplyst måde, havde ikke krav på salær for sin administration.

C. Kapitalanbringelse.

Efter de *københavnske* takster udgør salæret for anbringelse af lån af privates midler — der forudsættes at skulle indestå ifølge aftale eller kutyme uopsigeligt i mindst 5 år — 2 %, i modsat fald beregnes et reduceret salær.

For anbringelse af legat-, forsikringsselskabs-, sparekasse- eller lignende midler på 1. prioritet udgør salæret 1 %. Hvis sagføreren repræsenterer begge parter, kan salæret ikke overstige disse takster.

Det er almindelig bekendt kutyme, at en sagfører med sin klients vidende *hos debitor* beregner sig 2 % provision ved pengeanbringelse mod pant i fast ejendom, og i tilfælde af ejerskifte en provision på indtil 1 %, ligesom det er almindeligt, at debitor må betale et *ekspeditionshonorar*, afpasset efter den med ekspeditionen forbundne ulejlighed, i tilfælde af relaxationer o. lign., herunder også ved tilbagerykning i anledning af en forhøjelse af en foranstående prioritet. På basis af denne mangeårige kutyme har det også været sædvane, at en sagfører som legatbestyrer eller som medlem af en legatbestyrelse på tilsvarende måde beregner sig salær hos vedkommende debitor, *S. B. 1930 s. 5*, jfr. *s. 125* og *Axel H. Pedersen, S. B. 1952 s. 93*.

S. B. 1955 s. 274: Ikke salær for utilbørligt udlån.

S. B. 1956 s. 140: *SN*: Et fond tilskrev en pantebrev, at fondets opsagte pantebrev stort 60.000 kr. i hans ejendom kunne forblive indestående mod visse ændringer i vilkårene, og anmodede ham om at henvende sig til fondets sagfører (der også var medlem af dettes bestyrelse), »hvortil omkostningerne ved påtegningen og tinglysningen bedes betalt«. *S.* afkrævede debitor tinglysningsgebyrer + salær 600 kr. Debitor betalte, men klagede derpå over salærets størrelse. *SN* antog — ligesom et mindretal i kredsbestyrelsen —, at da det ikke i fondets skrivelse var stillet som betingelse for lånets fornyelse, at der skulle betales salær til *S.*, men kun omkostninger ved ekspeditionen, kunne der kun beregnes et ekspeditionssalær på 100 kr.

Aktieselskaber.

A. Landstakster af 17/3 1955:

1. *For oprettelse af aktieselskaber er salæret 1—2 % af aktiekapitalen. Minimum 300 kr.*

Jfr. S. B. 1954 s. 107.

Om kapitalen er indbetalt helt eller delvist, og i første fald i hvilken form den foreligger, er der ikke tillagt selvstændig betydning.

Til oprettelse af et aktieselskab hører også udarbejdelse af *forretningsorden* for bestyrelsen og anskaffelse af *aktiebog* og *købs- og salgsbog*.

Hvis aktieselskabsregisteret stiller krav om ændring i stiftelsesdokumenterne som vilkår for registrering, begrunder dette ikke i sig selv nedsættelse af salæret.

S. B. 1949 s. 231—33, 287—88 og 1950 s. 369—76 og 1954 s. 344: SN: Den omstændighed, at der måtte foretages nogle berigtigelser i de af S. i anledning af et aktieselskabs stiftelse udfærdigede dokumenter, berettigede ikke til reduktion af det takstmæssige salær, jfr. ØLD af 3/4 1951, S. B. 1951 s. 347.

Om stempeling se S. B. 1953 s. 4.

Hvis sagføreren har ladet det skorte på almindelig faglig indsigt, og dette har påført selskabet tab, kan dette efter almindelige regler komme i betragtning, jfr. s. 26.

I byggesager kan der ikke beregnes særskilt honorar for oprettelse af aktieselskabet, der står som bygherre, idet oprettelsen af aktieselskabet indbefattes under byggeriets retlige og økonomiske organisation.

2. *For kapitaludvidelse, hvor arbejdet er af samme art som ved stiftelse, beregnes det i stk. 1 fastsatte honorar. For kapitaludvidelse iøvrigt, kapitalnedskrivning, vedtægtsændring og B-anmeldelse beregnes et arbejdsvederlag under hensyntagen til det*

udførte arbejdes omfang og karakter samt de værdier sagen drejer sig om. Se tidligere praksis: S. B. 1943 B. s. 83 og 1949 s. 37.

3. For affattelse og ekspedition af B-anmeldelse beregnes normalt ikke under 25 kr.

Anm.: Når fast ejendom indskydes, kan der efter omstændighederne herfor beregnes særskilt honorar efter skødetaksten.

Ved skødetakst må her forstås den lokale takst.

Der foreligger ingen kutyme for, at der ikke skal beregnes skødesalær, hvor en ejendomsoverdragelse er en konsekvens af stiftelsen af et A/S, for hvilken stiftelse sagføreren har oppebåret takstmæssigt salær, og det må, jfr. anmærkningen til landstaksterne, afsnit V, afhænge af et konkret skøn, hvorvidt en sagfører ønsker at beregne særskilt salær for sådan ejendomsoverdragelse, idet dog det samlede salær for stiftelsen af A/S og overdragelsen af ejendommen ikke bør ansættes under skødetaksten, S. B. 1956 s. 304.

Hvor der er tale om arbejde for et bestående aktieselskab, er det selvsagt mod dette, at salærkravet haves. Hvor det drejer sig om arbejde ved selve stiftelsen, må sagføreren nøje være opmærksom på, om det samme skal gælde (idet han f. eks. er medstifter), eller om han (tillige) skal kunne holde sig til en eller flere af stifterne. Af betydning for spørgsmålet om hæftelsen vil det være, om konstituerende generalforsamling er afholdt og har godkendt overslaget over stiftelsesomkostningerne indeholdende posten sagførersalær. Såfremt en sagfører indtræder i et selskabs første bestyrelse bør han påse, at salæret for stiftelsen ikke regnskabsmæssigt debiteres driften, men aktiveres som omkostning.

B. Bestyrelseshonorarer.

Honoraret som *bestyrelsesmedlem* dækker udførelsen af de sædvanlige bestyrelsesfunktioner. *Jan Kobbarnagel*, »Direktøren« (1956) s. 30 anfører herom: »Når en sagfører sidder i bestyrelsen for et aktieselskab, omfatter hans bestyrelseshonorar ikke de juridiske forretninger, som selskabet anmoder ham om at udføre. Hvis han således fører retssager på selskabets vegne eller skriver skøde på en af selskabet købt ejendom, beregner han sig normalt sagførersalær herfor. Det samme gælder, hvis han påtager sig at ordne en aktieudvidelse eller andre selskabsretlige foranstaltninger, som normalt varetages af sagførere. Derimod vil den juridiske rådgivning, han får lejlighed til at yde i bestyrelsesmøderne under

forhandlingerne, normalt være indbefattet i hans bestyrelshonorar. I øvrigt kan afgrænsningen af, hvad han skal beregne særskilt honorar for, ofte være vanskelig, og praksis er sikkert noget varierende. Sagføreren har ikke blot hensynet til selskabet at tænke på, men skal også overholde de kollegiale regler i forhold til andre sagførere«.

S. B. 1942 B. s. 8—9; K. K.: En udenbys sagfører måtte som bestyrelsesmedlem i et større aktieselskab i København opholde sig her i længere tid ad gangen; ikke usædvanligt at beregne et dagligt »fraværshonorar«.

S. B. 1946 B. s. 83: Ikke sædvanligt, at en sagfører beregner sig salær for ledelse af en generalforsamling, når han er medlem af bestyrelsen. Udtalelsens rigtighed er i bedste fald tvivlsom.

Utrykt K. K. af 27/2 1957, j. nr. 195/1955: De arbejder, for hvilke S. har beregnet de i sagen omhandlede salærer, falder udenfor hans hverv som formand i bestyrelsen. Et salær på 10.000 kr. blev også godkendt under hensyn til, at det var beregnet for langvarige forhandlinger om et afgørende økonomisk mellemværende, idet forhandlingerne havde ført til en i realiteten færdig kontrakt, som blev væltet af en tiltrædende aktionærgruppe, og under disse omstændigheder fandtes det ikke rimeligt at belaste medkontrahenten for nogen salærandel.

S. B. 1956 s. 30: SN: S. havde i 7 tilfælde i to aktieselskaber, hvor han var formand for bestyrelsen, ladet sig udbetale forskellige beløb, ialt ca. kr. 70.000, der, skønt de i virkeligheden var salærer, både i selskabernes og i hans egne forretningsbøger blev betegnet som dækning for rejse- og repræsentationsudgifter. S. havde også, uden at han havde skænket det en tanke, hvad SN fandt at måtte godtage, bevirket, at salærandele på ialt kr. 2217,74, som en medarbejder havde krav på, ikke straks var blevet tilbudt denne. Herved og ved forbeholden og uvederhæftig procedure for kredsbestyrelsen, hvor S selv førte sin sag, fandtes S. groft at have overtrådt sagførerpligterne. I medfør af Rpl. § 144, jfr. § 143, ikendt bøde på kr. 5.000.

Hvervet som *bestyrelsesmedlem* kan nårsomhelst bringes til ophør ved generalforsamlingsbeslutning, men det er i domspraksis fastslået, at de pågældende har krav på bestyrelshonorar for hele funktionstiden, eventuelt tantieme, jfr. *Axel H. Pedersen*, *Juristen* 1952 s. 260, *Bernt Hjejle*, *U. f. R.* 1931 B. s. 281, *J. D.* 1938 s. 110 og *Krenchel*, *Håndbog i dansk aktieret*, 2. udg. ved *Estrid Jacobsen*, s. 209—10.

Om salær for likvidation af aktieselskaber, se s. 182—86.

Anden dokumentsskrivning.

A. Interessentskabskontrakter.

Landstakst af 17/3 1955:

For oprettelse af interessentskabskontrakter er salæret $\frac{1}{2}$ —2% af bruttoværdien af samtlige aktiver, der stilles til rådighed for interessentskabet. Minimum 200 kr.

Anm: Når fast ejendom indskydes, kan der efter omstændighederne herfor beregnes særskilt honorar efter skødetaksten for den indskudte dels vedkommende.

Anmærkningen er »ny«.

Det særskilte honorar beregnes efter den lokale skødetakst.

Hvor en ny interessent indtræder, kan reglen antagelig finde tilsvarende anvendelse.

For anmeldelse til firmaregistret fastsætter *Provincstaksterne* et minimumssalær på 25 kr.

S. B. 1925 s. 92: SR: Godkendt 5.000 kr. for medvirkning ved opløsning af et interessentskab (med et indskud fra klientens side på ca. 42.000 kr.), dels ved møde under landsretssag, dels ved påfølgende forhandlinger om en forligsmæssig afvikling.

B. Forretningsoverdragelse m. v.

De københavnske takster nøjes her med regler om forretningsoverdragelse:

2—3 % af overdragelsessummen, såfremt denne ikke overstiger 10.000 kr., ellers 1—2 %. Minimum kr. 100.—, medens provincstaksterne omhandler:

Overdragelse af løsøre. $\frac{1}{2}$ skødetakst.

Overdragelse af forretninger. Samme takst som for skøder. Salæret beregnes af købesummen, heri incl. værdien af inventar, varelager, good-will m. v.

Overdragelse af skibe. Fri takst. Skødetaksten vejledende.

Jfr. S. B. 1941 s. 16: Udt. af Kredsbest.: Ved oprettelsen af *skibsskøde* må salærtaksterne vedr. overdragelse af fast ejendom finde anvendelse, sml. S. B. 1949 s. 226: Ej løsøretakst ved tvangsauktion over skibe.

S. B. 1952 s. 40: SR's forretningsudvalg: Ikke faste takster for beregning af sagførersalær ved overdragelse af fabriksmateriel; det må fastsættes skønsmæssigt efter arbejdets omfang og værdien af det overdragne; det gør ingen forskel, at der af sagføreren tidligere var oprettet købekontrakt.

C. Leje og forpagtning.

De københavnske takster:

Lejekontrakter:

Anvendes formularer, beregnes et ekspeditionssalær på 25—50 kr., ellers beregnes salæret efter arbejdets omfang og lejens størrelse.

Provinstaksterne:

Oprettelse af lejekontrakter.

For udfyldning af trykte formularer beregnes et ekspeditionshonorar på 10—35 kr.

For andre lejekontrakter beregnes 2 % af den årlige leje indtil kr. 5.000,— og 1 % af resten. Minimum kr. 40,—.

Opsigelse af lejemål mindst kr. 25,—.

For ekspedition til boliganvisningsudvalg og huslejenævn kan beregnes særskilt honorar. Se under ejendomsadministration s. 86—87.

Oprettelse af *forpagtningskontrakter* angående landejendomme, hoteller, mejerier, fabrikker o. l.:

6 % af de første kr. 5.000,— årligt forpagtningsbeløb,

4 % af de næste kr. 5.000,— årligt forpagtningsbeløb,

2 % af resten.

Af praksis foreligger:

S. B. 1951 s. 152: K. K.: Salær på 500 kr. for oprettelse af en *lejekontrakt* om en restauration for en årlig leje af 20.000 kr. godkendt.

S. B. 1950 s. 71: K. K.: Uanset, at en forpagtningskontrakt hjemlede forpagteren ret, men ikke pligt, til nårsomhelst at overtage ejendommen til fast pris, måtte salæret for kontraktens oprettelse beregnes efter taksterne for forpagtningskontrakter og ikke efter taksten for ejendomsoverdragelser.

S. B. 1948 s. 32: SR: Krav på fuldt salær for en *forpagtningskontrakt* inden for a meta-området, uanset at modparten havde været repræsenteret af en jurist, der ikke var sagfører. I henhold til kontraktens bestemmelse om, at hver part bærer halvdelen af omkostningerne, var modparten pligtig at betale halvdelen af sagførerens salær.

D. Servitutter og grundbyrder.

Kun *provinstaksterne* har bestemmelser:

Deklarationer. Fri takst, mindst 25 kr.

Aftægtskontrakter. Når aftægtskontrakt oprettes, og dette *ikke sker i forbindelse med overdragelse af fast ejendom*, lægges kapitalværdien til grund, og der beregnes da 20 kr. + 3 % af den årlige ydelse, mindst 50 kr. Jfr. ovenfor s. 57. Henvisning til kapitalværdien er misvisende.

Taksten kan formentlig anvendes ikke blot i de traditionelle tilfælde af aftægt på en landejendom, men også ellers hvor der sikres den eller de berettigede en personlig ret til en løbende ydelse af en fast ejendom for deres livstid, jfr. *Rudolf Sand*, *Aftægtsforpligtelsens renæssance*, U. f. R. 1957 B. s. 93—110.

E. Arbejdskontrakter.

Efter *provinstaksterne*: fri takst.

S. B. 1956 s. 209: K. K.: Salæret for forhandlinger om vilkårene for en funktionæransættelse og for diverse udkast til kontrakt, resulterende i en 2-årig kontrakt med årsløn 20.000 kr. + fribolig og tjenestebil m. v., nedsattes fra 2.000 til 1.200 kr.

F. Gældsforhold.

((bortset fra pant i fast ejendom og registreret skib).

Provinstaksterne:

Underpant. Indtil 2.000 kr. incl. 20 kr. Over 2.000 kr. grundtakst 20 kr. + 2 ‰ af de første 30.000 kr., 1 ‰ af de næste 70.000 kr., 1/2 ‰ af de næste 400.000 kr. og 1/4 ‰ af resten. Ethvert påbegyndt tusind kr. regnes som fuldt tusind.

S. B. 1950 s. 191: SR: Kreditor pligtig at betale omkostningerne ved oprettelsen af et løsrepantebrev, da debitor, hvem sagføreren først havde sendt regningen, var gået fallit, idet begge parter i fællesskab havde henvendt sig til sagføreren, og da pantebrevet var udfærdiget efter fælles overenskomst og i fælles interesse.

Opsigelse af gældsbreve med eller uden pant. Minimum 20 kr.

Transporter på pantedokument og gældsbreve uden pant. $\frac{1}{3}$ af taksterne for de pågældende hoveddokumenter, dog mindst 20 kr.

Håndpant: $\frac{2}{3}$ af taksterne for de pågældende hoveddokumenter, dog mindst 20 kr.

Oprettelse af gældsbreve og kautionsbeviser.

Halvdelen af taksten for underpantedokumenter, dog mindst 20 kr.

G. Offentligretlige anliggender.

Provinstaksterne:

Skattesager. Se landstaksterne for procedure.

Selvangivelse. Fri takst.

Gaveanmeldelse. $2\frac{0}{100}$ af gavens værdi, dog mindst kr. 25,—

Ansøgning om næringsadkomst. Mindst kr. 25,—.

Ansøgning om beværterbevilling. Mindst kr. 75,—.

Ansøgninger iøvrigt og andragender. Mindst kr. 25.

De *københavnske* takster har alene regler om:

Selvangivelse. For bistand ved selvangivelse til skattevæsenet ydes et salær efter arbejdets omfang og formuens og indtægts størrelse, dog mindst 25 kr., og når klienten ejer fast ejendom, som sagføreren ikke administrerer, mindst 50 kr.

H. Person-, arve- og familieret.

Salærerne for *ægteskabssager* (omstødelse, separation og skilsmisse) findes i landstaksterne for procedure, selvom der er tale om afgørelser ved bevilling, s. 107—08, og om bistand ved *bo-delning mellem ægtefæller* henvises til bobehandling s. 188—90.

De salærer, der behandles her, indeholdes i de særlige takster for sagførere i og uden for København. Beløbene er til dels forskellige, men det drejer sig om vejledende minimaltakster.

De københavnske takster:

Ægtepagter. Minimum 50 kr. for ægtepagter, på hvilke ikke søges godkendelse, og 75 kr. for ægtepagter, som søges godkendt.

Testamenter. Der beregnes et efter værdierne og arbejdet afpasset honorar, dog for:

Testamenter, der stemples til kr. 2,— mindst kr. 50,—.

Andre testamenter: mindst kr. 75,—.

Codiciller: mindst kr. 50,—.

Provinstaksterne:

Personretten.

Adoption (der normalt rubriceres under familieretten) — mindst kr. 100,—.

Navneforandring. Ved øvrighedsbevilling mindst kr. 50,—.
Ved kgl. bevilling mindst kr. 100,—.

Indfødsret (der sædvanligt rubriceres under den offentlige ret) — mindst kr. 150,—.

Arveret.

Testamenter: Testamenter, der stemples til kr. 2,— mindst kr. 50,—. Andre testamenter: mindst kr. 80,—. Codiciller: mindst kr. 50,—.

Arveafkald:

2 ^o/_o af de første kr. 30.000,—, 1 ^o/_{oo} af de næste kr. 20.000,—,
1/2 ^o/_{oo} af resten, minimum kr. 20,—.

Familieretten.

Ægtepagter. Ægtepagt oprettet før ægteskabets indgåelse, eller hvor godkendelse iøvrigt ikke kræves, mindst kr. 75,—.

Øvrige ægtepagter: 10 ^o/_{oo} af de første kr. 10.000,—, 5 ^o/_{oo} af de næste kr. 40.000,— 3 ^o/_{oo} af resten.

Salæret beregnes efter de overførte værdier og således, at fast ejendom kun medregnes med det beløb, hvormed dens værdi overstiger pantegælden. Salæret er dog mindst kr. 100,—.

Procedure.

Landstakster af 1/7 1953 og 17/3 1955.

A. Salæret bestemmes efter den pågældende parts økonomiske interesse i sagens udfald:

Når værdien er indtil kr. 100	kr. 50,—
— over kr. 100 indtil 200	kr. 75,—
— — kr. 200 — 300	kr. 100,—
— — kr. 300 — 400	kr. 125,—
— — kr. 400 — 600	kr. 175,—
— — kr. 600 — 800	kr. 225,—
— — kr. 800 — 1.000	kr. 300,—
— — kr. 1.000 — 1.500	kr. 450,—
— — kr. 1.500 — 2.000	kr. 600,—
— — kr. 2.000 — 3.000	kr. 750,—
— — kr. 3.000 — 4.000	kr. 900,—
Af de næste kr. 26.000 7 % (30.000)	2.720,—
— kr. 50.000 6 % (80.000)	5.720,—
— kr. 100.000 5 % (180.000)	10.720,—
og af resten 4 %	

Med andre ord: indtil kr. 30.000: 2.720, indtil kr. 80.000: 5.720 og indtil kr. 180.000: 10.720.

1. *Ved udgangspunktet for beregningen* »den... økonomiske interesse i sagens udfald«, må det erindres, jfr. S. B. 1922 s. 14, at en økonomisk vurdering i nogle tilfælde (ægteskabssager, sager om umyndiggørelse og lavværgemål m. v.) ikke er mulig, og at den i andre (sager mod borteblevne eller om mortifikation eller ejendomsdom) kan føre til lidet rimelige resultater. Se under G 4—5 og 6. Det samme gælder straffesager.

Jfr. *Thorkild Roepstorff*, Juristen 1956 s. 380: I sager, hvor det

drejer sig om penge eller penges værdi, lægger ØLR i princip landstaksterne til grund.

Vurderingen kan iøvrigt være vanskelig:

S. B. 1935 s. 97—98: (VLD): Salær 500 kr. for (forgæves) forsøg på genoptagelse ved HR af motorsag; de for genoptagelsen påberåbte forsøg med indtagelse af spiritus fandtes »åbenbart betydningsløse«. Se også *S. B. 1956 s. 89 (K. K.)*.

Rimeligst virker beregningsmåden i forhold til *sagsøgerens sagfører*, hvor der *stævnes for et angivet beløb*, der normalt kan lægges til grund. Dette må gælde ikke blot, hvor dommen fuldt ud giver påstanden medhold, men også i andre tilfælde, hvor der ikke er føje til at lægge sagføreren til last, at der er stævnet eller stævnet for et for stort beløb:

U. f. R. 1927 s. 746: (ØLD): Salær 400 kr. i anledning af en for 5.000 kr. anlagt sag anerkendtes uanset klientens påstand om, at sagføreren måtte have kunnet indse, at sagen — der måtte hæves, og som angik erstatning til en mindreårig datter for hævet forlovelse — højst kunne gennemføres for 1000 kr., idet den større påstand var fremsat *efter partens eget ønske*.

I forhold til *sagsøgte sagfører* kan påstanden kun med en vis reservation være basis for salærberegningen:

S. B. 1950 s. 102—04: SN: Salæret for en erstatningssag for sagsøgte for mangler ved en solgt ejendom kunne ikke uden videre beregnes i forhold til det i sagsøgerens påstand opførte beløb 8.000 kr. (der tilkendtes 1.200 kr.), hvorfor det beregnede salær 800 kr. blev nedsat til 500 kr. under hensyn til sagens genstand og det udførte arbejde.

S. B. 1956 s. 146: SN: Salær på 950 kr. nedsat til 750 kr. under hensyn til, at retssagens påstand efter forligets indhold havde været betydeligt *overdimensioneret*, og under hensyn til omfanget af det udførte arbejde.

2. Beregningen sker i forhold til *den enkelte sags værdi*:

En flerhed af ligeartede sager mod forskellige sagsøgte berettiger ikke klienten til at fordre salæret beregnet efter den samlede sum — altså efter en lavere sats.

Om den af »ligeartetheden« eventuel følgende formindskelse af sagførerens arbejde kan begrunde en reduktion af de enkelte salærer, har sagførermyndighederne ikke taget stilling til efter Rpl. En ældre afgørelse taler imod, jfr.:

U. f. R. 1914 s. 413: (HRD): Ført en række sager — med forbudsnedlægninger — der iøvrigt blev tabt, i anledning af en af nogle andre forsikrings-selskaber rejst offentlig kritik mod »Trygs« virksomhed og soliditet og i betydligt omfang forfattet indlæg til pressen til imødegåelse af kritikken. Salær 10.000 kr. ansås for et passende vederlag. »Tryg« bestred ikke, at der var udført et stort arbejde, men fremhævede, at en del af arbejdet var fælles for de pågældende retssager, og tilbød 4.000 kr. Se ovenfor s. 22.

3. De almindelige takster gælder principielt for *alle instanser*.

Den tidligere regel i de københavnske takster om, at de ikke finder anvendelse på *kære* er ikke gentaget. En reduktion vil være rimelig, når sagen føres i to instanser af den samme sagfører. Den selvstændige salærberegning i hver instans må forudsætte, at sagen føres af *forskellige sagførere*.

S. B. 1953 s. 159—60: K. K.: En sagfører, som både for underret og landsret havde ført en sag, hvorunder modparten havde nedlagt påstand om en erstatning på 2500 kr. for mangler ved en ejendom, og som i begge instanser havde vundet sagen med tillæg af sagsomkostninger, 200 kr. ved underretten, 400 kr. ved landsretten, beregnede sig i salær 665 kr. i hver instans. Sagen blev forliget med et samlet salær på 1200 kr. Der var enighed om, at når en sagfører fører samme sag i 2 *instanser*, må der gives en vis rabat ved beregningen af det samlede salær, jfr. *U. f. R. 1913 s. 819* (HRD) samt *S. B. 1954 s. 123—25*.

S. B. 1956 s. 95: SN: Da proceduretaksterne, derunder minimumssalæret kr. 400, er vejledende, er sagførermyndighederne ikke afskåret fra at nedsætte et salær for procedure for landsretten, til under 400 kr. Ved fastsættelse af salær for en ankesag, som også er ført i første instans, bør der tages skyldigt hensyn hertil.

S. B. 1957 s. 43: K. K.: Det takstmæssige minimumssalær for førelse af en landsretssag, 400 kr., er kun vejledende, selvom sagføreren ikke har ført sagen for underretten. Salær for en ægteskabssag om ret til lejligheden nedsat fra 400 kr. til 300 kr.

Der kan ikke debiteres særskilt honorar for skrivning af landsretsekstrakter, *S. B. 1957 s. 43*. Det er fast praksis, at *udlæg* til trykning af ekstrakter til brug for Højesteret afholdes af parterne i fællesskab. En tilsvarende regel ville være naturlig ved landsretterne.

4. »*Egne sager*«. I modsætning til tidligere domspraksis, jfr. *Wm. Angelo, U. f. R. 1918 B. s. 171—72*, er det nu fastslået, at den omstændighed, at en sagfører selv optræder som sagsøger, ikke kan

medføre, at der ikke tilkendes ham salær udover de positive udgifter, jfr. *Thorkild Roepstorff*, *Juristen* 1956 s. 388—89, *U. f. R.* 1956 s. 1110, *S. B.* 1956 s. 185 og 257 samt 1957 s. 260, *U. f. R.* 1957 s. 895 og *Fuldmægtigen* 1957 s. 149 (med henvisning til *Rpl.* § 312).

Det samme gælder, hvor sagføreren er klientens ægtefælle, *VLK* i *U. f. R.* 1952 s. 604.

B. Taksterne kan også anvendes på procedure for voldgiftsret, nævn, kommission og i skattesager. Værdien bliver da det omtvistede beløb.

Denne regel behandles her, hvor den systematisk hører hjemme, men dens placering er et brud på systematikken i proceduretaksterne, der iøvrigt følges i dette afsnit. Den gentages derfor — for at følge taksternes opstilling — nedenfor under *C.*

Reglen er her ændret og udvidet, således at den også omfatter procedure for administrative myndigheder, idet taksterne er fundet anvendelige som udgangspunkt ved beregning af salær i en ekspropriationssag, *S. B.* 1956 s. 291 (*K. K.*), hvor klienten påstod skødetakst anvendt. *Provinstaksterne* nævner udtrykkelig »skattesager«.

S. B. 1955 s. 200: *K. K.*: Salæret for procedure for ligningsrådet nedsat fra kr. 11.500 til kr. 6.000, da der ikke havde foreligget nogen egentlig skattesag, men kun en forespørgsel om, hvorvidt en arkitekts fortjeneste på 550.000 kr. ved salg af ejendom skulle betragtes som indkomstskattepligtig, da der ikke havde fundet nogen egentlig procedure sted, og da arkitekten selv havde påbegyndt sagen.

C. Taksterne gælder for procedure i alle sager, men kun hvor procedure finder sted, og gælder følgelig ikke i udeblivelsessager og sager, hvori modparten tager bekræftende til genmæle.

Taksterne kan i almindelighed også anvendes på procedure for voldgiftsret og nævn, ligesom de også hyppigt kan finde anvendelse i motorsager samt ved repræsentation af en klient overfor ligningsmyndighederne, idet værdien da bliver det omtvistede beløb.

1. Hvis sagen inden domsforhandling ender med *forlig*, kan fuld proceduretakst normalt ikke anvendes.

S. B. 1945 s. 22—23: SN: Det efter proceduretakst beregnede salær nedsattes med $\frac{1}{3}$, da sagen blev *forligt* før domsforhandlingen. Jfr. også S. B. 1941 s. 57 (ØLD), hvor sagen afvistes.

S. B. 1951 s. 152—54: K. K.: Et salær på 500 kr. for udfærdigelse af *stævning* i en erstatningssag i forbindelse med overdragelse af en restauration med påstand om 8.333 kr. og førelse af forhandlinger, der resulterede i et *forlig* om 1.533 kr. til fuld afgørelse, godkendtes under hensyn til sagens særlig udviklede og besværlige karakter.

S. B. 1957 s. 127—28: K. K.: Godkendt $\frac{2}{3}$ proceduresalær til sagfører for en arkitekt, der var *procestilvarslet* under en sag mellem bygherre og entreprenør, der endte med retsforlig, der i det væsentlige gav sidstnævnte medhold. Kredsbestyrelsen fandt yderligere, at salæret burde betales af bygherren, navnlig under hensyn til, at grundlaget for procestilvarslingen havde været spinkelt, og at sagføreren på arkitektens vegne gentagne gange havde taget forbehold om fulde sagsomkostninger.

2. Hvis klienten tilbagekalder sagen, er fuld proceduretakst også uanvendelig:

S. B. 1954 s. 258—59: K. K.: En sagfører, der blev anmodet om at føre en sag om 4—5000 kr., krævede 500 kr. a conto. Da 250 kr. var indbetalt, og han rykkede for resten, ønskede klienten *sagen tilbage*. Et salær på 250 kr. godkendt for forberedelse af sagen, derunder udfærdigelse af stævning.

3. *Fuld proceduretakst er også uanvendelig, hvor en del af sagførerens arbejde dækkes af reglerne om fri proces.*

S. B. 1952 s. 25—26: SN: S. havde udført et forberedende arbejde vedr. en sag om erstatning for *automobilskade*; der blev senere givet fri proces, og S.s medarbejder B blev beskikket. S. var berettiget til salær, da retten ikke ved fastsættelsen af B.s salær havde taget hensyn til arbejde forud for beskikkelsen. S. krævede 1200 kr., nedsattes til 500 kr. Retten tilkendte B 500 kr. i salær.

S. B. 1954 s. 342—43: SR: Andragende om *fri proces* og møde for klienten under sagen, indtil andragendet blev imødekommet. Da sagen var tabt, indgivet ankestævning, søgte og opnåede fri proces i anken og beskikkedes under denne. Salær 15 kr. for ansøgning om fri proces for underretten, 9 kr. for ankestævning og 50 kr. for arbejde i underretten inden beskikkelsen — godkendtes, jfr. S. B. 1957 s. 55.

4. Retten til (fuldt) salær kan forspildes ved *uforsvarlig udførelse* af sagen, jfr. s. 25—28.

S. B. 1955 s. 206—08: SN: Sagfører X havde undladt at underrette sin klient A om, at hans sag skulle procederes i underretten, og efter at der var afsagt dom, hvorved A havde tabt sagen, havde appelleret uden at indhente A.s

samtykke hertil og havde undladt at give A underretning om proceduren i landsretten og havde, da han selv var forhindret i at møde, overgivet sagen til sagfører Z, til hvis kontor A blev tilsagt af et vidne i Sagen. Da A mødte, fik han den besked, at også Z var forhindret, hvorfor han fik dokumenterne udleveret og blev henvist til sagfører Q, der påtog sig at møde til domsforhandling samme eftermiddag. LR stadfæstede dommen, og X sendte A en regning på 482 kr., nemlig retsgebyret 59 kr., 73 kr. til sagfører Y, der havde udført underretsproceduren (i fremmed jurisdiktion), 130 kr. til modparten, 20 kr. i porto og copialia og 200 kr. i salær for landsretten, hvor X havde betalt Q 100 kr. A betalte under protest og krævede hele beløbet tilbage.

Spørgsmålet om tilbagebetaling af udlæg fandtes at henhøre under domstolene, da X ikke havde tiltrådt, at det afgjordes af sagførermyndighederne. Da A havde måttet være klar over, at sagen oversendtes til en sagfører på sagsøgtes hjemsted, godkendtes Y's salær, der fandtes rimeligt. Derimod tilpligtedes X at tilbagebetale salæret 200 kr., *da hans behandling af sagen havde været sagføremæssigt uforsvarlig*, og da det måtte være A uvedkommende, at X havde betalt en kollega Q for at møde.

5. *Færdselssager*. Problemet er sammenfattet i en meddelelse fra det af SR nedsatte udvalg (*G. L. Christrup, Ove Rasmussen, V. Heuser, H. Pagter og H. Ugilt*) vedrørende proceduresalærer i motor- og færdselssager: »I bemærkninger til salærtakster for procedure er bl. a. anført, at taksterne hyppigt kan finde anvendelse i motorsager. En forudsætning herfor er det imidlertid, at det med sagens udførelse forbundne arbejde har svaret til det arbejde, der normalt er forbundet med udførelsen af en sag, såvel i henseende til oplysning af sagens faktiske forhold som til undersøgelse af retlige spørgsmål.

Hvis sagen på det tidspunkt, hvor den modtages af sagføreren, i det væsentlige er oplyst gennem en politirapport eller på anden måde, og hvis der ikke foreligger særlige retlige spørgsmål til undersøgelse for sagføreren, f. eks. fordi disse er undersøgt af hvervgiveren, og denne har meddelt instruktioner om det grundlag, på hvilket sagen ønskes procederet, bør der tages hensyn hertil ved salærberegningen, således at salæret på passende måde afstemmes efter det udførte arbejde«, S. B. 1953 s. 305 og 1954 s. 260—61.

Undertiden repræsenterer sagføreren under disse sager *kun* (een af de) *private implicerede*.

S. B. 1953 s. 303—04: K. K.: Salær 750 kr. godkendt for straffesag om erstatning 17.920,60 kr., nedsat til 6.765 kr., tilkendt 3.910 kr. (egen skyld) til skadelidende i en motorsag. Modparten blev pålagt 300 kr. ved dommen.

S. B. 1954 s. 123—25: K. K.: Det som *privat forsvarer* for en salgsinspektør under en *ankesag for overtrædelse af motorlov og færdselslov* beregnede salær 750 kr. godkendtes. Klientens anbringende om, at sagføreren ved det salær, han havde modtaget som privat forsvarer i underretten, måtte være dækket også i det væsentlige for ankesagen, kunne ikke godkendes, da forbedringen af en landsretssag må være yderst grundig, ligesom behandlingen tager længere tid. Selv om proceduretaksterne for civile sager ikke helt kan overføres på erstatningskrav i motorsager, måtte der dog lægges afgørende vægt på, at en regrespligt på ca. 8000 kr. over for ansvarsforsikringen, som var pålagt klienten i underretten, faldt bort, samt at der ikke fandtes hjemmel til, som af klienten påstået, at »opveje« denne fordel med hans ulempe ved, at kørekortfortabelsen var blevet sat op fra et halvt til et helt år. Se også *S. B. 1956 s. 37* (K. K., jfr. 1956 s. 51 (VLK) og 1956 s. 88 (K. K.).

Eventuelt tillige den tilskadekomnes sygekasse:

S. B. 1950 s. 289—91: SR: En sagfører, der anmodede klientens *sygekasse* om at sende opgørelse over dens udgifter og størrelsen af dens refusionskrav, og som derefter ved forlig skaffede sygekassen fuld dækning, fandtes ikke at have noget direkte krav mod sygekassen, hvorimod klienten kunne fordrer refunderet en del af udgifterne til sagfører til varetagelse af de fælles interesser. Det må anses for sædvanligt, at en sagfører overfor vedkommende sygekasse undlader at rejse refusionskrav for klienten, hvor det drejer sig om et i forhold til salærkravet mod klienten mindre beløb, og at der, hvor krav ønskes rejst, i tide bør siges til over for sygekassen, eller hans *arbejdsgiver*.

S. B. 1954 s. 359: Under en færdselssag, hvor en sagfører repræsenterede tilskadekomne, havde han efter anmodning fra et gods, som tilskadekomne arbejdede for, og som ikke var hans faste klient, tillige repræsenteret dettes erstatningskrav på 3.240,04 kr. og heraf fået dom for 2.358,20 kr. For sit arbejde for godset havde sagføreren krævet et salær, der passende kunne sættes til 300 kr.

Men de praktisk vigtige tilfælde er sådanne, hvor sagføreren (alene eller tillige) møder for et *forsikringsselskab*. Herom foreligger en række afgørelser:

S. B. 1949 s. 153: K. K.: Salær for møde for et *forsikringsselskab* i en automobilsag, beregnet efter sagens og arbejdets omfang til 140 kr. og ikke, som af selskabet påstået, til 15 à 20 kr. pr. retsmøde.

S. B. 1955 s. 224: Ved møde for et forsikringsselskab i en motorsag beregnes almindeligvis mindst 30—35 kr. pr. retsmøde, og endda noget mere, hvis der skal afgives parts- og vidneforklaringer.

S. B. 1950 s. 387—90: SN: En sagfører, der under anke til landsret mødte for den ene part i en *motorsag*, blev af klientens forsikringsselskab anmodet om også at møde for dette og beregnede sig herfor takstmæssigt salær 400 kr. Dette nedsattes til 200 kr., da klientens og selskabets interesser var sammenfaldende, og arbejdet derfor var mindre.

*S. B. 1951 s. 441—42: SN: Tiltalte i en motorsag pligtig at betale forsikrings-selskabets sagfører salær for varetagelse af hans specielle interesser, men det takstmæssige salær 100 kr. nedsattes til halvdelen, da vedkommende som sagfører for selskabet havde måttet sætte sig ind i sagen og give møde for retten, hvor sagen blev optaget i første retsmøde, og da opstillingen af erstatningskravet, hvis størrelse var godkendt af modparten, ikke havde krævet større forarbejde, jfr. *J. D. 1956 s. 245: En sagfører, der møder som repræsentant for et ansvarsforsikringsselskab under en motor- og færdselssag og derunder kommer i forbindelse med en skadelidt, kan kun afkræve denne vederlag for assistance, hvis pågældende udtrykkelig har anmodet ham om assistance, eller sagføreren har tilkendegivet pågældende, at sagføreren med-hjælp vil medføre udgifter for ham, og J. D. 1957 s. 150: Efter gældende praksis kunne sagsomkostninger ikke tillægges en skadelidt under en offentlig sag, der med bistand af en sagfører af et forsikringsselskab havde fået ud-betalt ca. 3.000 kr. som erstatning for svie og smerte efter et færdselsuheld, idet opgørelsen af kravene ikke havde gjort juridisk bistand nødvendig eller rimelig.**

6. Det i de to sidstnævnte SN-afgørelser påberåbte synspunkt må også iøvrigt kunne anvendes, hvor en sagfører *under samme sag* har varetaget flere klienters *parallelt løbende interesser:*

S. B. 1955 s. 43—45: SN: En sagfører, der mødte som beskikket for en husejer, der blev tilpligtet at betale en tidligere lejer 750 kr. i erstatning (der var forlangt 3000 kr.), og som herfor fik tillagt 225 kr., mødte under samme sag som privat antagen sagfører for medejeren, som blev frifundet. Et salær herfor på 375 kr. godkendtes af SN, medens K. K. havde nedsat det til 175 kr.

D. Ved anvendelse af taksterne tages iøvrigt i betragtning, at disse ifølge sagens natur er udtryk for en ret grov gennemsnits-regel, og at der derfor kan være anledning til endogså meget be-tydelige afvigelser, således f. eks. ved fastsættelsen af salæret for procedure om erstatning udenfor kontraktforhold. Det må be-tragtes som normalt at fravige taksterne opad eller nedad med indtil $\frac{1}{3}$ af det normerede takstbeløb, idet der ved fastsættel-sen af salæret for den enkelte sag tages særligt hensyn til sagens udfald og dens omfang.

Se s. 23—24 og 21—22.

E. Ved procedure om en fordrings anerkendelse eller privile-gium i et bo, der ikke er solvent, bliver det værdien af dividen-dekravet eller privilegiet, der får indflydelse på salærets stør-

relse, og ved procedure om fordringer, der er dubiøse på grund af debtors formueforhold, kan salæret modificeres under væsentlig hensyntagen til debtors manglende evne til at opfylde.

S. B. 1952 s. 109: SN: Et salær på 75 kr. godkendt for erhvervelse af dom i henhold til debtors vedgåelse for en gennem en sagfører i en anden by til incasso modtagen fordring på 1600 kr., der på forhånd ansås for uerholdelig, men som kreditor alligevel ønskede dom for af hensyn til forældelsen.

Ove Rasmussen, Sagsomkostninger og renter i erstatningssager, S. B. 1936 s. 139—141.

Stig Jørgensen, Erstatning for personskade og tab af forsørger (1957), der s. 278—279 behandler spørgsmålet om renter af erstatningskravene, kommer ikke ind på det vigtige omkostningsproblem. Jfr. også Adam Vestberg, Forsikringsydelse og erstatningsansvar (1957).

F. Hvor domsafgørelse har afgørende betydning ud over det enkelte tilfælde, er det klientens økonomiske interesse i den principielle afgørelse, som bestemmer salæret.

S. B. 1951 s. 443—44: K. K.: Seks repræsentanter, der mente hver for sig at have provisionskrav mod et firma på tilsammen 18.767 kr., anmodede om som »prøvesag« at indtale et af kravene til beløb 3.752,90 kr., idet de in solidum indestod for omkostningerne. Da sagen var tabt, beregnede sagføreren sig 1.150 kr. (i forhold til 15.000 kr.), men fandtes uberettiget hertil, idet han dog fandtes berettiget til at tage »et vist hensyn« til de samlede krav. Herefter tilkendtes 800 Kr.

G. For førelse for underret af nedennævnte sager beregnes normalt ikke under:

1. Ægteskabssager:

Ved retssag 200 kr., ved bevilling, undtagen ved skilsmisse i henhold til ægteskabslov I § 54, pkt. 2: 100 kr.

Disse regler ligger forsåvidt udenfor »proceduretakster«, idet de omfatter bevilling til separation og skilsmisse, og de har i lighed med de ældre provinstakster karakter af minimumstakster. Det er formentlig tvivlsomt, om der bør findes takster på disse områder under hensyn til den store forskellighed, og taksterne bør derfor også kun betragtes som et udgangspunkt for den konkrete salærberegning, S. B. 1954 s. 106.

Af praksis kan anføres:

S. B. 1940 B. s. 15—18: SN: salær i separationssag nedsat fra 2500 til 1500 kr.

S. B. 1951 s. 22—23: SN: Salær for en *separationssag* ved bevilling, hvor arbejdet ikke ansås for at have afvejet væsentligt fra arbejdet i lignende sager, men hvor den kvindelige klient nok havde været noget besværlig, nedsat fra 1200 kr. til 700 kr.

S. B. 1951 s. 442—43: SN: Salær for en *skilsmisssag* ved bevilling var efter taksten normalt 75 kr., men var af sagføreren beregnet til 300 kr.; der godkendtes 150 kr., da sagen havde givet anledning til noget mere arbejde end normalt, men drejede sig om parter i beskedne kår.

S. B. 1952 s. 42: K. K.: Salær for ekspedition af en *skilsmisssag* ved bevilling uden gebyr, hvor der ikke havde været nogen uenighed mellem parterne om vilkårene, nedsat fra 125 kr. til 75 kr.

2. *Umyndiggørelsessager:*

100 kr.

U. f. R. 1941 s. 66: HRD: S, der var beskikket til lavværg for en kvindelig klient, begærede hende umyndiggjort mod hendes protest; begæringen blev taget til følge af landsretten, men afvist af HR. S kunne ikke debitere klienten omkostningerne, derunder salær til ham selv.

3. *Lavværgemål:*

100 kr.

4. *Sager om bortblevne:*

200 kr.

5. *Injuriesager:*

Ved forlig eller dom i første retsmøde 100 kr. ellers 200 kr.

6. *Mortificationssager:*

100 kr.

7. *Sager til ejendomsdom:*

100 kr.

H. *Voldgiftssager.*

1. *Husdyrsager:*

Alene udfærdigelse af klage med påstand og sagsfremstilling:
20 kr.

Møder og procedure: som retssager.

2. *Andre voldgiftssager: som retssager.*

Jfr. *Jørgen Park*, Sagsomkostninger i husdyrvoldgiftssager, *S. B. 1944 s. 156* og *1943 B. s. 83.*

Det under D anførte tages også i betragtning ved de under G og H omhandlede sager.

*S. B. 1955 s. 281: K. K.: En sagfører bistod en købmand 26 km. fra sagfø-
rens hjemsted i en lærlingevoldgiftssag. Lærlingen krævede erstatning 7000
kr. og fik tilkendt 1.035 kr. Det takstmæssige salær udgjorde kr. 1110, og
sagføreren havde beregnet sig 600 kr., der fandtes rigtigt og passende.*

*I. For retsmøder for udenbys kolleger beregnes normalt ikke
under:*

1. Almindelige retsmøder:

Første møde:

Sager under	200 kr.	kr. 10,—
Sager fra	200— 500 kr.	kr. 15,—
Sager fra	500—1.000 kr.	kr. 20,—
Sager fra	1.000—3.000 kr	kr. 25,—
Sager over	3.000 kr.	kr. 30,—

Senere retsmøder: halv takst.

2. Under partsafhøring eller vidneførsel: 30 kr.

3. Under syn og skøn: 50 kr.

*Iøvrigt vil der være at tage særligt hensyn til det med sagen
forbundne arbejde og den anvendte tid.*

Ad. 1—3: Foranstaltning af retsmøder: 15 kr.

Om hvorvidt en sagfører hæfter overfor en kollega, som han
hår anmodet om assistance på et fremmed sted henvises til *Axel
H. Pedersen*, S. B. 1952 s. 141—45 og Indledning til sagførerger-
ningen II. s. 108—10, U. f. R. 1915 s. 620 og 1955 s. 869.

Cfr. *Holger Wiklund*, Advokats skadeståndsskyldighed, Forsäk-
rings-juridiska Föreningens Publikation (1953) s. 293—335, særlig
s. 328 ff., *A. Hemming-Sjøberg*, Tidskrift för Sveriges Advokat-
samfund 1955 s. 149 ff., *Maj Lundquist*, Svensk Juristtidning
1957 s. 211—17.

Incasso.

I. Incassosalærets juridiske struktur.

I egentlig forstand kan incassosalær betragtes som det vederlag, kreditor må betale sin sagfører for bistand til opnåelse af betaling af et krav på penge eller penges værd, således at erhvervelse af dom over debitor enten slet ikke bliver aktuel eller dog alene sigter på at skaffe grundlag for en tvangsfuldbyrdelse, ikke på løsningen af en virkelig retstvist.

Kommer det imidlertid til en egentlig proces om kravets berettigelse eller størrelse (udeblivelses- eller erkendelsesdom er inkluderet i incassosalæret), bliver spørgsmålet om incassosalær og debitors pligt til at erstatte kreditor udgifterne hertil en del af det almindelige problem om *sagsomkostninger*, og det er underkastet de vekslende tiders skiftende syn herpå.

Morasynspunktet har efterhånden ført til den regel, at debitor har pligt til at *erstatte* kreditor de udgifter, som er påført ham ved debitors misligholdelse, jfr. *Henry Ussing*, Dansk Obligationsret, Alm. del, 3. udg. (1946) s. 93, Enkelte kontrakter, 2. udg. (1946) s. 151 om incassoanvisninger og gældsbrevslovens § 62, stk. 3, og *Ussing og Dybdals* kommentar s. 119—20 og 169. Såfremt kreditor skal have erstattet sine udgifter til sagfører, er det nødvendigt, at sagførernes sædvanlige takster benyttes af domstolene ved fastsættelse af sagsomkostninger.

Bl. a. i Justitsministeriets pantebrevsformular I og II har denne udvikling fundet et utvetydigt udtryk («opsigelses-, søgsmåls- og inddrivelsesomkostninger, herunder sagførersalær»).

Efter at monopoltilsynet (tidligere Priskontrolrådet) har godkendt incassotaksterne, er det en rimelig og naturlig konsekvens, at domstolene statuerer, at debitor skal refundere det salær, som kreditor må betale til sin sagfører for at incassere fordringen (det takstmæssige incassosalær), uden at der sker undtagel-

ser eller nedsættelser på enkelte specielle områder, idet det anses for et fuldt normalt skridt, at inddrivelsen af en forfalden fordring »overgives til sagfører«, efter at debitor har fået meddelelse om, at manglende betaling inden en vis frist medfører, at fordringen går til incasso.

Sagføreren kan, retligt set, alene holde sig til *sin* klient, og det er derfor direkte omfanget af kravet *mod klienten*, som salærtaksterne normerer. »Overfør debitor i incassosager har sagføreren intet salærkrav eller andet selvstændigt krav, derimod har kreditor overfor debitor som tillæg til fordringens hovedstol det krav, som følger af debitors *moraansvar*«, *N. Busch-Jensen*, Salærtakster for incassationer, S. B. 1926 s. 91—96, optrykt S. B. 1953 s. 130—34, og *Henry Ussing*, Erstatningsret (1937) s. 169. En række kendelser fra sagførermyndighederne ser i deres formulering imidlertid bort fra dette forhold.

Det er begrebsmæssigt en tilfældighed, om kreditors krav på debitor dækker sagføreren's krav på kreditor.

Dette afspejler sig i landstaksterne af 1953:

Ved afregning til kreditor bør der krediteres fuldt ud alt, hvad der indgår fra debitor, således at kreditor kan bedømme, hvorvidt debitors moraansvar har medført, at debitor har dækket incassationshonoraret helt eller delvis.

Såfremt debitor må anses for at være i mora, afkræves der ham det samme omkostningsbeløb, som kreditor skal betale. Såfremt betaling sker straks efter påkrav, vil omkostningsbeløbet kunne nedsættes. Såfremt ordning sker ved oprettelse af forlig, hvorved gives debitor henstand, må det anses for normalt, at debitor belastes med det fulde omkostningsbeløb, dog uden den forhøjelse af salæret med indtil $\frac{1}{3}$, der hjemles, bl. a. hvor sagen må passere flere sagførere.

Forhøjelsen af incassosalæret med $\frac{1}{3}$, når en incassosag passerer flere sagførere, må bæres af kreditor, jfr. *A. Bjarup*, S. B. 1947 s. 175—176, 140—41. Denne regel er ikke i strid med morasynspunktet, idet kreditor jo har mulighed for at oversende fordringen til *lokal incasso*. Det vil iøvrigt i almindelighed være uforsvarligt at belaste en klient med omkostninger ved hans »faste« sagførers eller dennes fuldmægtigs rejse til det sted, hvor inddrivelsen af fordringen skal ske, og der kan derfor normalt ikke rejses tvivl om berettigelsen overfor klienten til at gøre brug af en udenbys kollega såvel ved anlæg og gennemførelse af rets-sag som ved andre inddrivelsesskridt, jfr. *Axel H. Pedersen*, S. B.

1952 s. 141. Hvis debitor flytter fra et sted, hvor fordringen kunne inddrives »indenbys«, til et sted, hvor »udenbys« incasso bliver nødvendig, vil det iøvrigt være rimeligt, at debitor betalte merudgiften ved de forøgede vanskeligheder ved at inddrive fordringen.

Incassosalæret betales som almindelig regel til kreditors sagfører, der ifølge incassomandatet fra kreditor må anses som legitimeret til at modtage både fordringens pålydende, eventuelle renter og incassosalæret.

Ved en egentlig proces kan en sagfører derimod ikke uden videre anses for legitimeret til at incassere eller kvittere for det klienten ved dom tilkendte beløb. Efter gældende ret er en sagfører næppe engang *legitimeret* til at modtage sagsomkostninger, da »modparten ikke kan have sikkerhed for, at sagføreren fuldt ud er berettiget til de med en samlet sum tilkendte omkostninger«, jfr. Indledning til sagførrergerningen I. s. 89—91, 93 og II. s. 105—06 og *W. E. v. Eyben*, Juristen 1949 s. 83—85.

I hvert fald vil en sagfører ikke kunne hævde nogen ret til omkostningsbeløbet overfor klientens (domhaverens) øvrige kreditorer i tilfælde af konkurs eller udlæg.

Når en K. K., S. B. 1951 s. 144, har antaget, at en udlægshaver i et domskrav »bør« respektere den procederende sagførers fortrinsret til de i dommen tilkendte sagsomkostninger, kan dette ikke anerkendes som en materiel regel, selvom den fremmede udlægshaver selv er en sagfører, der søger dækning for et eget tilgodehavende, jfr. Indledning til sagførrergerningen II. s. 189, note 7. Vil en sagfører sikre sig, må han fra klienten få transport på omkostningsbeløbet og lade transporten anmelde for debitor (domfældte).

Det følger af den almindelige erstatningsregel, at en klient ikke er pligtig at betale salærbeløb, som han eller sagføreren kunne have fået dækket hos debitor, såfremt ikke- opnåelsen heraf skyldes en forsømmelse fra sagførerens side.

Ikke alene kreditor, men også debitor kan indbringe salærspørgsmål for sagførermyndighederne:

S. B. 1955 s. 291: SN: Debitor betalte efter første påkrav rimeligt og passende incassosalær, hvorefter han blev rykket for den resterende del af incassosalæret. Dette var en usømmelig og grov overtrædelse af sagførerplig-

terne. Tillige statueret, at der ikke kan rejses formalitetsindsigelse imod en klage fra debitor i en incassosag, jfr. S. B. 1957 s. 139 og 265.

II. Betingelserne for at belaste debitor med kreditors udgifter til sagfører.

Sagt med andre ord: Kan *kreditor* (eller *en sagfører på hans vegne*) forlange, at *debitor, der er i mora, bør bære kreditors udgift* til sagførerbistand som følge af moraansvaret? Og under hvilke betingelser?

To almindelige forudsætninger må være opfyldt:

A. *Debitor må være i mora*, idet handlingstiden for den skyldige ydelse er kommet og oversiddet. Om dette er tilfældet, må afgøres efter obligationsrettens almindelige regler. Undertiden vil påkrav være fornødent, og er der i lov eller aftale indrømmet debitor løbedage, må også disse være gået uden erlæggelse. I ØLD i U. f. R. 1956 s. 964 er det antaget, at erlæggelse i et *leje-forhold*, inden den i lejelovens § 112, stk. 1 nr. 1, nævnte 3-dagesfrist, når der ikke var grund for ejeren til at antage, at forsinkelsen skyldtes manglende evne eller vilje hos skyldneren til at betale, var rettidig i den forstand, at det ikke fandtes nødvendigt for ejeren at overgive fordringen til incasso, og ejeren fandtes ikke at have krav på erstatning af den ham derved forvoldte udgift.

B. Det må fremtræde som et *rimeligt og naturligt skridt, at kreditor overgiver fordringen til sagfører*, og ved bedømmelsen heraf vil det som hovedregel være *afgørende, om kreditor forinden har rettet forgæves påkrav til skyldneren* (selvom dette ikke i og for sig var nødvendigt til at bevirke handlingstidens indtræden).

Dette er fast praksis.:

S. H. T. 1917 s. 428: Efter flere forgæves krævebreve overgivet til incasso, hvorefter beløbet straks efter sagførerens henvendelse blev betalt. Krav på godtgørelse for *incassosalær*; jfr. U. f. R. 1918 s. 638, J. T. 1918 s. 222.

J. T. 1918 s. 314: Ved kvittering tog sagføreren reservation med hensyn til *incassosalær*, som de sagsøgte nægtede at betale. Efter det foreliggende er det de sagsøgte, som har sat sagsøgeren i den nødvendighed at søge sagførerbistand til incasso af sit tilgodehavende, og de hermed nødvendigt forbundne udgifter bør derfor påhvile de sagsøgte.

J. T. 1921 s. 171: Haft føje til at henvende sig til sagfører med et krav på en forsikringssum, og selskabet dømtes derfor til at erstatte de hermed forbundne omkostninger, som sagsøgeren ikke kunne anses at have renonceret på ved at modtage forsikringens hovedstol.

S. B. 1923 s. 17: Debitor påstod modkrav i anledning af ukontraktmæssig levering og betalte derfor et mindre beløb, som kreditor modtog uden forbehold om incassosalær. Selvom debtors modkrav måtte være berettiget, havde debtors forhold givet kreditor føje til at søge sagførerhjælp, og kreditors modtagelse af beløbet kunne ikke betragtes som afkald på dækning af omkostningerne.

J. T. 1928 s. 368: Den 12/12 krævede sagsøgeren betaling inden den 14. med tilføjende, at sagen i mangel af betaling ville blive overgivet til sagfører. Da sagsøgeren ikke inden fristen modtog betaling eller meddelelse om betalings afsendelse, blev sagsøgte dømt til at betale incassosalær.

J. T. 1924 s. 248: Kreditor kunne have modtaget det af indstævnte tilbudte beløb (under forbehold) og derved indskrænket procesgrundlaget til det omstridte beløb. Incassosalær tillagt herefter.

S. B. 1950 s. 123: K. K.: Det er betænkeligt at pålægge debitor at betale incassosalær, hvor kreditorfirmaet ikke, forinden det overgav fordringen til incasso hos en sagfører, havde sendt debitor behørig specifikation.

Undtagelse fra kravet om forudgående varsel kan gøres ved:

1. *veksler*, hvor hensynet til prompte erlæggelse træder stærkt frem, jfr. Vexl. § 48, nr. 3 og U. f. R. 1909 s. 204, 1919 s. 800 og 1937 s. 954, hvorefter også salærbeløb kan indtales under vekselagen; og

2. *Terminsydelsers* efter pantebreve.

S. B. 1943 B. s. 6: SN: Der tilkom ikke sagføreren incassosalær af hovedstolen ifølge et pantebrev, da denne blev betalt inden den af sagføreren fastsatte frist. Derimod fandtes sagføreren at have krav på salær for incasso af den i terminen forfaldne ydelse.

Hvor det drejer sig om *alvorlige misligholdelsesvirkninger* som påstand om, at *hovedstolen* er forfalden, må dette være *tilkendegivet* debitor på forhånd, inden der kan være tale om at belaste ham med incassosalær i forhold til restgælden, jfr. pantebrevformular I pkt. 8 («kapitalen, hvis kreditor forlanger det, . . . forfalden»). Jfr. *Halvor Lund Christiansen, Forfaldsklausuler* (1954) s. 53.

U. f. R. 1926 s. 829: Pantedeblitor sendte terminsrenter m. v. til pantekreditor den 18/12, men blev, da beløbet først fremkom den 19. s. m., på denne

dag af kreditors sagfører afkrævet pantebrevets respålydende samt incassosalær 250 kr. Debitor fandtes ikke pligtig at betale incassosalær, da der ikke havde været *anledning til at henvende sig til sagfører*, forinden kreditor havde meddelt, at han betragtede kapitalen som *forfalden* og forgæves havde opfordret debitor til at betale, jfr. 1920 s. 408.

S. B. 1954 s. 152-53: SN: Efter at ejeren af en landejendom havde ladet en *staldbygning*, som ikke anvendtes ved ejendommens nuværende drift, *nedrive*, krævede en panthaver *ved sin sagfører pantebrevet* indfriet plus incassosalær. Skønt ejeren bestred, at gælden var forfalden, erklærede han sig rede til at indfri den med renter, men uden salær. SN fandt, at ejeren hverken var pligtig at betale *incassosalær* (da han straks havde tilbudt indfrielse) eller at refundere kreditors sagførerudgifter iøvrigt.

S. B. 1953 s. 5: SR: Efter at afdrag, men ikke renter ifølge et *pantebrev* var blevet betalt i juni termin, overgaves det den 8/7 til incasso af hele restgælden. Den 11/7 protesterede debitor, men først den 28/7 betalte han hovedstol plus renter. Sagføreren fandtes berettiget til incassosalæret.

S. B. 1953 s. 26: K. K.: Efter at en pantsat ejendom den 25/2 var solgt, hvad kreditor tilfældigvis erfarede, krævede hans sagfører den 20/3 hovedstol plus renter betalt og rykkede den 28/3. Efter yderligere korrespondance betalte debitor den 2/5 og krævede salæret tilbage, hvilket sagføreren imødedekom for 450 kr., der fejlagtigt var beregnet for meget. Sagførerens resterende salærkrav fandtes berettiget.

S. B. 1957 s. 41-42: K. K.: En sagfører afkrævede for en klient pantebrevsdebitor, der var udeblevet med terminsydelsen, hovedstol, 15.068,47 kr. med renter samt incassosalær 556 kr. Terminsydelsen blev betalt omgående, og kreditor gik med til at lade pantebrevet blive stående med ændrede vilkår, derunder en renteforhøjelse. Da pantebrevet vel kunne forlanges indfriet på grund af misligholdelsen, men først var forfaldent ved påkrav, burde sagføreren i første krævebrev kun have krævet incassosalær i forhold til den forfaldne terminsydelse, og da denne betaltes omgående, burde dette nedsættes til halvdelen. S. havde herudover krav på salær for rådgivning til kreditor om forsvarligheden af at lade pantebrevet blive indestående. Det samlede salær fastsattes til 250 kr., cfr. S. B. 1950 s. 391.

S. B. 1957 s. 170: K. K.: Ca. 4½ måned efter, at A havde solgt og overleveret sin landejendom til B i h. t. et endnu utinglyst skøde, uden at der var givet meddelelse om ejerskiftet til en privat panthaver, skrev sagf. X på pantekreditors vegne til A og afkrævede denne hele det skyldige beløb, kr. 12.000, plus incassosalær kr. 250, hvis betaling skete inden 4 dage, ellers kr. 500, under påberåbelse af, at ejerskifteafdrag kr. 5.000 ikke var betalt, og at ejendommen var misrøgtet. A betalte gennem sagf. Y hovedstolen, men nægtede at betale incassosalær, da der ikke først var givet avis om, at pantebrevet krævedes indfriet. Statueret, at X af sidstnævnte årsag ikke kunne kræve incassosalær af hele hovedstolen, men kun af ejerskifteafdraget, og da betaling var sket efter første påkrav, måtte dette salær nedsættes til halvdelen.

S. B. 1957 s. 232: K. K.: På grund af manglende betaling i juni termin 1955 afkrævede sagf. X for sin klient A ved skrivelse af 1/8 s. å. pantedeblitor B hovedstol kr. 35.000 + renter og incassosalær kr. 858. Kort efter indrømmedes der B, efter at de skyldige renter var betalt, henstand med hovedstol og incassosalær til december termin s. å. Da betaling i decbr. termin ikke skete, afkrævede X ved skrivelse af 3/1 1956 B hovedstol + incassosalær fra juni termin, hvormed der var givet henstand, samt yderligere incassosalær kr. 850, fordi betaling ikke fandt sted i decbr. termin, sidstnævnte salær dog med halvdelen i tilfælde af betaling inden for den fastsatte frist. Den 5. s. m. betaltes de nævnte beløb, sidstnævnte salær med kr. 425 under protest.

X fandtes ikke berettiget til at kræve nyt incassosalær i a. a., at den nye til decbr. termin aftalte betalingsfrist ikke overholdtes, hvorfor han tilpligtedes at tilbagebetale kr. 425.

Anderledes, hvor pantebrevet forfalder ved ejerskifte efter sit indhold, jfr.

S. B. 1957 s. 220: SN: Efter at pantekreditrix havde erfaret, at den pantsatte ejendom var solgt for ca. 2 mdr. siden, skrev sagf. X på hendes vegne den 15/8 1956 til sagf. Z, der havde været sælgerens sagf., at pantebrevet, stort kr. 5000, i h. t. sit indhold krævedes indfriet som følge af ejerskiftet. Z svarede, at skødet på køberindens vegne var udfærdiget af hendes søn D, der var stud. art., hvorefter X ved skrivelse af 27. s. m. til køberindens ægtefælle krævede pantebrevet indfriet plus kr. 25 i salær. Ved skrivelse af 28. s. m. meddelte D til X, at sælgeren havde udtalt, at pantebrevet overgik til den nye ejer. Ved skrivelse af 1/9 s. å. til køberindens ægtefælle krævede X pantebrevet indfriet med renter plus incassosalær kr. 350 inden den 8. s. m. Ved skrivelse af 3. s. m. sendte D til X hovedstol med renter og salær kr. 25, idet han i hvert fald krævede incassosalæret nedsat til halvdelen og forbeholdt sig at forelægge dette for sagførermyndighederne. Nogle dage senere blev resten af incassosalæret betalt under forbehold.

Kredsbestyrelsen godkendte incassosalæret dog med 2 dissenser, hvoraf den ene kun ville godkende et salær på kr. 25, medens den anden helt ville nægte X incassosalær og subsidiært ville nedsætte det til halvdelen.

Nævnet nedsatte salæret til kr. 175, da skrivelsen af 1/9 1956 måtte betragtes som 1. krævebrev, og betaling havde fundet sted indenfor en rimelig tid derefter.

III. Incassosalærets størrelse.

Landstakster for incasso.

Hvis det er berettiget at belaste debitor med kreditors udgifter til sagførerbistand, bliver det næste spørgsmål: Med hvilket beløb kan incassosalæret belastes debitor? Og med hvilket beløb kan incassosalæret forventes godkendt ved domstolene, herunder af

fogden ved tvangsfuldbyrdelse? (Se under fogedforretninger og auktion).

Det er på denne almindelige baggrund, at *landstaksterne* for incasso må bedømmes. Taksterne er vejledende, og de vil derfor kunne fraviges, såfremt deres anvendelse vil medføre et for sagsføreren eller klienten urimeligt resultat, jfr. også S. B. 1940 B. s. 90.

A. Fordringer sikrede ved pant i fast ejendom eller ved håndpant.

Af de første 2.000 kr.	10 %
af de næste 3.000 kr.	5 %
af de næste 10.000 kr.	2 %
af de næste 20.000 kr.	1½ %
af det overskydende beløb	1 %

S. B. 1929 s. 42: SR: Incassosalæret for en fordring sikret ved håndpant i et pantebrev må beregnes efter samme regler som for pantebreve med pant i fast ejendom.

S. B. 1953 s. 62—63: SN: Salæret for incasso af en fordring sikret dels ved *kaution* dels ved håndpant i et pantebrev beregnet efter taksten for *incasso af pantsikrede fordringer*. Da debitor havde betalt inden 8 dage efter *første krævebrev*, nedsattes salæret med 50%.

Disse satser benyttes kun for den del af fordringen, der dækkes af pantet.

Af forfaldne terminsydelser, der incasseres særskilt, beregnes salær efter B.

S. B. 1954 s. 27—28, jfr. s. 63: Gert Jessen kritiserer udtalelsen i S. B. 1953 s. 323, jfr. 1949 s. 51, hvorefter der først skal beregnes salær af den pantsikrede del efter afsnit A, og derefter salær af resten efter afsnit B.

B. Andre fordringer:

Af de første 500 kr.	20 %
dog mindst 5 kr.	
af de næste 500 kr.	15 %
af de næste 2.000 kr.	10 %
af de næste 4.000 kr.	5 %
af de næste 3.000 kr.	3 %
af det overskydende beløb	2 %

Salæret beregnes af de indgåede beløb, (jfr. under C.).

C. Uerholdelige fordringer:

For disse fordringer beregnes mindst 5 kr. Erhverves i sådanne sager forlig eller dom, eller foretages iøvrigt retsskridt, beregnes herfor særligt honorar, jfr. nedenfor.

Erhvervelse af executionsfundament uden procedure (forlig eller dom):

fra	0 kr. indtil	100 kr.	10 kr.
over	100 kr. indtil	200 kr.	15 kr.
over	200 kr. indtil	300 kr.	20 kr.
over	300 kr. indtil	500 kr.	30 kr.
over	500 kr. indtil	1.000 kr.	40 kr.
over	1.000 kr. indtil	1.500 kr.	50 kr.
over	1.500 kr. indtil	2.000 kr.	60 kr.
over	2.000 kr.	60 kr. + $\frac{1}{4}$ % af det	
		overskydende.	

Når en sag er modtaget fra en anden sagfører, afgives $\frac{1}{3}$ af salæret til denne.

D. Repræsentation i boer (likvidations-, akkord- og konkursboer):

Der beregnes almindeligt incassationssalær af dividenden, dog kan salæret i likvidations- og akkordboer forhøjes med 50 %, såfremt dividenden er under 50 %.

Bortset fra reglen om 50-procentsforhøjelsen er satsen den samme i alle boer, og beregningsgrundlaget er den udbetalte dividende.

Jfr. *S. B. 1938 s. 32-33 (SN)* og *H. R. Brøcker, Sagførernes kreditorrepræsentation, S. B. 1941 s. 22-25.*

Også på et andet punkt er der nu ensartethed, nemlig med hensyn til adgangen til at gøre salærkravet gældende i boet.

Medens det her ved *konkurs* o.l., jfr. *U. f. R. 1921 s. 429* og *1947 s. 1003 (administrationsbo)*, har stået fast, at anmeldelsesretten var betinget af, at fordringen var overgivet til incasso, og incassoskridt foretaget før konkursen, jfr. *Deuntzer, Skifteretten (1885) s. 807, U. f. R. 1915 s. 525 (lejekrav)* og *1921 s. 429, S. B. 1928 s. 61*, idet dermed adgangen til separatfølgning bortfaldt, aner-

kendte sagførermyndighederne i likvidationsboer ikke blot anmeldelse under samme forudsætning, S. B. 1924 s. 102, men også iøvrigt:

S. B. 1930 s. 5: SR: Reglen om, at incassosalær i konkursboer ikke kan kræves, hvis fordringen først er givet til incasso efter konkursen, kan ikke anvendes analogt på *likvidationsboer*, da likvidation ikke afskærer fra retsforfølgning, jfr. S. B. 1930 s. 124 og 176—77.

Efter HRD i U. f. R. 1932 s. 668, jfr. *Troels G. Jørgensen*, T. f. R. 1933 s. 340, kan dette imidlertid vanskeligt fastholdes; det blev her særlig fremhævet, at kreditor, fra det øjeblik likvidation er indtrådt, må være klar over, at incasso er overflødig, hvis han ikke vil skride til separatforfølgning — der ofte ville føre til konkurs. HR udtalte, at det, for at kreditor kunne kræve sine sagførerudgifter dækkede, i alt fald måtte være en forudsætning, at der forelå rimelig anledning til *særlig varetagelse* af hans interesser, hvilket ikke var godtgjort. Dette forbehold er der gjort brug af i

S. B. 1934 s. 17—17: SN: Forholdene gav et A/S rimelig anledning til at lade sig repræsentere ved sagfører under en fortsat likvidationsbehandling, og A/S måtte derfor have krav på anerkendelse i boet af sin fordring med tillæg af sagførersalær, uanset at den først var overgivet sagføreren efter modtagelsen af cirkulære om likvidation, jfr. *Aksel E. Larsen*, S. B. 1948 s. 364. Stillingen sammenfattes nu således:

S. B. 1955 s. 39—41: SN: I et *likvidationsbo* kan der ikke kræves dividende af incassosalær for en anmeldt fordring, når denne først er overgivet til incasso efter betalingsstandsningen, men hvis der har været rimelig anledning til at lade sig repræsentere ved sagfører, kan der kræves et *rimeligt arbejdssalær*, men heller ikke i dette tilfælde incassosalær. I det konkrete tilfælde, hvor debtors betalingsstandsningcirkulære var udsendt af en sagfører, og hvor den anmeldte fordring iøvrigt ikke var bestridt, fandtes der ingen anledning til at fravige denne regel.

Hvis en del af fordringen er incasseret før konkursen:

S. B. 1951 s. 149: K. K.: En sagfører, der først incasserer en del af en fordring, og derefter ved debtors kort efter indtrufne *konkurs* anmelder restbeløbet i boet og får dividende derfra, kan ikke beregne incassosalær særskilt af de to beløb, men må beregne salæret under et af de to beløbs samlede sum.

Er fordringen *privilegeret*, udstrækkes privilegiet også til salærkravet, idet »i følge lovgivningens grundsætninger . . . omkost-

ninger principielt (følger) hovedfordringen«, jfr. ØLD i U. f. R. 1940 s. 176 (lejekrav), *Fr. Tauber*, S. B. 1939 s. 91—92 (der henviser til kancelliskr. af 3/3 1821, jfr. amtstuefr. af 8/7 1840 § 13, 14 og 18 i. f. (skatter)). En afvigende opfattelse er tidligere udtrykt af Retsrådet, U. f. R. 1923 B. s. 236 og 1924 B. s. 327.

Er *en del* af en anmeldt fordring privilegeret, dækker privilegiet en tilsvarende andel af salærkravet, uanset at denne del ikke ved anmeldelsen var særligt udregnet, *S. B. 1957 s. 56—57 (K. K.)*.

Det er et spørgsmål, hvorvidt den nu gældende praksis, hvor efter der ikke tilkendes incassosalær, når fordringen først er overgivet til incasso, efter at debitor er gået konkurs eller trådt i likvidation, er rigtig og rationel.

Den teoretiske begrundelse er den, at debtors formue ved konkursens indtræden behæftes med en retspanteret til fordel for de inden konkursen stiftede krav, og denne retspanteret kan kun brydes af forpligtelser for boet selv, d. v. s. massekrav, jfr. *Erwin Munch-Petersen*, Skifteretten (1956) s. 48, særligt note 57, og *Deuntzer*, Skifteretten (1885) s. 807.

Man har tidligere fundet en yderligere begrundelse deri, at der efter konkursens begyndelse ikke skulle være behov for sagførerassistance til kreditor, idet boet har pligt til — i muligt omfang — at honorere de krav, der blot er anmeldt, og separatforfølgning er udelukket.

Det formelle synspunkt om retspanteretten kan dog næppe bære dette resultat. Når hovedkravet er stiftet inden konkursen, udvides det automatisk med renter under konkursbehandlingen, se konkurslovens § 12, stk. 2, jfr. *Erwin Munch-Petersen* l. c. s. 77 og 81—82, hvor den gældende regel kritiseres.

Ved ØLD i U. f. R. 1940 s. 176 er det statueret, at privilegiet i konkurslovens § 33 nr. 2 litra A ikke blot omfatter selve huslejekravet, men også udgifter ved retsforfølgningsskridt med hensyn til kravet. Dommen siger i præmisserne, at *omkostningerne principielt følger hovedfordringen ifølge lovgivningens grundsatninger*.

Den af *Troels G. Jørgensen*, T. f. R. 1933 s. 340, fremhævede betragtning vedrørende likvidation, at det her — nu dog bortset

fra aktieselskaber — drejer sig om en opfordring til en forligsmæssig ordning, som kreditor kan tiltræde eller afvise, men hvor man vanskeligt kan påbyrde boet hans salærudgifter, er lidet realistisk.

Både renter og omkostninger bør da principielt følge hovedfordringen, og med støtte i den nævnte ØLD bør praksis ændres. Kreditor bør i lige grad have krav på renter og omkostninger, herunder sagførerbistand, idet der ellers vil blive påført ham et tab.

IV. *Hvad omfatter incassosalæret?*

Efter taksterne dækker incassosalæret »erhvervelse af eksekutionsgrundlag ved forlig, udeblivelses- eller erkendelsesdom« (taksterne bruger betegnelsen anerkendelsesdom), jfr. allerede U. f. R. 1910 s. 140 (H. R. T. 1909 s. 493), hvorefter det ikke var berettiget at beregne særskilt vederlag for udfærdigelse af forligsklagen, og S. B. 1952 s. 42.

Ved ØLD i U. f. R. 1944 s. 396 er det statueret, at debitor er forpligtet til at betale *domsudskriften*, der er bestilt til brug ved den retmæssige udlægsbegæring, cfr. S. B. 1922 s. 15 (K. K.).

S. B. 1924 s. 102: K. K.: Skønt der fandtes tilstrækkelig begrundelse for en kreditor til at overgive sagen til sagfører, blev incassosalæret for et pantebrev nedsat under hensyn til, at der ikke forelå en *egentlig incassovirksomhed*.

Kreditors sagfører kan fordre passende salær for *indgivelse af konkursbegæring* imod debitor, selvom konkursen afværges ved betaling, S. B. 1936 s. 30—31 (SN).

V. *Nedsættelse af incassosalæret.*

A. *Nedsættelsesgrunde.*

1. *Debitor betaler efter første påkrav.*

»Indgår beløbet efter første påkrav, kan salæret nedsættes med indtil det halve«.

I taksterne tilføjes »men dette er aldrig nogen forpligtelse«. Uanset denne uheldige formulering foreligger der nu fast praksis for reduktion til halvdelen. Prisdirektoratet lagde ved forhandlingerne om taksterne megen vægt på, at en sådan reduktion altid skete.

Reduktionen forudsætter imidlertid, at fordringen indgår efter første påkrav uden indsigelser af nogen art. Nedsættelse bør ske i

alle tilfælde, hvor der ikke med sagens behandling er forbundet et sådant ekstraordinært arbejde, at en nedsættelse ville give et urimeligt lille salær, jfr. S. B. 1957 s. 138 (SN).

J. D. 1954 s. 241 og S. B. 1954 s. 371: Mod sagførerens protest nedsat incassosalæret til det halve for en efter første påkrav betalt fordring, ligeså S. B. 1957 s. 220 (SN).

S. B. 1955 s. 62 (Frederiksberg): Fuldt incassosalær, hvor debitor, der betalte hovedstolen efter første påkrav, nægtede at betale incassosalær, skønt dette var tilbudt nedsat inden sagsanlægget.

S. B. 1955 s. 99 (Aalborg): Debitor, der trods gentagne opfordringer havde undladt at betale en forfalden fordring, men indfrieede efter første rykkerbrev, tilpligtet at betale fuldt incassosalær og sagsomkostninger, da han ikke på noget tidspunkt havde tilbudt at betale halvt incassosalær, og nedsættelsen kun indrømmes, hvor alt, hvad der skal betales, erlægges efter første krævebrev.

S. B. 1957 s. 279: SN: Ej nedsættelse, hvor kreditor indgik på, at debitor afdrog skylden mod at give pant i fast ejendom.

SR har fastsat følgende incassosalærer for fordringer, der indgår efter første påkrav uden indsigelse:

Indtil 100 kr. 20 %, minimum 5 kr.

Fra 100—200 kr. minimum 20 kr., over 200 kr. halvt incassosalær.

Nedsættelsen af incassosalæret bør tilkendes gives debitor i det første krævebrev. Jfr. B. Fisch-Thomsen, Om nedsættelse af incassosalæret, S. B. 1956 s. 293—95 og 1957 s. 85.

S. B. 1956 s. 50: VLD: Hvis en sagfører, efter at debitor har betalt hovedstolen efter første påkrav, tilskriver debitor, at incassosalæret nedsættes til halvdelen, må han forbeholde sig, at nedsættelsen er betinget af, at det nedsatte salær betales omgående eller inden en vis frist, hvis han vil forlange fuldt incassosalær, såfremt det nedsatte salær ikke betales omgående.

Se iøvrigt forskellige diskussionsindlæg i S. B. 1954 s. 371, 394—95, 1955 s. 10—11, 133 og 1957 s. 46—48 (*C. Torkild-Hansen, B. Tidemand-Petersson, H. Busk, N. J. Gorrissen og Johs. Nielsen*).

2. Flere ligeartede fordringer mod samme debitor.

Incassosalæret for flere forskellige skattebeløb, der modtages samtidig fra en og samme skattemyndighed på samme skatteyder, skal beregnes under eet af den samlede skyld, S. B. 1953 s. 293, jfr. 1922 s. 14 (vekselfordringer).

En sagfører, der på statskassens vegne incasserer hovedstole eller ydelser ifølge to eller flere i samme ejendom indestående tinglyste pantebreve, bør beregne incassosalæret under eet i forhold til fordringernes samlede beløb, forudsat

- 1) at alle fordringerne er modtaget samtidig eller i umiddelbar kontinuitet af hinanden,
- 2) at alle fordringerne er modtaget fra samme statsinstitution eller fra samme kommunale institution på statskassens vegne og kan afregnes til samme institution,
- 3) at alle fordringerne er af ensartet beskaffenhed og udrustet med ensartet sikkerhed, således at de kan undergives samme behandlingsmåde, og
- 4) at alle fordringerne vedrører enten hovedstol eller ydelse, og således ikke er en blanding af hovedstole og ydelser.

Såfremt samtlige disse betingelser ikke er opfyldt, bør incassosalæret beregnes af hver fordring for sig, S. B. 1956 s. 277 (SR), jfr. Finansministeriets skrivelse af 22/7 1957, S. B. 1957 s. 262, hvorefter reglen også gælder for incassation for Kongeriget Danmarks Fiskeribank.

3. *Incassosagen fuldføres ikke.*

S. B. 1953 s. 324: Oprettet frivilligt forlig og incasseret en del af fordringen, hvorefter kreditor begærede sagen remitteret. Incassosalæret 129 kr. nedsat til 55 kr. i forhold til det indgåede beløb plus salær for forligets oprettelse 50 kr.

S. B. 1954 s. 259—60: K. K.: Da sagen var afgivet, før den var sluttet, nedsattes de samlede salærer.

Der må formentlig være visse begrænsninger for reduktion af incassosalæret i disse tilfælde. Hvis tilbagekaldelsen er ubegrundet eller uberettiget, f. eks. hvis debitor betaler direkte til kreditor, kan salæret ikke kræves nedsat.

B. Domstolenes tilkendelse af sagsomkostninger i incassosager følger ikke altid taksterne for incassosalærer.

Selvom de almindelige betingelser for debitors pligt til at erstatte kreditors udgifter til sagførerbistand: 1) at der foreligger mora og 2) at kreditor har rettet forgæves påkrav, er tilstede,

forekommer der desuagtet tilfælde, hvor domstolene frifinder debitor for at erstatte incassoomkostningerne eller kun tilpligter ham at refundere et mindre beløb end de takstmæssige incassoomkostninger.

Denne holdning fra domstolenes side i visse incassogrupper må formentlig ses i et historisk perspektiv: en reminiscens fra tidligere tiders enkle livsforhold uden den nu udviklede arbejdsdeling, hvor en almindelig forretningskyndig borger selv har magtet — og haft tid til — at foretage de retsskridt, som var nødvendige, uden bistand af den dengang ilde ansete prokuratorstand, der blot blev betragtet som et fordyrende mellemed og som overflødig.

Denne udvikling afspejler sig i *forordningen om en forandret rettergangsmåde i mindre betydelige gældssager af 6/8 1824*:

»Skjønt det . . . i de fleste tilfælde ville være let for enhver, der har en sag af det forommeldte slags . . . selv og uden sagførers hjælp at indtale sin ret eller forsvare sig mod søgsmålet, så skal det dog ikke være forbudt i deslige sager at benytte en sagførers hjælp. Men i så fald bør ikke det salarium, eller den godtgørelse for rejseudgiften, som sagføreren derfor kan fordrø, falde modparten til byrde, når denne dømmes til at betale processens omkostninger, medmindre dommeren måtte finde, at der i sagens særdeles omstændigheder var grund til at lade møde med en sagfører« — og selv da maximeres salæret m. v., således at der selv i sager til værdi 100 rd. sølv aldrig, selvom vidneførsel har fundet sted, kan gives mere end 8 rd.

I proceskommissionens udkast til »Lov om den borgerlige Retspleje« (1877) pålægges det derimod (§ 126) — i modsætning til »den nu herskende slappe praksis« (mot. s. 65) — principielt en tabende part at erstatte modparten de ham ved retssagen påførte udgifter, dog ikke sådanne, der »ikke have været fornødne for sagens forsvarlige udførelse«; hertil henregnes sådanne, som »måtte følge af, at han har benyttet en sagfører, der ikke boer på stedet, eller af, at han, for at få en særlig bekendt eller udmærket sagfører, har tilsagt et ekstraordinært stort salær, eller af, at han har indhentet andre bekendte juristers responsa eller desl.«.

Udkastet af 1899 (§ 113) går et skridt videre endnu, idet »de

virkelig hafte udgifter, for så vidt de har været *hensigtsmæssige* for sagens forsvarlige udførelse, skulle erstattes fuldt ud« (Mot. sp. 42).

Men den »ældre« synsmåde kom stadigt til orde, og på underrettsdommermødet i 1904 vedtoges en resolution, hvorefter »Bestyrelsen bemyndiges til ved henvendelse til regering og rigsdag at virke for, at det fastsættes ved lov, at anerkendte gældsfordringer af ringe omfang kunne inddrives ved *udpantning* . . . , og at omkostningerne ved fordringers inddrivelse fastsættes af dommere og fogder, uden at forudgående vedtagelse får retslig gyldighed«. Tanken blev skarpt imødegået af overretssagfører *Ludvig Salomonsen* i U. f. R. 1904 s. 625—28, der — med udgangspunkt i morabetragtningen — gik til angreb på tendensen til at beskytte debitorerne på kreditorernes bekostning — navnlig de små kreditorer, der oftest ikke kan tåle at miste noget. *Ludvig Salomonsen* foreslog, at man i stedet for at udvide bestemmelserne i fr. 6/8 1824 burde ophæve den og ved lov pålægge en debitor at betale alle omkostninger, derunder også incassosalær.

Under forhandlingerne om retsplejelovsforslaget i samlingen 1907/08 tog *professor Laurits V. Birck*, Folketingets forh. sp. 7239, forslaget fra 1904 frem påny for at beskytte debitorerne, men resultatet blev dog den nuværende § 312 med bestemmelsen om, at »udgift til sagførersalær erstattes med et passende beløb«.

Dommer *H. Brendstrup* udtaler i sin bog »Inkassations- og Procesomkostninger« (1914) s. 7—8, at efterhånden som arbejdsdeling er skredet videre frem, byttehandel er afløst af køb, og kreditgivning er blevet en uafviselig nødvendighed, er der ikke længere nogen tvivl om, at handel er en virksomhed, inddrivelse af fordringer en helt anden, som kræver ganske andre egenskaber og kundskaber.

Efter Rpl.s ikrafttræden (og ophævelsen af fr. 1824) finder de to krydsende tendenser et prægnant udtryk i Retsrådets udtalelse i U. f. R. 1920 B. s. 159, hvor en dommer havde spurgt, om »han frit kunne skønne over om det i det foreliggende tilfælde havde været formødent at lade møde ved sagfører«, og i bekræftende fald kunne nægte erstatning herfor.

I Retsrådet var meningerne delte:

». . . Efter flertallets (*C. B. Henriques, Knox, Zieler*) mening har det været bestemmelsens hensigt at fastslå, at retten i alle tilfælde, hvor den finder grund til at pålægge den tabende part at udrede sagens omkostninger, skal pålægge ham at udrede et passende beløb til dækning af den vindende parts udgifter til sagførersalær. Man skal i denne henseende henvise dels til bestemmelsens ordlyd, hvor det ubetinget udtales, at udgifter til sagførersalær erstattes med et passende beløb, hvorved retten må være afskåret fra at statuere, at de pågældende udgifter som uforholdne ikke kan forlanges erstattet, dels til, at det ved lovens § 260 er tillagt parterne som ret i alle tilfælde at lade møde ved sagfører, en bestemmelse, der som sit naturlige korrelat forudsætter en ret til, hvis man vinder sagen, da at få sine sagførerudgifter dækket. Man skal videre henvise til hensynet til parterne, som ikke på forhånd kan vide, hvorledes sagen vil forløbe, og for hvem det derfor i de fleste tilfælde må fremtræde som nødvendigt at lade møde ved sagfører. Det stemmer overhovedet med hele den ånd, der går igennem den nye retsplejeordning, der iøvrigt i så henseende fortsætter den tidligere ordning, jfr. lov af 14. juni 1850 om private politisager, hvorved de dagældende indskrænkninger i sagførernes møderet bortfalder, at sagførermødet er det sædvanlige, naturlige og for hele ordningens gode gennemførelse praktiske. Dommerens vejledning er kun nødhjælpen, når sagfører ikke møder; men dette kræver også, at sagførerens møde ikke af dommeren bør vurderes som fornødent eller uforholdne«. Endelig henvises til de ovenfor citerede bemærkninger til udk. 1877.

». . . Mindretallet (*Bærentsen, Topsøe-Jensen*) mener derimod, at der ikke haves hjemmel til at undtage udgifter til sagførersalær fra den almindelige regel i retsplejelovens § 312, stk. 2, 2. punktum, hvorefter retten har at skønne over, hvilke udgifter der i det givne tilfælde har været fornødne. Den i den tidligere lovgivning indeholdte grundsætning, hvorefter modparten ikke bør tilpligtes at erstatte sagførersalær i sådanne mindre betydelige sager, hvor sagførerhjælp ikke anses for at have været fornøden, er i og for sig ikke opgivet ved retsplejeloven, men rettens frie skøn er sat i stedet for lovens stive gennemsnitsregel. Havde

det været retsplejelovens mening helt at ophæve den nævnte grundsætning, måtte den under hensyn til dennes betydning udtrykkelig have sagt det. Skulle man i alle tilfælde tillægge den vindende part hans udgifter til sagførersalær, ville det derhos betyde en ikke ringe fordyrelse for ubemidlede, skønt retsplejeloven ved at udvide dommerens vejledningspligt netop har gjort det lettere at undvære sagførerhjælp«.

I det store og hele er flertallets syn knæsat af den følgende udvikling, jfr. *J. L. Buchs* fremhævelse af, at domstolene bør gøres bekendt med salærtaksterne, *Juristen* 1945 s. 55—56, og *Thorkild Roepstorff*, *Juristen* 1956 s. 380—81, men i visse tilfældegrupper har tanken om myndighedernes censur og debitorernes »beskyttelse« sat sig spor, hvoraf enkelte endnu står tilbage.

»Beskyttelsen« af debitorerne forekommer imidlertid uden reelt grundlag. Ved skatter og offentlige afgifter medfører inddrivelsen af restancer, uden at de med incassationen forbundne omkostninger pålignes skyldneren, forøgede administrationsomkostninger.

Ved for sen betaling af visse offentlige afgifter tiltvinger debitorerne sig iøvrigt ofte en rentefri kredit eller en forrentning, der er billigere end normal markedsrente. I det hele taget burde de forskellige lovgivningsbestemmelser om renter tages op til revision. Tiden er løbet fra de fleste af dem. Det gælder også reglen om, at renter kun skal svares fra retsforfølgningens dato og ikke fra forfaldsdagen (bortset fra vekselrenter). Se dog Gbl. § 62, stk. 1, og Kbl. § 38. Den traditionelle opfattelse, der i kreditor ser den velstillede, som inddriver sin overflod, medens debitor er den arme mand, som flås til skindet, har ikke noget hold i virkeligheden, jfr. *H. Sachs*, *S. B.* 1932 s. 41.

Domstolssynspunktet: at sagførerbistand *er unødvendig* eller *endog »et overflødig og prisfordyrende« mellemed* er forældet og uholdbart. Det tvinger kreditor til at udføre et arbejde, som debitor belaster ham med uden vederlag for hans tidsspilde. Det må være enhver borgers eller institutions frie sag at overlade incassation af et tilgodehavende til sagfører på normal vis, og dette ganske uanset, om fordringen er forsynet med *udpantningsret*. At sagen fordyres, skyldes debtors mora, og »principielle grunde« kan ikke tvinge borgerne til selv at optræde som

sagførere. Incassation af fordringer er — som dommer *Brendstrup* har betonet — blevet et erhverv.

Det bør iøvrigt erindres, at fr. af 1824 blev ophævet ved Rpl.!

Om salærfastsættelsen ved bestemmelser om sagsomkostninger som et middel for retten til at udtrykke kritik af partens adfærd, se *Jan Kobbarnagel*, Konkurrencens retlige regulering I. (1957) s. 232—33, jfr. ovfr. s. 27.

1. En sagførers fordring på debitor («egne sager»).

Domspraksis har tidligere antaget, at en sagfører i almindelighed ikke kan kræve incassosalær for indtaling af krav, der tilkommer ham selv, jfr. Indledning til sagførergerningen II. s. 199—200, hvor den ældre domspraksis er anført.

Denne urimelige praksis, som fritog debitorerne for moraansvaret i dets normale omfang i de tilfælde, hvor kreditor tilfældigvis var sagfører, er ændret.

S. B. 1952 s. 91 og 1953 s. 117: SR: En sagfører har krav på incassoomkostninger vedrørende egne pantebreve.

S. B. 1954 s. 326: Boligretssag. Tilsvarende resultat. Jfr. U.f.R. 1954 s. 1032.

S. B. 1956 s. 257 (ØLK): Den omstændighed, at en sagfører indtaler et ham selv tilkommende beløb, findes ikke i almindelighed at kunne begrunde, at der tilkendes ham et mindre beløb i omkostninger, end der ellers ville tilkomme ham. Jfr. U. f. R. 1956 s. 1110.

Dette understreges yderligere af den hos *Thorkild Roepstorff*, Juristen 1956 s. 388—89 omtalte praksis, men nogen usikkerhed er dog fremdeles tilstede. Det er vel utvivlsomt, at sagføreren i egne sager skal have salær, men der synes stadig at være en (større) tendens til her at gå under taksterne, jfr. *S. B. 1957 s. 260—61*, hvor det oplyses — og stærkt kritiseres — at Østre Landsret formentlig vil fastsætte salæret i »egne« sager til mellem $\frac{1}{2}$ og $\frac{3}{4}$ af det sædvanlige, medmindre særlige omstændigheder gør sig gældende. ØLK i U. f. R. 1957 s. 895 nedsætter således salæret i en sag, hvor S.'s debitor blev dømt som udebleven »da beregning af sagsomkostninger efter taksterne for fuldt incassosalær ville give S. vederlag for et arbejde, som måtte påhvile ham som almindelig kreditor, og de udfra erhvervsmæssige synspunkter fastsatte salær-satser derfor ikke findes fuldt ud anvendelige . . .«, og i Fuldmægtigen 1957 s. 149 henvises til Rpl. § 312, der taler om erstatning for »de ved retssagen påførte udgifter«.

2. Høstpantebreve.

Den tendens til at reducere incassosalæret under henvisning til hensigten med den særlige høstpantebrevslovgivning, som ældre afgørelser gav udtryk for, er forladt. Nu anvender begge landsretter de almindelige takster for incasso af fordringer sikret ved pant i fast ejendom, S. B. 1954 s. 183 (VLK), 1956 s. 74 (ØLK). I overensstemmelse hermed er også afgørelsen i S. B. 1955 s. 177 (K. K.).

Udpantning i henhold til høstpantebreve kan kræves ikke blot for hovedstol plus renter, men også for salær for udfærdigelse af og stempel til rekvisition samt for *incassosalær efter taksterne* for incassation af fordringer sikret ved pant i fast ejendom, S. B. 1956 s. 74 (ØLK), og Dommerforeningens vejledende normaltakster for sagførersalærer under fagedforretninger s. 146.

3. Der foreligger eksigibelt grundlag (bortset fra pantebreve i fast ejendom).

S. B. 1947 s. 82: SR: En sagfører, der efter politimesterens anmodning havde incasseret 16.500 kr. i henhold til en *bøddedom*, havde ikke hjemmel til at afkræve debitor incassosalær, da debitor måtte anses frigjort ved betaling af domsbeløbet. Incassosalæret hos kreditor fandtes passende at kunne sættes til 500 kr.

S. B. 1950 s. 288—89: SR: Hvor der foreligger *exigibelt grundlag* (in casu *forlig i husdyrvoldgiftsret*), må debitor være frigjort ved betaling af det i det exigible grundlag opgjorte beløb, således at der *kun* kan blive spørgsmål om, at debitor skal betale incassosalær, *hvor der efter debtors anmodning træffes aftale om henstand, afdragsvis betaling eller lignende*, jfr. S. B. 1957 s. 155 (K. K. — frivilligt forlig).

Afgørelsernes rigtighed er næppe uomtvistelig; de harmonerer med en Jmskr. af 26/1 1944 (Den danske Dommerforenings årsberetning 1943—44 s. 39—40), der svarer benægtende på en forespørgsel, om en *auktionsleder*, når en rekvireret auktion over *udlagt* løsøre afværges efter en af ham til rekviritus rettet henvendelse, er berettiget til at beregne sig vederlag hos rekviritus for sådan henvendelse.

Derimod er det anerkendt, at en *kommune* kan antage en sagfører til inddrivelse af *skatterestancer* og belaste restanterne med omkostningerne hertil, jfr. *Frost*, Fagedforretninger s. 167, S. B. 1932 s. 130 og 1933 s. 101 og Jmskr. af 25/6 1941 (Den danske

Dommerforenings årsberetning 1940—41 s. 26), hvorimod Jmskr. af 11/10 1932, S. B. 1932 s. 130, pålægger dommerne ikke at benytte sagførerbistand ved realisation af ejendomme, i hvilke der er foretaget udpantning for *statskatter*. Hvor den af kommunen antagne sagfører var *auktionsleder*, har ministeriet i skrivelse af 19/10 1950 (Dommerforeningens årsberetning 1950—51 s. 23—24) — ligesom allerede tidligere, jfr. S. B. 1936 s. 24—25 — som sin formening udtalt, at han måtte være berettiget til incassosalær hos rekvisitus som enhver anden sagfører for en kreditor, når han ved henvendelse til debitor afværgede en til ham henvist auktion over *udpantede* genstande. Jfr. S. B. 1955 s. 141, 1954 s. 294: SN:

En sagfører fik fra en kommune anmodning om at inddrive en skatterestance på 7.422,13 kr., for hvilken der allerede var foretaget *udpantning* i en fast ejendom (ejendomsskyld 649.000). Debitor lovede at betale 2000 kr. mdl., men da dette ikke overholdtes, gjorde sagføreren forberedelse til tvangsauktion, hvorefter debitor betalte restancen, og — under protest — salær 1600 kr. Uanset at der var sket udpantning, inden fordringen blev overgivet, havde sagføreren krav på almindeligt incassosalær, der, da fordringen kunne sidestilles med en forfalden terminsydelse, skulle beregnes efter landsincassotaksterne afsn. B. til 587,65 kr., hvortil kom salær for auktionsforberedelsen, som skønsmæssigt sattes til 500 kr. Den samme løsning er antaget af SN i S. B. 1956 s. 275. Jfr. S. B. 1933 s. 101 om benyttelse af sagførerhjælp ved inddrivelse af skatter o.l. *Kommuner* er berettiget til at benytte sagfører til incassation, Indenrigsministeriets skrivelse 14/3 1933 og VLK af 28/6 1933. Se også U. f. R. 1933 s. 950 ang. tvangsauktion, Fuldmægtigen 1939 s. 74.

Det er overhovedet stillingen med hensyn til krav, der er udstudet med *udpantningsret* (bortset fra høstpantebreve), der særligt har voldt tvivl i praksis.

Efter Rpl. § 602 skal udpantningen foruden hovedfordringen omfatte alle af forretningen samt godsets bevarelse og realisation flydende omkostninger. En ØLK i U. f. R. 1940 s. 555 har i en sag om afgift for *renovationsbortkørsel* — i modsætning til, hvad samme ret, U. f. R. 1940 s. 176, har statueret om konkursprivilegiet, med den udtrykkelige begrundelse, at efter lovgivningens grundsatninger følger omkostninger principielt hovedfordringen, ovenfor s. 00, — antaget, at *udpantningsretten ikke omfatter incassosalær*. Det samme er fastholdt ved VLK af 14/8 1956, i en sag om *mergelæld*, jfr. *Bendt Skade*, Fuldmægtigen 1957 s. 20—21,

S. B. 1957 s. 60—61. Derimod kunne der udpantes for rekvisitionssalær, jfr. Rpl. § 598 om, at begæring om udpantning skal indgives skriftligt. Se allerede V. L. T. 1944 s. 285. ØLK i U. f. R. 1957 s. 874 har imidlertid ikke anerkendt udpantningsret for rekvisitionssalærer ved renovationsafgifter.

Hvor salær for bistand for rekvirenten til inddrivelse ved udpantning søges *indtalt hos rekvisitus under en særlig sag*, er praksis vaklende.

S. B. 1937 s. 66—67: Ndr. birks dom: Under særlig sag blev rekvisitus tilpligtet at godtgøre rekvirentinden af en *udpantning* i henhold til skilsmissevilkår hendes incassoomkostninger, opgjort på sædvanlig måde i forhold til det udpantede beløb.

U. f. R. 1939 s. 1137 (VLK) og J. D. 1953 s. 108: Københavns byrets dom: Ikke anledning til under særlig anlagt sag at pålægge en overfor en fraskilt hustru bidragspligtig mand at betale hendes sagførers incassosalær for inddrivelse af underholdsbidrag, idet hendes sagfører ikke derved havde fremdraget momenter, som fogden ikke selv *ex officio* ville have inddraget under udpantningsforretningen, samt *J. D. 1956 s. 129* (udpantning i løsøre for restance af personlig skat): Retten for Rudkøbing Købstad m. v.: »Da sagsøgte ikke er pligtig at betale andre omkostninger ved skattens inddrivelse end de dertil nødvendige, og da sagførerbistand ikke under de foreliggende omstændigheder findes at have været nødvendig... (vil) sagsøgtes frifindelsespåstand være at tage til følge«.

I tilslutning til denne domspraksis har SN udtalt: Ved incassation af en fordring, der ved lov er tillagt *særlige inddrivelsesmåder* (in casu: underholdsbidrag), bør sagføreren gøre klienten opmærksom på, at hans overtagelse af incassationen vil medføre udgifter, som kan undgås ved at benytte den særlige inddrivelsesmåde, *S. B. 1949 s. 38—39*.

Det er dog overordentlig tvivlsomt, hvorvidt den snævre forståelse af Rpl. § 602 og den strenge bedømmelse af rimeligheden af anvendelsen af sagførerbistand, kan fastholdes. Der kan i hvert fald ikke være noget til hinder for, at der trods foretagen udpantning kan blive tale om en virkelig incassovirksomhed, der berettiger til normalt salær, som kan belastes debitor, og det er vanskeligt at se, hvorfor der skulle gælde en særlig regel for kommuners skatteinddrivelse og offentlige eller halvoftentlige afgifter, der er udstyret med udpantningsret. I denne forbindelse henvises til VLD i U. f. R. 1933 s. 320, der ganske vist vedrører

høstpantebreve, men som i præmisserne siger: Der ses nu ikke i lovgivningens almindelige regler om foretagelse af udpantning at være hjemmel til at nægte kreditor adgang til at erholde rimelige udgifter ved fordringens inddrivelse — derunder sagførerhjælp — erstattet.

Efter *procesøkonomiske hensyn* må det yderligere forekomme urimeligt, at en del af en fordring er forsynet med udpantningsret, medens resten skal afgøres af de ordinære domstole, for eventuelt at få det nødvendige executionsfundament. Dette er ensbetydende med 3 proceshandlinger i stedet for een, til besvær for domstolene. Hertil kommer hensynet til kreditor: den del af fordringen, for hvilken der ikke er udpantningsret, kan i mellemtiden være blevet uerholdelig, bl. a. på grund af ejerskifte ved fast ejendom. Og desuden hensynet til debitor: dersom særskilt retssag og særskilt fogedsag er nødvendige vedrørende omkostningsbeløbet, vil debitor blive belastet med større omkostninger.

Det turde være en mindelse af den »gamle« tankegang, der spøger her.

4. Afbetalingskontrakter.

I afbetalingsudvalgets betænkning (1950) s. 38 udtales: »Hvor sælgeren benytter sagfører ved tingens tilbagetagelse, tillægges der efter fast fogedpraksis sagføreren et mindre salær for affattelse af begæring og for møde i fogedretten. Derimod tages der ikke hensyn til sagførerens incassosalær —« nemlig ved opgørelsen med debitor. Dette gentages hos *Karnov II.* (1955) s. 1807 note 33 ad afbetalingslovens § 4 nr. 4: »Retsafgifter . . . udgifter til juridisk bistand under forretningen, men ikke inkassations-salær«.

Hvis der imidlertid allerede med debitor er oprettet et frivilligt forlig på sædvanlig måde med tillæg af renter og incassosalær, må dette kunne betragtes som en ændring i og tillæg til afbetalingskontrakten, der også er sket i debitorens interesse, og afdrag, der er indgået til sagføreren, må da — med virkning under en ny indsættelsesforretning — kunne afskrives fuldt ud på (renter og) omkostninger.

Om domspraksis henvises til U. f. R. 1931 s. 148, 1933 s. 142, 1933 s. 538, 1937 s. 259, VLT 1936 s. 27 og S. B. 1940 B. s. 90.

S. B. 1956 s. 161: SR: Der findes ingen sædvaneregel vedr. krav på incassosalær overfor senere godtroende køber af bil solgt med ejendomsforbehold, men det var berettiget at kræve sædvanligt incassosalær i et sådant tilfælde, der *faldt uden for afbetalingsloven.*

Det vil være naturligt, at sagførerne også får takstmæssigt incassosalær i afbetalingssager. Domspraksis hviler formentlig på samme synspunkter, som tidligere gjorde sig gældende ved høst-pantebreve, men som nu er forladt. Dertil kommer, at afbetalingsloven nr. 224 af 11/6 1954, jfr. nr. 295 af 30/9 s. a. og anordning nr. 76 af 29/3 1957, i væsentlig grad har fjernet det sociale moment om køberens beskyttelse, idet der efter den nye lov kræves en betydelig større udbetaling end efter den gamle lov.

Den tidligere lov gjaldt derhos kun for afbetalingskontrakter på højst 3.000 kr., medens den nye lov gælder uden hensyn til købesummens størrelse. Det vil være urimeligt, hvis den nye lov skulle have den virkning at afskære kreditor fra retten til dækning af incassosalær, hvor dette efter de tidligere regler var lovligt, nemlig i afbetalingskontrakter på over 3.000 kr.

Ved ØLK i U. f. R. 1957 s. 217 er det statueret, at § 4 nr. 4 i afbetalingsloven ikke er til hinder for at give større omkostninger, hvis sælgeren indtaler *restkøbesummen* ved almindelig retssag i stedet for at gå til fogden. Sælgerens sagførerudgift androg 21 kr. i udlæg og takstmæssigt salær: 232,25 kr. ØLK forhøjede de tilkendte sagsomkostninger fra 65 til 180 kr.

C. Sagførermyndighederne nedsætter incassosalæret.

Er et pantebrev, som indeholder *tvangsauktionsklausul* kun *betingset* forfaldent, hvis ejendommen overtages af en efterstående panthaver? Og skal incassosalæret da nedsættes?

Tvangsauktion har karakter af en specialkonkurs med den virkning, at samtlige pantebreve i ejendommen forfalder (Justitsministeriets pantebrevsformular I). Ved en klart formuleret »*tvangsauktionsklausul*«, cfr. U. f. R. 1941 s. 750, kan en panthaver imidlertid forpligte sig til at undlade at gøre den misligholdelsesvirkning gældende, at pantebrevet forfalder, *såfremt* en efter-

stående panthaver overtager ejendommen på tvangsauktionen som ufyldestgjort panthaver, og *såfremt* han bringer årsagen til misligholdelsen ud af verden inden en nærmere angivet frist. Dette er den hyppigst forekommende form, men andre forekommer også, jfr. *Axel H. Pedersen*, *Juristen* 1950 s. 157—62, og Byggeriets retlige og økonomiske organisation, 2. udg. (1951) s. 121—25 og *Halvor Lund Christiansen*, *Forfaldsklausuler* (1954) s. 109—21.

For sagførermyndighederne er der rejst spørgsmål om, hvorvidt en efterstående panthavers overtagelse af en ejendom på tvangsauktion kan medføre nedsættelse af det takstmæssige incassosalær, som normalt tilkommer den sagfører, som repræsenterer en kreditor ifølge et foranstående pantebrev, som indeholder tvangsauktionsklausul. Der findes to afgørelser i S. B. 1953 s. 157 (SN) og 1956 s. 287—89 (K. K.).

I det første tilfælde (1953) godkendte fogden et incassosalær på 1700 kr., medens SN fastsatte salæret til 500 kr.

I det andet tilfælde (1956) krævede sagføreren for 2. prioriteten de af fogden tilkendte møde- og incassosalærer 330 kr., og sagføreren for 1. prioriteten krævede incassosalær 746 kr. K. K. godkendte møde- og incassosalæret på 330 kr., der rigtigt udregnet ville have udgjort 362 kr., medens incassosalæret på 746 kr. nedsattes til 400 kr.

SN udtaler i sine præmisser, at der ikke har foreligget momenter, der kan afgive basis for krav om incassosalær, og K. K. går ud fra, at salæret må fastsættes som et passende arbejdssalær (både K. K. 1956 og K. K. 1953, som blev appelleret til SN, har to dissenterende vota).

Argumentationen for, at der ved forfald af sådanne pantebreve ikke kan kræves takstmæssigt incassosalær, går ud på, at pantebreve med tvangsauktionsklausul kun kan anses for *betinget forfaldne*, d. v. s. forfaldne under forudsætning af, at ejendommen ved en efterfølgende tvangsauktion ikke overtages af en efterstående panthaver. Herimod er anført, at klausulen alene forpligter kreditor til at lade pantebrevet forblive indestående og udtrykkelig pålægger den efterfølgende panthaver, der på tvangsauktionen overtager ejendommen, at betale restancer og »øvrige forfaldne beløb ifølge auktionsvilkårene, der bl. a. omfatter salær

og rejseomkostninger til repræsentanter for de andre i ejendommen berettigede».

Det er praksis, at fogderne tilkender takstmæssigt incassosalær, jfr. S. B. 1953 s. 157, og dette er en naturlig følge af, at debitor er i mora. Det er usædvanligt, at sagførermyndighederne nedsætter et af en retsmyndighed fastsat salær på samme juridiske grundlag, jfr. S. B. 1930 s. 26, 1931 s. 122—23 og 123: SR: Da et incassosalær var fastsat af fogden under en tvangsauktion over fast ejendom, og der ikke ved den lejlighed var rejst indsigelse mod dets størrelse, kunne der ikke senere med føje gøres indsigelse herimod.

Sagførermyndighedernes praksis fører til, at *det normale sagførerarbejde betales med nedsat salær*, hvis en efterstående pant-haver overtager ejendommen, men med *normalt salær*, hvis *rekvisitus* indfrier det forfaldne pantebrev, og hvis en *ikke-panthaver* overtager ejendommen. Dette må forekomme urimeligt, og vil i sin konsekvens medføre, at fogden ville være afskåret fra at fastsætte incassosalæret, eller måtte fastsætte det alternativt, indtil det bliver konstateret, hvorvidt en efterstående panthaver overtager ejendommen.

Tvangsauktionsklausulens formulering må naturligvis tages i betragtning, men i de normale tilfælde og i de rigtigt formulerede klausuler indeholdes der kun forpligtelse for kreditor til, at lade pantebrevet forblive indestående, efter at restancer og omkostninger i henhold til vilkårene er betalt. Hvis sagførermyndighedernes praksis opretholdes i disse tilfælde, vil der ske et *debitorskifte*, hvor den nye debitor indtræder på billigere vilkår end den gamle debitor, der er i mora, og som er forpligtet til at betale incassosalæret.

Ved tvangsauktionsklausulen vil kreditor normalt kun fravige pantebrevsformularen om misligholdelsens virkninger på eet punkt, nemlig at lade pantebrevet forblive indestående (*»genanbringe det«*) uanset passeret tvangsauktion, efter at ejendommens normale økonomiske tilstand er genoprettet. Dette sker for at spare efterstående panthavere for *kurstab* ved anbringelse af en ny prioritet, men ikke for at nedsætte de sædvanlige auktionsomkostninger. Der er intet reelt hensyn, som taler for en yderligere begunstigelse af de efterstående panthavere, der vist-

nok i alle tilfælde må forudsættes bekendt med tvangsauktionsklausulen i et foranstående pantebrev, og en sådan begunstivelse vil ikke komme ejeren af den pantsatte ejendom til gode.

Sagførernes *normale* incassosalær skal ikke hænge i tvangsauktionsklausulernes nåde, og for at afskære subtile fortolkninger i fremtiden må det på baggrund af sagførermyndighedernes praksis tilrådes at affatte klausulerne med største nøjagtighed, f. eks. således:

»I tilfælde af tvangsauktion, uanset af hvem den er rekvireret, er kreditor ifølge nærværende pantebrev forpligtet til at lade pantebrevet forblive indestående på uændrede vilkår, såfremt en efterstående panthaver overtager ejendommen og inden 14 dage efter passeret tvangsauktion betaler restancer på nærværende pantebrev, herunder takstmæssigt incassosalær af restgælden, og godtgør, at forfaldne ydelser på bedre prioriterede pantebrev, skatter og omkostninger i henhold til auktionsvilkårene er betalt, og at eventuelle andre grunde til misligholdelsen er berigtigede«.

Denne formulering undgår de i adskillige klausuler forekommende uklare udtryk, såsom »som om misligholdelse ikke har fundet sted«, og »pantebrevet ikke forfalder, såfremt o. s. v.«.

VI. Forhøjelse af incassosalæret.

At sagføreren skønner, at sagen kan blive besværlig, giver normalt ikke grundlag til at forhøje det takstmæssige salær i forhold til debitor.

S. B. 1952 s. 184: K. K.: S. krævede i første incassobrev forhøjet incassosalær, hvilket begrundedes med, at *debitor* »sjældent betaler, uden at retsfølgningens forskellige faser er gennemløbet«. Det er uberettiget og uden hjemmel at afkræve debitor højere salær end i taksterne anført; salæret ned-sattes. Det misbilligedes, at taksterne bevidst var tilsidesat.

Det samme gælder, uanset at sagføreren faktisk har anvendt særlig umage.

S. B. 1952 s. 89: SR: Incassosalæret kan ikke over for debitor beregnes med højere beløb end i taksterne anført, uanset at vedkommende sagfører foretog *personlig henvendelse* til debitor, og uanset, om forhøjelsen ikke oversteg, hvad der var løbet på, hvis sagen havde været sendt til en lokal sagfører.

Som grundlag for forhøjelse gælder følgende regel i taksterne: »Når en incassations-sag må passere flere sagførere eller viser

sig særlig byrdefuld eller særlig langvarig, forhøjes salæret normalt med indtil $\frac{1}{3}$.«

Allerede i S. B. 1928 s. 83—84 har SR anerkendt forhøjelse af salæret med indtil $\frac{1}{3}$ overfor kreditor, når bistand af fremmed sagfører er benyttet. Forhøjelsen kan ikke belastes debitor, men må bæres af klienten (kreditor), jfr. *A. Bjarup*, S. B. 1947 s. 175—76, 140—41. Taksterne foreskriver, at der skal bortses fra forhøjelsen ved opgørelsen mellem flere sagførere indbyrdes: »Ved afregning indbyrdes mellem sagførere deles incassationssalæret ved incassationer på over 100 kr. i mangel af anden aftale med $\frac{2}{3}$ til den, der incasserer beløbet, og $\frac{1}{3}$ til den, der har sagen fra kreditor. Hvis denne sagfører i henhold til foranstående bestemmelse ved afregningen forhøjer salæret med indtil $\frac{1}{3}$, er dette kollegaen uvedkommende.«

Det er dog en forudsætning for delingskravet og forhøjelsen, at sagen virkelig har været oversendt til den lokale kollega til selvstændig foretagelse af incasso.

S. B. 1954 s. 289—91: K. K.: Sagfører B, der fra sagfører A i en anden by fik anmodning om at møde for dennes klient under en udlægsforretning, frafaldt denne mod deponering af et skadesløsbrev, hvilket godkendtes af A på vilkår, at debitor betalte de derved opståede omkostninger, og at det skyldige beløb med renter indgik til A. Ved afregningen fradrog B en andel i incassosalæret, men fandtes kun berettiget til takstmæssigt mødesalær. Ligeså S. B. 1952 s. 224 (SR), hvorimod afgørelsen i S. B. 1949 s. 132 ikke kan fastholdes.

S. B. 1955 s. 193—94: SN: Sagfører A sendte til dommerkontoret i en anden by en anmodning om foretagelse af udlæg, og efter telefonsamtale med A foranledigede dommeren, at den lokale sagfører B mødte for rekvirenten. Efter opnået dækning beregnede B sig foruden mødesalær $\frac{2}{3}$ af incassosalæret. Da A kun havde ønsket bistand ved mødet og var berettiget til at begrænse mandatet hertil, fandtes B uberettiget til andel i incassosalæret.

Det fandtes uden føje, at B havde udtalt, at det ikke var god sagførerskik, at A kun havde sendt sagen til foretagelse af udlæg og ikke til incasso.

S. B. 1957 s. 280: SN: En sagfører og auktionsleder, der telefonisk af en udenbys kollega var underrettet om, at sidstnævnte havde anmodet fogden om at afhente og foranstalte tvangsauktion over en udlagt jeep, og som, da sagen blev forligt uden hans medvirkning, modtog en indbetaling fra debitor, fik tillagt et arbejdsalær på 50 kr., men ikke andel i incassosalær.

Det er kun selve incassosalæret, der skal deles:

S. B. 1953 s. 175: SR: A havde i forbindelse med incasso af en terminsdelse efter anmodning fra en udenbys sagfører taget ejendommen til bruge-

ligt pant og administreret den i 3 måneder. A skulle kun afgive $\frac{1}{3}$ af incassosalæret, men ikke nogen del af salæret for ejendommens overtagelse eller for administration. Jfr. S. B. 1957 s. 2: SR: Krav på det fulde mødesalær for møde for en kollega under forberedelse af tvangsauktion for en panthaver, der ikke var rekvirent.

For den lokale sagførers krav hæfter den kollega, der har anmodet om hans assistance, men muligvis ikke dennes klient:

U. f. R. 1952 s. 443: ØLD: Sagfører A i Slagelse anmodede sagfører B i København om at møde i Sø- og Handelsretten i en incassosag for A.s klient K. Da K ikke havde rettet selvstændig anmodning til B eller givet ham føje til at gå ud fra, at han handlede efter et ham af K givet mandat, fandtes K ikke at kunne tilpligtes at betale salær til B.

Om retsforholdet ved incassationer mellem klient og sagfører og mellem sagførerne indbyrdes henvises til *Axel H. Pedersen*, S. B. 1952 s. 141—45 og Indledning til sagførrergerningen II. s. 106—11, S. B. 1953 s. 204—07 (*C. Torkild-Hansen*), 226 (*M. C. A. Bjerre*) og s. 225—26 (*Poul Madsen*) samt HRD i U. f. R. 1954 s. 979 og literaturhenvisningerne ovenfor s. 109.

S. B. 1955 s. 302: SR: Når en kollega fra en udenbys sagfører modtager en sag til *incasso*, og det viser sig, at debitor bor i en tredie jurisdiktion, kan han ikke fortsætte sagens behandling med bistand af en kollega i den tredie jurisdiktion og beregne sig salærandel herfor, men skal straks uden salærberegning overgive sagen til en kollega i den tredie jurisdiktion og overlade den videre behandling af sagen til sidstnævnte kollega.

Et forhøjet salær på grund af sagens særligt byrdefulde karakter er godkendt i

S. B. 1957 s. 232: K. K.: S. havde for hurtigt at incassere en fordring på 4806 kr. for en bryllupmiddag på en kro måttet foretage flere rejser og forhandle med flere medlemmer af debitors familie, som overgav ham en transport, der ikke kunde gøres gældende, og en fuldmagt, der viste sig at være falsk. Efter udlæg i fast ejendom og rekvireret tvangsauktion lykkedes det at incassere fordringen + sædvanligt takstmæssigt salær. Efter omstændighederne godkendt, at S. hos kreditor beregnede sig et ekstra salær på 200 kr.

VII. Forholdet mellem kreditor (klienten) og sagføreren

I en mulig tvist mellem *sagfører og klient* om incassosalærets størrelse kan det utvivlsomt efter den autorisation, taksterne har fået gennem monopoltilsynets godkendelse, påregnes, at afgø-

relsen træffes på grundlag af salærtaksterne. Dette vil formentlig være tilfældet, hvadenten det er domstolene eller — efter klientens ønske — sagførermyndighederne, der træffer afgørelsen.

S. B. 1922 s. 70: SR: En sagfører, der ved incasso af en fordring havde erholdt et passende vederlag hos debitor for sin virksomhed, måtte tilbagebetale kreditor det hos denne beregnede salær.

S. B. 1930 s. 124: K. K.: Når en sagfører tager dom over sin klients debitor og derefter incasserer domsbeløbet, har han ikke ret til et særligt incassosalær, hvis han har beregnet salær for retssagens førelse.

Der må naturligvis bortses fra tilfælde, hvor der foreligger særlig aftale med kreditor, jfr. cirkl. af 3/5 1954 ang. salærtakster for incasso af terminsydelse til Finansministeriet, S. B. 1954 s. 178 og 205, samt ordningerne med visse kredit- og hypotekforeninger.

Fogedforretninger.

I. Provinstakster 17/2 1956.

A. Mødesalær ved arrest, udlæg og indsættelsesforretninger:

Hos kreditor beregnes for møde mindst:

	indtil kr.	100	kr. 15,—
fra kr. 100	— kr.	200	kr. 20,—
fra kr. 200	— kr.	300	kr. 25,—
fra kr. 300	— kr.	400	kr. 35,—
fra kr. 400	— kr.	600	kr. 50,—
fra kr. 600	— kr.	800	kr. 60,—
fra kr. 800	— kr.	1.000	kr. 70,—
fra kr. 1.000	— kr.	2.000	kr. 85,—
fra kr. 2.000	— kr.	10.000	kr. 85,—
plus 2 % af hver fulde kr. 500,— udover kr. 2.000,—.				

Fra kr. 10.000,— til kr. 25.000,—: kr. 245,— plus $\frac{1}{2}$ % af hver fulde kr. 1.000,— udover kr. 10.000,—.

Fra kr. 25.000,—: kr. 320,— plus $\frac{1}{4}$ % af hver fulde kr. 1.000,— udover kr. 25.000,—.

For efterfølgende møde beregnes det halve af fornævnte salærer.

Hvis sagen ikke foretages på dommerkontoret, kan salæret forhøjes med indtil 50 %. Hvis fuld dækning ikke opnås, kan salæret nedsættes til det halve, dog ikke under kr. 10,—.

For begæring om at få udlæg autoriseret til foretagelse ved sognefogden og ekspedition deraf beregnes et salær af kr. 2,— for hovedstol indtil kr. 40,—, kr. 4,— for hovedstol kr. 40,— til kr. 100,—, og kr. 6,— for hovedstol kr. 100,— til kr. 200,—.

For nødvendig rekvisition kr. 20,—.

For rekvisitioner efter *afbetalingskontrakter* fri takst, dog mindst kr. 10,—.

S. B. 1950 s. 90: SR: Når en sagfører foretager en *indsættelsesforretning i henhold til afbetalingsloven*, kan der, udover de tilkendte salærer for affattelse af rekvisition og møde under fogedforretningen, ved afregning til klienten debiteres et skønsmæssigt salær efter omfanget af det udførte arbejde og kreditors økonomiske interesse i forretningens gennemførelse.

B. Mødesalær ved udsættelse af lejligheder eller lignende:

Rekvisition kr. 25,—.

For møde på dommerkontoret mindst kr. 40,—. For møde uden for dommerkontoret kan salæret forhøjes med 50 %.

For *København* savnes bestemmelser svarende til provinstaksterne. Kredsbestyrelsen har ikke ønsket tilvejebragt landstakster på dette område, jfr. »Fuldmægtigen« 1954 s. 60.

II. Fogdens fastsættelse af salær.

A. Om adgangen til at skaffe rekvirenten dækning for salæruudgiften hos *rekvisitus* findes regler i Rpl. § 502, stk. 2.

Den beføjelse til at fastsætte størrelsen af »honorar til rekvirentens juridiske konsulent . . . under hensyn til sagens beskaffenhed og ulejligheden med inddrivelsen«, som herefter tilkommer fogden ved *udlæg*, finder tilsvarende anvendelse ved *arrest*. Den gælder »selvom ingen indsigelse mod størrelsen af det fordrede beløb fremsættes, og uanset, at der derom foreligger overenskomst«, og det, selvom overenskomsten er led i et forlig, *S. B. 1925 s. 23 (ØLK)*. Fogdens beføjelse omfatter ikke blot salær for rekvisition og møde under forretningen, men også *incassosalær*.

J. T. 1924 s. 122: Berettiget til såvel *incassosalær som salær for møde* under en på grundlag af en panteobligation rekvireret fogedforretning. Størrelsen af *begge* disse salærer underkastet fogdens prøvelse. Det påkærede udlægsdekret udvidedes til at omfatte det beløb, hvormed salæret blev forhøjet af landsretten.

B. Dommerforeningens vejledende normaltakster for retskredse udenfor Storkøbenhavn.

Den danske Dommerforening nedsatte i 1953 et udvalg (*F. Vildrik*, formand, *H. Tamm*, *Anton Nielsen* og *H. Fogh*), der efter drøftelse med SR udarbejdede vejledende normaltakster for de møde- og incassosalærer, som pålægges debitor under fogedforretninger. SR var repræsenteret af *Alfred Bjarup*, *Hans A. Jacobsen* og *Knud Gormsen*. SR havde desuden fremført sine synspunkter i skr. af 27/1 1954, S. B. 1954 s. 171—76 og »Fuldmægtigen« 1954 s. 58—59:

»Forudsætningen, for at fastsættelsen af salærer ved incasso af fordringer sikrede ved pant kan blive tilfredsstillende for pantekreditorerne og sagførerne, er, at de af sagførerne på det almindelige sagføermøde i maj 1953 vedtagne og af priskontrolrådet godkendte incassotakster bliver lagt til grund for tilkendelse af incassosalær, og at der udover incassosalær efter disse satser tilkendes honorar for udfærdigelse af rekvision og for at møde under fogedsagen efter passende takster. SR lægger herved vægt på, at der ved fastsættelsen af incassosalærets størrelse er taget behørigt hensyn til den omstændighed, at det drejer sig om pantesikrede fordringer, og at de grunde, der har bestemt domstolene til at følge sagførernes incassotakster ved tilkendelse af sagsomkostninger i incassosager, jfr. S. B. 1953 s. 333 og 336, i endnu højere grad må gælde, når det drejer sig om pantesikrede fordringer, som debitor ved stiftelsen af skylden har forpligtet sig til, jfr. Justitsministeriets pantebrev-formular I §§ 2 og 3, at betale portofrit og skadesløs, hvorhos debitor har meddelt kreditor pant for inddrivelsesomkostninger, derunder sagførersalær. Incassosalæret, som det er godkendt af priskontrolrådet, må debitor i henhold til nævnte pantebrevsvilkår være pligtig at betale pant-haveren, der har pant for skadesløs betaling.

Executionsgrundlagets beskaffenhed må efter SR's opfattelse være uden betydning for størrelsen af det mødesalær, som det påhviler debitor at betale. Mødesalæret må være det samme, hvad enten møde sker på grundlag af dom, forlig, det være sig indgået i eller udenfor retten, pantebrev eller arrestrekvisition. Også her gælder ved pantebreve, at debitor ved fordringens stiftelse har givet kreditor pant for alle inddrivelsesomkostninger, og den omstændighed, at der ved incassationen af pantebrevsfordringer ikke forud har været givet møde i den ordinære ret, må — jfr. også fastsættelsen af mødesalær i henhold til udenretsligt forlig — være uden betydning for mødesalærets størrelse...«

Dommerforeningens udvalg fastsatte følgende vejledende normaltakster (»Fuldmægtigen« 1954 s. 61 ff.):

1. Mødesalærer.

a. Udlægs- og arrestforretninger.

Hovedstol		Salær	
	indtil kr.	100	kr. 10,—
over kr. 100 —	kr. 200 incl.	kr. 15,—
over kr. 200 —	kr. 300 —	kr. 20,—
over kr. 300 —	kr. 400 —	kr. 30,—
over kr. 400 —	kr. 600 —	kr. 40,—
over kr. 600 —	kr. 800 —	kr. 50,—
over kr. 800 —	kr. 1.000 —	kr. 65,—
over kr. 1.000 —	kr. 2.000 —	kr. 85,—
over kr. 2.000 —	kr. 10.000 —	kr. 85,—

plus 2 % af hver fulde kr. 500 udover kr. 2.000.

Over 10.000 kr. indtil 25.000 kr. incl. — 245 kr. plus $\frac{1}{2}$ % af hver fulde 1.000 kr. udover 10.000 kr.

Over 25.000 kr. indtil 50.000 kr. incl. — 320 kr. plus $\frac{1}{4}$ % af hver fulde 1.000 kr. udover 25.000 kr.

For efterfølgende møder udgør salærene det halve af de anførte salærer.

Hvis forretningen ikke foretages på fogedkontoret, kan salærene efter omstændighederne, såsom når der foretages rejser af ikke ubetydelig længde, eller når forretningen af andre grunde bliver af større varighed, forhøjes med indtil halvdelen.

Såfremt skriftlig rekvisition er nødvendig, udgør salæret herfor 20 kr.

Efter udvalgets opfattelse bliver der ikke under arrestforretninger spørgsmål om at fastsætte incassationsalær, jfr. *J. L. Frost: Fogedforretninger*, (1949) s. 318. Hvis der undtagelsesvis under arrestforretninger indgås forlig, der straks eksekveres, bør der kun tilkendes eet mødesalær, der fastsættes efter almindelige regler. Udvalget har anset det for at ligge udenfor dets opgave at tage stilling til spørgsmålet om størrelsen af det incassationsalær, som i sådanne tilfælde måtte blive vedtaget, og som er undergivet fogdens kontrol.

b. Udpantningsforretninger.

Hvis møde under udpantningsforretninger undtagelsesvis efter fogdens skøn er påkrævet, tillægges der mødesalærer i overensstemmelse med det under a. anførte.

Udvalget bemærker, at der i almindelighed ikke bliver spørgsmål om tilkendelse af mødesalærer under udpantningsforretninger, idet møde fra rekvirentens side aldrig er nødvendigt, jfr. Rpl. § 602, stk. 1. Efter udvalgets opfattelse kan der dog forekomme tilfælde, i hvilke rekvirentens møde af hensyn til den behørig varetagelse af hans interesser må skønnes påkrævet, jfr. Rpl. § 603, stk. 2. Hvis dette er tilfældet, er det formentlig ikke rimeligt at afskære rekvirenten fra godtgørelse for udgifter til sagførerassistance, og retspraksis, jfr. f. eks. U. f. R. 1933 s. 319, s. 1137 og 1940 s. 555, er formentlig ikke i strid med den her hævdede opfattelse. Udvalget har skønnet det rimeligt, at eventuelle mødesalærer fastsættes efter samme regler som de for møde under udlæg og arrest foreslåede.

c. Afbetalingsforretninger.

Mødesalærer tillægges med indtil halvdelen af de under a. nævnte, beregnet på grundlag af restskylden i henhold til afbetalingskontrakten. For skriftlig rekvisition er salæret 5 kr.

Udvalget udtalte, at det formentlig er i overensstemmelse med praksis, at eventuelle mødesalærer under disse forretninger under hensyn til deres særlige karakter og den omstændighed, at omkostningerne fra lovgivningsmagtens side er søgt begrænset mest muligt, sættes væsentligt lavere end tilsvarende salærer under andre fagedforretninger. Se tidligere S. B. 1938 s. 23.

2. Incassosalærer.

a. Udlægsforretninger i henhold til tinglyst pantebrev i fast ejendom.

10 %	af de første	1.000 kr.		
5 %	af hver fulde	100 kr.	udover	1.000 kr.
			indtil	3.000 kr.
2 %	af hver fulde	400 kr.	udover	3.000 kr.
			indtil	10.000 kr.
1½ %	af hver fulde	400 kr.	udover	10.000 kr.
			indtil	20.000 kr.
1 %	af hver fulde	500 kr.	af resten.	

Ved udlæg i henhold til pantebreve for 1ste og 2den prioritetslån af sparekasse-, legat- og forsikringsselskabsmidler og midler, der må ligestilles hermed, tillægges der, selvom udlæg foretages også for hovedstol, kun incassationssalær i forhold til den eller de forfaldne ydelser, beregnet som foran anført.

NB. Ved udlægsforretninger efter tinglyst pantebrev i fast ejendom tilkendes foruden incassationssalær mødesalær efter 1.

Udvalget anså det for udenfor dets opgave at skønne over, om de takster, som efter sagførermyndighedernes vedtagelse er gældende i forhold til sagførernes klientel, er rimelige. Det erkendtes, at incassation af fordringer sikrede ved pant i fast ejendom efter omstændighederne kan være forbundet med et betydeligt arbejde og et stort ansvar. Desuagtet har udvalget ikke ment at burde stille forslag om, at sagførernes takster i almindelighed skal være udgangspunkt for, hvilke omkostninger der bør pålægges debitorer. Efter den hidtidige praksis har vederlaget til rekvirentens juridiske konsulent som regel under fogedforretninger været gjort til genstand for en samlet overvejelse, og der må tages hensyn til, om de samlede sagførersalærer står i rimeligt forhold til skyldens størrelse og den ulejlighed med sagen, som skyldes debitors forhold. Udvalget påpeger, at grundlaget for en sagførers salærkrav mod sin klient i anledning af heromhandlede art af sager kan være og i mange tilfælde er delvist forskelligt fra grundlaget for klientens krav mod sin debitor, idet salærkravet mod kreditor formentlig blandt andet må afhænge af, i hvilket omfang sagen har givet anledning til forhandlinger, der er debitor uvedkommende, f. eks. forhandlinger om, hvorvidt det tjener kreditors interesser at iværksætte retsforfølgningen, eller hvorvidt han af økonomiske grunde er i stand til at tage konsekvenserne af en retsforfølgning. Når udlæg foretages, som følge af udeblivelse med terminsydelser af faste 1ste prioritetslån, vil formålet fra kreditorernes side i de fleste tilfælde kun være at opnå betaling af ydelserne, medens kreditor som regel vil lade hovedstolen forblive indestående i den pantsatte ejendom. I sådanne tilfælde kan det — selvom udlæg foretages for hovedstolen — ikke anses for rimeligt, at der beregnes incassationsalær af hovedstolen. Kredit- og hypotekforeningerne har — mulig med enkelte undtagelser — ved overenskomst med de antagne faste sagførere fastsat særlig lave takster, som deres sagførere er forpligtet til at følge. Disse takster er formentlig fastsat ud fra tilsvarende betragtninger. Det er udvalgets opfattelse, at det også ved udlæg for andre 1. prioritetslån af offentlige midler er rimeligt, at der kun tilkendes incassosalær af den eller de forfaldne terminsydelser, selvom udlæg tillige foretages for hovedstolen, og der tilkendes mødesalær af det fulde beløb.

Sagførernes repræsentanter fandt også disse betragtninger rimelige, men ønskede i så fald incassosalæret af den forfaldne ydelse fastsat efter samme regler som almindelige fordringer, jfr. landstaksterne under afsnittet: Incasso B.

Udvalget har dog ment at burde foreslå incassosalæret af ydelsen fastsat efter taksten for pantefordringer, da der tillige foreslås tilkendt mødesalær.

Dommer *Anton Nielsen*, der var enig i de foranførte betragtninger med hensyn til kredit- og hypotekforeningslån og 1. prioritetslån af offentlige midler, udtalte som sin principielle opfattelse, at en panthaver ikke bør stilles ringere end en almindelig kreditor, der efter nugældende praksis får tilkendt fuld dækning for sine omkostninger til sagfører, og at der derfor ved udlæg for andre pantebreve end de førnævnte bør tilkendes panthaveren det

incassosalær, som hans sagfører efter sine takster er forpligtet til at kræve af sin klient.

Hertil slutter sig *Hans A. Jacobsen*, S. B. 1954 s. 207.

b. Udpantningsforretninger i henhold til høstpantebreve.

Der tillægges samme incassosalær som under udlægsforretninger efter tinglyst pantebrev i fast ejendom.

Udvalget bemærker, at det formentlig er fast praksis ved fogedretterne, at der ved udpantning for gæld ifølge høstpantebreve anerkendes væsentligt mindre incassosalærer end de salærer, der normalt tilkendes ved incasso af fordringer, der ikke er sikret ved pant i fast ejendom, jfr. V. L. T. 1942 s. 107. Udvalget henviser til disse fordringers særlige karakter og til, at der under disse udpantningsforretninger normalt ikke bliver spørgsmål om mødesalærer.

Dette er ikke rigtigt, idet synspunktet fra 1942 forlængst er forladt, jfr. S. B. 1954 s. 183 (VLK), 1956 s. 65 (ØLK) og 1955 s. 277 (K. K.)

Se iøvrigt s. 129.

Dommerforeningens udvalg synes i sine betragtninger at se bort fra, at salærtaksterne er godkendt af monopolrådet, og at sagførerne lægger de af det offentlige godkendte takster til grund ved afregningen overfor kreditor. Ud fra mora-synspunktet må det betragtes som en anomali, at debitor ikke skal erstatte kreditors nødvendige udgifter til fordringens inddrivelse. Hertil kommer, at de almindelige domstole lægger landstaksterne for incasso til grund for de ved udeblivelses- eller erkendelsesdomme tilkendte omkostninger, jfr. »Fuldmægtigen« 1957 s. 98. Udvalget anfører i sin betænkning, at de af de overordnede domstole truffene afgørelser i henseende til størrelsen af de tillagte salærer er af så kasuistisk karakter, at de ikke fuldt ud vil kunne danne grundlag for udarbejdelsen af vejledende takster i almindelighed.

Ved pantebreve i fast ejendom har debitor yderligere forpligtet sig til at erstatte kreditor *alle* af retsforfølgning flydende udgifter, jfr. pantebrevsformularen. Når det i udvalgets betænkning siges, at grundlaget for salærkravet mod debitor og kreditor i mange tilfælde er delvis forskelligt, er det ikke muligt at være enig heri. Og endnu mindre i udvalgets bemærkning: »Hvis der fra kreditors side iværksættes retsskridt, som vel ikke er uforsvarlige, men som under hen-

syn til det skyldige beløbs størrelse eller debtors stilling og forhold ikke kan anses for absolut påkrævede til varetagelse af kreditors interesser, vil der være grundlag for at påbyrde debitor mindre omkostninger . . . » Udgangspunktet ved fastsættelsen af salærene kan kun begrundes i kreditors ønske, trang eller tvang til at benytte sagførerbistand, som debitor ved sin misligholdelse har foranlediget. Se s. 123 ff.

Dommerudvalget har fastsat takster ved inddrivelse af lånets hovedstol (bortset fra de ovennævnte offentlige midler, hvor incassosalær overhovedet ikke tilkendes), der ligger ca. 25 % under de af monopolrådet godkendte takster og ved inddrivelse af terminsydelser m. v. ca. 40–50 % under de godkendte takster.

Udvalget finder det ud fra en række betragtninger, som forekommer uholdbare, og som på visse områder hviler på forældede synspunkter, jfr. bemærkningerne om incasso, naturligt og rimeligt, at denne difference skal bæres af kreditor, som gennem terminsløbedagene allerede har givet debitor en henstand, som er ukendt i det øvrige Norden, jfr. *Axel H. Pedersen*, »Juristen« 1950 s. 248 ff.

Differencen mellem de af Dommerforeningens udvalg fastsatte vejledende normaltakster og de af monopolrådet godkendte sagførertakster, som kreditor belastes med, fremgår af følgende skema:

Udlæg for hovedstolen.

Fordringens størrelse	De af monopolrådet godkendte salærtakster	Dommerforeningens normaltakster	Difference
— 1.000	5—100	5—100	
1.000— 2.000	100—200	100—150	÷ 10—25 %
2.000— 3.000	200—250	150—200	÷ 20—25 %
3.000— 5.000	250—350	200—240	÷ 20—30 %
5.000—10.000	350—450	240—340	÷ 25—30 %
10.000—15.000	450—550	340—415	÷ 25 %
15.000—20.000	550—625	415—490	÷ 20—25 %
20.000—35.000	625—850	490—640	÷ 25 %
50.000	1.000	790	÷ 20 %
100.000	1.500	1.290	÷ 15 %

Udlæg for terminsydelser m. v.

Terminsydelsens størrelse	De af monopolrådet godkendte takster	Dommerforeningens takster	Difference
1— 500	5—100	5— 50	÷ 50 %
500— 1.000	100—175	50—100	÷ 35—50 %
1.000— 3.000	175—375	100—200	÷ 35—45 %
3.000— 7.000	375—575	200—280	÷ 45—50 %
7.000—10.000	575—665	280—340	÷ 50 %
10.000—20.000	665—865	340—490	÷ 40—50 %
30.000	1.065	590	÷ 40 %
40.000	1.265	690	÷ 45 %
50.000	1.465	790	÷ 45 %

C. Vejledende normaltakster for møder under udlægs- og arrestforretninger i Storkøbenhavn.

1. Københavns byret og Frederiksberg birk.

	indtil kr. 200 (incl.)	kr. 10,—
over kr. 200	— kr. 400	—	kr. 20,—
over kr. 400	— kr. 1.000	—	kr. 30,—
over kr. 1.000	— kr. 2.000	—	kr. 40,—
over kr. 2.000	— kr. 10.000	—	kr. 40,—
	+ 2 % (d. v. s. kr. 10,—)		af hver fulde kr. 500 ud-
	over kr. 2.000.		
over kr. 10.000	indtil kr. 25.000 (incl.)	kr. 200,—
	+ ½ % (d. v. s. kr. 5,—)		af hver fulde 1000 kr. ud-
	over kr. 10.000.		
over kr. 25.000	indtil kr. 50.000 (incl.)	kr. 275,—
	+ ¼ % (d. v. s. kr. 2,50)		af hver fulde 1.000 kr. ud-
	over kr. 25.000.		

For efterfølgende møder udgør salærerne det halve af de anførte salærer.

Såfremt skriftlig rekvisition er nødvendig, udgør salæret herfor i reglen 20 kr.

Der gælder samme salærer ved udgående forretninger og forretninger på kontoret.

Salærene i afbetalingssager indtil 3.000 kr. (incl.) forhøjes ikke og er således fremdeles 3 kr. for begæringen og 4 kr. i mødesalær; der betales intet salær ved efterfølgende møder.

I afbetalingssager over 3.000 kr. agter man at tillægge indtil halvdelen af salærene for udlægsforretninger, dog ikke over 125 kr., og der tillægges ikke salær ved efterfølgende møder eller for begæringen.

Såfremt der efter foretagen arrest indgås forlig til fogedbogen, agter man at tillægge incassosalær efter de almindelige incassotakster med fradrag af udgifterne til rekvisition og mødesalær under arrestsagen.

2. Københavns amts Nordre birk.

a. Mødesalær ved *almindelige fogedforretninger*: I alt væsentligt Byrettens takster, dog med en skønsmæssig forhøjelse ved udgående forretninger.

b. *Afbetalingsforretninger*.

1. møde som i Byretten.

2. møde (fremstilling af debitor): 20—25 kr. incl. gebyr.

c. Arrest: e. o. tillige rekvisitions- og mødesalær.

3. Retskredsene i det tidligere Søndre birk.

Glostrup, Hvidovre og Rødovre følger normaltaksterne, Ballestrup og Tårnby ligeså, dog med et skønsmæssig tillæg ved udgående forretninger.

Auktion.

I. Fast ejendom.

I de københavnske salertakster af 17/2 1956 var optaget et ret detailleret, men dog ikke udtømmende, afsnit om *auktioner over fast ejendom*, der regulerer forholdet mellem *sagføreren og hans egen klient*, medens *provinstantaksterne* indskrænker sig til en regel angående fogedudlægs- og auktionsskøder i samme relation.

Om adgangen til at *belaste andre* — debitor eller auktionsskøberen — *med salærkrav* forelå tidligere alene Rpl. § 585, der i sin oprindelige skikkelse fra 1916 stærkt begrænsede de salærkrav, der kunne fremsættes mod køberen. Bestemmelsen må ses på historisk baggrund, jfr. tvangsauktionsloven af 9/4 1891.

SR henstillede i 1954 til Justitsministeriet, at § 585 blev ændret, S. B. 1954 s. 94—95. Initiativet skyldtes *Arthur Christensen*, S. B. 1949 s. 28—29, og *Knud Gormsen*. Henvendelsen resulterede i lov nr. 130 af 28/4 1955, hvorefter § 585 affattes således:

»Stk. 1: I honorar til *auktionsrekvirentens juridiske konsulent* kan der, forsåvidt rekvirenten får andel i købesummen, pålægges *køberen for samtlige i forbindelse med auktionen stående forretninger* at betale et i forhold til købesummen og sagens beskaffenhed passende beløb foruden rejseomkostninger.

Stk. 2: Forsåvidt nogen af de *øvrige mødende* har krav på salær, bestemmes dette i forhold til ulejligheden ved mødet og sagens beskaffenhed i det hele ligeledes med tillæg af rejseomkostninger.

Stk. 3: Hvor der tvistes om størrelsen af et fordret salær, afgør fogden, hvis overenskomst ikke kan opnås ved hans mægling, spørgsmål herom ved kendelse. Et fordret salær kan fogden ved kendelse nedsætte til det beløb, der skønnes rimeligt, selvom

ingen indsigelse mod størrelsen af det fordrerede beløb fremsættes, og uanset at der derom foreligger overenskomst.»

Det i sin tid af Den danske Dommerforening efter forhandling med Foreningen af dommerfuldmægtige i Danmark nedsatte udvalg vedrørende møde- og incassosalærer i fogedsager trådte efter ændringen af Rpl. § 585 igen i virksomhed efter foreningernes anmodning.

Udvalget har under sine overvejelser lagt vægt på, at det arbejde, sagførerne udfører ved tvangsauktion over en fast ejendom er særdeles ansvarsfuldt og i mange tilfælde særdeles vanskeligt, og at deres vederlag bør fastsættes således, at deres mandanter, som i reglen vil være henvist til at lade sig repræsentere ved sagfører under auktionen, ikke får nogen udgift herved, for så vidt de får andel i budsummen. Navnlig vil det arbejde, der udkræves af rekvirentens sagfører være så betydeligt og krævende, at det er rimeligt at tillægge ham et betydeligt større salær end de andre mødende. Jfr. udvalgets betænkning. Efter forhandling med repræsentanter for SR: *Arthur Christensen, H. Pagter, Helge Ugilt* og *Knud Gormsen* har udvalget udarbejdet forslag til vejledende takster for salærer i henhold til Rpl. § 585. Udvalget har foreslået følgende:

Vejledende normaltakster for sagførersalærer ved tvangsauktioner (Rpl. § 585).

Salær til rekvirentens sagfører, såfremt rekvirenten får andel i købesummen.

a. Når auktionen gennemføres:

1 % af auktionsbud indtil 100.000 kr. (minimum 100 kr.).

½ % af det overskydende beløb.

Såfremt budsummen er lavere end ejendomsskyldværdien med tillæg af registreret løse, beregnes salæret af disse værdier.

For hvert møde udover 2 samt ved 2. auktion gives salær til rekvirentens sagfører i henhold til reglerne om mødesalærer til øvrige mødende, jfr. nedenfor.

b. Når auktionen bortfalder, efter at auktionsmøde er afholdt. Honoraret fastsættes til ½ % af vurderingssummen under fogedforretningen (ejendom + løse).

Mødesalærer til øvrige mødende:

a. for højst 2 møder:

	indtil	1.000 kr.	30 kr. pr. møde
fra	1.000 kr. —	3.000 kr.	40 kr. —
fra	3.000 kr. —	5.000 kr.	50 kr. —
fra	5.000 kr. —	10.000 kr.	60 kr. —
fra	10.000 kr. —	20.000 kr.	70 kr. —
fra	20.000 kr. —	30.000 kr.	80 kr. —
fra	30.000 kr. —	40.000 kr.	90 kr. —
fra	40.000 kr. —	50.000 kr.	100 kr. —
fra	50.000 kr. —	75.000 kr.	125 kr. —
fra	75.000 kr. —	100.000 kr.	150 kr. —
over	100.000 kr.		150 kr. + $\frac{1}{2}$ ‰ af resten pr. møde.

b. For hvert møde udover 2 tillægges et salær på halvdelen af salæret for 1. auktionsmøde.

c. Ved 2. auktion gives salær som ved 1. auktion.

d. Det er restfordringen incl. renter, men excl. incasso- og udlægsomkostninger, som er bestemmende for mødesalærets størrelse.

e. Hvis tvangsauktionen ikke foretages på fogedkontoret, *kan* salærene efter omstændighederne — såsom når der foretages rejser af ikke ubetydelig længde, eller når tvangsauktionen af andre grunde bliver af større varighed — forhøjes med indtil halvdelen.

f. Ved repræsentation af ejendomsskatter, grundejerforeninger, brandforsikringer og lignende fortrinsberettigede periodiske ydelser, gives dog kun salær efter taksterne under B. a. for 1. møde, medmindre fordringen giver anledning til procedure. Jfr. Fuldmægtigen 1956 s. 65—67 og S. B. 1956 s. 153—54.

Disse normaltakster, der i det væsentlige også følges i København, og således har karakter af *landstakster*, betyder fra et sagførersynspunkt utvivlsomt et væsentligt fremskridt. (Om tidligere fastsættelse af møde- og incassosalærer af en størrelsesorden, der tilhører en fjern fortid, se *Kristian Richter*, S. B. 1953 s. 138—39).

Normaltaksterne er dog næppe udtømmende med hensyn til de salærspørgsmål, auktionen kan give anledning til, og der tiltrængtes utvivlsomt en revision af de københavnske takster, således at disse blev bragt i samklang med normaltaksterne, så langt disse rækker. Efter deres hidtidige indhold kan det indtræffe, at salæret til en sagfører i visse tilfælde, bl. a. hvis sagføreren bistår en klient, der er panthaver, men ikke auktionsrekvirent, *kan* blive lavere for et større arbejde, nemlig hvor klienten overtager ejendommen (Københavnske salærtakster, 2. stk. 3), end hvor dette ikke sker (Normaltaksterne B. a.). Kredsbestyrelsen har derfor i maj 1957, på initiativ af *Knud Gormsen*, udarbejdet et forslag til reform af de københavnske takster, og dette forslag er, med en enkelt ændring, vedtaget på kredsmødet den 2/10 1957. Efter stk. 14 skal takstbestemmelserne normalt også kunne anvendes ved sådanne auktioner over fast ejendom, som ikke er tvangsauktioner.

Der bør for overblikkets skyld i opstillingen sondres dels efter, hvem sagføreren repræsenterer, dels efter, hvor langt auktionsforretningen føres frem.

På denne baggrund er stillingen i øjeblikket følgende:

A. Rekvirentens sagfører.

1. Rekvisition.

Der kan i og for sig debiteres salær for rekvisition, jfr. S. B. 1941 B. s. 191, men (bortset fra sagførerskifte) »sluges« dette af de følgende regler.

2. Forberedelse af tvangsauktion, som bortfalder i n d e n 1. auk-tionsmøde.

Dommerforeningens udvalg har ikke fastsat salærer i disse tilfælde, idet udvalget ikke mente, at det faldt ind under fogdens kompetence. Der har ikke foreligget faste retningslinier, men kun en række enkeltafgørelser og udtalelser.

Arthur Christensen har opstillet følgende skala, S. B. 1950 s. 429—30, jfr. 1957 s. 2—3:

1. Auktionsdokumenter bestilt, eventuelt modtaget, men begæring om auktion endnu ikke indgivet: passende ekspeditionssalær,

2. Auktionsbegæring indgivet, men mødet endnu ikke afholdt: ca. $\frac{1}{4}$ af almindeligt auktionssalær, dog noget højere, såfremt det kun drejer sig om en lille ejendom, således at der ydes et passende arbejdsvederlag.

Disse regler betegnes som grove gennemsnitsregler.

Kredit- og hypotekforeningerne har som regel takster for tilsvarende trin:

- a. bestilling af dokumenter til brug ved auktion,
- b. indgivelse af begæring om tvangsauktion.

Hvis udlæget i ejendommen resulterer i, at ejendommen udleveres til brugeligt pant, må sagføreren foruden mødesalær være berettiget til incassosalær, V. L. T. 1928 s. 79, jfr. S. B. 1950 s. 457—60, og salær for administration, jfr. københavnske takster af 1957, stk. 1.

S. B. 1954 s. 259: K. K.: Salær for forberedelse og rekvisition af en inden vilkårsrådet tilbagekaldt tvangsauktion over to ejendomme kunne ikke beregnes procentuelt i forhold til formodede auktionsbud, men måtte fastsættes *under hensyn til arbejdets omfang og det dermed forbundne ansvar*. Salærerne, der var beregnet med $\frac{1}{4}$ % af de første 50.000 kr. og $\frac{1}{8}$ % af resten i forhold til formodede bud på 80.000 kr. og 250.000 kr. til henholdsvis kr. 162,50 og kr. 373,— blev nedsat til kr. 100,— og kr. 300,—.

Der var udfærdiget rekvisition og auktionsvilkår, men der er i kendelsen intet oplyst om ejendomsskyldværdien.

S. B. 1954 s. 294: S. N.: Rekvirentsalæret fastsat til 500 kr. under hensyn til ejendommens værdi og arten og omfanget af det udførte arbejde. Ejendomsskyldværdien udgjorde 649.000 kr.

S. B. 1956 s. 275—76: S. N.: Rekvirentsalæret fastsat til 157,50 kr. Ejendomsskyldværdien 22.000 kr. og handelsværdien anslået af klageren til 75—80.000 kr.

S. B. 1957 s. 169—70: K. K.: Der godkendtes et salær på kr. 250, som en sagfører havde afkrævet debitor for forberedelse af en senere ved betaling afværget tvangsauktion, som han havde begæret foretaget på grundlag af et pantebrev stort kr. 19.145 i en ejendom med en ejendomsskyld pr. kr. 82.000 og en handelsværdi på formentlig ca. kr. 250.000.

Vilkårsmøde var berammet, og sagføreren havde udfærdiget vilkårene i 8 eksemplarer. Om mødets aflysning underrettede han samtlige panthavere både telefonisk og skriftligt:

»Kredsbestyrelsen bemærker, at der ikke ses at være fastsat takster for salær til rekvirentens sagfører for tilfælde, hvor tvangsauktion bortfalder før afholdelsen af forberedende auktionsmøde. Idet antallet af eksemplarer af

auktionsvilkårene må være uden væsentlig betydning for salærets størrelse, og idet det på grund af den mellemliggende søndag har været nødvendigt at give telefonisk meddelelse om auktionen bortfald og naturligt at bekræfte denne meddelelse skriftligt, finder kredsbestyrelsen efter de foreliggende omstændigheder, herunder det om fordringens størrelse og ejendommens værdi oplyste, at det beregnede salær er rimeligt.«

Efter de sidst afsagte kendelser må salæret formentlig beregnes under hensyn til *ejendommens værdi og arten og omfanget af det udførte arbejde*. Det må således også komme i betragtning, hvor stort et antal panthavere der skal have tilsendt auktionsvilkårene og meddelelse om aflysningen. De københavnske takster af 1957 2, stk. 3 foreskriver i overensstemmelse hermed et salær efter skøn over arbejds omfang og med hensyntagen til ejendommens værdi.

3. *Tvangsauktionen bortfalder, efter at 1. auktionsmøde er afholdt.*

Dommerforeningens vejledende salærtakster (A. b.) fastsætter salæret til $\frac{1}{2}$ % af vurderingssummen under fogedforretningen (ejendom + løsøre), jfr. de nugældende københavnske takster 2, stk. 1.

S. B. 1949 s. 130: K. K.: Rekvisitus måtte refundere rekvirentens sagfører befordring i bil til det forberedende møde og kunne ikke nøjes med at betale togbillet, da han selv havde opholdt sagføreren på hans kontor således at han ikke kunne komme rettidig pr. tog.

U. f. R. 1957 s. 672: ØLK: Salæret for møde under forberedende auktionsmøde over 9 villaer nedsattes under hensyn til, at det drejede sig om ensartede villaer. Afgørelsen er i strid med almindelige principper, se foran s. 22.

4. *Tvangsauktionen gennemføres.*

a. *Ejendommen overtages af en anden end rekvirenten.*

1. *Rekvirenten får andel i købesummen.*

Københavnske takster 1957 stk. 1:

»1 % af auktionsbud indtil 100.000 kr. (minimum 100 kr.), Såfremt budsummen er lavere end ejendomsskylden med tillæg af registreret løsøre, beregnes salæret af disse værdier.

For hvert møde udover 2 samt ved 2. auktion gives salær til rekvirentens sagfører i henhold til reglerne om mødesalær til sagførere for øvrige mødende«, jfr. nedenfor.

2. *Rekvirenten får ikke andel i købesummen.*

Her kan sagføreren alene belaste sin egen klient, antageligt med et passende arbejdssalær. De københavnske takster af 1957 bestemmer i stk. 6: »Hvis auktionsrekvirenten ikke overtager ejendommen og heller ikke får andel i købesummen, kan vedkommende sagfører hos rekvirenten beregne sig efter arbejdets omfang og det auktioneredes værdi (jfr. stk. 5) afpasset salær, som dog ikke bør være mindre, end hvad der svarer til mødesalær for 2 auktionsmøder. Hertil kommer de under forudgående udlægs- (eller udpantnings-) forretning tillagte mødesalærer, samt evt. administrationssalær ved brugspant.«

b. *Rekvirenten overtager ejendommen.*

1. *Som ufyldestgjort panthaver.*

Herom bestemmer de *københavnske takster af 1957*, (2, stk. 5):

»Overtager auktionsrekvirenten ejendommen som ufyldestgjort panthaver . . . og bistår rekvirentens sagfører hermed, har sagføreren *udover* salærer efter stk. 1 (d. v. s. efter Normaltaksterne post A. a, ovenfor s. 145) tillige krav på $\frac{1}{2}$ % af budsummen, dog *mindst* $\frac{1}{2}$ % af ejendomsværdien (med tillæg af den værdi, hvortil driftstilbehør m. v. er blevet ansat under udlægsforretningen)«. Dette salær indbefatter vederlag for berigtigelse af adkomst og assistance ved overtagelse, resp. indfrielse af prioritetsgælden (stk. 10).

Ifølge stk. 11: »Omfatter en sagførers virksomhed alene berigtigelsen af fagedudlægsskøde eller auktionsskøde for auktionskøberen og dennes overtagelse (respektive indfrielse) af pantegælden, tilkommer der sagføreren et salær på $\frac{1}{2}$ % af budsummen, dog *mindst* $\frac{1}{2}$ % af ejendomsværdien (med tillæg af evt. driftstilbehør som under stk. 5 anført).

Hertil føjer stk. 12 med henblik på stk. 5 og 11 en henvisning til bestemmelsen i skødetaksterne om, at sagføreren, hvis købesummen er 30.000 kr. eller derunder, kan forhøje salæret til det dobbelte under hensyn til arbejdets omfang. Er købesummen mellem 30.000 kr. og 60.000 kr. kan salæret forhøjes til det beløb, sagføreren ville have været berettiget til, hvis købesummen havde været 30.000 kr. Minimum 100 kr.

Efter *provinstaksten* er salæret for fogedudlægs- og auktionsskøder: $\frac{1}{3}$ skødetakst.

2. *Tager rekvirenten hammerslag*, er stillingen den samme.

c. *Videreoverdragelse* ved transport på retten til at få auktion- eller fogedudlægsskøde: Både efter de københavnske (2, stk. 13) og provinstantaksterne beregnes salær efter skødetakst.

B. Øvrige mødende rettighedshaveres sagførere

(være sig for pant- eller udlægshavere eller indehavere af rettigheder, der kan bortfalde ved alternativt opråb efter Rpl. § 563).

Også disse salærer vil kun kunne pålægges en eventuel køber — forskellig fra klienten — forsåvidt der ved hans bud udkommer *noget*, lidt eller meget, til vedkommende rettighedshaver, jfr. *Hindenburg*, Juridisk formularbog, 9. udg. (1956) s. 316, 329, 334.

1. *Tvangsauktionen bortfalder inden 1. auktionsmøde.*

Det forekommer hyppigt, at en berammet tvangsauktion aflyses af rekvirenten inden det 1. auktionsmøde, og pantekreditorerne har i disse tilfælde ofte sendt de modtagne auktionsvilkår og pantebrevet til den sagfører, som skal repræsentere dem på tvangsauktionen. SR fandt i 1950 ikke tilstrækkelig anledning eller praktisk mulighed for at søge at udvirke hjemmel til, at debitor skal betale salær i sådanne tilfælde, eller til at fastsætte takster, eller til at indføre andre foranstaltninger f. eks. indførelse af en tidsfrist, inden hvilken det forberedende møde skulle være aflyst, S. B. 1950 s. 33. Dette standpunkt indtages også af SN, der har statueret, at man ikke kan belaste debitor med et ekspeditionssalær på 10 kr., idet spørgsmålet om de til auktionsmødet tilsagte panthaveres ret til hos pantebitor at få refunderet udgifter til sagførerassistance må afgøres af de ordinære domstole under en retssag mellem pantekreditor og debitor, S. B. 1956 s. 275—76.

Denne praksis er med føje kritiseret af *C. Torkild-Hansen*, S. B. 1950 s. 33—35 under henvisning til pantebrevs-formularen post 3, hvorefter kreditor har krav på dækning for enhver udgift i anledning af andre kreditorets . . . retsforfølgninger imod

pantet. Kritikken har fået tilslutning af *Jacob Jensen*, S. B. 1956 s. 296—97, 1957 s. 29, der også fremhæver den overflødige omvej ved at stævne debitor, jfr. *H. Rendal*, S. B. 1957 s. 8.

De københavnske takster af 1957 bestemmer:

»Hvis en sagfører får anmodning fra en klient om at repræsentere denne ved en fra anden side begæret auktion, men auktionen bortfalder inden 1ste auktionsmøde, kan sagføreren, såfremt han f. eks. har efterset auktionsdokumenter, besigtiget ejendommen el. lign., beregne sig et skønsmæssigt arbejdssalær« (stk. 4).

2. Mødesalærer under auktionen.

Vejledende normaltakster (B):

a. for højst 2 møder

	indtil	1.000 kr.	30 kr. pr. møde
fra 1.000 kr. —	3.000 kr.	40 kr. —	
fra 3.000 kr. —	5.000 kr.	50 kr. —	
fra 5.000 kr. —	10.000 kr.	60 kr. —	
fra 10.000 kr. —	20.000 kr.	70 kr. —	
fra 20.000 kr. —	30.000 kr.	80 kr. —	
fra 30.000 kr. —	40.000 kr.	90 kr. —	
fra 40.000 kr. —	50.000 kr.	100 kr. —	
fra 50.000 kr. —	75.000 kr.	125 kr. —	
fra 75.000 kr. —	100.000 kr.	150 kr. —	
over 100.000 kr.		150 kr. + $\frac{1}{2}$ ‰	af resten pr. møde.

b. For hvert møde udover to tillægges et salær på halvdelen af salæret for 1. auktionsmøde.

c. Ved 2. auktion gives salær som ved 1. auktion.

d. Det er restfordringen incl. renter, men excl. incasso- og udlægsomkostninger, som er bestemmende for mødesalærets størrelse.

e. Hvis tvangsauktionen ikke foretages på fogedkontoret, kan salærerne efter omstændighederne — såsom når der foretages rejser af ikke ubetydelig længde, eller når tvangsauktionen af andre grunde bliver af større varighed — forhøjes med indtil halvdelen.

S. B. 1956 s. 104 og Fuldmægtigen 1956 s. 33, ØLK: Krav på befordringsgodtgørelse for bilkørsel, idet det ikke kunne fordres, at udlægshaveren skulle lade sig repræsentere ved en på auktionsstedet boende sagfører.

f. Ved repræsentation af ejendomsskatter, grundejerforeninger, brandforsikringer og lignende fortrinsberettigede periodiske ydelser, gives dog kun salær efter taksterne under a. for 1. møde, medmindre fordringen giver anledning til procedure.

3. Møde ved udenbys kollega.

S. B. 1957 s. 2: SR: En sagfører, der for en kollega giver møde på en tvangsauktion for en panthaver, der ikke er rekvirent, har krav på det fulde mødesalær uden at skulle dele dette med den hvervgivende kollega.

4. Klienten overtager ejendommen.

Her bestemmer de københavnske takster af 1957, stk. 7: For at bistå en pantekreditor eller udlægshaver i en ejendom, der fra anden side er sat til tvangsauktion, ved klientens overtagelse af ejendommen som ufyldstgjort panthaver eller på hammerslag, tilkommer der sagføreren udover salærer efter stk. 2 yderligere et salær på 1 % af budsummen, dog *mindst* 1 % af ejendomsværdien (med tillæg af evt. driftstilbehør som under stk. 5 anført). Hertil kommer evt. incassosalær og de under forudgående udlægs- (el. udpantnings-) forretning tillagte mødesalærer, samt eventuelt administrationssalær ved brugspant.

5. Klienten overtager ikke ejendommen.

Københavnske takster stk. 8: »Overtager den i stk. 7 nævnte pantekreditor eller udlægshaver *ikke* ejendommen, og får han heller ikke andel i købesummen, kan vedkommende sagfører beregne sig et efter arbejdets omfang og det auktioneredes værdi (jfr. stk. 5) afpasset salær, som dog ikke bør være mindre, end hvad der svarer til mødesalær for 1 auktionsmøde. Hertil kommer de under forudgående udlægs- (el. udpantnings-) forretning tillagte mødesalærer, samt eventuelt administrationssalær ved brugspant«.

C. Repræsentation for andre interesserede

(f. eks. en eventuel køber).

Salæret kan her kun belastes klienten.

1. Klienten køber *ikke* ejendommen. Passende arbejdsvederlag.

2. Klienten køber ejendommen ved hammerslag eller overtager den som ufyldstgjort panthaver efter at have fået transport på et pantebrev.

Herom bestemmer *de københavnske* takster af 1957 stk. 9:

»Har sagføreren bistået en auktionskøber, der ikke i forvejen er pantekreditor eller udlægshaver, med på en tvangsauktion at erhverve en fast ejendom, kan sagføreren beregne sig et salær på 1 % af budsummen, dog *mindst* 1 % af ejendomsværdien (med tillæg af evt. driftstilbehør som under stk. 5 anført)«.

Den s. 156 omtalte regel om forhøjelse ved mindre ejendomme finder tilsvarende anvendelse.

3. Klienten overtager ejendommen ifølge transport på retten til at få auktions- eller fogedudlægsskøde:

Salær efter reglerne om skødetakst.

II. Løsøre, skibe, pantebreve m. v.

Frivillige offentlige auktioner over andet end faste ejendomme og registreringspligtige skibe afholdes af beskikkede auktionsledere, og *tvangsauktion* over løsøre, bortset fra registreringspligtige skibe, aktier, gældsbreve og andre fordringer, kan efter henvisning af fogden eller for boers vedkommende af skifteretten eller af executor, ligeledes afholdes af en auktionsleder, jfr. lov nr. 132 af 16/4 1935, nr. 286 af 18/6 1951 og nr. 139 af 25/5 1956.

Det tilkommer rekvirenten at antage en *inkassator*, der inden auktionens afholdelse skal opgives til fogden, men det er en auktionsleder tilladt at virke som *inkassator* ved de af ham afholdte auktioner, og denne virksomhed, som ofte forudsættes at blive forenet med auktionsledershvervet, er ikke nærmere reguleret af loven af 1935. Der er således ikke heri fastsat noget maksimum for salæret, der i konditionerne i reglen pålægges køberne, jfr. *Karnov II.* (5. udg. 1955) s. 1681 note 17 og *V. Ravnsholt Rasmussen*, Håndbog for auktionsledere (1938) s. 51.

Ved *tvangsauktion* over løsøre fastsætter Rpl. § 553, at der i incassationsalær i reglen ikke må beregnes mere end 4 % af de beløb, hvorpå der gives kredit, og 2 % af dem, der betales kontant, dog kan fogden, når incassationen skønnes ikke at

kunne fås udført for denne betaling, tillade, at incassations-salæret sættes højere.

U. f. R. 1936 s. 795: Udgifterne ved incassators sikkerhedsstillelse er indbefattet i incassations-salæret.

U. f. R. 1893 s. 654: Der kan også beregnes godtgørelse for befordring og salær til incassator for procedure.

U. f. R. 1957 s. 942: Salær tilkendes for egentlig disput for fogedretten, dog kun som indenbys sagfører.

De gældende takster indeholder ingen regler om salæret som incassator ved tvangsauktion eller frivillig auktion over løsøre.

A. Løsøre.

Ved bortauktionering af løsøre fastsættes *auktionsomkostningerne* fra gammel tid til 12½ % af auktionsbudet, jfr. *Hindenburg*, Juridisk Formularbog 9. udg. (1956) s. 338. Efter Rpl. § 543 omfatter disse omkostninger ikke blot de egentlige auktionsudgifter, afgifter, leje af lokale, bekostning ved varernes opbevaring o. desl., men også fogdens udlæg til porto, bekendtgørelse m. v. samt incassations-salær. Jfr *U. f. R. 1889 s. 1388* og *714*: Når incassator ved en for et konkursbo afholdt auktion oppebar 16 % af auktionskøberne som salær udenfor købesummerne, måtte han deraf afholde alle med auktionen forbundne udgifter.

Afholdelse af auktioner har fra gammel tid været en del af sagførernes virksomhed, men på grund af kritikken af visse løsøreauktioner ved århundredets begyndelse stiftede en række københavnske sagførere i 1903 »A/S Sagførernes Auktioner«, der forestår løsøreauktioner imod at afgive 4 % af incassosalæret til den sagfører, som rekvirerer auktionen, jfr. *Axel H. Pedersen*, Sagførernes andel i auktionsfirmaers incassosalær, *S. B. 1957 s. 99—102*. Den salærandel, som sagførerne oppebærer af auktionsfirmaets incassosalær, er efter den historiske udvikling begrundet i et a meta forhold, som har hjemmel også på andre områder, hvor sagførerarbejde deles mellem flere.

S. B. 1954 s. 181: Executor skal ikke afgive andel i auktionsrekvirents-salæret til en medexecutor, som ikke er sagfører.

S. B. 1955 s. 131: Andel i auktionsfirmaets incassosalær bør kun tilfalde sagførere.

Om Justitsministeriets forsøg på at inddrage sagførernes andele i auktionsfirmaernes incassosalærer som indtægt i executorboer se s. 193—94 og *Axel H. Pedersen*, S. B. 1957 s. 99—102 og *Juristen* 1957 s. 262—63.

Denne historiske udvikling er også fastholdt i motiverne til auktionslederloven nr. 132 af 16/4 1935, hvor Justitsministeriet var opmærksom på sagførernes erhvervsmæssige interesse i at afholde auktioner. Efter lovens § 13, stk. 2, har, hvor auktionslederen ikke tillige er incassator, den, som udfører dette hverv, oftest en sagfører, ret, men ikke pligt, til at foretage opråbet og give hammerslag.

B. Skibe.

S. B. 1949 s. 226: SN: Salærtaksterne for løsøreauktioner kan ikke uden videre anvendes ved auktion over skibe. Et auktionssalær, der var beregnet som 12½ % af budsummen til 21.400, altså 2675 kr., nedsat til 4 % eller 856 kr. Kredsbestyrelsen havde godkendt det beregnede salær.

Ved bortauktionering af skibe (fiskerifartøjer) for Kongeriget Danmarks Fiskeribank fastsættes auktionssalæret til 4 %.

C. Pantebreve.

Det normale salær udgør vistnok 2 % af auktionsbudet, jfr. *Hindenburg* s. 339.

Bobehandling.

I. Executorboer.

Salærkravets berettigelse er ikke givet med executorbevillingens erhvervelse, men må baseres på en egentlig virksomhed som executor, jfr. U. f. R. 1912 s. 224 (HRD).

Og denne virksomhed må ikke savne reelt formål:

S. B. 1924 s. 82—83: Irettesættelse, da »en executorbehandling har været *aldeles ufornøden*, og... han ikke ved at anvende executorbehandlingens form kan blive berettiget til... større vederlag, end om han havde indskrænket sig til at affatte en anmeldelse til skifteretten om, at den efterlevende ægtefælle som eneste og myndig arving overtog arven efter den afdøde, samt udarbejdede den til arveafgiftens beregning fornødne opgørelse over boet...«, jfr. S. B. 1930 s. 125.

Et reelt formål kan imidlertid meget vel foreligge trods enkle arveforhold, idet testator f. eks. kan have lagt afgørende vægt på, at boet ordnes af en bestemt sagfører, som er fortrolig med hans forhold, og ikke af en ham ubekendt, tilfældig skifteretsfuldmægtig eller sagfører som medhjælper. Executorindsættelsen kan også være udtryk for testators påskønnelse af tidligere ydet rådgivning og hjælp. Det må iøvrigt erindres, at indsættelse af executor i afdødes testamente som regel hidtil har været fortolket som en bestemmelse om offentligt skifte, jfr. skiftelovens § 6, der, selv om den indsatte måtte resignere, i mangel af særlige holdepunkter vil udelukke arvingernes overtagelse til privat behandling, jfr. bl. a. U. f. R. 1926 s. 800 og *Niels Harbou*, *Behandling af Dødsbo og Fællesbo*, 2. udg. (1945) s. 240—41. Skifteretterne i København er i den senere tid begyndt at fortolke skl. § 6 således, at bestemmelsen om executorbehandling ikke ubetinget forhindrer privat skifte, når myndige arvinger og executor ønsker det, og der ikke er rimelig grund til offentlig behandling, f. eks. hensynet til lega-

tarer eller båndlæggelsesbestemmelser, jfr. *Niels Harbou*, *Juristen* 1957 s. 346—47.

Iøvrigt bør der i mange testamenter indsættes en bestemmelse om, at executorindsættelsen ikke skal være til hinder for privat skifte, hvis betingelser herfor er tilstede ved dødsfaldet, og executor skønner, at det er forsvarligt, jfr. *C. Torkild-Hansen*, *S. B.* 1957 s. 25 og *Hindenburg*, *Juridisk Formularbog* 9. udg. (1956) s. 162.

S. B. 1952 s. 215: SR: Skifterettens kritik af, at en sagfører ikke — under hensyn til arveforholdenes klarhed — havde behandlet et dødsbo som privat skifte i stedet for som executorbo, afvist med bemærkning, at også andre forhold end arveforholdenes indviklethed kan begrunde executorindsættelse. Efter skifterettens formening kunne det diskuteres, om det ikke nærmede sig misbrug af executor-institutionen, idet arveforholdene var så simple, som overhovedet tænkeligt. Skifteretten havde nedsat executorhonoraret fra 2670 kr. til 1700 efter taksterne for privat skifte. SR har udtalt, jfr. *S. B.* 1953 s. 109: Det tilkommer ikke revisionsmyndigheden at sentere over den større eller mindre konkrete betimelighed af de grunde, der hos testator har motiveret, at boet ønskes behandlet ved executores.

A. Hovedreglen er landstaksterne af 17/2 1956.

SR har forhandlet med det tidl. prisdirektorat om forhøjelse af executor-taksterne, men dette nægtede at godkende den på det ekstraordinære sagførermøde den 27/2 1954 vedtagne landstakst *S. B.* 1955 s. 95 og s. 135. Taksterne er derefter fastsat af Mondopolrådet i skrivelse af 17/2 1956 og accepteret af SR i henhold til en på sagførermødet i Ålborg den 13/5 1955 given bemyndigelse, *S. B.* 1956 s. 57. *Bernt Hjejle* har karakteriseret det opnåede forlig som acceptabelt, *S. B.* 1957 s. 13. Taksterne blev sat op for de mindre boers vedkommende, medens der måtte tåles en nedsættelse, forsåvidt angår boer over 260.000 kr.

For boer på indtil 20.000 kr. beregnes 6 % af aktivmassen. For boer mellem 20.000 kr. og 300.000 kr. er taksterne følgende:

Aktivmasse kr.	Salærtakst kr.
20.000	1.200
30.000	1.600
40.000	2.000
50.000	2.200
60.000	2.400
70.000	2.600
80.000	2.800

90.000	2.900
100.000	3.000
110.000	3.100
120.000	3.200
130.000	3.300
140.000	3.500
150.000	3.700
160.000	3.900
170.000	4.100
180.000	4.300
190.000	4.500
200.000	4.600
210.000	4.740
220.000	4.880
230.000	5.020
240.000	5.160
250.000	5.300
260.000	5.440
270.000	5.580
280.000	5.720
290.000	5.860
300.000	6.000

For boer på 300.000 kr. og derover er salærtaksten 2 % af aktivmassen uden tillæg. For ikke opgivne størrelser af aktivmasser udregnes salæret ved almindelig forholdsregning.

Grundlaget for den procentvise beregning er »*boets aktivmasse*«, altså normalt uden hensyn til gælden.

Af hensyn til den højere grundtakst er det af betydning, at der, når afdøde efterlader sig *både et fællesbo og et særbo*, efter praksis foretages selvstændig salærberegning i hvert af boerne, S. B. 1953 s. 325 (K. K.)

Ved opgørelsen af boets aktiver som basis for beregningen kan ikke opføres den fulde *lejeindtægt* af boets ejendom, men heri må fradrages udgifterne med undtagelse af prioritetsydelse og skatter, der kan optages under passiverne, S. B. 1952 s. 223 (SR) og *H. H. Holm*, S. B. 1947 s. 60. Det var heller ikke berettiget, hvor boet havde forsat afdødes fabrikationsvirksomhed under

skiftet, at medregne *varesalget* under bruttomassen, S. B. 1950 s. 5—7, cfr. 1953 s. 167 (drift af apotek).

Executor er pligtig at godtgøre arvingerne den rente, der kunne være indvundet, såfremt han havde indsat boets midler på anfordring i bank eller sparekasse, S. B. 1956 s. 82 (K. K.) og 305 (SN), cfr. 1953 s. 295.

En »*nedvurdering*« af aktiver under skiftet må medføre nedsættelse af salæret.

S. B. 1929 s. 123—24, jfr. S. B. 1930 s. 127: SR: I et bo, hvor aktiverne var opgjort til ca. 1 mill., beregnede sagføreren sig 20.000 og medexecutor, som ikke var sagfører, 10.000 kr. På foranledning af en arving fik sagføreren imidlertid skattedepartementet til at godkende, at et gældsbrev på 420.000 kr. kun optoges til kurs 85. Salæret måtte reduceres i forhold til denne nedgang i aktivmassen, idet det *endelige* regnskab måtte lægges til grund.

Livsforsikringsbeløb, der ikke indgår i boet, kan ikke medregnes.

Procentsatsen er reduceret, hvor særlige forhold har foreligget.

S. B. 1949 s. 128: SN: Rimeligt kun at beregne salæret af hustruens bodel (i kendelsen er urigtigt anført boslod), der udgjorde en betydelig del af boet og ekstraderedes til uskiftet bo, med ca. 1 %, hvorfor det nedsattes fra 34.000 kr. til 24.000 kr., idet det også toges i betragtning, at det eneste aktiv, der af en samlet aktivmasse på 1.176.085,67 kr. var blevet realiseret, var afdødes firma, der udover hans indestående 153.300 kr. havde udbragt 41.876,50 kr. Det øvrige var udlagt, som det forefandtes.

S. B. 1928 s. 57—59, jfr. 1930 s. 125—26: SR: Aktiver 3.700.000 kr., prioritetsgæld 1.400.000 kr., det hele forblev reelt hos enken, men executorindsættelsen var begrundet i hensyn til ordening med skattemyndighederne, med hvem også et opgør fandt sted; godkendt 15.000 kr. + 10 % til medhjælp.

S. B. 1940 B. s. 90—91: SN: To ægtefæller døde med 5 års mellemrum, og en i testamentet indsat sagfører behandlede boet begge gange som executor testamenti. Skifteretten mente, at salæret i 2. omgang burde nedsættes under det takstmæssige, men dette afvistes.

I et tilfælde, hvor salæret i et testamente af 1925, som sagføreren selv havde konciperet, var fastsat til 1 % af bomassen, men hvor executor ved behandlingen i 1952 med udtrykkelig tiltrædelse på 1ste skiftesamling af alle arvinger havde betinget og beregnet sig takstmæssigt salær, udtalte SR:

Efter aftalen med testator kunne executor vel ikke nægte at overtage behandlingen på de i testamentet fastsatte vilkår, men dette berettigede ikke

til at tilsidesætte aftalen mellem executor og arvingerne, der var myndige, kendte testamentets bestemmelser og ikke var i noget afhængighedsforhold til executor.

Justitsministeriet fulgte SR., S. B. 1953 s. 224, jfr. 1955 s. 131.
Om forhøjelse af executorsalæret se s. 170.

De nævnte satser gælder, hvor sagføreren er *eneexecutor*, eller hvor medexecutor(er) ikke er sagfører(e), og uanset, om medexecutor er jurist eller ej. Reglen er anvendt, hvor af to juridiske executorer den ene fik *sagførerbeskikkelse under bobehandlingen*, S. B. 1945 s. 200-201 (SN).

Med salæret til den executor, som ikke er sagfører, beskæftiger taksterne sig — naturligvis — ikke. Han har krav på et efter boets hele forhold og beskaffenhed passende honorar, også hvor testamentet tier derom, jfr. U. f. R. 1909 s. 333 og 1910 s. 344.

I København er det almindeligt, at executorhonoraret til en ikke-retskyndig medexecutor sættes til det halve af sagførerens executorsalær, S. B. 1941 B. s. 262 og 1947 s. 113, og på det fælles kredsmøde i 1948 var der enighed om, at dette var det normale for ikke-sagførere. Det vil i reglen være sagføreren, der må »lægge kontor til« og foretage den ekspeditions-mæssige behandling af boet, S. B. 1948 s. 212-16, jfr. 1952 s. 223 og 1957 s. 127.

S. B. 1957 s. 97: SN: Pligtig at skadesløsholde medexecutor halvdelen af takstmæssigt salær, da sagføreren ikke havde vejledet om gældende praksis, uanset hvor lidt arbejde medexecutor havde ydet ved boets behandling, og uanset at kravet først var rejst ved den afsluttende skiftesamling, hvor boopgørelsen blev underskrevet uden forbehold.

Hvis en executor oppebærer *særlige honorarer*, jfr. s. 190 ff. skal disse ikke deles med en medexecutor, som ikke er sagfører.

S. B. 1954 s. 181: SR: Executor skal ikke afgive andel af auktionsfirmaets incassosalær til en medexecutor, der ikke er sagfører, jfr. S. B. 1955 s. 131: SR: Andel i auktionsfirmaets incassosalær ved auktion over boets effekter bør kun tilfalde sagførere.

B. Af den behæftede del af boets faste ejendomme beregnes dog kun 1 %.

Denne regel er af Justitsministeriet bragt i tilsvarende anvendelse på et apotekerbos gæld til *apotekerfonden*, S. B. 1953 s. 202, jfr. s. 167.

Der skal salærmæssigt bortses fra en »nødlidende« prioritet, hvor kreditor havde afgivet erklæring efter Rpl. § 68o, U. f. R. 1943 s. 463 (HRD).

C. Hvor to eller flere sagførere er executorer sammen, er satserne 1 % højere, bortset fra pantegælden.

Sagførere, der driver virksomhed i fællesskab, regnes i denne forbindelse kun som een sagfører.

En flerhed af sagførerexecutorer medfører forhøjelse, jfr. U. f. R. 1907 s. 882.

Forbeholdet om kompagnoner har SR givet udtryk for allerede i S. B. 1925 s. 25—26, og anvendelsesområdet er udvidet:

S. B. 1953 s. 294, 1955 s. 131: SR: En sagførerfuldmægtig, der sammen med sin principal var indsat som executor, måtte sidestilles med en i fællesskab med principalen virkende sagfører, således at der ikke kunne debiteres boet noget salær til fuldmægtigen.

SN har fastslået, at *to* sagførere, der i forening er indsat som executorer, skal dele salæret *lige*, uanset at den ene i testamentet var indsat som »kurator« og uanset omfanget og arten af det af hver af dem udførte arbejde, S. B. 1947 s. 87, jfr. 1948 s. 212—16. Reglen gælder kun, hvor der ikke er truffet anden aftale mellem executorerne. Sagførerne bør i deres første møde få aftalt, hvem der skal udføre det kontormæssige arbejde, og hvilken procentdel af salæret, den, der har kontoret, skal have forlods, jfr. *Aksel E. Larsen*, S. B. 1948, s. 367.

Hvis *to* sagførere er executorer sammen, og den ene i testamentet er udnævnt til kurator, må denne bestemmelse forstås således, at boets behandling skal foregå fra kurators kontor. Reale grunde taler i dette tilfælde ikke for lige deling af executorhonoraret.

D. Arveforskud kan ved salærberegning kun under særlige omstændigheder medregnes til boets aktivmasse.

Om mellemværende med arvingerne, se *H. H. Holm*, S. B. 1947 s. 53.

E. I insolvente dødsboer og gældsfragåelsesboer kan der, når executors virksomhed på grund af boets karakter er af lignende

beskaffenhed som kurators i et konkursbo, beregnes et højere salær, dog ikke over, hvad der ville kunne beregnes som kuratorsalær i et tilsvarende konkursbo.

Reglen gælder efter sit indhold insolvente vedgåelsesboer og fragåelsesboer, selv om disse ikke giver underskud.

S. B. 1930 s. 4: SR: Insolvent fragåelsesbo: Aktiver 11.235 kr. Beregnet salær 1.000 kr., der blev godkendt på skiftesamling i 1928. En 10 måneder senere fremsat klage kunne ikke tages til følge.

S. B. 1945 s. 20–22: SN: (solvent) gældsfragåelsesbo efter en apoteker: Da executors virksomhed ikke har været af lignende art som kurators i et konkursbo, godkendtes — udover 100 kr. til medhjælp og 350 kr. til porto og kopialia — kun 6.000 kr. incl. auktionssalær. Bruttomasse 226.748 kr. Prioriteter 70.310 kr. Nettoformue: 32.621 kr.

S. B. 1953 s. 175: SR: Da der i et *insolvent* executorbo havde været betydeligt arbejde med afvikling af økonomiske forhold, der ikke havde givet sig udtryk i det beløb, hvoraf salæret beregnedes, godkendtes en forhøjelse fra 11.500 til 15.000 kr.

F. For virksomhed som kurator i boer, hvor ingen sagfører er executor, beregnes almindeligt executorsalær.

Efter skiftelovens § 32 kan kurator i dødsboer antages i København, såvel som uden for København, når »et mindst halvdelen af de mødende stemmeberettigedes krav repræsenterende flertal derom er enigt«, for så vidt »skifteretten dertil finder føje ifølge boets størrelse og beskaffenhed«. I taksterne har »kurator« en vidererækkende betydning og dækker de tilfælde, hvor en sagfører, uden at være indsat som executor i testamentet, antages af executor(erne) som *medhjælper* med den opgave at udføre tilsvarende forretninger, som om han havde været (med-)executor.

Er executorene berettigede hertil efter testamentet, eller er sagføreren udpeget som kurator (eller medhjælper) i dette, eller har arvingerne godkendt hans antagelse eller dog ikke protesteret derimod, skønt de har haft opfordring og anledning dertil, jfr. U. f. R. 1937 s. 226 (HRD), kan salæret debiteres boet.

At denne højesteretsdom kun tillader *halvt* takstmæssigt executorsalær til »kurator«, er ikke udtryk for, at takstreglerne ikke anerkendes; den kan muligvis forklares ved, at den executor, som ikke var sagfører, selv oppebar fuldt (sagførermæssigt) salær. Se

iøvrigt U. f. R. 1870 s. 1044 og *Hans Becher*, Fuldmægtigen 1951 s. 27—28.

S. B. 1943 s. 92—93: SN: I et bo med aktiver 561.595 kr. (heraf to ubehæftede ejendomme) hvor en direktør var executor med en sagfører som *medhjælper*, godkendtes salærerne til henholdsvis 6.000 kr. og 12.000 kr., bl. a. under hensyn til sagførerens berettigelse til et mindre expeditionshonorar for udfærdigelse af arveudlægsskøde.

S. B. 1954 s. 281: SR: I et bo, der behandlede af en dommer og en direktør, der var jurist, som executorer, aktiver 512.439 kr., prioritetsgæld 12.302 kr., godkendtes et salær på ialt 11.000 kr. incl. salær for repartition, legatfundats, porto m. m. til den i henhold til afdødes testamente som medhjælper antagne sagfører.

Hvor executor er sagfører, eller der blandt executorerne er en sagfører, vil den nævnte regel ikke kunne finde anvendelse, og salær til den antagne vil (normalt) ikke kunne belastes boet særskilt.

S. B. 1952 s. 223: SR: Sædvanligt executorsalær til en sagfører og halvt salær til en ikke-sagfører, medens salæret til en sagfører, der var antaget som *kurator*, måtte betales af den sagfører, som var executor.

G. I reassumptionsboer beregnes honoraret efter foranstående regler af de nye aktiver, der indgår i boet. Sker reassumptionsbehandlingen, uden at der indgår nye aktiver, beregnes honorar under hensyn til de i hvert enkelt tilfælde foreliggende særlige forhold.

S. B. 1954 s. 346: SR: Det er fast praksis, at der i et reassumptionsbo, i hvilket der ikke er inddraget nye aktiver, beregnes *halvt takstmæssigt executorsalær*. En omplacering af boets midler ved udnyttelse af en tegningsret, hvorved indtjenes en kursgevinst, ansås ikke for inddragelse af nye aktiver.

H. Taksterne er vejledende normaltakster, og executorsalæret kan forhøjes, når ganske særlige forhold har besværliggjort boets behandling.

Reglen må ses i lys af følgende almindelige betragtning fra SR:

Der er fast praksis for, at der i executorboer kan beregnes takstmæssigt salær uden hensyn til det in concreto udførte arbejde, såfremt da ikke executorbehandling må skønnes at have været åbenbar urimelig; heraf følger, at *selv et ikke ringe arbejde udover det sædvanligt forekommende* ikke kan begrunde en for-

højelse af executorsalæret ud over det takstmæssige, S. B. 1953 s. 63, jfr. 1955 s. 131.

Som ganske særlige forhold, der besværliggør boet, kan fremhæves videreførelse af afdødes forretning, fabrik o. lign, jfr. S. B. 1950 s. 5—7: SR: Bestyrelse af en boet tilhørende fabrikationsvirksomhed, der fortsattes under behandlingen. Forhøjelsen blev her fastsat som »særskilt salær«.

S. B. 1954 s. 280: SR: Et takstmæssigt executorsalær på 1.555 kr. kunne ikke forhøjes i anledning af, at der havde været et ekstraordinært stort arbejde med at finde frem til boets 33 arvinger og med at realisere en dårligt vedligeholdt ejendom.

I. For afholdte udgifter til medhjælp ved affattelse af repartitioner i dødsboer kan der foruden executorsalæret debiteres boet 10 % af salæret. De 10 % beregnes, når der er flere executorer, af det salærbeløb, der ville have været at beregne, såfremt der kun havde været een executor.

Grundlaget for reglen er en skiftedecision, U. f. R. 1909 s. 338 og Kanc.skr. af 26/2 1835.

Det er fremmed medhjælp til udarbejdelse af *repartitionen*, reglen omfatter. Anden bistand vil efter omstændighederne være at bære af executor selv, direkte eller således, at anvendelsen deraf medfører nedsættelse af executorsalæret, jfr. U. f. R. 1917 s. 540 og S. B. 1953 s. 224 (arkivarbejde og protokolføring). Alle-rede i U. f. R. 1870 s. 1044 er executorerne anset ubeføjede til at påføre boet særligt honorar til *skriver*, jfr. S. B. 1957 s. 125: skriv-salær til executors sekretær ikke godkendt.

Begrænsningen til 10 % må overholdes.

S. B. 1941 B. s. 262—63: K. K.: En specielt kyndig repartitor forlangte 15 % af executorsalæret; arvingerne protesterede. Der kan ikke debiteres mere end 10 %. Hvis arvingerne ikke billiger et større salær, må executor betale forskellen.

Beregningen må ske på grundlag af det *normale* executorsalær:

J. D. 1943 s. 137: (Ndr. Birk): Honoraret til en sagfører og en fuldmægtig, der var indsat som exc. test., var i testamentet fastsat til 5 %. Executorerne var ikke herved afskåret fra den dem ifølge praksis tilkommende ret til at debitere boet for lønnet medhjælp til udfærdigelse af *regnskab og repartition*. Honoraret herfor kunne efter det foreliggende ikke sættes højere end 10 % (233 kr.) af takstmæssigt executorhonorar.

Honoraret kan også tillægges personer, der er ansat på executors kontor, og som har den fornødne — herunder f. eks. bogholderimæssige — indsigt, jfr. S. B. 1950 s. 305—07 (Jm. skr. 30/6 1950) og Jm. skr. 20/12 1951 til skifteretten i Kolding, Den danske Dommerforenings årsberetning 1949—50 s. 62—63 og *E. Mikkelsen*, Om beregning af medhjælperhonorarer i executorboer, Fuldmægtigen 1952 s. 58—59. Kvittering skal fremlægges som kassebilag, *H. H. Holm*, S. B. 1947 s. 60.

En dommerfuldmægtig kan medvirke ved boopgørelse og repartition i executorboer i *andre retskredse*, jfr. Fuldmægtigen 1940 s. 60 og 1943 s. 68 (om andre boer).

J. De salærer, executor debiterer boet udover executorsalæret, f. eks. for affattelse af overdragelsedokumenter, udførelse af retssager, prioritering o. lign., der ligger uden for executorhvervet, skal fremgå af boregnskabet.

Denne bestemmelse sigter alene til sådanne »særskilte salærer«, som bebiteres *boet*, i modsætning til »andre salærer«, der udredes af *trediemand*. Denne sondring, som ikke tidligere har været trukket tilstrækkeligt skarpt op, behandles s. 190 ff.

Det afgørende for, om executor kan debitere boet salær, er, om det pågældende arbejde »ligger uden for selve executorhvervet«. I en voldgiftskendelse i S. B. 1927 s. 13 er sådanne forretninger betegnet som »selvstændige beskæftigelser«.

I et bo, hvor der i testamentet var tillagt executor et fastsat salær, havde denne yderligere beregnet sig salær for administration af boets ejendom i en række år efter dødsfaldet, endvidere en provision på 2 % for at skaffe lån til omprioritering af ejendommen hos en af executors klienter, samt endelig et salær som kurator. Herimod protesterede universalarvingen. Københavns Skiftekommission udtaler: »Da executor ved at overtage boets behandling i henhold til foranstående testamentsbestemmelser må være pligtig til for den fastsatte betaling at udføre alle den egentlige bobehandling vedrørende forretninger, kan hans påstand om yderligere betaling for administration af ejendommen og på *kuratorsalær* til ham selv ikke gives medhold, hvorimod han efter omstændighederne ikke kan anses afskåret fra at beregne sig den ovenfor omtalte provision, mod hvis størrelse særlig indsigelse ikke er rejst«, U. f. R. 1909 s. 337.

Omprioriteringen blev således betragtet som en forretning, der lå udenfor den egentlige bobehandling, medens ejendomsadministrationen omfattedes af bobehandlingen.

Eksekutor er derimod anset uberettiget til at debitere afdødes efterlevende hustru salær for ordningen af hendes forhold til mandens insolvente bo, U. f. R. 1908, s. 885.

Om *retssager* mod tredjemand henvises til s. 197, men et særligt spørgsmål opstår, hvor det drejer sig om retssager mellem executor og arvingerne. Retningslinierne må vistnok være de sædvanlige processuelle regler.

U. f. R. 1935 s. 804, S. B. 1935 s. 87—88: Executor kunne ikke debitere boet omkostninger, som han var blevet idømt i en af universalarvingen mod ham (med held) anlagt sag til omgørelse af regnskabet og repartitionen.

S. B. 1956 s. 307: Executor kunne debitere boet omkostningerne i en retssag mod en arving, som nægtede at underskrive et skøde, og som blev dømt hertil.

Særskilt salær for *arveudlægsskøde* kan ikke debiteres boet udenfor a meta området, S. B. 1951 s. 486, idet udfærdigelsen og berigtigelsen af overdragelsen anses som en integrerende bestanddel af excutorbehandlingen, jfr. S. B. 1925 s. 25—26 (SR).

Der kan dog forekomme tilfælde, hvor rimelighed taler for, at sådan beregning kan ske. Om sådanne tilfælde kan der ikke gives nogen almindelig regel, men spørgsmålet må afgøres konkret i hvert enkelt forekommende tilfælde, S. B. 1953 s. 108 (SR).

S. B. 1937 s. 106—08: SN: Executor *udlagde* en *fast ejendom* til enken efter *vedtagelse på skiftesamling* om, at hun skulle afholde omkostningerne incl. salær til executor, der herefter fandtes berettiget til at debitere hende et mindre ekspeditionshonorar.

S. B. 1950 s. 5—7: SR: Berettiget at beregne særskilt salær for bestyrelse af *fabrikationsvirksomhed*, der fortsattes under bobehandlingen, samt for forhandling med prisdirektoratet angående afdødes overtrædelse af prislovgivningen.

S. B. 1957 s. 195: SR: En sagfører kunne ikke debitere boet *dagpenge*, 300 kr., under en rejse til en anden by for at forhandle med en kollega om boets interesser i et amerikansk bo, da »den pågældende rejse klart falder inden for de den pågældende sagfører som executor påhvilende pligter.«

K. Efter afgørelsen i U. f. R. 1900 s. 953 og Justitsministeriets skr. nr. 62 af 24/3 1928 (Min. Tid. A. 1928 s. 66) kan *a conto udbetaling af executorsalær* kun undtagelsesvis finde sted, og da kun efter gyldig vedtagelse derom af de myndige arvinger på en skiftesamling og med samtykke af Justitsministeriet, såfremt

der findes umyndige arvinger, jfr. *Kaj Albeck*, *Behandlingen af Eksecutorboer* (1948) s. 46.

I (utrykt) skr. af 11/9 1956 har Jm. udtalt, at executor ikke havde været berettiget til at hæve a conto, da der ikke havde foreligget gyldig vedtagelse herom på skiftet, og at det iøvrigt havde været utilstedeligt at hæve a conto honorar så tidligt og med så store beløb, at disse ikke stod i rimeligt forhold til det udførte arbejde.

I store og langvarige boer kan det for executor være af skattemæssig betydning, at executorsalæret kan fordeles over flere år. Der er intet til hinder for, at testator i testamentet tillægger ham ret dertil.

SR har gentagne gange forhandlet med Justitsministeriet om a conto udbetalinger på executorsalæret, jfr. S. B. 1943 B. s. 84 og Den danske Dommerforenings Aarsberetning 1942-43 s. 45-47, hvori bl. a. blev fremhævet:

»Efter executorlovens ikrafttræden føres der tilsyn med executorboers behandling og deres afslutning inden for en rimelig tid, og der er således ikke nogen grund til at befrygte, at en adgang til a conto debitering af salær skulle medføre, at boernes behandling trækkes i langdrag. Hertil kommer, at en sagførers krav på executorhonorar naturligt må anses at forfalde til udbetaling, efterhånden som hans arbejde for boet udføres, hvorved bemærkes, at den første tid af behandlingen af større og mere indviklede boer i reglen lægger så stort beslag på sagførerens arbejdskraft, at han må udskyde eller tilsidesætte andet arbejde. Det kan ikke med rette kræves af en executor, at han uden adgang til under boets behandling at få indtægt af boet må afholde de med boets behandling forbundne driftsudgifter (kontorhold m. v.); erfaringsmæssigt andrager en sagførers driftsudgifter 35-50 % af bruttoindtægten. Der kan i så henseende henvises til, at der ved de for udøvelsen af andre liberale erhverv, f. eks. civilingeniører og arkitekter, gældende almindelige regler er truffet bestemmelse om, at de pågældendes honorarkrav forfalder til udbetaling, efterhånden som arbejdet skrider frem. Endelig kan det ved en bedømmelse af spørgsmålet ikke lades ude af betragtning, at indkomstbeskatningen nu — i modsætning til tidligere — med sin stærkt stigende progressive skala billigvis må have til følge, at executorer i større boer, hvis behandling strækker sig over flere år, får adgang til at debitere honorar i hvert af de år, i hvilke arbejdet er udført.

Under henvisning til det anførte tillader sagføerrådet sig at anmode ministeriet om at ville tage spørgsmålet om a conto debitering af salær i executorboer op til fornyet overvejelse og ændre de gældende regler således, at der gives executorer adgang til a conto debitering«.

Dommerforeningen udtalte i skr. af 9/7 1943:

»Der har ikke inden for dommerforeningens bestyrelse kunnet opnås enighed om en udtalelse, men bestyrelsen har delt sig i flertal og et mindretal.

Flertallet er af den opfattelse, at der ikke foreligger tilstrækkeligt grundlag for at forlade den nuværende praksis og skride til en ændring af Justitsministeriets skrivelse af 24/3 1928. Mindretallet er af den opfattelse, at det vil være rimeligt at imødekomme sagførrådets ønske. Et a conto salær skulle herefter kunne udbetales, når der forelå gyldig vedtagelse på en skiftesamling og godkendelse fra den tilsynsførende skifteret, eventuelt således, at dette samtykke ikke kunne gives, før foreløbig opgørelse foreligger. Efter dette tidspunkt skulle samtykke dog også kunne gives, selvom en vedtagelse på skiftesamling, for eksempel på grund af vrangvilje fra en enkelt arving, ikke kunne tilvejebringes.

Spørgsmålet bør dog måske rettest finde sin afgørelse ved domstolene.«

I insolvente boer kræves vedtagelse på skiftesamling, hvortil kreditorerne er indkaldt.

Om en sagførers debitering af et a conto beløb, som ikke hæves i boet, se bl. a. *C. Helkett*, Skattepolitisk Oversigt 1954 s. 184–85 og *samme*, Opgørelse af den skattepligtige indkomst til staten, 6. udg. (1957) s. 81 og *Mogens Glistrup*, Skatteret (1957) s. 365.

L. Såfremt executor ikke tilendebringer behandlingen af boet, men dette overgår til skifterettens behandling, tilkommer det efter tilsynsloven nr. 119 af 20/4 1926 § 12 skifteretten at afgøre, om og i bekræftende fald hvilket vederlag der skal tillægges executor for hans hidtidige behandling af boet, jfr. fra ældre ret U. f. R. 1913 s. 805, hvor salær blev nægtet, da executor til skade for de øvrige arvinger havde ydet nogle af arvingerne større forskud, end deres arv udgjorde, havde undladt at give skifteretten meddelelse om forskellige forhold, og på uforsvarlig måde havde forhalet boets afslutning.

II. Skifteretsboer.

For virksomhed som skifterettens medhjælper i dødsboer beregnes samme salær som for executorbehandling. (Landstakst af 17/3 1955).

I tilfælde af uenighed bestemmes salæret af skifteretten, skiftelovens § 33, stk. 2. Afgørelsen bør træffes ved dom, jfr. U. f. R. 1943 s. 970 og 1957 s. 173, jfr. Rpl. § 660 og *Erwin Munch-Petersen*, Skifteretten (1956) s. 260, samt *Harbou* s. 194.

Skifterettens medhjælper er berettiget til *sædvanligt salær hos*

køberen af en boet tilhørende fast ejendom, når han *på køberens vegne* foretager berigtigelse af handelen; salæret er boet uvedkommende og skal ikke nævnes i boregnskabet, S. B. 1947 s. 125—26 (SR).

Kredsbestyrelsen havde udtalt, at det indenfor området af 1. ste kreds ikke alene var en stereotyp bestemmelse i skøder at køberen betaler omkostningerne ved handelens berigtigelse, men også en fastslået sædvane. Det er derfor normalt også køberens sagfører, der berigtiger handelen, medens sælgerens sagfører kritisk gennemgår de udfærdigede dokumenter. SR udtalte, at skifterettens medhjælpers virksomhed med hensyn til berigtigelse af adkomst på en af boet solgt fast ejendom vil, efter at handelen er kommet i stand, normalt være begrænset til en kritisk gennemgang af de til handelens berigtigelse udfærdigede dokumenter.

Såfremt kurator antages af skifteretten i dødsboer, hvor arvinger ikke påtager sig ansvaret for gælden, og hvor kreditorerne ikke forlanger, at boet behandles efter konkursloven (§ 145), fastsættes vederlaget til kurator i tilfælde af uenighed af skifteretten, jfr. skiftelovens § 33, stk. 2.

Se om særskilte salærer og andre salærer s. 190 ff.

III. Behandling af boer til privat skifte.

For behandling af boer, der er overtaget til privat skifte, beregnes salæret som for executorboer i tilfælde, hvor bobehandling af lignende omfang som executorbehandling finder sted.

Iøvrigt beregnes et efter behandlingens karakter og arbejdets omfang afpasset forholdsvis mindre salær, dog ikke under 1/4 executorsalær. (Landstakst af 17/3 1955).

Af praksis anføres:

S. B. 1929 s. 65—66: SR: »den i boet udførte virksomhed kan ikke sidestilles med en virksomhed som executor . . . , navnlig bemærkes, at den omstændighed, at afdødes formue forelå i let realisable aktiver kan antages at have været bestemmende for, at der ikke . . . har været truffet bestemmelse om executorbehandling«. 1 % af aktivmassen blev anset passende.

S. B. 1948 s. 237—38: K. K.: Salær 2 % af aktivmassen godkendt, da der fandtes at have fundet en egentlig bobehandling sted, jfr. 1950 s. 152—56 og 1954 s. 362.

S. B. 1952 s. 41: SN: Aktiver ca. 3.500 kr., passiver ca. 1.400 kr. Beregnet salær 350 kr. og porto og copialia 50 kr. nedsat til henholdsvis 175 og 20 kr.

S. B. 1952 s. 183: K. K.: Da behandlingen ikke skønnedes ganske at kunne sidestilles med en executorbehandling, nedsattes det efter executorsatserne beregnede salær 2.280 kr. til 875 kr. for bobehandlingen og 450 kr. for bistand ved salg af boets faste ejendom.

S. B. 1953 s. 72: SR: Salær for bistand til udlevering til privat skifte til 6 søskende, hvoraf en boede i U. S. A., medens de 5 andre boede forskellige steder i Danmark, af et til ca. 300.000 kr. vurderet bo efter en i Casablanca afdød, nedsat fra 3.000 til 2.000 kr.

S. B. 1954 s. 129: K. K.: En sagfører, der knapt et år før havde oprettet testamente for en ugift dame, påbegyndte efter anmodning af den, hos hvem hun boede, ordningen af boet, og berigtigede en skattesag; da han blev opmærksom på, at hun ca. 20 år før havde oprettet et testamente, hvori en nu afdød sagfører var indsat som executor, tilskrev han dennes søn, der også var sagfører, om sagen. Efter ialt ca. 4 uger overgik boet til privat skifte med en tredje sagfører som bistand. Der tillagdes halvt takstmæssigt salær for privat skifte.

S. B. 1954 s. 151: SN: I et mellem 4 arvinger privat skiftet bo, bestående af en fast ejendom, solgt ved mægler for 30.000 kr., bankbogindestående 570 kr. og indbo 800 kr., ialt 31.857,01 kr. med passiver 19.515,84 kr. incl. pantegæld, havde en sagfører, der havde foretaget salget, ordnet gravsted, betalt gæld og incasseret tilgodehavender og sendt indberetning til skattevæsenet, beregnet sig 915 kr. Da boets behandling ikke havde været særlig besværlig og i hvert fald ikke kunne sidestilles med executorbehandling, nedsattes salæret til 635 kr.

S. B. 1956 s. 303: SR: I et døds- og særbo, der på grund af umyndige arvinger var påbegyndt som offentlig skifte, men som i 1ste skiftesamling var udleveret til privat skifte i h. t. skl. § 75, var der aktiver kr. 166.932,67, bl. a. en til kr. 70.000 vurderet villa, forskellige banktilgodehavender og danske og udenlandske aktier, passiver ialt kr. 43.498,23, heraf pantegæld i villaen kr. 34.294,23. S., der bistod arvingerne, fik villaen solgt for kr. 115.000, hvilket nødvendiggjorde forhandlinger med en panthaver, hvis pantebrev forfaldt. Endvidere havde han en del forhandlinger om udskiftning af nogle aktiver, som viste sig at være den efterlevende ægtefælles særeje, men som havde været sammenblandet med afdødes aktiver og delvis havde lydt på afdødes navn. Yderligere havde S. haft forhandlinger om en fordring kr. 9.950, som afdøde havde haft mod sin moder, men som viste sig at være eftergivet.

S. havde debiteret boet for halvt skødesalær vedr. villaen (boet behandlede inden for a meta området) samt bobehandlingssalær efter executortaksten, dog nedsat til kr. 3.200 (takstmæssigt salær var kr. 3.642). Bobehandlingssalæret nedsattes af SR til kr. 2.000. (Et mindretal ville i overensstemmelse med K. K. godkende det beregnede salær kr. 3.200).

S. B. 1957 s. 21: Ikke så omfattende arbejde i *et privat skiftet bo*, at det var berettiget at anvende executortaksterne navnlig under hensyn til, at der ikke er sket en realisation eller fordeling af den største af boets faste ejendomme, og at de i boet anmeldte fordringer dels ikke har været af særlig vanskelig karakter, og dels at sagerne om nogle af de anmeldte fordringer ikke er afsluttet. Aktiver kr. 153.338, herunder to faste ejendomme, behæftet med kr. 16.360. Salær beregnet med kr. 3.500 nedsat af K. K. til 2000, af SN til kr. 1500.

S. B. 1957 s. 224: SN: S., der havde bistået med behandlingen af et privat skiftet bo med aktiver kr. 53.705, herunder en fast ejendom (indenfor a meta området), der ved hans bistand solgtes for kr. 45.000, og passiver kr. 14.191, heraf pantegæld kr. 8.705, beregnede sig ialt kr. 2134, der godkendtes af K. K., men SN nedsatte salæret til kr. 1400 (heraf skødesalær kr. 225), d. v. s. til $\frac{2}{3}$ executorsalær.

Hvor executorreglerne fandtes anvendelige, har en K. K. om *beregning af bomassen* udtalt, at det var med rette, at *boets løse-øre* ved beregning af arveafgift og salær var sat til det beløb, der var indkommet ved en mellem arvingerne afholdt »auktion«, ikke til det lavere beløb i vurderingsforretningen.

Det var uberettiget som aktiv at medregne 7000 kr., der under bobehandlingen var udbetalt som *arveforskud* og atter tilbagebetalt, S. B. 1950 s. 152—56.

Har *flere sagførere* medvirket, må salæret i mangel af anden aftale *deles lige*, selvom den ene har repræsenteret flere arvinger end den anden (der til gengæld havde varetaget det rent ekspeditions-mæssige), S. B. 1952 s. 45 (SN).

Er der ikke grundlag for at anvende executortaksterne, kan der heller ikke debiteres særskilt honorar for affattelse af *regnskab og repartition*, S. B. 1944 s. 70—72 (SN).

Om beregning af *særskilte salærer*:

I et privat skiftet bo, i hvilket der med rette var beregnet salær efter executortaksterne, kunne der ikke debiteres særskilt salær for tinglysning af skifteudskrift som adkomst for arvingerne på to ejendomme.

Da boet imidlertid ved salget af den ene havde betinget sig, at sælgerprioriteten skulle deles i to pantebreve og påtaget sig at bære de derved forvoldte forøgede udgifter, kunne sagføreren debitere 33,50 kr. for disse pantebreve, S. B. 1954 s. 362 (SN).

S. B. 1957 s. 224, jfr. ovenfor: K. K. fandt, at der med rette var beregnet kommissionssalær og henviste herom til tidligere praksis, og til at handelen var kommet i stand ved sagføreren's indsats, uanset at ejendommen også havde

været givet i salgskommission til ejendomsmæglere, hvorfor boet ville være blevet debiteret mæglerisalær, såfremt en mægler havde fremskaffet køberen. SN tog ikke stilling hertil, men fastsatte et samlet salær.

Udgangspunktet for salærberegning ved privat skifte må formentlig være, at salæret beregnes som for executorboer, hvis bobehandlingen har medført et arbejde af lignende omfang, som boets executorbehandling ville have givet anledning til. Der må formentlig beregnes samme salær for samme arbejde, idet dog sagføreren bør have et åbent blik for, at salærtaksten for privat skifte tillader nedsættelse af salæret indtil $\frac{1}{4}$ af executorsalæret.

IV. Hensiddens i uskiftet bo

samt anmeldelse af privat skifte, der ikke medfører bobehandling.

Herfor beregnes et honorar afpasset efter arbejdets omfang og boets størrelse. (Landstakst af 17/3 1955).

V. Repræsentation af arvinger.

For repræsentation af arvinger i boer beregnes salæret efter arbejdets omfang og arveloddens størrelse, dog mindst $\frac{1}{2}$ % og normalt ikke over 2 % af arvelodden. I tilfælde af disput kan proceduretakst anvendes for den omdisputerede del. (Landstakst af 17/3 1955).

S. B. 1956 s. 169: K. K.: Repræsentation af 3 herboende arvinger i et dødsbo i U. S. A., fra hvilket bo hver arving modtog kr. 6.990,93. Salæret måtte beregnes efter den sædvanlige takst, 2 %, med en mindre forhøjelse til kr. 250 for hver arving.

VI. Konkursboer. (Landstakst af 17/3 1955).

For samtlige af et bos behandling flydende arbejder beregnes en grundtakst på 400 kr. med tillæg af 10–15 % af boets aktivmasse.

Der beregnes dog kun indtil 2 % af den behæftede del af faste ejendomme og skibe. I boer, der sluttes i henhold til konkurslovens § 97, forinden kurator er valgt, beregnes som salær 400 kr.

Der beregnes særskilt salær for landsretsprocedure og realisation af faste ejendomme (dokumentudfærdigelse og auktion).

Den centrale lovbestemmelse er konkurslovens § 69, stk. 1: »så-

vel den midlertidige bestyrer som kurator har krav på et passende honorar for deres arbejde . . .«, medens det efter stk. 2 »i tilfælde af uenighed tilkommer . . . skifteretten at bestemme honoraret . . .«. Den sidste passus forstås bogstaveligt, således at skifteretten er afskåret fra at nedsætte et af kurator i overensstemmelse med den lokale sagførerforening beregnet honorar, der var godkendt af kreditorudvalget, og imod hvilket der ikke var rejst indsigelse af nogen kreditor, VLK i U. f. R. 1948 s. 597. I tilfælde af protest fra kreditorside fastsættes honoraret af skifteretten, jfr. U. f. R. 1882 s. 1187. Se iøvrigt om skifterettens kompetence U. f. R. 1930 s. 158 og 1879 s. 874. Afgørelsen kan påkæres, VLK i U. f. R. 1947 s. 148.

I mangel af aftale har flere kuratorer som hovedregel krav på hver sin lige andel af det almindelige kuratorsalær, uanset at den ene havde udført en mindre del af forretningerne, jfr. U. f. R. 1889 s. 438, derimod ikke af incassosalærerne, idet incassationer var udført af den ene kurator.

I almindelighed følges nu taksterne:

S. B. 1928 s. 12: VLK: Da det af den kærende beregnede salær ikke overstiger 10 % af aktivmassen, og sådant salær efter det oplyste almindeligt beregnes i konkursboer, og det derhos ikke er oplyst, at kurators arbejde i nærværende tilfælde er væsentlig mindre end sædvanligt i sådanne boer, vil salæret for den kærendes virksomhed som kurator og midlertidig bestyrer i det ommeldte bo kunne ansættes som af ham beregnet til 1.400 kr.

S. B. 1933 s. 135–36: VLK: Da det ikke kan anses godtgjort, at *kurators* arbejde har været mindre end ved konkursboer i almindelighed, og idet bemærkes, at . . . han kun har haft særligt salær for incassation af udestående fordringer til beløb af ca. 535 kr. . . ., findes det af ham fordrede salær 800 kr., der udgør knap 8 % af boets aktivmasse, at være passende.

Sagførermyndighedernes opfattelse findes bl. a. i afgørelsen:

S. B. 1948 s. 21–23: SR: I et konkursbo med en aktivmasse på 154.938,29 kr. havde skifteretten nedsat det af kurator beregnede takstmæssige salær på 16.450 kr. til 12.000 kr. under henvisning til, at der kun havde været ringe arbejde med en aktivpost på 75.670 kr., der bestod i en brandskadeerstatning for maskiner. Da kurator på den anden side uden særskilt salær havde udført et stort arbejde ved genopførelse af bygninger for 35.661,63 kr., der endog var fradraget i den masse, hvoraf salæret var beregnet, godkendte SR det af kurator beregnede salær. Dette godkendt af VLR, S. B. 1948 s. 47.

Sagførermyndighederne har altid været på vagt over for urimelige krav:

Jfr. *S. B.* 1922 s. 69—70: SR: nægtede at godkende et salær på 3.450,20 kr. beregnet efter Aarhus sagførerforenings daværende takster i et bo med aktiver 15.251,03 kr. og gav kurator 2.500 kr.

S. B. 1924 s. 29: SR: Kurator kan ikke kræve salær af en kreditor af et for denne anmeldt krav.

S. B. 1930 s. 126—27: K. K.: Medhjælpersalær beregnes med 10 % af boets indtægt (herunder *netto*-, ikke bruttoudbyttet, af afholdte auktioner); det strider mod praksis at debitere boet salær som *midlertidig bestyrer*, når den pågældende senere fungerer som medhjælper i boet.

Om *a conto udbetaling af honorar til kurator findes ØLK i U. f. R.* 1924 s. 316: Medens der ikke i lovgivningen findes noget ubetinget forbud mod, at der af et under behandling værende konkursbos forhåndenværende midler udbetales kuratorerne et forskud på honorar, er det en i lovgivningen, jfr. forordning af 8/7 1840 § 10 og forudsætningsvis konkurslovens § 122 anerkendt grundsætning, at honoraret i overensstemmelse med forholdets natur som almindelig regel først kommer til udbetaling, når kuratorernes hverv er afsluttet. En afvigelse herfra vil kun under særlige forhold kunne godkendes af skifteretten i henhold til et skøn over samtlige forhåndenværende omstændigheder. Jfr. *U. f. R.* 1900 s. 953.

I Sverige, hvor reglen er den samme, har Advokatsamfundets styrelse over for staten rejst spørgsmål om en lovændring, der tillader *a conto udbetaling* ved langvarig bobehandling, *Tidskrift för Sveriges Advokatsamfund* 1957 s. 140—42 og *Defensor legis* 1957 s. 304—06.

Aktiver, der undergives *separatistkrav*, kan ikke (så langt disse, f. eks. en håndpanteret, rækker) henregnes til bomassen, *U. f. R.* 1930 s. 231.

Efter Konkurslovens § 68, stk. 3, kan medlemmer af *kreditorudvalget* ikke erholde nogen godtgørelse, men alene erstatning af rejseudgifter og udlæg. Reglen praktiseres stadigt som almindelig regel. Hvis medlemmer af kreditorudvalget repræsenterer særlig sagkundskab, eller hvis der stilles udvalget mere omfattende opgaver end sædvanligt, kan medlemmerne af udvalget dog betinge sig honorar med kreditorernes samtykke. Der er naturlig-

vis intet til hinder for, at et medlem af kreditorudvalget tillægges et særligt honorar, en sagfører f. eks. for førelsen af en retssag.

Reglen i Konkurslovens § 68, stk. 3, er forældet. Der er ingen rimelighed i at bebyrde sagførere og særligt kyndige forretningsfolk med et sådant hverv og det dermed forbundne ansvar, uden at tillægge dem et rimeligt honorar, idet arbejdet jo udføres i alle kreditorernes interesse. Det kan også medføre, at der ikke vælges kvalificerede personer, der viser boet tilstrækkelig interesse og afser den fornødne tid, jfr. *Erwin Munch-Petersen*, Skifteretten, s. 185. Det er i hvert fald fast praksis ved likvidationsboer, at der betales et honorar til kreditorudvalget, jfr. *Aksel E. Larsen*, S. B. 1948 s. 367. Den forældede konkurslov burde ikke være til hinder herfor. Man kan eventuelt gå den vej, at honoraret til kreditorudvalget tillægges kuratorsalæret og udredes heraf, jfr. Handelsministeriets afgørelse ved likvidationsboer s. 184.

Udkast til lov om gældsordning, udarbejdet af den ved kgl. resolution af 8. august 1930 nedsatte kommission (1941) foreslår i § 51: »Skifteretten kan undtagelsesvis tillægge kreditorudvalgets medlemmer vederlag, såfremt arbejdet i udvalget har lagt større beslag på deres tid«, s. 32 og 171, jfr. *Niels Harbous* bemærkninger til udkastet, S. B. 1942 s. 122.

VII. Likvidationsboer.

Landstakst af 17/3 1955.

a. I insolvente boer beregnes honoraret efter reglerne for konkursboer.

b. I solvente boer beregnes et forholdsvis mindre honorar, normalt ikke under honoraret for executorboer, såfremt egentlig bobehandling finder sted.

Efter aktieselskabslovens § 61, stk. 5, henhører fastsættelsen af likvidationshonorarer, hvor likvidator er udnævnt af Handelsministeren, under denne.

I *H. B. Krenchel, Håndbog i dansk aktieret*, 2. udg. (1954) ved *Estrid Jacobsen*, s. 316—317, anføres om fastsættelsen af likvidationshonorarer:

»Likvidatorernes honorar fastsættes sædvanlig ved likvidationens afslutning under eet i lighed med kurators honorar under konkurs. Da en likvi-

dation forudsættes at ville strække sig over en vis længere tid, ofte over mange år, kræver billighed, at likvidatorerne i modsætning til kuratorerne under en konkurs, der skal afsluttes snarest, jfr. U. f. R. 1924 A. s. 316, enten må være berettigede til a conto hævnings på deres antagelige honorar eller til at oppebære et fast månedligt honorar, i alle tilfælde kan sådant udtrykkeligt vedtages af generalforsamlingen; i medfør af forskellige love om likvidation af banker er der af Handelsministeriet fastsat faste, successivt forfaldende honorarer for likvidatorerne.

Der har hidtil været så meget mere anledning til at anerkende berettigelsen til sådanne a conto hævnings, som likvidatorhonoraret ikke var privilegeret under en eventuel påfølgende konkurs, jfr. U. f. R. 1922 A s. 595, *Vald. Hvidt*, U. f. R. 1923 B s. 43.

Vederlaget til de af ministeren i medfør af § 61 udnævnte likvidatorer fastsættes af ham, ifølge praksis må også de af generalforsamlingen valgte medlikvidatorer underkaste sig ministeriets afgørelse med hensyn til vederlaget.

Efter aktieselskabslovens § 68, 2. stk., er likvidators og revisors fordringer på vederlag ligestillede med de i Konkurslovens § 31, litr. b., omhandlede fordringer. For revisors vedkommende kan dette dog formentlig kun gælde fordring på honorar for revision foretaget under likvidationen, jfr. U. f. R. 1907 A s. 828, hvorefter revisors krav i almindelighed ikke er privilegeret, jfr. SHRT. 1921 s. 229.

For størrelsen af likvidatorernes honorar bliver der ved ansættelsen at tage hensyn til boets størrelse, herunder såvel aktivernes som passivernes størrelse og karakter, ikke mindst den beholdne formues forhold til kreditor-massen, vanskelighederne ved arbejdet og det dermed forbundne ansvar, forretningens mere eller mindre specielle karakter, der eventuelt kræver særlig sagkundskab hos likvidatorerne eller hos nogle af dem, den medgæede tid (likvidatorerne bør føre nøje protokol over deres møder og arbejde, da der efter aktieselskabsloven af 1930 kan blive spørgsmål om, at det offentlige skal fastsætte honoraret, jfr. § 61), derunder om forretningsførelsen har været varetaget af likvidatorerne eller af andre.«

Af sagførermyndighedernes praksis kan nævnes:

Under hensyn til de med likvidationen forbundne særlige vanskeligheder, herunder at selskabets drift har været fortsat i længere tid efter likvidationen med lønnet medhjælp, godkendte *Aktieselskabs-Registeret* det foreslåede salær på kr. 30.638 med bemærkning om, at salæret lå 4610 kr. over taksterne for behandling af konkursboer. Honorar 2.000 kr. til kreditorudvalget bør formentlig udredes af likvidators eget honorar, medmindre samtlige kreditorer samtykker i, at dette honorar udredes af boet udover likvidatorhonoraret. Utrykt skr. af 7/4 1956.

SR oplyste overfor Handelsministeriet, at det af praktiske grunde må anses for ugørligt at indhente samtlige kreditorers samtykke til, at honoraret på 2.000 kr. til kreditorudvalget udredes af boet, udover likvidatorhonoraret

og indstillede, at likvidationssalæret fastsattes til kr. 36.223, hvoraf honoraret til kreditorudvalget blev udredet. SR var enig med A/S-Registeret i, at bruttoavancen vedrørende driften ikke kan medtages under den aktivmasse, hvoraf honoraret beregnes med 15 %, men der bør til det takstmæssige likvidationssalær lægges et passende beløb som vederlag for arbejdet og ansvaret ved tilsynet med selskabets fortsatte drift, hvorunder omsætningen androg ca. 500.000 kr. Dette beløb anslog SR til 8.000 kr., idet en maskinhandler for tilsvarende bistand havde modtaget 4.000 kr.

Handelsministeriet fastsatte likvidationssalæret til kr. 32.638 — udover salærer for retssager og en ejendomshandel — idet det herved forudsattes, at der af det således godkendte beløb afholdtes honorar til kreditorudvalget med 2.000 kr. (utrykt skr. af 8/11 1956).

S. B. 1956 s. 139: SN: Likvidation i løbet af 1/2 år af et A/S med aktiver kr. 112.915,—, hvoraf 25.000 kr. forelå kontant ved likvidationens begyndelse, medens resten var varelager og udestående fordringer, og med samlet anmeldt simpel gæld kr. 192,836. Salæret nedsat fra kr. 16.900 til 12.500, da der ikke fandtes fornødent grundlag til at anvende den maximale takst.

S. B. 1953 s. 169: SR: To sagførere havde i et bo med ubehæftede aktiver til 603.589 kr. og behæftede aktiver til 697.667 kr. beregnet et samlet likvidationssalær til 89.400 kr., hvilket var tiltrådt af en tredje sagfører, der havde været medlem af kreditorudvalget, samt af A/S-registret og Handelsministeriet. To fabrikanter og en fjerde sagfører, der også alle havde været medlemmer af kreditorudvalget, krævede salæret nedsat med »knap 30.000 kr.« under hensyn til, at sidstnævnte sagfører havde modtaget 4.500 kr. for at møde for boet under en mod likvidatorernes ønske anlagt retssag, og at revisionen havde kostet 18.850 kr. Protesten afvist.

S. B. 1953 s. 171: SR: To sagførere havde indstillet, at deres salær som beskikkede likvidatorer i et insolvent A/S med ubehæftede aktiver til 177.803 kr. og behæftede aktiver til 71.747 kr. fastsattes til 30.000 kr. heri incl. salær for en serie af retssager, for tre af hvilke sagførerne beregnede salærerne til ialt 9.000 kr. A/S-registret havde intet at erindre, men fandt dog, at der kun burde beregnes 2 % af de behæftede aktiver i stedet for 5 %. SR indstillede godkendelse af de 30.000 kr.

Om retningslinierne for administrationen af de såkaldte »værnemagerboer« se *S. B. 1947 s. 114* og *1946 s. 139*: Ikke procentual beregning, men hvor egentlig bobehandling har fundet sted, er executortaksterne vejledende.

Om »solvente« boer:

S. B. 1934 s. 99—102: SN: Godkendt, at en sagfører som likvidator i »Landbostandens Andelsforsikringsselskab«, hvor passiverne udgjorde 285.935 kr., der dækkedes gennem det solidariske ansvar, og hvor en højesteretssagfører havde fået 14.000 kr. og revisor 24.000 kr., selv oppebar 51.881 kr.

S. B. 1956 s. 289: K. K.: En af en sagfører og en ikke-sagfører i forening

foretagen likvidation af et solvent A/S med en aktiv-masse på kr. 92.657,78 antoges efter arbejdets omfang at have haft karakteren af en egentlig bobehandling. Herefter og under hensyn til, at det igennem flere år på selskabets generalforsamlinger var lovet, at sagføreren, når selskabet fik råd til det, skulle få vederlag, fordi han i en årrække havde administreret selskabets faste ejendom for et årshonorar, der lå langt under det takstmæssige, godkendtes det beregnede salær på kr. 5632.

Om beregningen af bomassen findes:

S. B. 1952 s. 89, jfr. s. 190: SR: Salæret for likvidation af et A/S skal beregnes af boets bruttomasse og ikke — som A/S-registret havde ment — af »den dividendegivende aktivmasse«. Tiltrådt af Handelsministeriet.

Forholdet mellem *flere likvidatorer*, hvoraf kun en (eller nogle) er sagfører(e):

S. B. 1952 s. 91: SR: Der findes ingen fast kutyme for beregning af salæret til et likvidationsudvalg bestående af en sagfører og en eller flere ikke-jurister, men det vil være rettest, at der beregnes selvstændigt salær for hver af likvidatorerne, således at salærene tilsammen kommer til at udgøre et beløb, der skønnes rimeligt under hensyn til arbejdets omfang og de af likvidationen omfattede værdier.

Aksel E. Larsen har gjort opmærksom på, *S. B. 1948 s. 367*, at det er hensigtsmæssigt, hvis der er flere likvidatorer, straks i første møde at få fastslået, hvem der skal have likvidationens »kontor« og samtidig få afgjort, hvilken procentdel af salæret, den, der har kontoret, skal have forlods. Herved undgås påstand om lighedeling, uanset at en eller nogle har haft langt større arbejde end andre, jfr. *U. f. R. 1886 s. 650*.

S. B. 1954 s. 257: K. K.: Den urigtige kendelse om et incassosalær kritiseres s. 00.

S. B. 1955 s. 307: K. K.: En sagfører, der var formand i et likvidationsudvalg, blev anmodet om at berigtige salget af 2 gravemaskiner og 2 pramme, som tilhørte boet, for 500.000 kr. Dette arbejde gik ikke ind under hans pligter som likvidator, men salæret blev nedsat fra 3.000 kr. til 2.000 kr.

Om *kreditorudvalg*, jfr. under konkursboer s. 181 ff., har SR udtalt:

Det er sædvanligt, at sagførere, der er medlemmer af et kreditorudvalg, oppebærer et væsentligt større honorar end de medlemmer, der ikke er sagførere, for så vidt disse sidste overhovedet tillægges noget honorar, og at udvalgets formand oppebærer et større honorar end de øvrige medlemmer; det er ikke usædvanligt, at honoraret til den sagfører, der er formand for udvalget, er dobbelt så stort, som det ville have været for ham som almindeligt medlem, *S. B. 1955 s. 89, 132 og 198*.

I min afhandling i Juristen 1956 s. 371 var denne udtalelse fejlagtig opført under konkursboer. I den pågældende sag — Skodsborg Søbad — var konkursbegæringen imidlertid trukket tilbage, og der blev nedsat et kreditorudvalg, som gennemførte en privat likvidation. Honoraret udgjorde ialt 22.000 kr., der fordeltes til tre sagførere med 5.000, 5.000 og 7.500 (formand for kreditorudvalget) og 2.500 og 2.500 til to bygningskyndige medlemmer. Formanden for udvalget oppebar 500 kr. månedlig for ejendommens administration, og der var enighed om, at dette beløb ikke betragtedes som delvis udbetaling af likvidationshonorar. SR's udtalelse blev fulgt af Københavns byrets dom af 2/5 1955, hvor et bygningskyndigt medlem af kreditorudvalget havde påstået ligedeling af honoraret. Det hedder i dommen:

Det er af de sagsøgte erkendt, at sagsøgeren har udført et stort og betydningsfuldt arbejde, og det må antages, at det ham tilfaldne honorar på 2500 kr. — selv når henses til, at han som kreditor havde en personlig interesse i sagen — næppe i sig selv kan anses som et rimeligt vederlag herfor. Da det imidlertid ikke skønnes muligt på det foreliggende grundlag at foretage en vurdering af omfanget af sagsøgerens arbejde i forhold til den indsats, der er ydet af de sagsøgte, og da det, som af de sagsøgte anført, må anses for sædvanlig praksis, at der i tilfælde som nærværende tillægges sagførerne et større honorar end ikke-sagførere, findes det overvejende betænkeligt at statuere, at den stedfundne honorarfordeling indeholder en sådan ubillighed overfor sagsøgeren, at denne vil kunne kræve den tilsidesat ved domstolene.

VIII. Akkordboer.

Kun *provinstaksterne* indeholder regler:

Salærer beregnes efter reglerne i landstaksterne III. C. b. (solvente likvidationsboer), mindst 400 kr. Er fast ejendom indbefattet under bobehandlingen, beregnes særskilt salær for realisationen (dokumentudfærdigelse og auktion).

S. B. 1930 s. 25: SR: Bistand ved ordning med et firmas kreditorer 10 % af aktivmassen.

S. B. 1953 s. 172: SR: Akkordforslag, moratorieforslag, tvangsakkord.

IX. Moratorium. Betalingshenstand.

Der findes ingen takster for forhandlinger om ordning af *moratorium*, og der findes kun nogle få afgørelser, bl. a. ØLD med redaktionsbemærkninger i S. B. 1956 s. 100:

På et den 11/11 1953 afholdt kreditormøde meddeltes der A 1/2 års moratorium, og der nedsattes et kreditorudvalg, bestående af A's egen sagfører, X, sagf. Y og grosserer B, med bemyndigelse til at kontrollere A's virksomhed, afskedige unødvendigt personale, kræve penge, der indgik, indsat på særskilt konto, som kun udvalget kunne disponere over, og til at afholde de for virksomhedens fortsættelse fornødne udgifter, derunder kr. 1000 pr. måned til A's privatudgifter samt i tilfælde af yderligere overskud da et fordele dette til kreditorerne.

11/3 1954 meddelte kreditorudvalget kreditorerne, at A's forretning var blevet lukket, hvorfor muligheden for moratoriets gennemførelse var bristet, og udvalgets arbejde derfor ophørt, hvorefter kreditorerne var frit stillet.

Sagf. X, der som formand for kreditorudvalget lå inde med et fra administrationen og forretningens salg hidrørende beløb, afregnede den 5/5 54 sagen til sagf. Z, der nu var sagf. for A. Ved afregningen fradrog X som salær til sig »for opnåelse af moratorium, for diverse forhandlinger samt for arbejde i kreditorudvalget« et beløb af kr. 4168,95.

11/5 54 gjorde en af A's kreditorer, C, udlæg hos A, der som udlægsobjekt anviste et tilgodehavende, han mente at have hos X, idet han bestred berettigelsen af dennes salær. I h. t. fogedens autorisation ifl. Rpl. § 558 anlagde C sag mod X.

C bestred ikke berettigelsen af X's salær, men gjorde gældende, at X var uberettiget til forud for de almindelige kreditorer at hæve sit salær for den tid, der lå forud for likvidationen.

ØLD statuerede, at selv om X må anses uberettiget til at skaffe sig dækning for sit tidligere salærkrav hos A af de under administrationen indgåede midler, måtte han dog kunne modregne dette krav over for A ved den ca. 2 mdr. efter moratorieordningens ophør til A's nye sagf. foretagne afregning.

Da A herefter ikke ved udlæggets foretagelse havde noget krav mod X, og da C, når A ikke var erklæret konkurs, måtte respektere denne fyldestgørelse, kunne A intet krav gøre gældende over for X.

S. B. 1955 s. 198: SR: En sagfører kan ikke anses for berettiget til under en frivillig moratorie- eller likvidationsordning forud for almindelige kreditorer at hæve honorar for tiden før ordningens begyndelse, hverken for anden sagførermæssig bistand eller for bistand ved ordningens gennemførelse, for så vidt angår det sidste forhold må sagførerne sikre sig ved at kræve et depositum.

Udtalelsen blev afgivet til brug i ovennævnte retssag. Se C. *Torkild-Hansens* bemærkninger til udtalelsen og dommen, S. B. 1956 s. 103—04.

Det er et spørgsmål, om udtalelsen er rigtig, f. s. v. angår en likvidationsordning, se herom s. 203—05.

S. B. 1955 s. 208: K. K.: Da der ikke fandtes nogen takst for *moratorieordning*, og da der ikke var sket nogen likvidations- eller akkordforhandling,

blev salæret under rimelig hensyntagen til værdierne fastsat som et arbejds-salær, jfr. S. B. 1955 s. 273: K. K. (efter udført arbejde og værdierne).

S. B. 1957 s. 125: SR: En sagfører, der har udført arbejde som kreditorudvalgsmedlem i et betalingsstandsningsbo, har, bortset fra konkurs, krav på et salær, der kan belastes boet, uanset om der er truffet aftale om anvendelse af konkurslovens regler i boet. Dette indeholder således ikke en vedtagelse om, at konkurslovens § 68, stk. 3, hvorefter der ikke kan ydes kreditorudvalgets medlemmer nogen godtgørelse, skal finde anvendelse.

X. Skifte mellem ægtefæller.

Både de københavnske og provinstaksterne af 17/2 1956 indeholder et afsnit om »bodeling mellem ægtefæller«.

Provinstaksterne henviser til bestemmelserne om privat skifte, og det samme gør de københavnske, hvor sagføreren optræder for begge ægtefæller; ellers skal salæret — med adgang til forhøjelse med indtil halvdelen »i særlig vanskelige tilfælde« — beregnes med $\frac{1}{2}$ —2 % af de aktiver, der tilfalder ægtefællen på skiftet, dog af den behæftede del af boets faste ejendomme ikke over $\frac{1}{2}$ %.

Fra praksis foreligger:

Bosondring.

S. B. 1947 s. 10—11: K. K.: Aktiverne androg 118.144,02 kr., og klagerinden fik 10.000 kr. efter Æskl. II § 23 stk. 1. Godkendt salær for bodeling: 2.000 kr. i henhold til taksterne.

Separation.

S. B. 1954 s. 255: SN: Salær på 4.000 kr. godkendt til hustruens sagfører under separationssag og bodeling, hvor hun fik villa til 175.000 kr. ÷ prioriteter 30.000 kr., indbo ca. 100.000 kr., værdipapirer ca. 25.000 kr. og skattefrit 1.000 kr. mdl. i underholdsbidrag, da resultatet måtte anses meget fordelagtigt for hende, da arbejdet havde været betydeligt, og da salæret var betalt i 1950, og indsigelse først fremsat ca. 2 år senere. (Dissens).

S. B. 1955 s. 196—98: SN: En sagfører, der havde bistået en hustru under en separationssag, og som foruden 800 kr. for den havde beregnet sig særskilte salærer på tilsammen 1.475 kr. for forskellige forhandlinger om enkelte af boets aktiver og passiver, fik tillagt et samlet salær, der under hensyn til, at han havde udført et stort arbejde, blev ansat til (ialt) 1.500 kr.

S. B. 1955 s. 210—12: SN: Sagfører X, der havde bistået en hustru under en sag om separation ved bevilling, mødte for hende vedrørende bodelingen, og efter en hel dags forhandling opnåedes enighed, dog at hun forlangte boets

landbrugsejendom vurderet af udmeldte mænd; inden dette var sket, overgav hun imidlertid sagen til en anden sagfører, der lod boet behandle af skifteretten, hvor hustruen efter $\frac{1}{2}$ års tid ved forlig fik indboet og 61.000 kr. kontant — svarende til, hvad X's forhandling ÷ den ønskede vurdering ville have givet. For bistand ved bodelingen krævede X 900 kr., men under hensyn til, at sagen ikke blev fuldført af ham, gav SN ham kun et skønsmæssigt arbejdhonorar på 600 kr.

S. B. 1955 s. 275—76: K. K.: Efter at S havde bistået en dame under en bevillingsseparation, hvorfor han beregnede et salær på kr. 150,— bistod han hende under det offentlige skifte, hvorved hun som sin anpart i fællesboet fik kontant kr. 3.000 plus møbler vurderet til kr. 5.777. Der var i boet registreret: indbo kr. 11.500, andre aktiver kr. 16.000 samt en fast ejendom, der i boopgørelsen var ansat til kr. 100.000, altså aktiver ialt kr. 127.500 med prioritetsgæld ca. kr. 88.350 og anden gæld ca. kr. 21.600. For bistand under skiftet — ca. 12 konferencer med klagerinden og 3—4 møder i skifteretten — og for bistand med underholdsbidragets fastsættelse beregnedes et salær på kr. 800, hvilket klagerinden fandt var for meget under hensyn til, at hun som anført kun havde modtaget aktiver til ialt kr. 8.777, og idet hun bestred berettigelsen af ved salærberegningen at sætte ejendommen til kr. 100.000, da dens anskaffelse i sin tid af boligministeriet var sat til kr. 75.700. Kredsbestyrelsen udtalte, at salærberegningen må ske efter de i boopgørelsen ansatte værdier. Under hensyn hertil og til det med bobehandlingen og underholdsbidragets fastsættelse forbundne arbejde godkendtes salæret.

S. B. 1957 s. 233: K. K.: Et salær på 600 kr. for repræsentation af hustruen i et af skifteretten uden antagelse af medhjælper behandlet separationsbo med aktiver 23.500 kr. nedsat til 400 kr.

På sagførermødet i 1954 udtalte SR's formand, at man ikke har ment at burde foreslå landstakster under hensyn til forskellig praksis, der hersker i provinsen og København. Uden for København er det almindeligt, at der i sådanne tilfælde — til deling mellem de to optrædende sagførere — beregnes et samlet salær, der fastsættes efter reglerne om privatskiftede boer, men denne praksis vil vanskeligt kunne indføres i København, S. B. 1954 s. 107.

De af Monopolrådet i skrivelse af 17/2 1956 godkendte takster for sagførere i og uden for København svarer hertil.

De *københavnske*:

Stk. 1. Bistår en sagfører en ægtefælle ved deling af fællesboet, er salæret $\frac{1}{2}$ —2 % af de aktiver, der tilfalder ægtefællen på skiftet; af den behæftede del af faste ejendomme dog ikke over $\frac{1}{2}$ %.

I særlig vanskelige tilfælde kan salæret forhøjes med indtil halvdelen.

Stk. 2. Optræder sagføreren for begge ægtefæller, beregnes salæret efter reglen i A c.

Provincstaksterne fastslår blot, at salæret for bodeling mellem ægtefæller beregnes efter landstaksterne for privat skifte.

XI. Særskilte salærer og andre salærer under bobehandling.

Landstaksterne af 17/2 1956 fastsætter salær for udførelse af hvervet som *executor* eller *kurator i et executorbo*, *skifterettens medhjælper*, *sagfører for et privat skiftet bo*, *kurator i et konkursbo*, og som *likvidator i et aktieselskab*, og den sagfører, der beskikkes, antages eller vælges til et af disse hverv, får gennem det fastsatte salær betaling for at udføre alle den egentlige bobehandling vedrørende forretninger.

Udgangspunktet for, hvad disse hverv normalt kræver, er ikke angivet i taksterne, og må derfor for dødsbobehandlings vedkommende søges i skiftelovens kapitel 2—4: *at* tage aktiverne i varetagt og sørge for deres bevaring, *at* foranledige registrering og vurdering, *at* etablere forbindelse med arvinger og legatarer, *at* klarlægge arvingernes stilling til gældsansvaret, eventuelt *at* indkalde kreditorerne, *at* realisere boets ejendele, *at* betale gælden, *at* udarbejde regnskab og repartition, *at* fordele boets nettobeholdning til de berettigede (herunder oprette legater, udarbejde fundats, o. l.) på de foreskrevne vilkår, f. eks. med hensyn til båndlæggelse, og *at* »hjemle« modtagerne deres ret ved at forsyne dem med fornøden legitimation.

Aktiverne skal ikke alene tages i bevaring, men også *frugtbargøres*, d. v. s. der skal drages omsorg for renteafkastning og administration af boets faste ejendomme og andre aktiver, jfr. S. B. 1956 s. 66 og s. 305, cfr. 1953 s. 295.

I konkurs- og likvidationsboer er opgaverne beslægtede, blot *at* relationen til arvingerne falder bort, og *at* den ligelige udlodning til kreditorerne efter de særlige regler om konkursorden m. v. træder i stedet.

Dette er kun hovedtræk, der selvsagt kan detailleres og suppleres — skifteretsafdelingerne i København har gjort det i et

cirkulære, der for tiden er under revision, til medhjælpere i dødsboer — og omfanget af arbejdet ved bobehandlingen er yderligere fastlagt ved nogle kendelser fra sagførermyndighederne, der har fastslået, at følgende forretninger også henhører under det normale arbejde ved bobehandling:

Administration af boets faste ejendomme under skiftet, S. B. 1925 s. 25 (SR), jfr. U. f. R. 1909 s. 337.

Salg af pantebreve i et dødsbo, S. B. 1948 s. 273.

Udfærdigelse af legatfundats, S. B. 1952 s. 136 (SR).

Ekstraordinært stort arbejde ved at finde frem til boets (33) arvinger og med at realisere en dårligt vedligeholdt ejendom, S. B. 1954 s. 280.

Tinglysning af skifteudskrift i et privat skiftet bo, hvor salær var beregnet efter executortaksterne, S. B. 1954 s. 362 (SN).

Afgrænsningen af det normale arbejde ved bobehandling frembyder i det store og hele ingen større tvivl.

Hvis karakteren af bøets passiver og aktiver nødvendiggør transaktioner eller retsskridt udover det normale arbejde ved bobehandlingen: *salg af fast ejendom, prioritering, retssager, incasso og auktion*, fremkommer der imidlertid en række problemer, som tiltrænger klaring. I visse af disse tilfælde vil der nemlig tillige optræde andre personer end arvinger og kreditorer i billedet: ejendomsmæglere, købere, debitorer og modparter i retssager.

Der opstår navnlig spørgsmål om »*særskilt salær*« og »*andre salærer*« uden at man i taksterne eller andetsteds har forsøgt at definere eller afgrænse disse to begreber.

De »*særskilte salærer*« er af *Otto Bing*, S. B. 1927 s. 13, betegnet som »*ekstra salærer*«. Denne betegnelse er misvisende og er vistnok igen forsvundet af sprogbrugen.

Landstaksterne nævner visse eksempler, både ved *executorboer* (overdragelsedokumenter, retssager, prioritering og lign. forhold) og ved *konkursboer*, hvor der kan beregnes *særskilt salær*, men bestemmelseerne er ikke fyldestgørende.

Det er derfor nødvendigt at fastslå:

Ved *særskilte salærer* under bobehandling må forstås *salærer, som debiteres boet for forretninger, der er udført udover den*

egentlige bobehandling, jfr. U. f. R. 1909 s. 337 og referatet af en voldgiftskendelse, S. B. 1927 s. 13, hvor disse forretninger betegnes som »selvstændige beskæftigelser«.

Ved *andre salærer* forstås *salærer, som betales af trediemand*.

Dette er en klar grænse — og den eneste mulige: salærer, som *betales af boet* udover salæret for bobehandlingen, og salærer, som *betales af trediemand*.

I forbindelse med sondringen mellem bosalæret og særskilte salærer står spørgsmålet om *afregningsformen* overfor boet. Dette har i landstaksterne fundet udtryk i bestemmelsen om, at de salærer, hvormed executor belaster boet udover det almindelige executorsalær skal fremgå »*særskilt* af boregnskabet«, medens en tilsvarende bestemmelse mangler om konkurs- og likvidationsboer. Ved en fremtidig revision af taksterne bør der optages en bestemmelse, som er fælles for alle boer, og den bør ændres derhen, at der i boet skal fremlægges afregning for hver sag, der er udført udover den egentlige normale bobehandling, d. v. s. incassationer, retssager, prioritering m. v.

Det bør erindres, at en sagfører ikke oppebærer salærer hos debitor og domfældte, men at han på sin klients vegne (boets vegne) oppebærer incassosalærer og omkostninger, som krediteres klientens (boets) konto, der ved afslutningen af sagen debiteres det takstmæssige salær.

Ved *retssager* skal afregningen krediteres det omkostningsbeløb, som er tilkendt boet, og debiteres de positive udgifter og salæret for retssagen.

Incassationer skal afregnes til boet på ganske samme måde som til andre klienter. De enkelte incassokonti krediteres de beløb, som indgår, herunder også det af debitor betalte incassosalær, og debiteres positive udgifter og det takstmæssige incassosalær. Afregningen fremlægges som bilag, og kun saldoen føres til indtægt i boet.

Incassationer for et bo skal af sagføreren ikke bogføres på boets konto, men på en særlig konto, og de indgåede beløb indsættes på klientbankkonto (ikke på boets bank- eller sparekassebog), indtil afregning finder sted. Hvis det er et dødsbo, må der afregnes à conto efterhånden, således at den kontante beholdning ikke overstiger det kontante beløb på 1.000 kr., som executor må

ligge inde med, jfr. lov nr. 119 af 20/4 1926 § 8, og som skal ind sættes på klientkonto, jfr. S. B. 1954 s. 108.

Den samme afregningsform anvendes ved prioritering og ved salg af fast ejendom og ved auktion, såfremt boet skal betale omkostningerne eller en del heraf.

Andre salærer, som betales af trediemand, er både retligt og regnskabsmæssigt boet uvedkommende. Der findes ingen hjemmel — og ingen anledning — til at nedsætte det normale salær for bobehandlingen, fordi der er indtjent salærer, som betales af trediemand, og som er boet uvedkommende. Taksterne har her kun betydning ved bedømmelsen af det salær, som trediemand skal betale.

Hvis to arvinger på en skiftesamling forlover sig og anmoder executor om at oprette ægtepagt — eventuelt om deres arveparter — er salæret for ægtepagtens oprettelse boet uvedkommende. En sagførerforretning bygges på og består ved en »kædereaktion«, et retsforhold kan føre et nyt med sig, den ene klient kan anbefale til flere andre. Nye personer, nye opgaver o. s. v. Det er muligt, at alle arvinger i et bo kan blive nye klienter. Men rabat eller provision til boet i den anledning? Nej. *Henvisningshonorarer* er forbudt efter reglerne for god sagførerskik af 7/9 1956, S. B. 1956 s. 267.

Mangelen på en adskillelse mellem *særskilte salærer* og *andre salærer* har i forbindelse med den manglende klarhed over afregningsformen ført til mange urigtige afgørelser. Det vil derfor være formålstjenligt at gennemgå taksternes ufuldstændige bestemmelser og de foreliggende kendelser indenfor hvert af de ovenfor nævnte områder: salg af fast ejendom, prioritering, retssager, incasso og auktion, hvor vanskelighederne for afgrænsningen har vist sig.

A. Salg af faste ejendomme.

1. Salær hos boet.

I den del af landet, hvor man følger a meta-systemet, er sagføreren for et *dødsbo* berettiget til halvt skødesalær ved salg af boets ejendom, jfr. S. B. 1953 s. 172, 1957 s. 224. Handles der efter de sædvanlige regler, hvorefter omkostningerne ved skødet

deles mellem sælger og køber, vil det halve skødesalær til dødsboets sagfører blive betalt af boet.

Dette er en konsekvens af a meta-systemet, og reglen kan ikke anvendes udenfor det område, hvor a meta-reglen er gældende, jfr. S. B. 1953 s. 167, 202 og 1955 s. 131 (SR), hvorefter det i hvert fald i København ikke anses for berettiget at belaste et executorbo med særligt salær til executor for salg af boets faste ejendomme og for medvirken ved affattelse af skøde, og dette måtte også gælde for en jysk sagfører ved behandling af et københavnsk executorbo med et apotek i København, uanset at praksis er anderledes i Jylland.

På den anden side må executor i et københavnsk bo, der sælger boets ejendom i Jylland, være berettiget til $\frac{1}{2}$ skødesalær. Det vil være urimeligt at godskrive boet denne salærandel, og det vil også være i strid med de kollegiale regler, idet køberens sagfører kun må dele salæret med en sagfører.

A meta-områdets regel om, at salæret deles mellem de medvirkende sagførere, gælder ikke alene i de sædvanlige tilfælde, hvor omkostningerne deles mellem køber og sælger, men også i tilfælde, hvor der er truffet anden aftale om omkostningernes fordeling, f. eks. at den ene part i handelen skal betale alle omkostningerne, jfr. *Arthur Christensen*, S. B. 1944 s. 41—45 og S. B. 1950 s. 29—30 (SR).

I *konkursboer* beregnes derimod efter landstaksterne altid særligt salær for realisation, dokumentudfærdigelse og auktion af boets faste ejendomme, og dette gælder formentlig også skibe.

Efter provinstaksterne gælder dette også i *akkordboer* og i *likvidationsboer*, hvor landstaksterne for insolvente boer henviser til reglerne for konkursboer, jfr. S. B. 1955 s. 307 (berigtigelse af salg af gravemaskiner og pramme berettigede til særskilt salær).

2. Salær hos køberen.

Skifterettens medhjælper er berettiget til sædvanligt salær hos en køber, som ikke er arving, når han *på køberens vegne* berigtiger handelen. *Salæret er boet uvedkommende* og skal ikke nævnes i boregnskabet, S. B. 1949 s. 125—26.

I *executorboer* må denne regel finde tilsvarende anvendelse, jfr.

S. B. 1924 s. 61 og 1935 s. 51—52, jfr. *Karnov* II. s. 1739, note 149. Og det samme gælder i konkurs- og likvidationsboer.

SN har statueret, at executor i København ikke var berettiget til at beregne $\frac{1}{2}$ % af købesummen hos en arving i boet, idet skødet måtte betragtes som et arveudlægsskøde, da vederlaget delvis berigtigedes ved modregning i arv. Arvingen overtog efter aftale med to andre arvinger boets faste ejendom for 300.000 kr., ved overtagelse af prioriteter 105.000 kr., tillægslån 75.000 kr., modregning i arv 68.450 kr. og udstedelse af pantebreve til medarvingerne ca. 57.000 kr.

Det kan underkastes tvivl, hvorvidt kendelsen, der synes at have deduceret ud fra begrebet arveudlægsskøde, er rigtig. Executor havde formentlig udført større arbejde end normalt ved arveudlægsskøder, S. B. 1957 s. 39—40.

Det er uberettiget at udbyde en fast ejendom, således at en køber skal betale 1 % i salær til boets sagfører, S. B. 1937 s. 106—08 og 1938 B. s. 124—26 (SN).

Kurator i et konkursbo, der havde bistået ved udfærdigelse af tilbud på køb af fallentens virksomhed, uden at dette førte til noget resultat, kunne ikke kræve salær af tilbudsgiveren, J. D. 1957 s. 201.

3. Mæglersalær (kommissionssalær).

I executorboer er sagføreren ikke berettiget til mæglersalær ved salg af boets faste ejendomme »bortset fra tilfælde, hvor særlig aftale træffes med boets interesserede«, S. B. 1924 s. 61, 1935 s. 51—52, 1937 s. 107 (SN) og 1953 s. 72.

Om mæglersalær i privat skiftet bo, se s. 177, jfr. s. 178—79 om afgørelsen i S. B. 1957 s. 224.

Om sagføreren iøvrigt medvirker ved handelens berigtigelse og herfor oppebærer sædvanligt salær, kommer ikke i betragtning.

4. Andel i mæglersalær.

Efter regler for god sagførerskik og kollegialitet af 7/9 1956, S. B. 1956 s. 267, er det tilladt at modtage andel af ejendomsmæglerens honorar, jfr. »Indledning til sagførrergerningen« II. (1953) s. 51. Denne almindelige regel harmonerer ikke med sagførrernævnets kendelse, S. B. 1939 B. s. 241, hvorefter en sådan andel skal

komme boet tilgode. Det er et spørgsmål om SN's opfattelse kan opretholdes. Udgiften for boet til salær til ejendomsmægler bliver den normale takstmæssige, og ejendomsmægleren må ikke afgive salærandel til boet, men kun til sagføreren.

Se om ældre praksis S. B. 1937 s. 107—08 (SN), 1924 s. 61 og 1935 s. 51.

B. Prioritering.

Det er i domspraksis statueret, U. f. R. 1909 s. 337, at i *dødsboer* er executor berettiget til at beregne sig salær for fremskaffelse af lån til omprioritering af boets ejendom. Landstaksterne fastsætter i overensstemmelse hermed, at boet kan debiteres salær for prioritering.

Dette må også gælde ved *konkursboer* og *likvidationsboer*.

C. Retssager (mod trediemand, ikke arvinger, jfr. s. 173).

I *konkursboer* beregnes efter *landstaksterne særskilt honorar* for *landsretsprocedure*. Denne bestemmelse kan læses således, at der i almindelighed ikke kan beregnes særskilt salær for underretssager, når den sammenholdes med K. L. § 76, stk. 2: »Kurator har at drage omsorg for, at boets retstrætter udføres på behørig måde, i fornødent fald ved en af ham antaget sagfører. Også i andre henseender kan kurator antage den fornødne medhjælp til incassationer, dersom han ikke selv kan bestride det hele«. Således er denne bestemmelse fortolket af Københavns Byrets skifteretsafdeling i U. f. R. 1929 s. 413 og 419, og hertil har *Erwin Munch-Petersen* sluttet sig, *Skifteretten* (1956) s. 184, og — med tvivl — *Karnov* (1955) II. s. 1709 note 211. Østre Landsret ændrede skifterettens afgørelse, idet kuratorsalæret blev fastsat til 150.000 kr. »foruden de som honorarer for retssager udbetalte 15.600 kr.«, U. f. R. 1929 s. 421 (Skandinavisk Assurance Aktieselskabs konkursbo).

I tilslutning hertil har vicepræsident *H. Jacobi* ved skrivelse af 14/2 1957 oplyst mig om, at Sø- og Handelsrettens Skifteafdeling, »uanset ordlyden i salærtaksterne, vil være tilbøjelig til i givet fald også at give salær for underretsprocedure«. Dette må i hvert fald kunne beregnes, hvis sagen er af særlig indviklet ka-

rakter, eller hvor der foreligger særlige forhold. Det samme må gælde, hvis boet har et større antal retssager.

I *executorboer* skal salærer, som belastes boet for retssager, fremgå særskilt af boregnskabet. Denne bestemmelse læst i forbindelse med reglerne om retssager i konkursboer og sammenholdt med forskellen på salæret i konkursboer og executorboer må naturligt føre til, at der kan beregnes særskilt honorar også for underretssager. *Niels Harbous* udtalelse om, at executor næppe kan beregne sig særskilt honorar for boets retssager for underret, stammer fra 1945 (Behandling af dødsbo og fællesbo, 2. udg.), altså før landstaksterne. Dommer *Harbou* har i brev af 21/10 1957 meddelt mig, at han anerkender salær i egentlige procedure-sager, og at særskilt salær kan være rimeligt i skattesager.

Der er i overensstemmelse hermed godkendt særligt salær for *mortification* af et i boets faste ejendom tinglyst *pantebrev*, S. B. 1952 s. 113, og for forhandlinger med prisdirektoratet angående afdødes overtrædelser af prislovgivningen, S. B. 1950 s. 5-7.

Der foreligger følgende afgørelser vedrørende *likvidationsboer*:

S. B. 1953 s. 169: SR: Protest mod likvidationssalæret 89.400 kr. bl. a. under hensyn til, at en af likvidatorerne (sagfører) havde modtaget 4.500 kr. for at møde for boet under en mod likvidatorernes ønske anlagt retssag. Protesten afvist.

S. B. 1953 s. 171: SR: Salær 30.000 kr. incl. salær for en serie retssager, ialt 9.000 kr., godkendt.

I begge tilfælde havde A/S-Registeret godkendt salærberegningen.

Jfr. iøvrigt *Aksel E. Larsen*, Sagførernes opgave ved en klients betalingsstandsning, S. B. 1948 s. 368.

Det vil være naturligt at anlægge samme synspunkter som ved konkursboer.

D. *Incassosalær*.

I dødsboer, konkursboer og likvidationsboer skal der drages omsorg for, at boets udestående fordringer søges inddrevet. Det bør i denne forbindelse erindres, at afbrydelse af løbende mellemværender med påfølgende opgørelse og afvikling af disse faktisk for adskillige medkontrahtenter kan rumme en meget ubehagelig overraskelse. Debitorerne bør derfor i reglen have en ri-

melig tid til afvikling, normalt den i gældsforholdet eller forretningsmellemværendet sædvanlige frist, således at boets debitorer ikke påføres incassoomkostninger, udelukkende fordi der foreligger »kollektiv mora«. Dette må ikke misbruges af den sagfører, som repræsenterer boet.

Hvis fordringerne allerede ligger til incasso hos en anden sagfører, vil det være naturligt at lade ham fortsætte incassationerne, således at han afregner til boet og oppebærer det med arbejdet forbundne salær. Spørgsmålet bliver herefter, om den executor, kurator eller likvidator, som tillige er sagfører, og i denne egenskab incasserer fordringerne, er stillet på samme måde. Dette bør der næppe herske tvivl om, jfr. *Aksel E. Larsen*, S. B. 1948 s. 368.

Otto Bing har imidlertid, S. B. 1927 s. 13, omtalt en voldgiftskendelse i et likvidationsbo, hvor nogle i forhold til likvidations-salæret uvæsentlige incassosalærer ikke fremgik af likvidationsregnskabet, og han fremhæver her, at likvidatorerne har »fået lov til at beholde incassosalærerne, skønt de udestående fordringer iøvrigt er det likviderede firmas varer, hvis opgave det var for vedkommende sagfører at likvidere«. Denne betragtning kan jeg ikke være enig i. Et likviderende firmas varer kan sælges, uden at de først skal tages til incasso, og firmaet kan have to slags udestående fordringer, nemlig fordringer, som indgår efter påkrav med en vis rimelig frist, og fordringer, som må overgives til retslig incasso, og hvor debitor, som er i mora, må betale incassosalæret. Voldgiftskendelsen giver udtryk for, at incassosalærer burde have været optaget i likvidationsregnskabet, hvilket kunne være udtrykt bedre ved, at der som bilag til likvidationsregnskabet skulle fremlægges afregning for hver enkelt incassation, hvoraf incassosalærerne var fremgået. Kendelsen er afsagt før vedtagelsen af de første landstakster for incasso i 1929, der fastslår de samme principper som i landstaksterne af 1953, hvorefter der ved afregning skal krediteres fuldt ud, hvad der indgår fra debitor, således at kreditor kan bedømme, hvorvidt debtors moraansvar har medført, at debitor har dækket incassosalæret helt eller delvis. Dette er kun muligt, når der som nævnt føres en selvstændig konto for hver incassosag.

Følgende afgørelser i likvidationsboer må derfor betragtes som urigtige:

S. B. 1951 s. 102: K. K.: Når debitor i et likvidationsbo ikke betaler efter første påkrav, kan han afkræves incassoomkostninger, der skal *krediteres* boet.

S. B. 1954 s. 257: K. K.: Incassosalæret på ialt kr. 3.161,34 måtte betragtes som et aktiv(!) i boet, og som en del af likvidationssalæret for den likvidator, som var sagfører.

Disse kendelser er slet og ret udtryk for en sammenblanding af begreberne.

Kendelsen fra 1951 er stoppet op på halvvejen: incassosalæret skal krediteres, ja vel, men ikke boet, derimod kontoen for den pågældende incassation hos vedkommende sagfører, og kendelsen overser, at der ved afregningen skal debiteres takstmæssigt salær.

Kendelsen fra 1954 beror på de samme fejl, men den tager et ekstra fejltrin ved at betragte incassosalæret som et *aktiv* i boet.

Kendelserne er tillige urigtige ved at betragte incassosalærerne som en del af likvidators honorar.

VLK i *S. B. 1933 s. 135*, godkendte salæret for likvidator med bemærkning, at sagføreren *kun* havde haft salær ialt 535 kr. for incasso af udestående fordringer. Kendelsen har tilsyneladende været inde på en urigtig tankegang, men har modstået fristelsen. Jfr. *S. B. 1950 s. 91*: Salæret i et administrations- og likvidationsbo fastsat efter executortaksterne, uanset at incassosalærer på 4000 kr. var taget til indtægt i boet.

E. Auktion.

1. Fast ejendom.

I konkursboer beregnes efter taksterne særskilt salær for auktion, og dette gælder også i insolvente likvidationsboer, hvor salæret beregnes efter reglerne for konkursboer. Reglen må formentlig udstrækkes til executorboer, skifteretsboer og solvente likvidationsboer.

Hvis ejendommen overtages af en panthaver eller af en køber på tvangsauktionen, betaler denne salær efter auktionsvilkårene. Der fremkommer ingen udgift for boet, og salæret er boet uvedkommende, på samme måde som det salær skifterettens medhjælper oppebærer hos en køber af en af boets faste ejendomme, *S. B. 1949 s. 125—26*.

Mødesalærer ved repræsentation af boets pantebreve, der betales af trediemand, er boet uvedkommende.

2. *Løsøre.*

Ved salg af løsøre på auktion i København tilfalder der sædvanligt den sagfører, som rekvirerer auktionen, 4 % som andel i auktionsfirmaets incassosalær. Efter Justitsministeriets cirkulære nr. 160 af 28/7 1938, S. B. 1938 B. s. 115—16, skal det i *executorboer* fremgå udtrykkeligt af boregnskabet, hvilket beløb executor har modtaget, og revisionsmyndighederne skal ved bedømmelse af salærberegningen tage dette i betragtning.

Sådanne andele af incassosalæret er vistnok i almindelighed godkendt af tilsynet, når det ikke har drejet sig om større beløb, jfr. *H. H. Holm*, Behandling af executorboer, S. B. 1947 s. 58.

I anledning af, at Justitsministeriet har haft 3 executorboer tilsendt fra tilsynet, hvori andelene i auktionsfirmaernes incassosalær har udgjort betydelige beløb — lige så sjældne som en tolvler i tipning — har ministeriet i september 1956 meddelt SR, at det i det hele må være af den opfattelse, at der ikke er tilstrækkelig reel begrundelse for, at »auktionsprovisioner«, der opnås i forbindelse med salg af et bos ejendele, ikke kommer boet til gode. Det er imidlertid ikke »auktionsprovisioner«, der er tale om, men en *andel i auktionsfirmaernes incassosalær*, der tilfalder sagførerne ved auktion over løsøre, og som har sin historiske begrundelse i, at afholdelse af auktioner fra gammel tid har været en del af sagførernes virksomhed, jfr. *Axel H. Pedersen*, Sagførernes andel i auktionsfirmaers incassosalær, S. B. 1957 s. 99—102. Efter auktionslederloven nr. 132 af 16/4 1935 § 13, stk. 2, har den — f. eks. en sagfører —, som er incassator, ret til (men ikke pligt til) at foretage opråbet og give hammerslag. Det til incassatorhvervet knyttede salær tilfalder den pågældende sagfører for dette selvstændige arbejde, som ligger udenfor executorhvervet.

Hertil kommer, at lov nr. 119 af 20/4 1926, jfr. nr. 128 af 15/4 1930, om tilsyn med de af executorer behandlede dødsboer i §§ 3, 4, 5 og særlig 6 indeholder udtømmende bestemmelser om tilsynets kompetence, og at loven ikke giver tilsynet hjemmel til at gribe ind udenfor det i loven nævnte område. Den instruks,

som Justitsministeriet kan udfærdige i henhold til § 3, kan kun angå tilsynets organisation og formelle fremgangsmåde og kan ikke udstrække tilsynets kompetence udover, hvad der er bestemt i loven, jfr. *Erik Mikkelsen*, U. f. R. 1954 B. s. 165.

Spørgsmålet om, hvorvidt Justitsministeriet har kompetence til at give direktiver med hensyn til sagførernes andel i auktionsfirmaernes incassosalær, henhører formentlig under domstolene, jfr. *Bernt Hjejle*, S. B. 1957 s. 86.

SR har protesteret imod Justitsministeriets opfattelse.

XII. Sikkerhedsstillelse i boer.

A. Executor.

Sikkerhedens størrelse fastsættes iflg. lov nr. 119 af 20/4 1926 § 7 af den tilsynsførende myndighed efter samråd med executor. Der kan tages hensyn til, om boets værdipapirer er deponerede, og om executors adgang til at disponere over boets aktiver på anden måde er indskrænket, f. eks. ved »spærredeklARATIONER«, jfr. bkg. nr. 94 af 22/3 1933 § 4. Sikkerhedsstillelsen kan berigtiges ved forsikringsbrev i *Dansk Kautionsforsikrings-Aktieselskab, Haand i Haand, Normannia, Baltica, Codan og Skjold*, og ved bankgaranti, jfr. bkg. nr. 204 af 24/6 1953, jfr. nr. 12 af 11/1 1928, og Jm. cirkulære nr. 175 af 23/7 1954.

Ifølge Jm.skr. nr. 16 af 29/1 1934 hæfter denne sikkerhed for ethvert ansvar, som måtte påhvile executor overfor boets interessenter eller overfor det offentlige som følge af hans behandling af boet; den omfatter også tab, der er forvoldt efter boets overtagelse, men inden forsikringen er tegnet.

Udgiften til kautionsforsikringspræmien kan ifølge Jm.cirkulære nr. 146 af 22/10 1930, jfr. Jm.skr. nr. 206 af 24/11 1931, kun debiteres boet, hvis der er hjemmel hertil i testamentet, eller hvis dette er vedtaget på en skiftesamling af myndige arvinger, jfr. U. f. R. 1937 s. 226 (HRD), eller hvis executorsalæret er fikseret i testamentet til et bestemt beløb, jfr. *Albeck* s. 45-46, *Harbou* s. 246.

Hvis der findes både umyndige og myndige arvinger, kan de myndige arvinger vedtage at tilsvare præmien. Denne må da ud-

redes af arveparten for de myndige arvinger, men kan ikke opføres som boudgift, jfr. *H. H. Holm*, S. B. 1947 s. 54 og 60.

Udgiften ved deponering af boets aktiver kan debiteres boet, jfr. *Hindenburg* s. 207.

Sikkerhedsstillelsen kan frafaldes, såfremt revisionen kan sluttes uden antegnelser, inden 2 måneders fristen er udløbet. Selvom revisionen endnu ikke er sluttet, vil der dog kunne være grund til kun at kræve en mindre sikkerhedsstillelse i boet end sædvanlig, såfremt det kan ses, at arven i hvert fald i hovedsagen er udloddet til de rette personer, og at afgifterne til det offentlige er betalt med beløb, som i hvert fald i det væsentlige er rigtige, således at der kun er anledning til at gøre antegnelser med hensyn til punkter, der er af ringe betydning i forhold til bobehandlingens forsvarlighed, jfr. Jm.skr. nr. 43 af 28/2 1940.

Om SR's initiativ m. h. t. kontrollen med testaments-executorer se S. B. 1922 s. 5—8.

B. Kurator i executorboer.

Sikkerheden stilles af executorerne.

C. Skifterettens medhjælper.

Medhjælperen skal stille sikkerhed i det omfang, skifteretten finder det påkrævet, såfremt han får bomidler i sin varetægt. Der forlanges i almindelighed ikke sikkerhedsstillelse af beløb, som indestår i fast ejendom, men der lyses dødsboskifte på ejendommens blad i tingbogen, og der kræves sikkerhed for lejen. Skifteretten underskriver ikke skøde, uden at købesummen betales samtidig, og tilbud accepteres ikke, uden at købesummen deponeres samtidig, og køberen underrettes om, at restkøbesummen skal indbetales til skifteretten.

Jm.cirkulære nr. 248 af 29/7 1943, Jm.skr. nr. 124 af 11/5 1948 (vedr. faste ejendomme), nr. 289 af 5/12 1933 (tilsidesættelse af pligten kan medføre ansvar for skifteretten) og nr. 10 af 4/2 1925 (om inkassator), jfr. *Erwin Munch-Petersen*, Skifteretten (1956) s. 260, Den danske Dommerforenings Aarsberetning 1942—43 s. 44 og 1947—48 s. 26 og »Fuldmægtigen« 1948 s. 66.

Udgiften til sikkerhedsstillelsen, såfremt denne sker ved kauforsikring, må bæres af medhjælperen.

D. Kurator i konkursboer.

Samtidig med kurators valg skal det bestemmes, om han skal stille sikkerhed, samt hvori denne skal bestå, konkurslovens § 70, der kun omtaler penge eller pengeeffekter. Normalt stilles sikkerheden ved forsikringsbrev. Præmien afholdes efter praksis ved Sø- og Handelsretten af boet, hvorimod kurator selv betaler præmien i de københavnske birker.

De mange forskellige bestemmelser om sikkerhedsstillelse burde samarbejdes i et enkelt cirkulære efter ensartede retningslinier.

E. Likvidationsboer.

Her stilles ingen sikkerhed.

XIII. Sikkerhed for salærkravet.

Som modstykke til sagførerens pligt til at stille en sikkerhed for de værdier, der betros ham i et bo, opstår spørgsmålet om, hvilken sikkerhed *han* har for virkelig at modtage sit lovlige salær.

Spørgsmålet har i praksis kun sjældent givet anledning til disput og er ikke i sin almindelighed behandlet i litteraturen.

Bortset fra det tilfælde, at *privatskiftende* arvinger antager en sagfører til at bistå dem og forestå skiftet, i hvilket tilfælde der må påhvile dem et personligt ansvar for hans salær på samme måde, som klienter ellers hæfter for salærkrav, må det almindelige udgangspunkt sikkert antages at være, at salærkravet principielt hviler på bomassen og — bortset fra særlig aftale — kun på denne.

Selv hvor en sagfører antages som *skifterettens medhjælper* eller *beskikkes som likvidator af Handelsministeriet*, må det være forudsat, at intet krav skal kunne rettes mod disse hvervgivere, skifteret eller ministerium, jfr. lov om tvangsakkord uden for konkurs m. m. af 14/4 1905 § 34: »Skifteretten er berettiget til i større og besværligere boer undtagelsesvis at antage en lønnet medhjælper . . . Medhjælperlønnen udredes som de øvrige akkordudgifter af *akkordboet*«, og aktieselskabslov § 61, stk. 5: »Ministereren fastsætter det vederlag, *det likviderede selskab* skal yde de af ham udnævnte likvidatorer«.

Til gengæld har, som bekendt, K. L. § 31, stk. 1 b, gjort »alle fordringer på boet, som opstår af konkursbehandlingen«, til massekrav, og efter aktieselskabslovens § 68 er nu fordring på

vederlag til likvidatorer, når et likviderende selskab kommer under konkurs, ligestillet med kravene i K. L. § 31 b, cfr. om ældre ret *Krenchel* s. 316.

Både for en executor, en medhjælper i et dødsbo, en kurator i et konkursbo og en likvidator -- også ved frivillig likvidation -- vil det herefter være fuldt berettiget at dække sit salærkrav for bobehandlingen af de midler, han har i hænde, alene med forbehold af de tilfælde, hvor der *end ikke* er dækning fuldt ud for massekrav.

Der er ikke hjemmel til at indføre nogen rangfølge mellem de i K. L. § 31 a -- begravelsesomkostninger -- og b -- skifteomkostninger (bortset fra gebyrer og afgifter) og krav, der udspringer af boets kontrakter, jfr. K. L. § 16, og retsbrud -- omhandlede fordringer indbyrdes. De må i givet fald konkurrere, jfr. *Erwin Munch-Petersen*, Skifteretten (1956) s. 72-75, 90 og 92.

Og i forhold til panterettigheder i enkelte genstande (der ikke, som håndpant og underpant i fast ejendom i de i Rpl. §§ 680 og 681 omhandlede tilfælde, giver separatiststilling) og andre sekundære rettigheder i disse, der konverteres til krav på andel i auktionsprovenuet, går efter K. L. § 38 vel begravelsesomkostningerne ubetinget forud, men kravene i § 31 kun »forsåvidt de helt eller delvis vedkomme de behæftede ting efter rettigheder«.

I U. f. R. 1946 s. 212 (ØLD) er denne bestemmelse anvendt overfor kurator i et konkursbo.

Den vanskeligste stilling for sagføreren med hensyn til dækning for *salærkrav* opstår, hvor dette hidrører fra bistand til tilvejebringelse af en »fredelig« *gældsordning*, moratorieordning, og der så -- hvadenten denne er blevet gennemført eller ej -- *påfølger en konkurs*.

Medens konkurslovskommissionens forslag af 1941 her sigter på gennemførelse af en ordning som aktieselskabslovens, jfr. *Niels Harbou*, S. B. 1942 s. 120-23, *overalt* hvor konkursen følger inden en vis frist, er i gældende ret aktieselskabslovens § 68 med dens anerkendelse af massekrav en enlig svale; tvangsakkordlovens § 34 placerer vel de der nævnte krav forud for simpel gæld, hvis konkursen følger inden 3 måneder efter den offentlige akkordforhandlings ophør, men *efter* såvel privilegerede kreditorer som underpanthavere i løse.

Og hvor kravet hidrører fra en *frivillig akkordordning* eller en moratorieordning, kan det under en senere konkurs kun gøres gældende som simpelt krav, jfr. S. B. 1955 s. 198.

Den nærmestliggende konsekvens heraf for den sagfører, der anmodes om at bistå ved en akkordordning eller likvidation (uden for aktieselskabsloven), ved hvilken han må påregne, at der ikke i de midler, han får i hænde, vil være fuld dækning for hans krav, vil være, at han, inden han begynder sin virksomhed, kræver forudbetaling, kaution af trediemand eller reel sikkerhedsstillelse i skyldnerens effekter eller udestående fordringer.

Også dette sidste er fuldt tilladeligt, og — når pantsætningsreglerne er iagttaget, eventuelt ved denuntiation til fordringens debitor — betryggende for sagføreren, jfr. U. f. R. 1910 s. 809 (VOD) og *Aksel E. Larsen*, S. B. 1948 s. 363—64, idet hans krav må anses opstået *samtidigt* med transporten og derfor i den følgende konkurs hverken kan rammes efter K. L. § 20 eller §§ 21 og 24.

Forudsætningen er blot, at konkursen virkelig er »følgende«. Er sikkerhedsstillelsen sket, *efter at begæring om konkurs er indgivet* til skifteretten, falder den, selvom der efter K. L. § 48 a er givet udsættelse til forsøg på at tilvejebringe en akkordordning, HRD i U. f. R. 1931 s. 70, og det samme er antaget om konstant betaling fra debitor, HRD i U. f. R. 1937 s. 272, jfr. *Poul Jacobsen*, S. B. 1937 s. 22—23.

XIV. Tvist om bosalærets størrelse.

Hvis *arvinger* er utilfredse med det af executor, kurator, skifterettens medhjælper, eller af en sagfører i et privat skiftet bo beregnet bosalær, og hvis *kreditorerne* er utilfredse med det af kurator eller den midlertidige bestyrer i et konkursbo, eller med det af likvidator i et aktieselskab beregnede bosalær, opstår spørgsmålet om, hvorvidt og i hvilket omfang sagførermyndighederne, administrative myndigheder eller domstolene har kompetence til at træffe den endelige afgørelse om salærets størrelse.

Dette må undersøges på baggrund af lovgivningens regler, der er spredte og uensartede, og praksis. Monopolloven nr. 102 af 3/3 1955 afgiver næppe hjemmel for Monopoltilsynet til indskriden mod en enkelt sagførers konkrete salærberegning.

Spørgsmålet om kompetencen belyses bedst ved en gennemgang af de forskellige typer af boer.

A. *Executorboer.*

1) Enhver arving kan søge executors salærberegning prøvet ved *de almindelige domstole*, jfr. HKK i U. f. R. 1931 s. 441, hvorefter dette kan ske også efter bobehandlingens afslutning *uden hensyn til, at ankefristen er udløbet*. Hvis arvingen tidligere har godkendt boopgørelsen og dermed salæret, må der tages stilling til, hvorvidt arvingen kan anses bundet heraf. Får han medhold ved dommen i sin indsigelse mod salæret, kan der opstå spørgsmål om konsekvensen heraf for de øvrige arvinger m. fl., idet dommen jo direkte alene løser den enkelte tvist.

Hvis der i boet er *umyndige arvinger*, må sag på disses vegne som sædvanligt rejses af værgeren på eget initiativ eller efter ordre fra pupilautoriteterne, i sidste instans *Justitsministeriet*, jfr. Rpl. § 257.

2) Da *SR* (d. v. s. *kredsbestyrelsen* og *SN*), jfr. Rpl. § 143, med bindende virkning har ret til at afgøre tvistigheder angående vederlag for den af sagførere i denne deres egenskab ydede tjeneste og bistand til private, *når disse i denne anledning henvender sig*, kan det næppe heller bestrides, at en arving (herunder værgeren for en umyndig) på eget initiativ eller efter ordre kan rette henvendelse til sagførermyndighederne, således som det også sker i praksis.

Den indsigelse fra executor, at hans »tjeneste og bistand« *ikke er ydet af ham i hans egenskab af sagfører* (idet også andre end sagførere kan få executorbevilling), eller at der i hvert fald ikke er tale om »tjeneste og bistand til private«, idet executor skal remplacere den almindelige skifteret, er ikke anset for holdbar, jfr. S. B. 1957 s. 125–27 (K. K.).

Derimod synes ordene i slutningen af § 143 »når disse i denne anledning henvender sig« at rumme en begrænsning i sagførermyndighedernes kompetence: Hvor der ikke klages af en formentlig forurettet, kan sagførermyndighederne ikke efter denne paragraf — *ex officio* — eller efter tilskyndelse af executortilsynet eller Justitsministeriet (hvor dette ikke handler som pupil-

autoritet for umyndige arvinger) — træde i funktion. Har sagføreren med samtlige (myndige) arvingers samtykke, som vedstås, i sin salærberegning fraveget executortaksterne, vil en indskriden fra SR herimod kun kunne støttes på den almindelige disciplinærforskrift i § 144, jfr. *Aksel E. Larsen*, S. B. 1957 s. 14—15 og *ØLD*, S. B. 1934 s. 107, jfr. 1935 s. 117.

Hvis spørgsmålet er endeligt afgjort af sagførermyndighederne, kan det ikke forelægges domstolene til materiel efterprøvelse, men disse vil lægge afgørelsen til grund med det indhold, den har, se s. 47.

Hvis spørgsmålet er indbragt for eller afgjort ved domstolene i første instans, kan sagen kun forelægges SR til udtalelse, men ikke til afgørelse, se s. 47. Er tvisten afgjort ved upåankelig dom, kan sagførermyndighederne ikke, selvom klienten henvender sig til dem, omstøde dommen, se s. 48.

3) *Justitsministeriet* antager i skr. nr. 43 (Min. Tid. A) af 28/2 1940, at det følger af § 9 i instruks for tilsynet med executorboer, nr. 94 af 22/3 1933, hvorefter revisionsmyndigheden særlig bør have opmærksomheden henledt på bobehandlingens forsvarlighed, at det også påhviler den at påtale beregningen af executorsalæret, forsåvidt det skønnes, at executor har beregnet sig et usædvanligt, og i forhold til det med bobehandlingen forbundne arbejde urimeligt højt salær, jfr. *Albeck* s. 44—45 og s. 133, *Harbou* s. 246, *Karnov* (1955) II. s. 1739, note 149. *H. H. Holm* udtrykker det således, at executorsalærets størrelse skal kontrolleres af revisionen, S. B. 1947 s. 60.

Efter Jm. skr. af 6/10 1951 til skifteretten i Sorø gælder dette, selvom arvingerne ikke har gjort indsigelse, og selv om salæret ligger inden for de vedtagne vejledende takster, når det dog er uforsvarligt, jfr. *Knud Bonfils*, *Fuldmægtigen* 1952 s. 57—58.

Hverken skifteloven, Rpl. eller loven om tilsyn med executorboer ses imidlertid at give revisionsmyndigheden eller Jm. særlige beføjelser, såfremt executor med samtlige (myndige) arvingers tilslutning fastholder sin salærberegning.

Lov nr. 119 af 20/4 1926, jfr. lov nr. 128 af 15/4 1930, om tilsyn med de af executorer behandlede dødsboer indeholder i § 3, § 4, § 5 og særlig § 6 udtømmende bestemmelser om tilsynets

kompetence, og loven giver herefter ikke hjemmel for tilsynet til at gribe ind udenfor det i loven nævnte område. Den instruks for den tilsynsførende myndigheds virksomhed, som Justitsministeriet kan udfærdige med hjemmel i lovens § 3, kan kun angå tilsynets organisation og formelle fremgangsmåde, men kan ikke udstrække tilsynets kompetence udover, hvad der er bestemt i loven, eller på anden måde fortolke loven udvidende.

På »administrativ lovgivning«, jfr. *Poul Meyer* i Centraladministrationen 1848—1948 (1948) s. 179 ff., kan en indskriden selvsagt ikke støttes, så lidt som på bevillingsmeddelelsens karakter af en »nådessag«.

Spørgsmålet behandles af *Erik Mikkelsen*, U. f. R. 1954 B. s. 157—67 med litteraturhenvisninger, og *Erwin Munch-Petersen*, Skifteretten (1956) s. 274—75, og der konkluderes i, at det burde være sagt i loven, hvis tilsynet skal være mere end formelt, cfr. *Otto Rosentoft*, S. B. 1953 s. 292, der — en passant — mener, at executorsalærerne er undergivet Justitsministeriets afgørelse.

Om stillingen, hvor der er umyndige arvinger, se under 1) og 2).

B. Boer, som behandles ved skifteretten.

I tilfælde af uenighed bestemmes *medhjælperens salær* af skifteretten, jfr. skiftelovens § 33, stk. 2. Fastsættelsen sker ved dom, jfr. U. f. R. 1943 s. 970, der kan påankes efter de almindelige regler. Se *Erwin Munch-Petersen*, Skifteretten s. 260 note 41, cfr. *Harbou* s. 194 og U. f. R. 1874 s. 43.

C. Privat skifte og hensiddens i uskiftet bo.

Her kan henvises til fremstillingen ovenfor vedrørende executorboer under 1) og 2), hvorefter klageren må lade salærets størrelse afgøre ved domstolene eller af sagførermyndighederne.

D. Konkursboer.

Efter konkurslovens § 69 har såvel den midlertidige bestyrer som kurator krav på et passende honorar for deres arbejde, og i tilfælde af uenighed tilkommer det skifteretten at bestemme honoraret. Dette forstås således, at skifteretten er afskåret fra at nedsætte et af kurator beregnet honorar, der er godkendt af

kreditorudvalget, og imod hvilket der ikke er rejst indsigelse af nogen kreditor. Skifteretten har således hverken ret eller pligt til ex officio at påse af hensyn til eventuelt ikke fremmødte kreditorer, at der ikke beregnes urimelige salærer, jfr. U. f. R. 1948 s. 597 (VLK) og S. B. 1948 s. 47—48 og 21—22. SR havde udtalt, at salærberegningen i realiteten var berettiget, men SR udtalte sig ikke om skifterettens kompetence.

E. Likvidationsboer.

1. Aktieselskaber.

a) Hvor likvidator er udnævnt af Handelsministeren, fastsætter denne efter aktieselskabslovens § 61, stk. 5, det vederlag, det likviderede selskab skal yde denne likvidator.

Denne fastsættelse må anses for endelig.

SR protesterede inden lovens vedtagelse imod formuleringen af denne bestemmelse, bl. a. under henvisning til, at det ikke er almindeligt at henlægge retstvigheds afgørelse til administrationen. SR kritiserede iøvrigt affattelsen, idet den kunne forstås således, at ministeriet skal prøve alle salærer uden hensyn til, om salærerne er godkendt af alle rette vedkommende. SR henstillede til folketingsudvalget, hvis administrationen skulle have nogen beføjelse, at denne ikke burde gå ud over berettigelse til at forelægge spørgsmålet om salærets størrelse for domstolene, S. B. 1930 s. 21—23.

b) *H. B. Krenchel*, Håndbog i dansk aktieret, 2. udg. ved *Estrid Jacobsen*, (1954) s. 316 anfører, at »ifølge praksis må også de af generalforsamlingen valgte medlikvidatorer underkaste sig ministeriets afgørelse med hensyn til vederlaget«.

En likvidator, som er valgt af generalforsamlingen, er dog ikke afskåret fra at indbringe spørgsmålet om likvidationshonorarets fastsættelse for domstolene.

2. Andre tilfælde.

Ligesom ved executorboer må tvistigheder her afgøres af domstolene eller af sagførermyndighederne.